TERCERA EDICIÓN

Adolfo Chávez Villasana • José Ángel Ledesma Solano Eduardo Mendoza Martínez • Concepción Calvo Carrillo María Isabel Castro González · Abelardo Ávila Curiel Claudia P. Sánchez-Castillo • Fernando Pérez-Gil Romo

DE USO PRÁCTICO DE LOS

DE MAYOR CONSUMO

"MIRIAM MUÑOZ"

Subido por:

Libros de Ingeniería Química y más

https://www.facebook.com/pages/Interfase-IQ/146073555478947?ref=bookmarks

Si te gusta este libro y tienes la posibilidad, cómpralo para apoyar al autor.

TERCERA EDICIÓN

EDITORES

Adolfo Chávez Villasana • José Ángel Ledesma Solano Eduardo Mendoza Martínez • Concepción Calvo Carrillo María Isabel Castro González • Abelardo Ávila Curiel Claudia P. Sánchez-Castillo • Fernando Pérez-Gil Romo

MÉXICO • BOGOTÁ • BUENOS AIRES • CARACAS • GUATEMALA • MADRID • NUEVA YORK SAN JUAN • SANTIAGO • SAO PAULO • AUCKLAND • LONDRES • MILÁN • MONTREAL NUEVA DELHI • SAN FRANCISCO • SINGAPUR • ST. LOUIS • SIDNEY • TORONTO

Director editorial: Javier de León Fraga
Editor sponsor: Emilio Salas Castillo
Editor de desarrollo: Héctor F. Guerrero Aguilar
Supervisor de producción: José Luis González Huerta

NOTA

La medicina es una ciencia en constante desarrollo. Conforme surjan nuevos conocimientos, se requerirán cambios de la terapéutica. El (los) autor(es) y los editores se han esforzado para que los cuadros de dosificación medicamentosa sean precisos y acordes con lo establecido en la fecha de publicación. Sin embargo, ante los posibles errores humanos y cambios en la medicina, ni los editores ni cualquier otra persona que haya participado en la preparación de la obra garantizan que la información contenida en ella sea precisa o completa, tampoco son responsables de errores u omisiones, ni de los resultados que con dicha información se obtengan. Convendría recurrir a otras fuentes de datos, por ejemplo, y de manera particular, habrá que consultar la hoja informativa que se adjunta con cada medicamento, para tener certeza de que la información de esta obra es precisa y no se han introducido cambios en la dosis recomendada o en las contraindicaciones para su administración. Esto es de particular importancia con respecto a fármacos nuevos o de uso no frecuente. También deberá consultarse a los laboratorios para recabar información sobre los valores normales.

TABLAS DE USO PRÁCTICO DE LOS ALIMENTOS DE MAYOR CONSUMO "MIRIAM MUÑOZ"

Prohibida la reproducción total o parcial de esta obra, por cualquier medio, sin autorización escrita del editor.

DERECHOS RESERVADOS © 2014, respecto a la tercera edición por, McGRAW-HILL INTERAMERICANA EDITORES, S. A. de C. V.

Edificio Punta Santa Fe Prolongación Paseo de la Reforma 1015, Torre A, Pisos 16 y 17, Col. Desarrollo Santa Fe, Delegación Álvaro Obregón C. P. 01376, México, D. F.

Miembro de la Cámara Nacional de la Industria Editorial Mexicana, Reg. Núm. 736

ISBN: 978-607-15-0969-7

1234567890 Impreso en México 2356789014
Printed in Mexico

Adolfo Chávez Villasana

Médico por la Universidad Nacional Autónoma de México. Posgraduado por la Universidad de California. Investigador del Departamento de Nutrición Aplicada y Educación Nutricional, Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán". Investigador en Ciencias Médicas "F" para el Sector Salud. Investigador Emérito, Sistema Nacional de Investigadores. Ex Jefe del Servicio de Programas de Nutrición, FAO. Ex Presidente de la Sociedad Latinoamericana de Nutrición (SLAN).

José Ángel Ledesma Solano

Licenciado en Nutriología. Maestría en Nutrición, Salud y Dietética. Investigador en Ciencias Médicas. Profesor universitario en el área de Ciencias.

Eduardo Mendoza Martínez

Licenciatura en Ingeniería Bioquímica por el Instituto Politécnico Nacional. Estudios de Posgrado en la Universidad de Leeds, Inglaterra. Investigador en el Departamento de Ciencia y Tecnología de los Alimentos, Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán". Catedrático en la Universidad Nacional Autónoma de México, Universidad Autónoma Metropolitana y Universidad del Claustro de Sor Juana. Autor de varios libros de texto y de manuales de prácticas. Ex miembro del Sistema Nacional de Investigadores del Conacyt.

María de la Concepción Calvo Carrillo

Química Farmacéutica Bióloga, especialista en alimentos. Maestra en Metodología de la Ciencia. Investigadora en Ciencias Médicas "C" del Departamento de Nutrición Animal, Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán". Docente del área de Ciencias de Alimentos en diversas instituciones académicas a nivel profesional asociado, licenciatura y posgrado.

María Isabel Castro González

Miembro del Sistema Nacional de Investigadores, nivel I. Bióloga, Maestra en Metodología de la Ciencia. Maestra en Producción animal: Nutrición Animal. Doctora en Ciencias Biológicas. Investigadora en Ciencias Médicas "D" del Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán". Autora de más de 40 artículos científicos indizados, además de artículos de difusión, divulgación y capítulos de libro.

Abelardo Ávila Curiel

Médico Cirujano por la Facultad de Medicina de la Universidad Nacional Autónoma de México. Maestría en Medicina Social con especialidad en Epidemiología por la Universidad Autónoma Metropolitana. Doctorado en Ciencias Sociales con especialidad en Estudios de población por El Colegio de México. Investigador en Ciencias Médicas de la Dirección de Nutrición, Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán".

V

Claudia P. Sánchez Castillo

Doctora en Medicina por la Universidad Nacional Autónoma de México y *The University of Cambridge*. Investigadora Médica del Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán".

Fernando Pérez-Gil Romo

Médico Veterinario Zootecnista por la Universidad Nacional Autónoma de México. Posgraduado por la Universidad de California. Jefe del Departamento de Nutrición Animal, Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán".

Miriam Muñoz de Chávez t

Graduada en Nutrición y Química de los Alimentos por la Universidad de Puerto Rico. Investigadora en Ciencias Médicas del Sector Salud, Sistema Nacional de Investigadores de México, Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán", e Instituto Nacional de Cancerología.

Con gusto se dedican estas tablas a Miriam Muñoz de Chávez, quien fue investigadora del Sistema Nacional de Investigadores, nivel II, inició la labor de integrarlas y falleció dejando muchos trabajos en proceso. Después de cursar una Maestría en la Universidad de California, llegó a México en 1961 como experta de la Organización de las Naciones Unidas para la Agricultura y la Alimentación (FAO), con la meta de ayudar al entonces Instituto de Nutrición en el desarrollo de la educación nutricional. En ese momento era importante trabajar en las primeras encuestas nacionales de alimentación y nutrición, y con interés dirigió al grupo de nutricionistas en las primeras encuestas realizadas a lo largo del país.

Cuando se tuvieron los primeros datos de dichas encuestas, se encontró con el problema de calcular el valor nutritivo de las dietas. El laboratorio del entonces llamado Instituto de Nutriología había realizado muchos análisis al mando del Dr. René Cravioto. Con esta base, Miriam Muñoz y Mercedes Hernández elaboraron las primeras tablas orientadas a la evaluación de las encuestas, mismas que estuvieron disponibles en 1964. Desde esa fecha, con agregados, nuevos análisis bioquímicos y correcciones, así como apoyos nacionales e internacionales, se publicaron otras tablas más completas.

Al término de la fase intensiva de las *Encuestas Nutricionales en México, 1958-1964*, por instrucciones de José Álvarez Amézquita, entonces Secretario de Salud, Miriam dirigió una escuela de Nutrición, primero con jóvenes con estudios superiores, en un curso intensivo de un año. Así se formó el primer grupo de nutricionistas en Salud Pú-

blica. Durante los siguientes años, el curso creció, y de esas generaciones surgieron los primeros nutricionistas del Programa Nacional de Nutrición. Fue muy dedicada y constante profesora de nutrición, en los últimos años, de estudiantes de medicina de la Universidad Autónoma de Morelos.

Fue la primera nutricionista que llevó la especialidad a altos niveles. Trabajó con la señora María Ester Zuno, esposa del ex Presidente Luis Echeverría Álvarez (1970-1976), en el Programa de Orientación Familiar, cuyo objetivo fue enseñar a las madres la forma de proporcionar a sus hijos una alimentación mixta, más temprana y decidida, preparada de manera higiénica, labor que benefició directamente a casi dos millones de familias rurales. Durante el gobierno de José López Portillo (1976-1982), tuvo a su cargo una de las direcciones de la Secretaría de Programación y Presupuesto, en la cual propuso el "Sistema Alimentario Mexicano", donde dirigió el Programa de Nutrición.

Durante su fructífera carrera publicó 156 artículos técnicos. Fue pionera en México en el estudio de la relación entre las enfermedades crónico-degenerativas y la desnutrición. Asimismo, diseñó y planeó un programa para evaluar en comunidades una tortilla enriquecida con proteínas y micronutrientes (*Mi Masa*). Al final de su vida, dedicó muchas horas de trabajo a proponer medidas alimentarias para prevenir el cáncer.

Por el esfuerzo que Miriam inició hace tanto tiempo con tan pocos recursos, los autores y el grupo de sus amigos que ha participado en la presente edición decidieron que, como un homenaje, este libro lleve su nombre.

La nueva edición de *Tablas de uso práctico de los alimentos de mayor consumo. Miriam Muñoz*, presenta varios cambios de importancia. Casi todos los capítulos, como los de verduras, frutas, lácteos y pescados, han sido corregidos con detalle. De hecho, cada uno de ellos fue revisado por un investigador especializado, quien seguirá mejorando el contenido de su área.

El método seguido es el de INFOODS, y de acuerdo a esta organización, en el libro se discute una mejor forma de uso de las tablas, tanto para el análisis como para la formulación de dietas, para individuos sanos y enfermos.

Un valor importante de las tablas se deriva de la nueva situación de salud-enfermedad de la población. En la más reciente encuesta "ENSANUT 2012" se muestra una problemática que es ya de emergencia.

Persiste la desnutrición infantil, incluso grave en algunas zonas donde hay crisis de alimentos; la falta de producción y el aumento de los precios afectan muy seriamente a más de 10% de la población, tan sólo en México, es decir, más de 10 millones de mexicanos. En quizá la mitad del resto de la población del país también se puede diagnosticar desnutrición por la existencia de defectos de crecimiento y, como consecuencia, talla baja. En la misma encuesta se encontró una inseguridad alimentaria seria, que alcanza al 25% de la población total.

La desnutrición en el niño frecuentemente se combina con obesidad. En menores de cinco años se encuentra un 20% con talla baja y 10% con obesidad. Pero en edad escolar México es el país que tiene más niños con sobrepeso y obesidad en el mundo: casi 15%, la mitad de ellos con franca obesidad.

La encuesta muestra que a los cinco años de edad, el 11.4% ya tiene sobrepeso, casi el doble de hace 13 años, cuando era sólo 6.3%. Al finalizar la escuela primaria la cifra

es de 17.4%, lo cual significa que la escuela, en vez de instruir para mejorar la salud, sirve para aumentar 50% el problema, y "preparar" al futuro adulto.

El panorama de obesidad y varias enfermedades crónicas en los adultos, principalmente en los mayores, es motivo de serias preocupaciones. El sobrepeso y la obesidad después de los 20 años llegan a afectar a 70% de la población. La obesidad grave, con un índice de masa corporal superior a 30, es de 26.8%, es decir, más de la cuarta parte de las personas mayores de 70 años. Estas cifras contrastan con el 25% con inseguridad alimentaria. Esta contradicción sugiere que algunos individuos comen lo que pueden conseguir, pero sin medir, lo que da lugar a sobrepeso, y otros que no consiguen alimento sufren hambre, tienen que recurrir a racionar y no saben qué comerán mañana.

La diabetes y la hipertensión también aumentaron en gran medida. En 2012, el número de afectados de diabetes a los 60 años de edad llegó a casi 25%, y las mujeres sobrepasaron esta cifra. Los datos encontrados en materia de hipertensión casi no son creíbles. En las mujeres en la edad mencionada el porcentaje llega cerca de la mitad (47.1%), mientras la tercera parte de los hombres es hipertensa.

Sabemos que este panorama de mala salud en cuanto a enfermedades crónicas está relacionado con los factores alimentarios. A estas patologías las hemos definido como ESCRAN (enfermedades sociales crónicas relacionadas con la alimentación y la nutrición).

La razón de lo anterior radica en que la población mexicana cambió con gran facilidad sus alimentos básicos —sopas, tortillas, frijoles, verduras y un poco de carne o leche— por muchos alimentos "chatarra". El cambio se debió a que estos últimos se hicieron disponibles en gran cantidad, en empaques pequeños de fácil conservación, no requieren cocinarse, gustan y llenan el estómago, esto debido a la gran cantidad de

azúcares y grasas de muy mala calidad, que aportan calorías con muy pocos nutrientes, fibras y fitoquímicos.

En las tablas que el lector tiene en sus manos hemos hecho un esfuerzo para informar la composición de varios de esos productos "chatarra", pero es imposible analizarlos todos para corroborar su información e incluirlos. En una sola tienda puede haber hasta 100 variedades de galletas, la mayoría con más del 50% de su peso en grasas de calidad muy dudosa. El consumidor debe leer la información nutrimental en el cuadro que contiene la composición del producto, y sólo así sabrá qué está consumiendo. Esta última recomendación se debe seguir con prácticamente todos los productos industrializados, que cada vez tienen mayor presencia en la alimentación mexicana y tienen mejor presentación exterior, pero peor composición interior. En casi todos los casos se desecha lo más costoso, es decir, el empaque, y se consume lo que cada vez se produce con más ahorro, con ingredientes de mala calidad.

El gran volumen de información de las tablas es sobre alimentos crudos, muchos de los cuales al cocinarlos se hidratan; así, los frijoles crudos tienen alrededor de 22% de proteína, ya cocidos tienen tan sólo la tercera parte, y si se incluye el líquido en un plato, el valor calculado es menor a 5%. A su vez, el maíz tiene entre 7 y 8%, pero la tortilla a lo más tiene 5%. Como estos ejemplos hay muchos, aunque por el contrario, la carne pesa más cruda, ya que al cocinarla se concentra y puede tener más de 20% de proteína.

En su mayoría, las tablas tienen el análisis con alimentos en peso neto y en crudo, pero también se recomienda al lector buscar en ellas, pues existen datos de los productos cocinados, incluidos como se presentan en la mesa o la industria que los procesa.

El futuro de la salud del país, en gran parte, está o debe estar en las manos de las y los nutricionistas y médicos que deben no sólo trabajar para presionar tanto a las autoridades como a los fabricantes mismos para que mejoren el ambiente alimentario, sino también educar a las personas para que decidan mejor al comprar, al cocinar y, sobre todo, al comer.

Nosotros, como especialistas, debemos participar más con grupos organizados de consumidores para que se mejore la calidad de los alimentos industrializados, no se haga publicidad con los niños, no se vendan productos "chatarra" en las escuelas, se prevenga o se trate la obesidad, se reduzca el consumo de alcohol, se cuide a los diabéticos y a los hipertensos, todo ello con una mejor alimentación, en vez de recurrir a tantos medicamentos y tratamientos alternativos que con el tiempo muestran no ser tan útiles como una alimentación correcta.

Estas tablas son un instrumento de trabajo para los especialistas en salud, pero también deben ser útiles a la industria y al comercio. Estamos conscientes de que todavía se deben complementar, tanto en el sentido de analizar mayor cantidad de alimentos, sobre todo industriales, como en el análisis químico de varios compuestos no esenciales, fitoquímicos bioactivos y contaminantes, que también son importantes. En la presente edición se incluye información de varios de ellos, y esperamos tener pronto más datos para incluirlos en las ediciones futuras.

Dr. Adolfo Chávez

		EQUIVALENCIAS RAE			
	=	1 mg de retinol puro			
	=	12 mg de caroteno beta			
	=	24 mg de otros carotenos fuentes de retinol			
1 RAE	RAE = 18 mg de mezcla de carotenos (en algunos análisis se incluyen carotenoides)				
	=	3.3 UI (Unidades Internacionales) de actividad de vitamina A			
		Cuando los carotenos o carotenoides se informan en UI, éstas deben estar calculadas en las nuevas equivalencias.			

EQUIVALENCIAS DE kcal a kJ				
1 kcal	=	4.187 (4.2) kJ		
1 kJ	=	0.2388 (0.24) kcal		
1 MJ	=	238.8 (240) kcal		
2 000 kcal	=	8.37 (8.4) mJ		
2 300 kcal	=	9.63 (9.6) mJ		
2 700 kcal	=	11.31 mJ		
MJ	=	Megajoule		
mJ	=	Milijoule		

Editor			6.	Oleaginosas	6
Dedic	catoria	VII		Nueces	66
Introd	łucción	IX			
Equiv	alencias	XI	7.	Verduras	69
1.	Forma de uso sugerida de la presente obra	1		Verduras típicas de México	95
2.	Referencia de consumo dietético diario de vitaminas,		8.	Raíces feculentas	103
	macronutrimentos y nutrimentos inorgánicos	3	9.	Frutas	109
3.	Nomenclatura utilizada	23		Carotenos y carotenoides	131
			10.	Carnes y vísceras	145
Tabl	as de valor nutritivo de alimentos			Aves de corral	150
				Carne de borrego	152
4.	Cereales y derivados	29		Carne de res y derivados	
	Maíz y derivados	31		Cortes de res (carne magra)	15!
	Trigo y derivados	39		Vísceras de res	157
	Otros cereales	45		Carne de cerdo	159
				Carnes procesadas	166
5.	Leguminosas	53		Carnes importadas	168

XIV Contenido

11.	Pescados y mariscos Pescados Mariscos	181 185 205	Botanas Salsas	342 349 351 357
12.	Alimentos nativos Insectos comestibles Otros animales comestibles	213	Dulces 16. Análisis químicos de la miel del estado de Nayarit	363 373
13.	Productos lácteos Leche Yogur Queso Cremas Mantequilla	243258269	18. Composición química de especias	375 379 387
14.	Huevos de aves	287	Anexos	
15.	Productos industrializados elaborados con alimentos de origen vegetal Cereales (marcas comerciales) Alimentos enlatados, envasados y sopas Harinas y barras Aceites Mantequillas y margarinas Galletas	297 297 300 316 324 331 336	Anexo 2. Tamaño de la porción de diferentes alimentos por tipo de cuchara Bibliografía	403 403 405 409
	Gancias		mucc anabetico	-TU)

Para tener acceso a la herramienta digital diseñada para facilitar el cálculo de valores nutritivos de los alimentos, visite:

http://www.mhhe.com/med/chavez_tupamc3e

Forma de uso sugerida de la presente obra

Para el empleo de las tablas de valor nutritivo es necesario conocer las abreviaturas empleadas; así se obtiene una mejor comprensión.

El *ID* es el número identificador del alimento, que facilita su localización dentro de los cuadros; los alimentos se encuentran por columnas y cada uno cuenta con su ID (p. ej., maíz blanco: ID MYD-1). Se debe buscar el ID en la parte superior de las páginas, que se encuentran en orden. Con el ID también se puede buscar el nombre en inglés de cada alimento, además del nombre científico, que se encuentra en el índice.

El **TAGNAME** es una abreviatura internacional específica para cada componente químico; con éste se puede conocer el tipo de análisis empleado para obtener cada componente y su unidad de medida. Así, CHODF se refiere a carbohidratos obtenidos por diferencia. Los tagnames empleados en los cuadros son los siguientes:

Tagname	Componente alimentario	Unidad de medición
ENERC	Energía	kcal/kj
WATER	Humedad	%
FIBTG	Fibra dietética	g
CHOCDF	Carbohidratos	g
PROCNT	Proteínas	g
FAT	Lípidos totales	g
FASAT	Ácidos grasos saturados	g
FAMS	Ácidos grasos monoinsaturados	g
FAPU	Ácidos grasos poliinsaturados	g
CHOLE	Colesterol	mg
CA	Calcio	mg
Р	Fósforo	mg

Tagname	Componente alimentario	Unidad de medición
FE	Hierro	mg
MG	Magnesio	mg
NA	Sodio	mg
К	Potasio	mg
ZN	Cinc	mg
VITA	Vitamina A	μg
ASCL	Ácido ascórbico	mg
THIA	Tiamina	mg
RIBF	Riboflavina	mg
NIA	Niacina	mg
VITB6BA	Piridoxina	mg
FOL	Ácido fólico	μg
VITB12	Cobalamina	μg

La **porción comestible** de un alimento es la cantidad total del mismo después de retirar la cáscara y las semillas (en el caso de frutas y verduras) o los huesos y la piel (en el caso de las carnes). También se le conoce como peso neto (p. ej., semillas de cacahuate sin cáscara, chícharo sin vaina, pulpa de mango sin cáscara y sin hueso, pechuga de pollo sin hueso y sin piel; mojarra sin escamas, sin espinas y sin cabeza, huevo sin cascarón). Hay alimentos que son por completo comestibles: tortilla de maíz, frijoles, ajonjolí, ajo, jugo de zanahoria, leche fresca, hígado de pollo, etcétera.

El **peso bruto** es el peso completo del alimento, incluidos todos los elementos que lo componen (p. ej., nuez con cáscara, zanahoria con rabito y sin pelar, piña con cáscara y corona, guajolote o pavo entero, camarones crudos, huevo con cáscara).

Conversión de peso bruto a peso neto

Para calcular el peso neto de un alimento se debe multiplicar el peso bruto por el promedio de la porción comestible (se encuentra incluido en los cuadros, en caso de que no se cuente con el equipo necesario para pesar la porción comestible de cada alimento).

Por ejemplo, si se quiere conocer el peso neto de 1 pieza de huevo fresco de gallina se debe multiplicar el peso bruto (una pieza pesa, en promedio, 50 g), por la porción comestible (0.88 [88%]). El resultado es 44 g.

Para el caso del mango, se multiplica el peso bruto de una pieza (180 g, en promedio) por la porción comestible (0.55 [55%]), lo que da un resultado de 90 g; con este resultado se calcula cada nutrimento que se requiera.

Cálculo de crudo a cocido

La información incluida en los cuadros está basada, sobre todo, en alimentos crudos; cuando se consideran alimentos secos o cocinados, se especifica de esa manera. Debido a que el volumen de los alimentos cambia de acuerdo con el proceso de cocción, es necesario realizar una conversión adicional en que se aplican los factores de conversión de cocido a crudo, o viceversa:

Cantidad en crudo = Alimento cocido multiplicado por el factor de conversión Cantidad en cocido = Alimento crudo dividido entre el factor de conversión

Cálculo de valor nutricional de un alimento

Para determinar los valores de cada alimento se consideran porciones de 100 g de peso neto. Por ejemplo, si 100 g de huevo aportan 153 kcal, ¿cuántas calorías aportan 44 g de porción comestible de huevo? Para conocer la respuesta, se multiplica 44 g por 153 kcal/100 g. El resultado es 67 kcal.

Si 100~g de huevo aportan 1.2~g de carbohidratos, ¿cuántos gramos de carbohidratos aportan 44~g de porción comestible de huevo? Se multiplica 44~g por 1.2~g/100~g y el resultado es 0.52~g de carbohidratos.

Este procedimiento es similar para todos los valores de alimentos.

Cálculo del valor nutricional de un platillo

¿Qué cantidad de energía procedente de los siguientes nutrientes provienen de un desayuno que consta de 1 vaso de leche (240 ml) y un sándwich que consta de 60 g de pan blanco y 40 g de jamón.

El primer paso consiste en reunir la información necesaria. Para este ejemplo, los valores son los siguientes:

		Proteínas	Lípidos	Carbohidratos
Leche	100 g	3.15 g	3.25 g	3.8 g
Pan	100 g	11.98 g	1.66 g	72.53 g
Jamón	100 g	20.48 g	5.41 g	0 g

A continuación, se calcula el valor individual de cada alimento:

		Proteínas
Leche	240 g	$\frac{240 \text{ g} \times 3.15 \text{ g}}{100 \text{ g}} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 7.56 \text{ g} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 30.24 \text{ kcal} \approx 30 \text{ kcal}$
Pan	60 g	$\frac{60 \text{ g} \times 11.98 \text{ g}}{100 \text{ g}} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 7.2 \text{ g} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 28.8 \text{ kcal} \approx 29 \text{ kcal}$
Jamón	40 g	$\frac{40 \text{ g} \times 20.48 \text{ g}}{100 \text{ g}} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 8.2 \text{ g} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 32.8 \text{ kcal} \approx 33 \text{ kcal}$

		Lípidos
Leche	240 g	$\frac{240 \text{ g} \times 3.25 \text{ g}}{100 \text{ g}} \times 9 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 7.8 \text{ g} \times 9 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 70.2 \text{ kcal} \approx 70 \text{ kcal}$
Pan	60 g	$\frac{60 \text{ g} \times 1.66 \text{ g}}{100 \text{ g}} \times 9 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 1.0 \text{ g} \times 9 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 9.0 \text{ kcal} \approx 9 \text{ kcal}$
Jamón	40 g	$\frac{40 \text{ g} \times 5.41 \text{ g}}{100 \text{ g}} \times 9 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 2.2 \text{ g} \times 9 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 19.8 \text{ kcal} \approx 20 \text{ kcal}$

		Carbohidratos
Leche	240 g	$\frac{240 \text{ g} \times 3.8 \text{ g}}{100 \text{ g}} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 9.1 \text{ g} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 36.4 \text{ kcal} \approx 36 \text{ kcal}$
Pan	60 g	$\frac{60 \text{ g} \times 72.53 \text{ g}}{100 \text{ g}} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 43.5 \text{ g} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 174.0 \text{ kcal} \approx 174 \text{ kcal}$
Jamón	40 g	$\frac{40 \text{ g} \times 0 \text{ g}}{100 \text{ g}} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 0 \text{ g} \times 4 \frac{\text{kcal}}{\text{g}} = 0.0 \text{ kcal} \approx 0 \text{ kcal}$

Al final, se obtiene el siguiente cuadro de resultados:

Alimento	Proteínas	Lípidos	Carbohidratos	kcal totales
Leche	30 kcal	70 kcal	36 kcal	136
Pan	29 kcal	9 kcal	174 kcal	212
Jamón	33 kcal	20 kcal	0 kcal	53
Totales	92 kcal	99 kcal	210 kcal	401

Referencias de consumo dietético diario de vitaminas, macronutrimentos y nutrimentos inórganicos

Abelardo Ávila Curiel

Desde la anterior edición de esta obra hasta la fecha se han producido importantes avances y cambios en la definición y determinación de las recomendaciones de consumo de energía y nutrimentos. En el año 2005 se completó la publicación de la serie de referencias de consumo dietético (DRI) iniciada en 1994 por el Comité Permanente para la Evaluación Científica de las DRI (CPECDRI), sin duda el esfuerzo sistemático más completo a escala internacional para el establecimiento de las recomendaciones de consumo.¹

En el ámbito nacional cabe destacar la aparición de dos obras de autoría colectiva en la que participan destacados investigadores mexicanos: *Recomendaciones de ingestión de nutrimentos para la población mexicana* (2005)² y *Los micronutrimentos, aspectos teóricos y prácticos* (2006).³ Ambas son importantes contribuciones para la comprensión de los conceptos implicados en la emisión de recomendaciones nutrimentales.

En este periodo se han dado a conocer también los resultados de las Encuestas Nacionales de Nutrición 1999⁴ y 2006,⁵ las cuales revelaron tanto la persistencia de deficiencias nutrimentales en amplios sectores de la población mexicana, como la emergencia acelerada de una epidemia de obesidad que sitúa a México en los primeros lugares de prevalencia a escala mundial, misma que ha generado graves daños a la salud evidenciados por la creciente morbimortalidad por enfermedades crónicas no transmisibles. Esta emergencia epidemiológica resalta la relevancia de contar con recomendaciones de consumo de nutrimentos y alimentos que contribuyan a propiciar la buena nutrición de la población del país.

En el presente trabajo se retoman los antecedentes históricos y conceptuales expuestos en este capítulo en la anterior edición, se suprimen los contenidos que han perdido vigencia, y se integran los conceptos pertinentes y las nuevas recomendaciones del CPECDRI. Se agrega además un apartado en el que se emiten recomendaciones de

consumo de alimentos en relación con la promoción de la salud de la población, a la luz de las recomendaciones de consumo nutrimental, no sólo en cuanto a la prevención de deficiencias, sino también en relación con la prevención de las enfermedades crónicas no transmisibles.

La alimentación humana

Transmitida de generación en generación, la experiencia empírica y la eficacia simbólica acerca de la forma más conveniente de alimentarse, rebasan ampliamente el objetivo práctico de saciar el apetito y evitar daños a la salud por carencia o intoxicación. La alimentación es una actividad humana primaria que se funde sólidamente con las raíces culturales de los pueblos. El consumo de alimentos se integra al acervo de las formas esenciales con las que se construye la convivencia humana. Durante milenios, un complejo de sistemas de creencias, en el cual se imbrican percepciones más o menos sistemáticas, articuladas en una matriz ideológica, ha dado lugar a una gran variedad de reglas, preceptos, hábitos y costumbres acerca de las formas más adecuadas de alimentarse a lo largo de la vida, expresando una racionalidad que va mucho más allá de la sobrevivencia inmediata.^{6,7}

La relación de la alimentación con la salud constituye una de las bases del conocimiento médico desde los tiempos más remotos. Recomendaciones alimentarias bastante elaboradas para prevenir o tratar enfermedades aparecen ya en los consejos del *Corpus hipocraticum*, cuatrocientos años antes de nuestra era,⁸ y son una constante a través de toda la historia de la medicina. Las propiedades saludables, terapéuticas o dañinas, reales o supuestas formaron parte de un saber médico en evolución constante a medida que se profundizaba en el conocimiento científico del organismo humano, de la composi-

ción química de los alimentos y de los procesos fisiológicos y metabólicos implicados en la alimentación.⁹

ASPECTOS HISTÓRICOS

La primera recomendación dietética institucional para prevenir una enfermedad fue, tal vez, la ordenanza británica de 1835 que disponía que todos los barcos de la marina mercante que hicieran travesías prolongadas llevaran reservas de cítricos con el fin de prevenir el escorbuto; dicha disposición estaba basada en los célebres estudios realizados por Lind en 1753 con marineros enfermos, 10 y como consecuencia del éxito de tal medida establecida en la armada inglesa a partir de 1796. 11

En 1847 Gerrit Mulder, quien introdujo el término "proteína" para denotar el conjunto de sustancias nitrogenadas presentes en los seres vivos, propuso que la dieta de los trabajadores debería contener 100 g de proteínas, mientras que la de las personas sedentarias únicamente 60 g al día, bajo la idea en boga en esos tiempos de que las proteínas eran el combustible de la actividad muscular. 12

A partir de la década de los sesenta del siglo XIX la seguridad alimentaria empezó a formar parte importante de la estrategia política de las grandes potencias, lo que estimuló el desarrollo de la investigación nutriológica. En los primeros años de esa década, en medio de grandes tensiones sociales provocadas por las miserables condiciones de vida de la clase obrera, el *British Privy Council* encomendó a Edward Smith la realización de encuestas alimentarias y de investigaciones destinadas a establecer el tipo de dieta que pudiera mantener la salud de los trabajadores al menor costo posible. Smith propuso en 1872 que la dieta diaria de los trabajadores debería contener 4 300 grains de carbón y 200 de nitrógeno (1 grain = 0.0648 gramos), lo que representa una ingestión de 3 000 kilocalorías y 81 gramos de proteína.

En 1881 Voit y Rubner tras estudiar las dietas de gran número de obreros sanos y bajo la razonable premisa de que el hombre sano consume una dieta adecuada, llegó a la conclusión de que la dieta de un hombre adulto realizando un trabajo moderado debería contener aproximadamente 118 g de proteínas, 56 g de grasa y 500 de carbohidratos, lo que representa alrededor de 3 000 kilocalorías. Atwater, discípulo de Voit, recomendó en 1895 para Estados Unidos una dieta de 3 400 kilocalorías y 125 g de proteína.

Si bien hasta finales del siglo XIX las recomendaciones de consumo se limitaban básicamente a estudios observacionales referentes a energía y proteínas, al iniciar el nuevo siglo se produjo un notable avance al desarrollarse modelos de investigación experimental, mediante métodos calorimétricos (Lusk, Benedict, Harris) y bioquímicos (Funk, Hopkins, McCollum, Osborne), expandiendo estos últimos el campo de conocimiento a otros nutrimentos. ¹³

La Primera Guerra Mundial confirmó el papel estratégico de los alimentos y la necesidad de avanzar en el conocimiento científico acerca de las necesidades nutrimen-

tales del ser humano. En 1918 la propia *Royal Society* formó un comité de alimentación con el propósito de establecer los requerimientos de alimentación del ser humano y poder derivar recomendaciones. ¹⁴ Al finalizar la guerra la Comisión de Salud de la Liga de las Naciones auspició la realización de extensas investigaciones en la materia, cuya necesidad se volvió nuevamente imperiosa cuando la crisis económica mundial de 1929 a 1935 hizo aparecer nuevamente el fantasma del hambre en las naciones más avanzadas. Como parte de estos estudios, Burnett y Aykroyd prepararon el célebre reporte *Physiological Basis of Nutritión*, ¹⁵ documento discutido ampliamente en la Asamblea de la Liga de las Naciones, de donde derivó la creación de un comité técnico encargado de la revisión de los aspectos científicos de la nutrición, y otro comité encargado de analizar los problemas de nutrición existentes. A partir de los trabajos de estos comités la Liga de las Naciones emitió una serie de recomendaciones con el fin de racionalizar la alimentación y mejorar las condiciones de nutrición en el mundo.

La Asociación Médica Británica y el Departamento de Agricultura de Estados Unidos (USDA), cada uno por su cuenta, publicaron en 1933 tablas de estándares dietéticos, conteniendo las del USDA, por vez primera, recomendaciones para diferentes grupos etáreos de energía, proteínas, vitaminas y minerales (calcio, fósforo, hierro y vitaminas A y C, y poco después tiamina y riboflavina); asimismo, fue la primera vez que se establecieron recomendaciones en función de la conservación de la salud en vez del mantenimiento de la capacidad de trabajo.¹³

En 1938 la Comisión Técnica de Nutrición de la Liga de las Naciones publicó oficialmente un conjunto de recomendaciones de ingestión de nutrimentos como conclusión de las discusiones del documento de Burnett y Aykroyd. Basado en este documento, en 1940 el Consejo Canadiense de Nutrición publicó sus propias recomendaciones nacionales. La publicación del anuario del USDA "Alimentación y Vida" en 1939¹⁷ marca un hito en el desarrollo de las recomendaciones. Dicho anuario compendió la mayor parte del conocimiento alcanzado hasta ese momento sobre nutrición y requerimientos nutrimentales, sobre todo a partir de los trabajos de Sherman. 18

El estallido de la Segunda Guerra Mundial reforzó la necesidad de reestructurar los sistemas alimentarios con la mayor racionalidad posible como un imperativo estratégico. En este sentido, fue fundamental la definición científica de estándares de alimentación para la población. En 1940, el Comité de Alimentación y Nutrición del Consejo Nacional de Investigación (FNB/NRC) de Estados Unidos, dirigido por Lydia Roberts, Hazel Stiebeling y Helen Mitchell, asumió el compromiso de proponer estándares dietéticos con el objetivo inmediato de mantener una buena nutrición de los miembros de las fuerzas armadas, y que, a mediano plazo, sentaran las bases para el desarrollo de estándares útiles para la población en general en el contexto del Programa Nacional de Nutrición.¹⁹

Al cabo de un año de trabajo, en mayo de 1941, durante la Conferencia Nacional de Nutrición convocada por el presidente Roosevelt, el Comité de Alimentación y Nutrición presentó las primeras recomendaciones de consumo dietético del NRC

5

(*recomended dietary allowances*: RDA),²⁰ las cuales fueron publicadas finalmente en 1943 en un escrito de seis páginas.²¹ La aceptación y uso extensivo de estas recomendaciones fueron inmediatos, tanto en Estados Unidos como en otros países. Conviene resaltar que a diferencia de las recomendaciones británicas que se establecieron en función de los requerimientos de un individuo promedio y de las canadienses, que se basaron en un principio en los requerimientos mínimos recomendables, las RDA del NRC desde su origen propusieron como criterio cubrir el requerimiento de prácticamente todos los sujetos saludables de la población.²²

A la primera revisión de las RDA le sucedieron la segunda publicada en 1945, la tercera en 1948 y a partir de ésta se estableció el propósito de realizar una revisión quinquenal, habiéndose cumplido hasta la novena revisión en 1979; la décima revisión tuvo que posponerse por razones técnicas y no se publicó sino hasta 1989.²³ Los comités creados para estas revisiones realizaron un intenso trabajo de análisis y discusión del conocimiento existente para cada uno de los nutrimentos, sometiendo a varias instancias de discusión las propuestas antes de su aprobación y publicación.

Las RDA fueron el eje para la formulación de las recomendaciones dietéticas en la gran mayoría de los países. A partir de ellas y frecuentemente en interacción con quienes las desarrollan, muchos países las han adaptado para el establecimiento de sus propias recomendaciones. Canadá, por ejemplo, estableció sus propias recomendaciones en 1990 (*recommended nutrient intakes*, RNI) basado en la revisión de las RDA de 1989.²⁴

La Organización de las Naciones Unidas para la Agricultura y Alimentación (FAO), la Organización Mundial de la Salud (OMS), conjuntamente con la Universidad de las Naciones Unidas (UNU) han formado sus propios comités de expertos para analizar el conocimiento existente respecto de diversos nutrimentos y emitir recomendaciones de consumo.²⁵⁻³⁰ Existe una estrecha relación entre los participantes de los comités que formulan las recomendaciones de consumo de nutrimentos del NRC, la FAO, la OMS y la UNU, siendo las recomendaciones de estos comités una referencia obligada a escala mundial.

Los cambios ocurridos en las recomendaciones de consumo de nutrimentos emitidas por los comités de expertos han sido notables, sobre todo en años recientes. Esto ha sido consecuencia no sólo del avance en el conocimiento científico de la función metabólica de cada nutrimento, sino también de una evolución conceptual derivada de la comprensión de la enorme complejidad del sistema metabólico en su conjunto y las consecuencias a largo plazo que determinados esquemas de consumo alimentario tienen sobre la salud de la población.

Desde el concepto ingenuo en el siglo XIX acerca de la cantidad necesaria de carbono y nitrógeno que debían consumir en su dieta los obreros y los soldados para cumplir más eficientemente sus actividades, se ha ido transitando a conceptos de mayor complejidad. A lo largo del siglo XX, la investigación nutriológica se orientó a identificar las sustancias químicas indispensables en la alimentación humana, y establecer, para cada una de ellas, la cantidad que, en condiciones estandarizadas, los individuos requieren consumir a fin de mantener los niveles orgánicos necesarios para el cumplimiento adecuado de su función metabólica. Tales sustancias se denominan *nutrimentos*, y las cantidades necesarias a consumir, *requerimientos nutrimentales*.

Cabe advertir que los términos requerimiento y recomendación nutrimentales se han usado frecuentemente en forma errónea dando lugar a equívocos y confusiones. Un requerimiento nutrimental hace referencia a la cantidad de un determinado nutrimento que individuos concretos necesitan consumir en condiciones estandarizadas, en tanto que una recomendación hace referencia a la cantidad de un nutrimento que, consumida por prácticamente cualquier sujeto de una determinada población, nos permite predecir con una probabilidad conocida que dicho sujeto está satisficiendo tal requerimiento.³¹

Los comités de expertos estimaron los requerimientos promedio de consumo nutrimental a partir de las investigaciones específicas existentes para diferentes grupos de edad, sexo y estado fisiológico, haciendo imputaciones con criterios definidos cuando no existía evidencia experimental suficiente. Para el establecimiento de las recomendaciones, en la mayoría de los casos se asumió un margen de seguridad consistente en dos desviaciones estándar por arriba del promedio del requerimiento estimado, correspondiente a cubrir teóricamente el requerimiento del 97.5% de la población (figura 2-1).

A partir de la novena revisión, los RDA introdujeron el término *ingestión adecua-da y segura*, para sugerir un nivel de consumo de nutrimentos acerca de los cuales no había información suficiente para establecer una recomendación, pero se sabía de su potencial tóxico a niveles altos de ingestión, y del efecto nocivo de su consumo escaso.³²

Si bien estas definiciones permitieron a lo largo de 50 años desde la aparición de la primera edición de las RDA, emitir periódicamente recomendaciones de consumo cada vez más completas, documentadas y precisas, durante la última década del siglo XX se

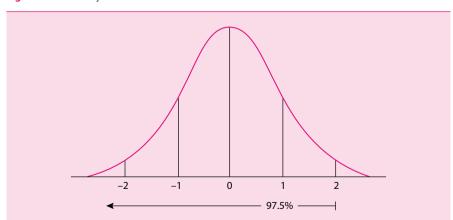

Figura 2-1 Área bajo la curva de distribución normal a +2 desviaciones estándar.

produjo una crisis conceptual, al entrar en conflicto el desarrollo del conocimiento científico acerca de la relación entre la salud y la nutrición humana, con la rigidez de los términos usados hasta entonces para fundamentar una recomendación nutrimental.

Desde un punto de vista teórico es posible concebir que existe, en condiciones estandarizadas, un nivel de consumo de nutrimentos y energía en determinado periodo, en cantidad y equilibrio, que garantice el óptimo funcionamiento metabólico y fisiológico de cada individuo. Este concepto, asimilable al término *requerimiento*, resulta sumamente difícil de traducir a un nivel cuantitativo más o menos preciso para cada nutrimento y para cada individuo, en vista de la variabilidad y complejidad implícitas en los procesos de nutrición. Los requerimientos pueden cambiar ampliamente dependiendo de un conjunto de variables, muchas de ellas incontrolables incluso por modelos experimentales rigurosamente conducidos: variabilidad genética, estado fisiológico, digestibilidad, absorción, biodisponibilidad, interacción metabólica, consumo previo, factores ambientales, actividad física, estrés, adaptación a la intermitencia de los niveles de consumo, vías metabólicas comunes y alternas, equilibrio con otros nutrimentos, fase del ciclo de vida, sexo, etc., de tal forma que la dinámica del complejo proceso metabólico nutrimental varía intensamente de individuo a individuo, e incluso en un mismo individuo de un momento a otro.

Una segunda dificultad mayor es la definición objetiva de lo que constituye el óptimo desempeño metabólico y fisiológico del organismo; éste sólo puede ser estimado de modo tangencial mediante indicadores con frecuencia sesgados, relativos y en ocasiones inevitablemente subjetivos. Se asume que el estado óptimo de funcionamiento metabólico hace referencia al de un individuo que se mantiene saludable y que desempeña en forma adecuada su rol social, debiendo considerarse aparte las modificaciones que toda alteración de su salud o estilo de vida acarrea en sus requerimientos energéticos y nutrimentales. La variabilidad de criterios involucrados en la definición de salud y rol social, aunada a la variabilidad biológica de los individuos, dificulta precisar un estándar. Históricamente tales criterios han evolucionado debido a consideraciones de tipo técnico, pero también de orden ideológico y político. En ciertas circunstancias, en la definición de la recomendación de ingestión nutrimental predominaron criterios en función de mantener a las clases trabajadoras en condiciones de ser explotadas, y a los soldados de combatir eficientemente. Por su parte, los criterios técnicos suelen ser diversos: prevenir la manifestación clínica o funcional de la carencia de determinados nutrimentos; asegurar la plétora de reservas mediante saturación de tejidos y moléculas transportadoras o altos niveles hemáticos; o bien, asegurar niveles asociados a efectos protectores en condiciones de riesgo de enfermedades crónicas no transmisibles, incrementar la capacidad fisiológica de rendimiento o resistencia en determinadas condiciones, etc. Dependiendo del criterio utilizado, el nivel del requerimiento y, en consecuencia, de la recomendación, puede variar en un rango notable en uno u otro sentido.³³ Por ejemplo, es muy distinto considerar el requerimiento de ácido fólico en relación con la prevención de las manifestaciones clásicas de su carencia o bien con la

prevención para las malformaciones congénitas del tubo neural; algo similar puede decirse del papel de la vitamina D y el calcio en relación con el raquitismo y la osteoporosis, en relación con la ingestión asociada con la prevención de ciertos tumores malignos.³⁴

En 1991 la publicación del reporte *Dietary references values for food energy and nutrients* elaborado por el "Comité de Aspectos Médicos de Política Alimentaria" (COMA), del Reino Unido³⁵ revolucionó el marco conceptual acerca de la forma de expresar las consideraciones acerca del consumo recomendable de nutrimentos. Este reporte planteó la necesidad de incorporar en las recomendaciones no únicamente lo relativo al consumo necesario para prevenir la presencia de manifestaciones carenciales, sino también para disminuir el riesgo de aparición de enfermedades crónicas y prevenir efectos adversos por exceso en el consumo. Este enfoque se resume en el concepto referencia de consumo dietético (*dietary reference intakes*, DRI).

En 1993, el Comité de Alimentación y Nutrición (FNB), de la Academia Nacional de Ciencias (NAS) de EUA, realizó un simposio sobre el tema de la revisión de las RDA. Si bien en esta reunión se llegó a la conclusión de que la información acumulada desde la última revisión era suficiente para la emisión de nuevas recomendaciones de consumo nutrimental, también se concluyó acerca de la necesidad de hacer una revisión conceptual previa a la emisión de las nuevas recomendaciones.³⁶ La revisión conceptual llevada a cabo por los grupos designados a tal efecto por el FNB tuvo como fundamento el marco desarrollado por el COMA británico.³⁷

En 1995 el Ministerio de Salud de Canadá planteó la necesidad de revisar sus recomendaciones de consumo nutrimental (RNI) en concordancia con la revisión del FNB. Esta propuesta fue bien acogida por esta institución, la cual resaltó la conveniencia de contar con recomendaciones comunes a toda América del Norte, incluyendo a México, en concordancia con el proceso de integración económica implicado en el Tratado de Libre Comercio de los tres países. En los hechos, la participación mexicana en esta iniciativa trilateral no prosperó, si bien se logró consolidar un Comité Permanente para la Evaluación Científica de las Referencias de Consumo Dietético (DRI *Committee*), colaborativo entre Estados Unidos y Canadá.

Este Comité elaboró un plan de trabajo para la revisión de las DRI basado en una estructura de siete grupos de trabajo y dos subcomités.

Grupos de trabajo:

- 1. Calcio, vitamina D, fósforo, magnesio y flúor.
- 2. Folato y vitaminas del complejo B.
- 3. Antioxidantes (vitaminas C, E, selenio, carotenos).
- 4. Macronutrimentos (proteínas, grasas y carbohidratos).
- 5. Elementos traza.
- 6. Electrólitos y agua.
- 7. Otros componentes (fibra, fitoestrógenos).

Subcomités:

- 1. Niveles tolerables de consumo (UL).
- 2. Interpretación y usos de DRI.

En un inicio, el Comité Permanente definió que las DRI estarían conformadas por cuatro categorías conceptuales en relación con el consumo de nutrimentos:

Cuadro 2-1

Concepto	Definición					
Requerimiento promedio estimado (EAR: estimated average requirement)	Promedio de la ingestión diaria de un nutrimento, necesario para cubrir el requerimiento de la mitad de individuos saludables en una etapa determinada de su vida y de acuerdo con su sexo					
Consumo dietético recomendado (RDA: recommended dietary allowances)	Niveles promedio de la ingestión diaria de un nutrimento para cubrir los requerimientos de casi todos los individuos (97-98%) saludables en una etapa determinada de su vida y sexo					
Ingestión adecuada (AI: adequate intakes)	Cuando la evidencia científica disponible no permite el establecimiento de una RDA la Al es una estimación basada en evidencias experimentales limitadas o en el consumo promedio observado en poblaciones aparentemente sanas					
Nivel superior de ingestión tolerable (UL: tolerable upper intake level)	Ingestión diaria de nutrimento que probablemente no posee riesg de efectos adversos a la salud de casi todos los individuos en un población. Con un incremento en la ingestión mayor al UL, el riesgo potencial de efectos adversos aumenta					

Como resultado de los trabajos del comité de macronutrimentos se propuso un quinto componente de las RDI (véase también el cuadro 2-8):

Cuadro 2-2

	ELL CONTROL OF THE CO
Intervalo aceptable de proporción	El intervalo aceptable de la proporción del consumo total de
de macronutrimentos.	energía a partir de carbohidratos, lípidos, proteínas y ácidos
(AMDR: acceptable	grasos poliinsaturados n-3 y n-6, asociada con la reducción del
macronutrient distribution range)	riesgo de padecimientos crónicos.

En la figura 2-2 se representan gráficamente las tres DRI básicas: EAR, RDA y UL, en función de la probabilidad de que el nivel de consumo de un nutrimento pueda representar un riesgo para la salud, ya sea por insuficiencia o por exceso.

El Comité Permanente finalizó en 2005 la publicación de los seis volúmenes de las DRI para los nutrimentos revisados por los distintos comités instituidos:

- I. Calcio, fósforo, magnesio, vitamina D y flúor (1997).³⁸
- II. Tiamina, riboflavina, niacina, vitamina B₆, folato, vitamina B₁₂, ácido pantoténico, biotina y colina (1998).³⁹
- III. Vitamina C, vitamina E, selenio y carotenoides (2000).⁴⁰

Figura 2-2 Representación gráfica de las tres DRI básicas

- IV. Vitamina A, vitamina K, arsénico, boro, cromo, cobre, yodo, hierro, manganeso, molibdeno, níquel, silicio, vanadio y cinc (2001).⁴¹
- V. Energía, carbohidratos, fibra, lípidos, ácidos grasos, colesterol, proteínas y aminoácidos (2000/2005).⁴²
- VI. Agua, potasio, sodio, cloro y azufre. 43

Las recomendaciones de consumo de nutrimentos en México

En México, el Instituto Nacional de la Nutrición (INN) emitió en 1966 por vez primera recomendaciones para el consumo de nutrimentos de acuerdo con las características de la población mexicana. ⁴⁴ Tan sólo cuatro años después, en 1970, el INN consideró oportuno publicar nuevas recomendaciones dietéticas ⁴⁵ "aprovechando el reajuste en muchos conceptos previos causado por la publicación de las recomendaciones del NRC de Estados Unidos de 1968". ⁴⁶ Para establecer estas *Recomendaciones de Nutrimentos para la Población Mexicana*, el INN incorporó su propia experiencia y conocimiento acerca de las características específicas de México, hábitos alimentarios, estado de nutrición y condiciones socioeconómicas de su población, producción y disponibilidad de alimentos, así como las metas deseables y viables a alcanzar. Además de las recomendaciones del NRC se tomaron en cuenta las recomendaciones nutrimentales de la FAO, la OMS y de expertos de diversos países.

Desde su publicación, las *Recomendaciones* del Instituto Nacional de la Nutrición "Salvador Zubirán" fueron la referencia más utilizada en el ámbito nacional por parte de instituciones públicas, privadas y académicas, para estimar recomendaciones de consumo nutrimental con los más diversos fines: estimación de adecuación dietética individual y colectiva, orientación nutriológica, planeación estratégica para la producción, promoción comercial, vigilancia epidemiológica, etcétera.

En 2005 un grupo de 48 destacados investigadores, miembros de 15 prestigiadas instituciones científicas y académicas, publicaron el primer tomo de las *Recomendaciones de Ingestión de Nutrimentos* (RIN) *para la Población Mexicana*, sólida propuesta sin duda, auspiciada en cierta medida por las autoridades de la Secretaría de Salud del Gobierno Federal, pero sin que se hayan consolidado todavía como las recomendaciones oficiales del país. Esta obra se basa conceptual y técnicamente en las RID, si bien los autores capitulares proponen considerandos y elementos de adaptación de estas recomendaciones a las condiciones específicas de la población mexicana.

En el presente trabajo se exponen básicamente las recomendaciones de consumo de las RID, ya que coinciden en gran medida con las RIN, tomando en consideración algunas de las propuestas específicas de estas últimas cuando se consideran relevantes.

Fundamentos de las recomendaciones dietéticas

Los métodos clásicos para establecer los requerimientos nutrimentales se basan en el conocimiento de los procesos fundamentales de la nutrición: ingestión, digestión, absorción, transporte, metabolismo intracelular, almacenamiento y excreción. Estos métodos pueden agruparse en tres grandes categorías:⁴⁷

- 1) Estudios de balance, ya sea energético o químico, en los que la medición de la ingestión (o de la absorción) se compara contra el gasto del organismo en su funcionamiento normal. Dicho balance puede ser medido directamente como el balance ingestión vs excreción o gasto totales, o bien, estimado mediante métodos factoriales midiendo cada uno de los componentes de la demanda, cuya suma constituirá el gasto total ya sea de energía o de algún nutrimento.
- 2) Determinación bioquímica de la concentración de los nutrimentos y sus metabolitos u otras sustancias con ellos relacionadas, ya sea en sangre o tejidos.
- 3) Evaluación clínica y pruebas de rendimiento.

Dependiendo de la dinámica específica de cada nutrimento, del conocimiento que se tenga de ella, así como de otros factores de tipo técnico, metodológico y ético, resultará más adecuado el empleo de uno u otro método para precisar el requerimiento individual. Un caso especial de estimación de requerimientos deriva de la hipótesis de la adecuación teleonómica del volumen de secreción láctea de las madres sanas y bien nutridas en relación con las necesidades del niño lactante hasta los seis meses de edad; de esta manera el contenido nutrimental de la leche materna secretada en condiciones óptimas será la base para estimar el requerimiento del lactante.

La estimación de una recomendación suele derivar de mediciones de requerimientos nutrimentales y de energía en individuos normales clasificados por grupos de edad y sexo, en condiciones estandarizadas. Dichas mediciones dan lugar a una distribución de requerimientos para cada grupo de edad y sexo, debido a la variabilidad biológica.

Asumiendo que dicha distribución tiene características gaussianas, la media (o mediana) de la distribución representa el promedio del requerimiento para un conjunto particular de individuos, y la desviación estándar la medida de su variabilidad. Debido al riesgo para la salud que significa un consumo nutrimental insuficiente, incluso en escasa medida, y al margen de inocuidad de un consumo que exceda moderadamente a su requerimiento, la recomendación suele establecerse a partir de agregar al promedio tanto como dos desviaciones estándar, con lo que se estima que dicho consumo cubrirá los requerimientos del 97.7% de la población. Debe tenerse en cuenta que la recomendación de un nutrimento a partir del promedio de su requerimiento implica que el 50% de la población no satisfaga su requerimiento si ajusta su consumo a lo recomendado. Conviene señalar que cuando por limitaciones diversas se desconoce la desviación estándar del requerimiento de algunos nutrimentos, en tal caso se asume que ésta representa un 10% del valor de la mediana (coeficiente de variación).

La recomendación de consumo de energía se establece de manera distinta: en este caso la recomendación es únicamente el promedio del requerimiento de energía debido al riesgo para la salud que significa la obesidad derivada de una ingestión energética excedente.⁴⁸

La recomendación de consumo energético y nutrimental se estandariza a un periodo de 24 horas. Esto no debe inducir la idea de que diariamente debe ajustarse el consumo de alimentos a un contenido nutrimental fijo, lo cual en la práctica dietológica no solamente es difícil de lograr sino que resulta inadecuado. Dependiendo de la dinámica metabólica de los nutrimentos, el promedio de su consumo diario recomendado puede cubrirse a partir de consumos no cotidianos por arriba del promedio desde cada tercer día hasta uno o varios meses, sin que se produzca ningún riesgo carencial. En la práctica, la rotación de alimentos en una semana debería cubrir el promedio diario de la recomendación de todos los nutrimentos.

En no pocas ocasiones el uso de estas recomendaciones se ha hecho sin todo el rigor técnico requerido, dando lugar a errores y confusiones. Resulta obvio que su aplicación acrítica de las recomendaciones dietéticas puede presentar serios inconvenientes si no se toman en cuenta las condiciones concretas de cada país, los objetivos y supuestos en los que descansan, y si no se adecuan a las características y necesidades reales de la población nacional.⁴⁹

Es importante también alertar contra el uso incorrecto de las recomendaciones de consumo de alimentos que deriva de prácticas deshonestas de promoción comercial de alimentos "enriquecidos" y fórmulas farmacéuticas que contienen altas concentraciones de nutrimentos. Dicha publicidad induce en la población el temor de que toda ingestión nutrimental por debajo de lo recomendado constituye un grave riesgo para la salud del organismo y el concepto erróneo de que la única forma de "garantizar" el aporte nutrimental suficiente al organismo, es mediante el consumo de tales productos. Las recomendaciones no debieran ser utilizadas por organizaciones comerciales como argumento para que el público consuma sus productos.

Las recomendaciones deben cubrirse en la gran mayoría de los casos exclusivamente mediante el consumo de alimentos y no mediante suplementación farmacológica o "enriquecimiento" de alimentos. Una dieta recomendable es aquella que al menor costo posible contiene todos los nutrimentos en cantidad suficiente y proporciones adecuadas; exenta de microorganismos patógenos, toxinas y contaminantes; variada en alimentos y formas de preparación, y agradable al gusto del consumidor. En cuanto al contenido energético la dieta recomendable debe conformarse en un 60 a 70% de carbohidratos (90% de ellos en forma de polisacáridos), 10 a 15% de proteína y 20 a 30% de lípidos que no contengan más de un tercio de grasas saturadas ni más de 300 mg de colesterol. Asimismo, se recomienda que sea baja en sodio y contenga abundante fibra dietética.

En función de grupos de alimentos la base de la dieta recomendable debe ser los cereales integrales, abundantes frutas y verduras de la estación, leguminosas y una moderada cantidad de productos de origen animal, deben evitarse productos con abundante contenido de harina y azúcar refinada, grasas saturadas, colorantes, conservadores y saborizantes artificiales, así como aquellos cuyo valor final esté encarecido por procesos ajenos a su calidad nutritiva.

En un país como México, caracterizado por una profunda polarización en la nutrición de su población, donde coexisten la alta prevalencia de desnutrición en niños del medio rural con la alta prevalencia de enfermedades crónicas no transmisibles asociadas a excesos y desequilibrios dietéticos en la población adulta del medio urbano, la dieta recomendable debe enfatizar la corrección de ambas formas de mala nutrición. Respecto a la dieta de la población infantil, no debiera indicarse restricción de consumo de grasas ni promover un alto consumo de fibra. El criterio básico en la alimentación infantil en el medio rural debiera ser el de garantizar en la forma más equilibrada posible, la satisfacción plena de los requerimientos calóricos y proteínicos y la prevención de las carencias específicas de nutrimentos más frecuentes, de tal manera que no se afecte su crecimiento. No obstante, la evidencia experimental, clínica y epidemiológica demuestra que la población con antecedentes de desnutrición infantil, expuesta a sobrealimentación en etapas posteriores de la vida presenta un riesgo extremadamente alto de padecer enfermedades crónicas lo que aunado a la creciente prevalencia de obesidad infantil en el medio urbano, obliga ya a considerar como prioritario la prevención y formación de hábitos que protejan a los niños del riesgo de la sobrealimentación. En la población adulta el criterio básico debiera ser la prevención del sobrepeso, el consumo excesivo de grasas saturadas y sodio, y el bajo contenido de fibra en la dieta, así como la prevención de carencias específicas en la población en riesgo, por ejemplo: deficiencia de ácido fólico y anemia en mujeres en edad fértil.

GRUPOS DE EDAD

Las DRI expresan las recomendaciones nutrimentales en 13 grupos etáreos: 10 grupos para la población general, y tres más para mujeres embarazadas y lactantes; para la po-

Cuadro 2-3 Grupos de edad considerados para la presentación de las referencias de consumo de nutrimentos.

Población g	eneral	Mujeres				
Ambos gé	neros					
Lactantes:	0 a 6 meses	Embarazadas:	<18 años			
	7 a 12 meses		18 a 30			
			30 a 50			
Niños:	1 a 3 años					
	4 a 8 años					
Diferenciación _l	oor género					
Niños:	9 a 13 años	Lactantes	<18 años			
Adolescentes:	14 a 18		18 a 30			
			30 a 50			
Adultos:	19 a 30					
	31 a 50					
	51 a 70					
	>70					

blación general se hace la diferenciación de la recomendación por género a partir de los nueve años (cuadro 2-3).

Recomendación de consumo de energía

El comité de expertos FAO/OMS/UNU definió el requerimiento energético como el nivel de energía aportada por los alimentos en equilibrio con el gasto energético adecuado a la estructura corporal y actividad física del individuo, y que le permite la conservación a largo plazo de un estado saludable.²⁹

La unidad de energía metabólica más usada es la kilocaloría (kcal), definida como mil veces la cantidad de energía necesaria para elevar la temperatura de un gramo de $\rm H_2O$ de 15 a 16°C en condiciones estándar. Se ha sugerido la conveniencia de utilizar el kilojulio o el megajulio (1 kcal = 4.184 kj), en vez de kilocalorías con el fin de usar la unidad de energía del sistema MKS asumida por convención como unidad internacional. Debido a su uso extenso en la literatura nutriológica tanto especializada como de divulgación, en la presente edición se utiliza la kilocaloría como unidad de energía. Con frecuencia se utiliza el término *caloría* como sinónimo de kilocaloría en el contexto del cálculo dietético.

Las necesidades de energía en el ser humano son el resultado de la suma de cuatro factores fundamentales: 1) metabolismo basal; 2) efecto termógeno de los alimentos; 3) actividad física, y 4) crecimiento y reposición de tejidos. Cada uno de estos factores

puede ser a su vez afectado por otras variables, siendo las más importantes: a) la edad, b) el sexo, c) la constitución y composición corporal, d) las condiciones ambientales, e) el estado fisiológico y f) las enfermedades.

FACTORES QUE DETERMINAN EL GASTO ENERGÉTICO

1) Metabolismo basal (MB). El MB se define como el gasto energético por unidad de tiempo de un individuo en condiciones basales. Se considera como "condiciones basales" estar sano, en completo reposo físico y mental, inmediatamente después de despertar de un periodo de sueño normal y al menos 12 horas después del último alimento, en un ambiente tranquilo y con temperatura agradable. Así medido, el MB representa el gasto de energía teóricamente mínimo para mantener las funciones vitales del organismo; hay evidencia de la posibilidad que el MB disminuya en ciertas condiciones (desnutrición, hipotiroidismo, etc.), pero éstas no son situaciones normales. El MB depende fundamentalmente de la talla, composición corporal y edad. El MB por unidad de peso varía con la edad siendo mayor en la infancia y menor en la ancianidad; es mayor en individuos de baja estatura y bajo peso que en altos y pesados, correlaciona con la masa corporal metabólicamente activa o masa magra; oscila entre 0.8 y 1.43 kcal por minuto. Un estimador del metabolismo basal que ha mostrado gran utilidad práctica es la determinación del gasto energético en reposo (GER), cuya diferencia respecto al metabolismo basal se debe a efectos residuales de la acción termógena de los alimentos y de la actividad física previa; en general no difiere en más de un 10% del MB. El gasto energético diario dependiente del metabolismo basal se refiere como gasto energético basal (GEB) generalmente estimado a partir del GER.

La medición directa del MB resulta costosa e impracticable como método de rutina para estimar el GEB de los individuos. Se han desarrollado varias propuestas para estimarla a partir de coeficientes de regresión respecto al peso, la talla y la superficie corporal, para cada sexo y en determinados rangos de edad.

Harris y Benedict propusieron en 1919 que el gasto energético basal se podía estimar mediante las siguientes fórmulas:

GEB en mujeres =
$$655.096 + 9.563$$
 (P) + 1.85 (T) – 4.676 (E)
GEB en hombres = $66.473 + 13.752$ (P) + 5.003 (T) – 6.755 (E)

Donde P = peso en kg, T = talla en cm y E = edad en años.

Desde entonces se han elaborado numerosas propuestas para correlacionar el GEB con mediciones antropométricas, sobre todo peso y talla, de acuerdo con atributos específicos de composición corporal, edad, sexo, etnicidad, etc., para lograr la mayor precisión posible en su cálculo. ⁵⁰ Actualmente se han desarrollado modelos de estimación muy precisa del requerimiento de consumo de energía a partir del método de agua doblemente marcada, el cual se ha consolidado como el estándar de oro. ⁵¹

2) Efecto termógeno de los alimentos (ETA). Este término se utiliza para designar el incremento del gasto calórico que se observa después de la ingestión de alimentos, alcanza su máximo a la hora y cesa prácticamente a las cuatro horas. Descrito por vez primera por Rubner en 1902, quien le denominó efecto dinámico específico de los alimentos, su naturaleza fisiológica, aún oscura, parece reflejar el gasto energético para la digestión, absorción, transporte y almacenamiento de alimentos y nutrimentos;⁵² Krebs postuló en 1964 la teoría de que el ETA deriva fundamentalmente de la síntesis bioquímica del ATP. El ETA equivale a un 30% del MB cuando la ingestión está compuesta exclusivamente por proteínas, a un 5% cuando se ingieren únicamente grasas o carbohidratos, y de 10% cuando se ingiere una dieta mixta balanceada. Se considera que el mayor incremento del ETA tras una ingestión exclusivamente a base de proteínas puede estar relacionado con los procesos metabólicos de desaminación. Los resultados de las investigaciones acerca del ETA de las dietas hiperproteínicas son contradictorios, mientras que algunos encuentran un incremento notable, otros no registran diferencias significativas tras ingestiones dietéticas altas y bajas en proteínas.⁵³ Cuando se ingieren alimentos después de hacer ejercicio, el ETA puede llegar a duplicarse respecto al ETA tras reposo. En general el aporte del ETA al gasto energético diario se estima alrededor del 5 al 10%.

3) Actividad física (AF). La AF es el componente más variable del gasto energético total. Va desde, por ejemplo, 0.5 kcal/minuto en un individuo sentado leyendo, hasta 6 a 10 o más kcal/minuto de actividad de un leñador o un deportista de alto rendimiento. Estas grandes diferencias confieren una alta variabilidad al gasto total de energía y hacen difícil señalar una cantidad a dicho gasto a no ser que se conozca en detalle el tipo y duración de las actividades que se realizan durante el día. Passmore y Durnin, en 1955, ⁵⁴ sistematizaron por primera vez en forma precisa el gasto energético por minuto involucrado en una serie de actividades; desde entonces diversos autores han elaborado tablas con la equivalencia del gasto de energía implicado en las más variadas actividades. ^{28,55,56} A partir tales equivalencias y del tiempo que se destina diariamente a cada actividad, podemos estimar el gasto energético total de un individuo o de un conjunto de individuos.

Para fines de estandarización, el gasto de energía por actividad física se expresa como el cociente entre el gasto implicado en dicha actividad sobre el gasto energético en reposo. Así estar en reposo o durmiendo tiene un cociente de 1, estar sentado o de pie sin caminar de 1.5, caminar despacio en plano de 2.5, caminar de prisa o andar en bicicleta representa un cociente de 5 y una actividad muy vigorosa puede gastar siete veces la energía en reposo.

4) Crecimiento. Durante el crecimiento, la síntesis de tejidos y su maduración imponen un gasto energético agregado que suele considerarse dentro del MB porque es dificil de medir separadamente y porque conviene concebir al crecimiento y a la maduración

n (n)

como actividad basal en el niño. Por lo anterior, durante el crecimiento no es posible concebir el MB en los mismos términos que en el adulto. El gasto por crecimiento y maduración es paralelo y proporcional al crecimiento mismo. Roberts y Young determinaron en 1988 que el gasto energético necesario para la síntesis y depósito de las proteínas y grasas que conlleva el crecimiento, es del orden de 5 kcal por gramo de tejido aumentado. A excepción del primer año de vida, cuando el crecimiento puede demandar más del 20% del gasto energético diario, este factor contribuye alrededor del 1% del total del requerimiento energético.⁵⁷

FACTORES QUE MODIFICAN EL GASTO ENERGÉTICO

a) Edad. El recién nacido gasta en condiciones basales el doble de energía por kg de peso y posteriormente, conforme su crecimiento se hace lento su gasto es menor. Al llegar a una edad entre 18 y 25 años aproximadamente, el adulto ha alcanzado su masa magra máxima y todo aumento posterior de peso será debido a acumulación de grasa; esta acumulación posterior de tejido graso se considera inconveniente para la salud. Cada kg de peso ganado en "tejido de obesidad" representa un exceso de la ingestión sobre el gasto de 6000 a 7000 kcal. Aunque se acepta que el MB en relación a la masa magra declina de 2 a 3% por década en la edad adulta, es posible que esto se deba a un efecto de composición corporal y no al metabolismo basal en función de la masa celular metabólicamente activa. En el anciano no se conoce con exactitud cuál es la situación metabólica óptima; generalmente en este grupo hay una menor actividad física y menor masa celular metabólicamente activa por lo que se cree que el gasto total de energía se reduce en forma apreciable; de cualquier forma la recomendación de energía debe promover el mantenimiento de la actividad física y no de su reducción.

b) Sexo. El sexo impone diferencias importantes en el gasto calórico por las diferencias de crecimiento en la adolescencia, y por la diferente relación masa magra/masa corporal total entre el hombre y la mujer adultos. A igualdad de masa corporal el GER del hombre es un 10% mayor que el de la mujer; sin embargo, esto no es atribuible a diferencias entre el metabolismo femenino y masculino. Webb (1981)⁵⁸ y Cunningham (1982)⁵⁹ no encontraron ninguna diferencia en el MB entre hombres y mujeres cuando éste se ajustaba en función de la masa libre de grasa y de la masa muscular. Roza y Shizgal (1984)⁶⁰ tampoco encontraron diferencias en el consumo de oxígeno en reposo (VO₂) entre sexos cuando se relacionaron con la masa celular corporal.

- c) Constitución. El tamaño y la composición corporales imponen diferencias entre individuos con igual sexo y peso, tanto por las diferencias en la masa metabólicamente activa como por el gasto energético mayor o menor en ciertas formas de actividad física en función de la estructura corporal. En todo caso para individuos con obesidad o emaciación acentuada es necesario corregir la recomendación en función del peso teórico y no del peso real.
- d) La temperatura ambiental. La temperatura ambiental dificulta o favorece las pérdidas de calor del organismo, y en casos extremos impone un trabajo excesivo a los

mecanismos homeostáticos. Esto afecta el gasto calórico, pero no en la forma tan acentuada como se creía antes, porque la vestimenta neutraliza este efecto en forma considerable. Salvo trabajo en condiciones extremas sin indumentaria, no se requieren mayores ajustes a las recomendaciones debido la temperatura ambiental.

- *e) Estado fisiológico*. El embarazo eleva la necesidad de energía ya que la masa metabólica de la madre y sobre todo la del feto, aumentan conforme avanza. La lactancia también impone un mayor gasto calórico derivado de los procesos de síntesis y secreción de la leche.
- f) Enfermedades. La fiebre, los mecanismos de defensa y los esfuerzos homeostáticos del organismo gastan todos energía. Ciertas endocrinopatías como, por ejemplo, la diabetes mellitus y el hipertiroidismo alteran la eficiencia de utilización de energía.

ESTIMACIÓN DEL REQUERIMIENTO DE ENERGÍA

El comité DRI generó un conjunto de ecuaciones en función del peso corporal, la talla y la actividad física por grupo de edad y sexo, ⁴² las cuales se muestran en el cuadro 2-4. A partir de estas ecuaciones aplicadas con los valores del sujeto típico de cada grupo se establece el requerimiento estimado de energía (EER). En el cuadro 2-5 se presenta un ejemplo de cálculo de la recomendación de consumo de energía de acuerdo con valores de peso y talla en la población mexicana.

Recomendaciones de consumo de proteínas

En un sentido estricto, los requerimientos de proteínas deberían referirse al consumo de los aminoácidos que el organismo no puede sintetizar (los esenciales), por tanto, debe adquirirlos de la dieta, y a la cantidad de nitrógeno, proveniente fundamentalmente de los aminoácidos, que el organismo necesita para mantener un equilibrio adecuado a sus necesidades metabólicas.

El metabolismo de los aminoácidos es extremadamente complejo. Además de que sus metabolitos pueden ser incorporados al ciclo de Krebs para la producción de energía, los aminoácidos participan en la síntesis de las proteínas estructurales, anticuerpos, hormonas, neurotransductores, ácidos nucleicos, etc. En la síntesis y degradación de estos compuestos, tanto los aminoácidos como los compuestos nitrogenados liberados son reutilizados continuamente y sólo una pequeña parte es excretada como productos del catabolismo oxidativo: urea, creatinina y ácido úrico, y como detritus de piel, mucosas, cabello y heces fecales, principalmente. Se ha estimado un promedio diario de 53 mg por kilogramo de peso como la pérdida de nitrógeno que escapa a la reutilización en el ser humano, misma que se denomina *pérdida obligatoria de nitrógeno*.

Otra consideración que debe tenerse en cuenta para la estimación del aporte dietético respecto a los requerimientos de proteína por el organismo, es el hecho de que la síntesis y degradación de las proteínas se modifican notablemente cuando hay deprivación concomitante en el consumo de energía, llegando a ser gravemente afectado el balance nitrogenado.

Cuadro 2-4 Ecuaciones para estimar el requerimiento de energía (kcal/día).

	Niños menores de tres años
0 a 3 meses	(89 × peso [kg] – 100) + 175
4 a 6 meses	(89 × peso [kg] – 100) + 56
7 a 12 meses	(89 × peso [kg] – 100) + 22
13 a 35 meses	(89 × peso [kg] – 100) + 20
	Niños y adolescentes de tres a 18 años
Masculino	
3 a 8 años	$88.5 - (61.9 \times \text{edad en años}) + AF^1 \times (26.7 \times \text{peso [kg]}) + (903 \times \text{talla [m]} + 20)$
9 a 18 años	88.5 – (61.9 × edad en años) + AF × (26.7 × peso [kg]) + (903 × talla [m] + 25)
Femenino	
3 a 8 años	135.3 – (30.8 × edad en años) + AF × (10.0 × peso [kg]) + (934 × talla [m] + 20)
9 a 18 años	135.3 – (30.8 × edad en años) + AF × (10.0 × peso [kg]) + (934 × talla [m] + 25)
	Adultos 19 años y mayores
Masculino	662 – (9.53 × edad en años) + AF × (15.91 × peso [kg]) + (539.6 × talla [m])
Femenino	354 – (6.91 × edad en años) + AF × (9.36 × peso [kg]) + (726 × talla [m])
	Embarazo
2do trimestre	+ 340 kcal
3er trimestre	+ 452 kcal
	Lactancia
1er semestre	+ 330 kcal
2do semestre	+ 400 kcal

¹ Actividad física equivalente en relación con el gasto de energía en reposo. Los coeficientes estimados para un estilo de vida activo son: de 3 a 18 años niños 1.26, niñas 1.31; para adultos hombres 1.25, mujeres 1.27. Fuente: Adaptado de *Dietary Reference Intakes. The Essentials guide to nutrient requirements*.

En condiciones de incremento de la masa corporal metabólicamente activa, crecimiento, embarazo, lactancia, etcétera, debe haber un balance nitrogenado positivo, por ejemplo, la cantidad de nitrógeno procedente de los alimentos es mayor a la cantidad excretada. Las infecciones y la fiebre pueden alterar en forma importante el balance nitrogenado al aumentar la excreción urinaria del mismo e incrementar el gasto energético.

Cuadro 2-5 Estimación del requerimiento de energía (kcal/día) según grupo de edad, estatura y peso de una población mexicana de referencia.²

Commanda adadi	Peso	Estatura	Estimación del requerimiento
Grupo de edad ¹	(kg)	(cm)	de energía (kcal/día)
HOMBRES			
0-6 meses	7.0	0.64	698
7-12 meses	9.0	0.72	723
1-3 años	13.4	0.87	1 115
4-8 años	21.7	1.14	1 765
9-13 años	38.6	1.41	2 335
14-18 años	55.6	1.59	2 803
19-30 años	61.4	1.67	2 770
31-50 años	61.4	1.67	2 627
51-70 años	59.9	1.65	2 394
Más de 70 años	58.5	1.63	2 257
MUJERES			
0-6 meses	7.0	0.64	698
7-12 meses	9.0	0.72	723
1-3 años	12.9	0.86	1 065
4-8 años	21.9	1.13	1 640
9-13 años	39.5	1.40	2 052
14-18 años	49.8	1.54	2 204
19-30 años	49.2	1.53	2 176
31-50 años	49.2	1.53	2 073
51-70 años	47.9	1.51	1 970
Más de 70 años	47.3	1.50	1 815

¹ La edad considerada en las ecuaciones corresponde al punto medio del intervalo, excepto para el último grupo que corresponde a 70 años.

No existe prácticamente almacenamiento de aminoácidos; el excedente se cataboliza de inmediato y el nitrógeno de los mismos se elimina con rapidez, lo que mantiene su equilibrio. De esta manera, los requerimientos de proteína en el adulto están en función básicamente de la cantidad necesaria para reponer las pérdidas obligatorias de nitrógeno.

² Recomendaciones de ingestión de nutrimentos para la población mexicana (referencia 45).

13

Sin embargo, aun con un aporte cuantitativo de nitrógeno amínico suficiente para reponer la magnitud de estas pérdidas obligadas, la ingestión insuficiente de los aminoácidos que no son eficientemente sintetizados por el ser humano causa un balance nitrogenado negativo como consecuencia de la degradación de los aminoácidos esenciales no repuestos. De éstos, en un principio se identificaron ocho: leucina, isoleucina, lisina, valina, metionina, triptófano, treonina y fenilalanina; por otro lado, la histidina, diferenciada en un inicio como esencial exclusivamente en lactantes, a partir de la década de 1980, diversos estudios demostraron que su ausencia en la dieta de la población adulta ocasiona un balance nitrogenado negativo por lo que debe ser considerada también como esencial. Por otra parte, la cisteína puede reemplazar hasta un 30% de los requerimientos de metionina, en tanto que la tirosina puede hacer lo mismo en un 50% respecto a la fenilalanina. En el cuadro 2-6 se presentan las estimaciones de requerimientos de estos once aminoácidos por kilogramo de peso, para individuos de diferentes grupos etáreos, de acuerdo con las estimaciones del Comité de Expertos de las Naciones Unidas (WHO, 1985).

Se puede establecer una puntuación de la calidad biológica de las proteínas en la dieta a partir de su composición de aminoácidos. Una con pobre contenido de aminoácidos esenciales tendrá un menor valor comparativamente con otra que los contiene en abundante proporción. En términos de nutrición humana aplicada, son cuatro los aminoácidos esenciales cuya baja concentración puede tener un efecto limitante: lisina, metionina, treonina y triptófano. Las proteínas de la carne, leche y huevo, tienen la composición de aminoácidos óptima para la alimentación humana, por lo que suelen utilizarse como referencia. Las proteínas contenidas en otro tipo de alimentos pueden sustituir a las de origen animal, a condición de satisfacer el requerimiento específico de aminoácidos esenciales. Se ha propuesto un índice que mida la calidad de las proteínas en comparación con la de referencia. Éste se construye a partir de la concentración

Cuadro 2-6 Estimación de requerimiento diario de aminoácidos (miligramo por kilogramo de peso) a diversas edades (WHO, 1985).

Aminoácido	3 a 4 meses	Dos años	10 a 12 años	Adultos
Histidina	28	?	?	8-12
Isoleucina	70	31	28	10
Leucina	161	73	42	14
Lisina	103	64	44	12
Metionina + cisteína	58	27	22	13
Fenilalanina + tirosina	125	69	22	14
Treonina	87	37	28	7
Triptófano	17	12.5	3.3	3.5
Valina	93	38	25	10

(mg/g de proteína) del aminoácido esencial de menor concentración (aminoácido limitante) en relación con la del mismo aminoácido en la proteína de referencia:

Cabe mencionar también que la biodisponibilidad de los aminoácidos se afecta por la digestibilidad de los alimentos que los contienen. El tipo de proteína, la fibra dietética, los polifenoles y algunos inhibidores enzimáticos, entre otros factores, pueden limitar la digestión de las proteínas. El producto de multiplicar el índice de calidad de la proteína, por el índice de digestibilidad de la misma, nos permite estimar el *índice de utilización neta* de la proteína.

Con base en las consideraciones anteriores la recomendación en el consumo de proteínas debe tomar en cuenta:

- 1. La reposición de las pérdidas obligatorias de nitrógeno.
- 2. El nitrógeno necesario para la formación de tejidos durante el embarazo, la lactancia y el crecimiento.
- 3. El índice de utilización neta de la proteína de la dieta consumida por la población.

Debe advertirse contra el manejo superficial de la adecuación del consumo de proteínas respecto a la recomendación. Por ejemplo, en forma *bruta* consumo/recomendación de proteína a escala familiar en el medio rural mexicano reportada por la Encuesta Nacional de Alimentación y Nutrición de 1996,⁶¹ fue de 146%. Este grado de adecuación pudiera llevar a concluir erróneamente que existe un exceso de consumo de proteínas en este medio.

Una primera consideración a tomar en cuenta es que la recomendación se establece como consumo de *proteína de referencia* con un índice de utilización neta = 1.0. Si evaluamos una dieta típica en el medio rural mexicano, en la cual el maíz y frijol aportan más del 50% del consumo proteínico y los alimentos de origen animal un 33%, encontramos que puede satisfacer aparentemente el 100% del requerimiento proteínico bruto diario de un niño de dos años. Sin embargo, su contenido de lisina será de tan sólo 52 mg. Al ajustar por el requerimiento de este aminoácido (64 mg), el índice de calidad de la proteína consumida será de (52/64) = 0.81. El coeficiente de digestibilidad proteínica de esta dieta se ubica alrededor del 0.90, por lo cual el índice de utilización neta de la proteína contenida es de tan sólo 0.73.

Un segundo aspecto a considerar es que la recomendación supone un consumo adecuado de energía. En el medio rural pobre suele haber un grave desequilibrio, lo cual altera en forma importante, como ya se mencionó, la capacidad de retención del nitrógeno proteínico.

Un tercer factor a considerar es que la recomendación supone también un consumo por parte de individuos sanos. El incremento de los requerimientos, debido a los frecuentes episodios infecciosos padecidos por los niños del medio rural, se suma a problemas de mala absorción por diarreas y parasitosis.

Estos factores, junto con la distribución intrafamiliar de alimentos generalmente desfavorable hacia los niños pequeños, se traducen en una alta prevalencia de desnutrición y tallas muy bajas en los pequeños de comunidades rurales pobres, esto, sin duda, es expresión de deficiencias reales en el consumo proteínico respecto a los requerimientos de dicha población.

En el cuadro 2-4 se presentan las recomendaciones de consumo de energía y proteínas propuestos por las DRI.

Recomendaciones de vitaminas

A continuación se presentan algunos aspectos generales de las vitaminas referidos por los grupos de trabajo establecidos por el Comité DRI. Se destacan los conceptos novedosos respecto a la 10a. edición RDA. En los cuadros 2-4 y 2-5 se presentan los consumos recomendables, ya sea RDA o AI según sea el caso.

a) Vitaminas hidrosolubles del complejo B, colina y vitamina C

Tiamina

Participa como coenzima pirofosfato de tiamina en el metabolismo de los carbohidratos y los aminoácidos de cadena ramificada. Su recomendación se basa en estudios de la actividad de la transcetolasa eritrocítica y excreción urinaria principalmente. Su deficiencia se relaciona fundamentalmente con la disminución de la actividad de la descarboxilación oxidativa, y las manifestaciones clínicas más evidentes son trastornos neuríticos y alteraciones mentales y del sistema cardiovascular. La debilidad extrema, característica de quienes padecen esta deficiencia, es resaltada con el descriptivo vocablo ceilanés *beriberi*, con el cual se le conoce en todo el mundo. Es relativamente rara en nuestro medio.

Riboflavina

Participa como parte de las coenzimas flavín mononucleótido (FMN) y flavín adenín dinucleótido (FAD) en numerosos procesos metabólicos de oxidorreducción. Para el establecimiento de su recomendación se tomaron en cuenta fundamentalmente el coeficiente de actividad de la glutatión oxidasa eritrocítica y la excreción urinaria. Las manifestaciones clínicas de su carencia (arriboflavinosis) incluyen lesiones en boca y cavidad oral, dermatitis seborreica y anemia normocítica.

Niacina

Participa como cosustrato o coenzima en la transferencia de iones hídridos en un gran número de deshidrogenasas. Como la coenzima nicotín adenín dinucleótido (NAD) participa en la cadena respiratoria y en la oxidación del gliceraldehído fosfato, lactato, alcohol, piruvato y alfacetoglutarato, así como en la oxidación de glucosa-6-P a ribosa-5-P; como parte de la coenzima NADP participa en la síntesis de ácidos grasos y esteroides. El criterio básico para el establecimiento de su recomendación es la excreción urinaria de sus metabolitos. Los requerimientos se expresan como equivalentes de niacina (NE) al tomar en cuenta la síntesis de niacina a partir de triptófano en una relación de 60:1. La pelagra es la manifestación de la deficiencia de niacina y consiste en un eritema pigmentado de las áreas expuestas al sol, glositis rojo brillante, vómito, diarrea, estreñimiento, síntomas neurológicos como apatía, cansancio, depresión, cefaleas y amnesia.

Vitamina B_c (piridoxina y compuestos relacionados)

Participa como coenzima en el metabolismo de aminoácidos, glucógeno y esfingósidos, tanto en reacciones de aminotransferencia como de descarboxilación. Comprende tres compuestos químicamente relacionados: piridoxal, piridoxina, piridoxamina. El criterio básico para el establecimiento de su recomendación es la concentración plasmática de 5'-fosfato de piridoxal. La deficiencia de vitamina B_6 se manifiesta de manera clínica como dermatitis seborreica, anemia microcítica, convulsiones, depresión y confusión mental.

Folato

El término folato incluye tanto al ácido fólico (ácido pteroilmonoglutámico), la forma más común de presentación farmacológica, pero raro en la naturaleza, como al conjunto de pteroilpoliglutamatos presentes en los alimentos naturales (folato alimentario). A partir de la diferente biodisponibilidad entre el ácido fólico y el folato alimentario se ha establecido su correspondencia como equivalente dietético de folato (DEF), definido como:

1 μg DEF = 1 μg de folato alimentario = 0.5 μg de ácido fólico ingerido con el estómago vacío = 0.6 μg de ácido fólico ingerido con alimentos.

El folato participa aportando grupos metilo en la síntesis de nucleótidos, en la generación de formilos e interconversión de aminoácidos. El criterio para establecer la recomendación se basa en las concentraciones de folato eritrocítico y plasmático, así como en la concentración plasmática de homocisteína. La deficiencia de folato, al alterar la síntesis de DNA, se expresa en alteraciones en la síntesis de hemoglobina y en otros tejidos de intensa división celular, dando lugar a anemia macrocítica y a cambios morfológicos en neutrófilos. La anemia suele acompañarse con debilidad, fatiga, irritabilidad, cefalea, palpitaciones y disnea; ocasionalmente suele presentarse glositis atrófica.

Ante el sustento epidemiológico de papel protector que la suplementación con folato pudiera tener en la prevención de defectos de cierre del tubo neural, el Grupo de Trabajo DRI considera adecuado recomendar que las mujeres susceptibles de embara-

5

zarse, reciban un suplemento de 400 g diarios de ácido fólico además del folato alimentario procedente de una dieta variada.

Aunque también hay algunos indicios de que la suplementación con ácido fólico pudiera proteger ante ciertos tipos de cáncer, enfermedad cardiovascular ateroesclerótica y algunos trastornos mentales, el Grupo de Trabajo DRI consideró todavía insuficiente el sustento experimental para establecer una recomendación al respecto.

Vitamina B₁₂ (cobalamina)

Interviene como coenzima en la transmetilación que transforma la homocisteína en metionina, y en la conversión de metilmalonil-coenzima A a succinil-CoA. El criterio para determinar la recomendación se basa en el nivel de consumo necesario para mantener el estatus hematológico y los niveles séricos normales de vitamina B_{12} . La principal manifestación clínica de su deficiencia es la anemia macrocítica, similar a la provocada por la deficiencia de folato. También se presentan manifestaciones neurológicas que no guardan relación con la intensidad de la anemia.

El Grupo de Trabajo DRI considera recomendable, en vista de la disminución de la capacidad de absorción, que la población mayor de 50 años consuma alimentos adicionados con cobalamina o suplementos farmacológicos que la contengan.

Ácido pantoténico

Esta vitamina es un componente de la coenzima A, por lo que participa en una gran variedad de procesos metabólicos. Se encuentra presente ampliamente en todos los alimentos por lo que su carencia es extremadamente rara e intrascendente en términos epidemiológicos.

Biotina

Participa como coenzima en las reacciones de carboxilación dependientes de bicarbonato de cuatro sistemas enzimáticos mitocondriales. En el ser humano se sintetiza por la flora bacteriana intestinal, generalmente en cantidad suficiente para satisfacer sus requerimientos. La avidina, un potente inhibidor termolábil de la biotina, está presente en la clara de huevo, por lo que los individuos que ingieren habitualmente huevos crudos pueden llegar a presentar manifestaciones de deficiencia caracterizada por dermatitis, conjuntivitis, alopecia y alteraciones del sistema nervioso. No existen bases para establecer una RDA, por lo que su referencia es la ingestión adecuada (AI).

Colina

La colina participa en procesos metabólicos diversos que tienen relación con la integridad de membranas, la trasmisión interneuronal y transmembrana, y el transporte de lípidos y colesterol. Aunque existe un mecanismo de síntesis de colina en el ser humano, ésta resulta insuficiente en ausencia total de aporte dietético. Existe a la fecha únicamente un estudio publicado acerca del efecto de la ingestión insuficiente de colina en huma-

nos saludables, el cual se expresa en la elevación de la alanina aminotranferasa en sangre, indicativo de daño hepático.

Vitamina C (ascorbato)

La vitamina C participa como donador de electrones en las ocho reacciones químicas conocidas que requieren de una metaloenzima reducida; tres de ellas relacionadas con la síntesis de colágeno a partir de la hidroxilación de prolina, dos con la síntesis de carnitina, y otras tres con la síntesis de catecolaminas, hormonas peptídicas y biosíntesis de aminoácidos. Debido a su capacidad reductora (antioxidante), desempeña un importante papel en la neutralización de radicales reactivos de nitrógeno y oxígeno ("radicales libres") y disminuye la peroxidación de lípidos. Las manifestaciones clínicas de su deficiencia, el escorbuto, tienen que ver principalmente con las alteraciones en la síntesis de colágeno: inflamación y sangrado de encías, hemorragias petequiales, hiperqueratosis folicular y dolor articular. La recomendación de vitamina C se estableció anteriormente en función de prevenir la aparición de manifestaciones de escorbuto y la depleción de la reserva en tejidos. El Grupo de Trabajo DRI determinó que la recomendación de este nutrimento debería estar en función de la protección antioxidante que aporta, por lo que utilizó como criterio la cantidad necesaria para mantener la máxima concentración en neutrófilos y una mínima excreción urinaria. También establece la recomendación de suplementar con 35 mg diarios adicionales a los fumadores, en virtud de que este hábito incrementa el estrés oxidativo y la degradación de la vitamina C.

b) Vitaminas liposolubles

Vitamina A (retinol)

El término vitamina A comprende un conjunto de moléculas con una estructura básica de 20 carbonos incluyendo un anillo ciclohexenílico. Existen cuatro formas fundamentales: retinol, retinal, ácido retinoico y éster de retinil. También se incluyen los carotenoides como precursores de retinol. La vitamina A desempeña funciones biológicas de gran importancia. La vitamina A participa en la transducción de las señales luminosas a impulsos nerviosos en la retina. Desempeña una función importante en la integridad de los epitelios al regular la expresión de varios genes relacionados con la síntesis de queratina, enzimas y proteínas de la matriz extracelular. El ácido retinoico además de ser fotorreceptor en los conos y bastones de la retina, desempeña una importante función en el desarrollo embrionario y mantiene la diferenciación celular de la córnea y conjuntivas; su participación en la diferenciación celular le confiere un rol fundamental en la respuesta inmunológica al propiciar el mantenimiento y circulación de macrófagos e inmunocitos antivirales y antitumorales, y estimular la producción de interleucinas.

Las manifestaciones oculares progresivas de deficiencia de vitamina A van de la ceguera nocturna, xeroftalmía, ulceración corneal, hasta la pérdida del globo ocular; en la piel es frecuente la presencia de hiperqueratosis. Se han documentado también

deficiencias en la respuesta inmunológica asociada a disminución de leucocitos, tejido linfoide e inmunoglobulinas, deficiencias en las células destructoras. La corrección de la deficiencia de vitamina A ha demostrado reducir en promedio un 23% de la mortalidad en edades tempranas en poblaciones con alta prevalencia de infecciones, sobre todo gastrointestinales, sarampión y malaria.

El criterio básico para la determinación de la recomendación es la cantidad necesaria para asegurar las reservas tisulares suficientes para compensar situaciones de estrés y la disminución prolongada de su consumo.

La OMS considera necesaria la administración de suplementos en niños que presentan signos de deficiencia, diarrea prolongada, desnutrición, sarampión y otras enfermedades infecciosas.

El Grupo de Trabajo DRI estableció una modificación importante respecto a la proporción de la biodisponibilidad de carotenoides, como provitamina A. La 10a edición RDA utilizó el concepto *equivalentes de retinol* (RE) para estimar la bioconversión de carotenoides a retinol, habiendo establecido que 1 µg RE era igual a:

- 1 µg de todo-trans-retinol purificado o dietético
- 2 μg de β-caroteno purificado
- 6 μg de β-caroteno dietético
- 12 µg de otros carotenoides provitamina A

El Grupo de Trabajo DRI, tomando en cuenta nuevas investigaciones acerca de la relación entre la administración de suplementos de β -caroteno purificado en vehículo oleoso, la ingestión β -caroteno en alimentos y los niveles de retinol plasmático resultantes, decidió introducir el concepto *equivalentes de actividad de retinol* (RAE) en sustitución de los RE. De esta manera se definió que 1 μ g RAE es igual a:

- 1 µg de todo-trans-retinol purificado o dietético
- 2 μg de β-caroteno purificado
- 12 μg de β-caroteno dietético
- 24 μg de otros carotenoides provitamina A (α-carotenos y β-criptoxantinas)

La equivalencia del caroteno dietético se estableció convencionalmente en función de la composición de la dieta de la población de Estados Unidos, ya que algunos estudios muestran que las verduras tienen diferente eficiencia en la absorción de su contenido de β -carotenos, y, en general, los carotenos de las verduras de hoja se absorben a la mitad en comparación con los carotenos contenidos en las frutas y zanahorias.

Es importante destacar que el Grupo de Trabajo DRI considera no concluyentes las investigaciones referidas a la bioconvertibilidad de los carotenos provitamina A, por lo que asume la posibilidad de que los RAE puedan sufrir modificaciones en el futuro inmediato. En función de esto, recomienda que las tablas de valor nutritivo distingan el contenido de carotenoides en los alimentos y no se limiten a incorporarlos al total del contenido de retinol.

Vitamina K

La vitamina K comprende un conjunto de moléculas con una estructura básica de 2-metil-1,4-naftoquinona. La filoquinona es la forma contenida en los vegetales, en tanto que las menaquinonas son producidas por bacterias en el intestino. La vitamina K es necesaria para la carboxilación postraslacional de residuos glutamil (Gla) en proteínas que participan en la coagulación: factores II (protrombina), VII, IX y X, de la osteocalcina y otras proteínas con residuos Gla.

La deficiencia de vitamina K se manifiesta en alteraciones de la coagulación, aumento del tiempo de protrombina y, en casos graves, hemorragias. Algunos indicios apuntan a que la deficiencia de vitamina K pudiera desempeñar un papel en la osteoporosis mediada por el incremento de la osteocalcina subcarboxilada, y en la formación de la placa ateroesclerótica por incremento en las proteínas Gla subcarboxiladas. En estos dos últimos casos la evidencia no es concluyente.

No obstante que las reservas hepáticas de vitamina K se depletan rápidamente en ausencia de la misma en la dieta, no ha sido posible establecer, en forma incontrovertible, un estimador del requerimiento promedio de ingestión de vitamina K necesario para prevenir la aparición de manifestaciones de su deficiencia, por lo que el Grupo de Trabajo DRI presenta únicamente la referencia de *ingestión adecuada* (AI).

Vitamina E (tocoferol)

La vitamina E (α-tocoferol) consiste en un anillo de cromanol trimetilado al cual se liga una cadena fitílica. Su función biológica se relaciona con la actividad antioxidante en la ruptura de cadena de ácidos grasos poliinsaturados (PUFA) en los fosfolípidos de la membrana celular y las lipoproteínas plasmáticas, previniendo la perioxidación por radicales libres. El grupo hidroxilfenólico de la vitamina E reacciona con los radicales libres peroxil formando una molécula de hidroperóxido y "atrapa" el radical libre como tocoperoxil. Además de su función antioxidante, la vitamina E participa en la regulación de la actividad de la proteína cinasa C, la adhesividad plaquetaria.

La deficiencia de esta vitamina en muy rara; generalmente sólo se presenta en individuos con alteraciones con problemas de mala absorción o alteraciones genéticas que impiden su transporte normal en el organismo. Clínicamente se manifiesta como una neuropatía periférica asociada a degeneración axónica de las neuronas sensoriales.

La recomendación de consumo de vitamina E se basa en estudios experimentales de deficiencia inducida y de correlación entre la concentración plasmática de α -tocoferol y la lisis eritrocítica inducida por peroxidación.

Con base en experimentación con animales de laboratorio, la 10a. edición RDA consideró que los β y γ -tocoferoles, y los α -tocotrienoles eran formas activas de vitamina E, lo que daba lugar al concepto de *equivalentes de tocoferol* (TE). Estudios recientes muestran que en el ser humano no existe interconvertibilidad entre las diversa formas de vitamina E; también se ha demostrado que el $SRR\alpha$ -tocoferol, el γ -tocoferol y los tocotrienoles tienen poca afinidad con la proteína hepática transportadora de tocoferol

17

(TTP) por lo que, aunque son eficientemente absorbidas a través de los quilomicrones en el intestino, no se difunden al plasma ni a los tejidos, y, consecuentemente, carecen de actividad efectiva de vitamina E. En vista de lo anterior, el Grupo de Trabajo DRI ha desechado el uso de los TE y considera exclusivamente como vitamina E a la forma natural contenida en los alimentos (*RRR*-α-tocoferol) y a los estereoisómeros sintéticos RRS, RSR y RSS. La mezcla sintética utilizada para adicionar alimentos y suplementos (todo-rac-α-tocoferol) contiene isómeros sin actividad biológica en el ser humano, por lo que 1 mg de esta mezcla equivale a 0.5 mg de los isómeros activos.

Vitamina D (calciferol)

La vitamina D comprende un grupo de esteroles, poco abundantes en alimentos, pero sintetizables en la piel por la acción de los rayos ultravioleta a partir de 7-dehidrocolesterol. Las formas biológicamente más importantes son la vitamina D, (ergocalciferol) y

la vitamina D_3 (colecalciferol). Ambas formas, biológicamente inertes, sufren dos hidroxilaciones para dar lugar a la forma activa 1,25 dihidrocalciferol. La principal función biológica de la vitamina D es el mantenimiento de las concentraciones séricas normales de calcio y fósforo, mediante la facilitación de su absorción en el intestino delgado.

Las manifestaciones clínicas de la deficiencia de vitamina D se caracterizan por alteraciones en la mineralización (raquitismo) o por la desmineralización de los huesos (osteomalacia). Algunas investigaciones apuntan la posible relación entre la deficiencia de vitamina D y el mayor riesgo de presentar cáncer de colon, mama y próstata, pero no pueden considerarse concluyentes.

Debido a la síntesis de vitamina D por el organismo resulta difícil establecer un requerimiento promedio en la población, por lo que la referencia de consumo dietético es el consumo adecuado (AI).

Cuadro 2-7 Referencia de consumo dietético diario de vitaminas.

	Edad	Vitamina A¹	Vitamina D²	Vitamina K²	Vitamina C¹	Vitamina E¹	Tiamina ¹	Riboflavina ¹	Niacina¹	Vitamina B ₆ ¹	Folato ¹	B ₁₂ 1	Ácido pantoténico ²	Biotina ²	Colina ²
		μg	μg	μg	mg	mg	mg	mg	mg	mg	μg	μg	mg	mg	mg
Lactantes	0-6	400	5	2	40	4	0.2	0.3	2	0.1	65	0.4	1.7	5	125
(ambos sexos)	7-12	500	5	2.5	50	5	0.3	0.4	4	0.3	80	0.5	1.8	6	150
Niños	1-3	360	5	30	15	6	0.5	0.5	6	0.5	150	0.9	2	8	200
(ambos sexos)	4-8	400	5	55	25	7	0.6	0.6	8	0.6	200	1.2	3	12	250
Niño	9-13	600	5	60	45	11	0.9	0.9	12	1	30	1.8	4	20	375
Niña	9-13	600	5	60	45	11	0.9	0.9	12	1	300	1.8	4	20	375
Adolescentes															
Hombre	14-18	900	5	75	75	15	1.2	1.3	16	1.3	400	2.4	5	25	550
Mujer	14-18	700	5	75	65	15	1	1	14	1.2	400	2.4	5	25	400
Adultos															
Hombres	19-30	900	5	120	90	15	1.2	1.3	16	1.3	400	2.4	5	30	550
	31-50	900	5	120	90	15	1.2	1.3	16	1.3	400	2.4	5	30	550
	51-70	900	10	120	90	15	1.2	1.3	16	1.7	400	2.4	5	30	550
	>70	900	15	120	90	15	1.2	1.3	16	1.7	400	2.4	5	30	550
Mujeres	19-30	700	5	90	75	15	1.1	1.1	14	1.3	400	2.4	5	30	425
	31-50	700	5	90	75	15	1.1	1.1	14	1.3	400	2.4	5	30	425
	51-70	700	10	90	75	15	1.1	1.1	14	1.5	400	2.4	5	30	425
	>70	700	15	90	75	15	1.1	1.1	14	1.5	400	2.4	5	30	425
Embarazo	14-18	750	5	75	80	15	1.4	1.4	18	1.9	600	2.6	6	30	450
	19-30	770	5	90	85	15	1.4	1.4	18	1.9	600	2.6	6	30	450
	31-50	770	5	90	85	15	1.4	1.4	18	1.9	600	2.6	6	30	450
Lactancia	14-18	1 200	5	75	115	19	1.4	1.6	17	2	500	2.8	7	35	550
	19-30	1 300	5	90	120	19	1.4	1.6	17	2	500	2.8	7	35	550
	31-50	1 300	5	90	120	19	1.4	1.6	17	2	500	2.8	7	35	550

Fuente: National Academy of Sciences. DRI, 2000.

¹ Para lactantes de 0 a 12 meses la referencia para estos nutrimentos es ingestión adecuada (Al) y para el resto de la población es consumo dietético recomendado (ROA). ² Para estos nutrimentos la referencia es ingestión adecuada (Al) en todos los grupos etáreos.

19

Cuadro 2-8 Referencia de consumo dietético diario de macronutrimentos.

					Ácido	s grasos			Carbohidratos			
		Prot	eínas		Ácido linoleico	Ácido linolénico	Fibra		Azúcares y almidones			
Edad		Requerimiento promedio estimado (EAR)	de co	Recomendación de consumo (RDA/AI)		Ingestión adecuada (AI)		ón da	Requerimiento promedio estimado (EAR)	Recomendación de consumo (RDA/AI)		
	Años	g/kg/día	g/kg/día	g/día	g/día	g/día	g/1 000 kcal	g/día	g/día	g/día		
Lactantes	0-0.5		1.52	9.1	4.4	0.5				60		
	0.5-1.0	1.00	1.2	11	44.6	0.5				95		
Niños	1-3	0.87	1.05	13	7.0	0.7	14	19	100	130		
	4-8	0.76	0.95	19	10.0	0.9	14	25	100	130		
Niños	9-13	0.76	0.95	34	12.0	1.2	14	31	100	130		
Niñas	9-13	0.76	0.95	34	10.0	1.0	14	26	100	130		
Adolescentes												
Hombres	14-18	0.73	0.85	52	16.0	1.6	14	38	100	130		
Mujeres	14-18	0.71	0.85	46	11.0	1.1	14	26	100	130		
Adultos												
Hombres	19-30	0.66	0.80	56	17	1.6	14	38	100	130		
	31-50	0.66	0.80	56	17	1.6	14	38	100	130		
	51-70	0.66	0.80	56	14	1.6	14	30	100	130		
	>70	0.66	0.80	56	14	1.6	14	30	100	130		
Mujeres	19-30	0.66	0.80	46	12	1.1	14	25	100	130		
	31-50	0.66	0.80	46	12	1.1	14	25	100	130		
	51-70	0.66	0.80	46	11	1.1	14	21	100	130		
	>70	0.66	0.80	46	11	1.1	14	21	100	130		
Embarazo	14-18	0.88	1.10	71	13	1.4	14	28	135	175		
	19-30	0.88	1.10	71	13	1.4	14	28	135	175		
	31-50	0.88	1.10	71	13	1.4	14	28	135	175		
Lactancia	14-18	1.05	1.30	71	13	1.3	14	29	160	210		
	19-30	1.05	1.30	71	13	1.3	14	29	160	210		
	31-50	1.05	1.30	71	13	1.3	14	29	160	210		

Fuente: Institute of Medicine, National Academy of Sciences. DRI, 1997, 1998, 2000, 2001.

Cuadro 2-9 Referencia de consumo dietético diario de nutrimentos inorgánicos.

	EDAD	Calcio ¹	Hierro³	Cinc¹	Fósforo ¹	Magnesio ¹	Manganeso ²	Flúor ²	Yodo ¹	Cobre ²	Cromo ²	Molibdeno ²	Selenio ²
	Años	mg	mg	mg	mg	mg	mg	mg	mg	mg	mg	mg	mg
Lactantes	0-0.5	200	0.27	2	100	30	0.003	0.01	110	30	0.2	2	15
	0.5-1.0	270	11	3	275	75	0.6	0.5	130	24	5.5	3	20
Niños	1-3	500	7	3	460	80	1.2	0.7	90	340	11	13	20
	4-8	800	10	5	500	190	1.5	1	90	440	15	17	30
Niños	9-13	1 300	9	8	1 250	240	1.9	2	120	700	25	22	40
Niñas	9-13	1 300	8	8	1 250	410	1.6	3	120	890	21	34	40
Adolescentes													
Hombres	14-18	1 300	11	11	1 250	240	2.2	2	150	700	35	43	55
Mujeres	14-18	1 300	15	9	1 250	360	1.6	3	150	890	24	34	55
Adultos													
Hombres	19-30	1 000	8	11	700	400	2.3	4	150	900	35	45	55
	31-50	1 000	8	11	700	420	2.3	4	150	900	35	45	55
	51-70	1 200	8	11	580	420	2.3	4	150	900	30	45	55
	>70	1 200	8	11	700	420	2.3	3	150	900	30	45	55
Mujeres	19-30	1 000	18	8	700	310	1.8	3	150	900	25	45	55
	31-50	1 000	18	8	700	320	1.8	3	150	900	25	45	55
	51-70	1 200	8	8	580	320	1.8	3	150	900	20	45	55
	>70	1 200	8	8	700	320	1.8	3	150	900	20	45	55
Embarazo	14-18	1 300	27	13	1 250	335	2	3	220	1 000	29	50	60
	19-30	1 000	27	11	700	290	2	3	220	1 000	30	50	60
	31-50	1 000	27	11	700	300	2	3	220	1 000	30	50	60
Lactancia	14-18	1 300	10	14	1 250	360	2	3	290	1 300	44	50	60
	19-30	1 000	9	12	700	310	2	3	290	1 300	45	50	60
	31-50	1 000	9	12	700	320	2	3	290	1 300	45	50	60

Fuente: Institute of Medicine, National Academy of Sciences. DRI, 1997, 1998, 2000, 2001.

¹ Para lactantes de 0 a 12 meses la referencia de estos nutrimentos es Ingestión Adecuada (Al) y para el resto de la población es Consumo Dietético Recomendado (RDA).

² Para estos nutrimentos la referencia es *Ingestión Adecuada* (AI) en todas las edades.

³ Para el caso de los lactantes de 0 a 6 meses la referencia de estos nutrimentos es Ingestión Adecuada (AI) y para el resto de la población es Consumo Dietético Recomendado (RDA).

Referencias bibliográficas

- Sheffer M, Lewis-Taylor C (rapporteurs). The Development of DRIs 1994-2004: Lessons Learned and New Challenges. Workshop Summary. The National Academies Press, Washington, D.C. 2008.
- 2. Bourges H, Casanueva E, Rosado JL (eds). *Recomendaciones de ingestión de nutrimentos para la población mexicana. bases fisiológicas.* Editorial Medica Panamericana, México, 2005.
- Tovar A. (ed). Los micronutrimentos, aspectos teóricos y prácticos. Fundación Mexicana para la Salud, México, 2006.
- Rivera Dommarco J, Shamah Levy T, Villalpando Hernández S, González de Cossio T, Hernández Prado B, Sepúlveda J. Encuesta Nacional de Nutrición 1999. Estado nutricio en niños y mujeres en México. Instituto Nacional de Salud Pública, Cuernavaca, Mor, México, 2001.
- Olaiz G, Rivera J, Shamah T, Rojas R, Villalpando S, Hernández M, Sepúlveda J. Encuesta Nacional de Salud y Nutrición ENSANUT 2006. Instituto Nacional de Salud Pública Cuernavaca, Morelos, México 2006.
- 6. Levi-Strauss C. Mitológicas I: Lo crudo y lo cocido, México, FCE, 1968.
- 7. Harris M. Vacas, cerdos, guerras y brujas. Madrid, Alianza, 1982.
- 8. Hipócrates. De la medicina antiqua, Ed. Universidad Nacional Autónoma de México, México, 1987.
- 9. Ávila, A. Hambre, Medicina y Sociedad. Ed. Universidad de Guadalajara, Guadalajara, 1991.
- Todhunter EN. Development of knowledge in nutrition. II. Human experiments. J Amer Diet Assoc 1962; 41:335-340.
- 11. Litch I. The evolution of dietary standards. Nutrition Abstracs and Reviews 1942; 11:509-21.
- 12. Harper AE. Origin of recommended dietary allowances, an historic overview. Amer J Clin Nutr 1985; 41:140-8.
- 13. Young EG. Dietary Standards. en Beaton GH and McHenry EW (eds). *Nutrition: A comprehensive Treatise*, vol II, cap. V, p. 302, Academic Press, New York, 1964.
- Cruickshank EWH. Food and Nutrition, The physiological basis of human nutrition. Edinburgh, E&S Livingstone, 215-240, 1946.
- 15. League of Nations. Report of technical comission on nutrition as the work of its third session. Bull. League of Nations Health Organization 1938; 7:461-492.
- 16. Canadian Council of Nutrition. The canadian dietary standard. National Health Review 8:1-9, 1940.
- 17. US Departament of Agriculture. Food and Life, Yearbook. Washington, DC. USDA, 1939.
- 18. Sherman HC. Chemistry of food and nutrition. New York, Macmillan, 1926.
- 19. Nestle, M. "Food Politics." Berkeley: University of California Press, 2002.
- 20. Roberts LJ. Beginnings of recommended dietary allowances. J Am Diet Assoc 1958; 34:903-8.
- 21. National Research Council. *Recomended dietary allowances, report of the food and nutrition Board.* NCR, Washington DC. 1943, 6 pp.
- 22. Shank RE. Revised recommended dietary allowances. J Am Diet Assoc 1943; 34:909-13.
- 23. Press F. Postponement of the 10th edition of the RDAs. J Am Diet Assoc 1985; 85:1644-1645.
- 24. Health Canada. *Nutrition recommendations. The report of the scientific review committee*. Canadian government publishing centre. Ottawa, 1990.
- FAO/WHO (Food and Agriculture Organization/World Health Organization). Requirements of Ascorbic Acid, Vitamin D, Vitamin B-12, Folate and Iron. Report of a Joint FAO/WHO Expert Group. WHO Technical Report Series No 452. FAO Nutrition Meetings Report Series No. 47. World Health Organization, Geneva, 1970.
- WHO (World Health Organization). Trace elements in human nutrition. WHO Technical Report Series No. 532. WHO, Geneva, 1973.
- Passmore R, Nicol BM, Rao MN. Handbook on human nutritional requirements. World Health Organization Monograph Series No. 61, WHO, Geneva, 1974.
- 28. James WPT, Schofield EC. Human energy requirements, a manual for planners and nutririonists Food and Agriculture Organization, Oxford University Press, Oxford, 1990.
- FAO/WHO/UNU (Food and Agriculture Organization/World Health Organization United Nations University)
 Energy and protein requirements. WHO Technical Report Series No. 724 World Health Organization, Geneva, 1985.

- 30. FAO/WHO/UNU (Food and Agriculture Organization/World Health Organization United Nations University). Protein and aminoacid requirements in human nutrition. WHO Technical Report Series No. 935. World Health Organization, Geneva, 2007.
- 31. Beaton GH. Uses and limits of the use of recommended dietary allowances for evaluating dietary intake data. Am J Clin Nutr 1985; 41:155-64.
- National Research Council. Recommended Dietary Allowances. 9th ed. National Academy of Sciences, Washington D.C., 1980.
- 33. Kamin H. Status of the 10th edition of recommended dietary allowances, prospects for the future. Am J Clin Nutr 1985; 41:165-70.
- 34. Heaney RP. Long-latency deficiency disease: insights from calcium and vitamin D Am J Clin Nutr 2003; 78:912-919.
- 35. COMA (Committee on medical aspects of food policy). *Dietary references values for food energy and nutrients for de United Kingdom*. London, Her Majesty's stationery office, 1991.
- 36. IOM (Institute of Medicine). How should Recommended Dietary Allowances be revised? Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press, 1994.
- Origin and framework of the development of dietary reference intakes. Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press. 1998.
- 38. IOM (Institute of Medicine). *Dietary Reference intakes for Calcium, Phosphorus, Magnesium, Vitamin D and Fluoride*. Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press. 1997.
- 39. IOM (Institute of Medicine). *Dietary Reference intakes for Thiamin, Riboflavin, Niacin, Vitamin B6 Folate, Vitamin B12, Pantothenic Acid, Biotin and Choline*. Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press. 1998.
- 40. IOM (Institute of Medicine). *Dietary Reference intakes for Vitamin C, Vitamin E, Selenium and Carotenoids*. Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press. 2000.
- 41. IOM (Institute of Medicine). Dietary Reference intakes for Vitamin A, Vitamin K, Arsenic, Boron, Chromium, Copper, Iodine, Iron, Manganese, Molybdenum, Nickel, Silicon, Vanadium, and Zinc. Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press. 2001.
- 42. IOM (Institute of Medicine). *Dietary Reference Intakes for Energy, Carbohydrate, Fiber, Fat, Fatty Acids, Cholesterol, Protein, and Amino Acids.* Food and Nutrition Board. Washington, DC: The National Academies Press. 2005.
- 43. IOM (Institute of Medicine). *Dietary Reference Intakes for Water, Potassium, Sodium, Chloride and Sulfate.*Food and Nutrition Board. Washington, DC: The National Academies Press. 2005.
- 44. Instituto Nacional de la Nutrición. *Recomendaciones de nutrimentos*. Boletín de Educación en Nutrición (Méx). División de Nutrición, Instituto Nacional de la Nutrición. Vol. 2(3), 1966.
- Bourges H, Chávez A, Arroyo P. Recomendaciones de nutrimentos para la población mexicana. División de Nutrición INN. México, 1970.
- National Research Council. Recommended Dietary Allowances. 7th revised ed. Publication no. 1694, National Academy of Sciences, Washington, D.C., 1968.
- 47. Pike, R. L. y Brown, M. L. *Nutrition: an integrated Approach*, 2da ed. Cap. 24 y 25: Determination of Nutrient Needs, pp 814-894. John Wiley & Sons, New York, 1975.
- 48. Gibson RS. *Principles of nutritional assessment*. New York, Oxford University Press, 1990. Cap. 8 Evaluation of nutrient intake data, pp 137-42.
- Wretlind A. Standards for nutritional adecuacy of the diet. European and WHO/FAO viewpoints. Am J Clin Nutr 1982, 36: 366-375.
- 50. Henry CJK. Basal metabolic rate studies in humans: measurement and development of new equations. Public Health Nutrition 2005 8:1133-1152.
- 51. Schoeller DA, van Santen E. Measurement ofenergy expenditure in humans by doubly labeled water method. J Appl Physiol. 1982; 53:955-9.
- 52. Weststrate JA. Resting metabolic rate and diet-induced thermogenesis: a methodological reappraisal. Am J Clin Nutr, Nov 1993.

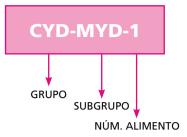
- 53. Bradfield RB, Jourdan MH. *Relative importance of specific dynamic action in weight-reduction diets*. Lancet. 1973 Sep 22;2(7830):640-3.
- 54. Durnin JVGA. Passmore R. Energy. work and leisure. London, Heinemann, 1967.
- 55. Ainsworth BE, Haskell WL, Leon AS, et al. Compendium of physical activities: classification of energy costs of human physical activities. Medicine and Science in Sports and Exercise 1993;25(1):71-80.
- 56. Vaza M, Karaolisa N, Drapera A, Shettya P. A compilation of energy costs of physical activities. Public Health Nutrition (2005), 8:1153-1183.
- 57. Roberts SB, Young VR. *Energy costs of fat and protein deposition in the human infant*. Am J Clin Nutr. 1988; 48(4):951-5.
- 58. Webb P. Energy expenditure and fat-free mass in men and women. Am J Clin Nutr. 1981;34:1816-26.
- 59. Cunningham JJ. Body composition and resting metabolic rate: the myth of feminine metabolism. Am J Clin Nutr, 1982; 36: 721-726.
- 60. Roza AM, Shizgal HM. *The Harris Benedict equation reevaluated: resting energy requirements and the body cell mass.* Am J Clin Nutr. 1984; 40:168-82.
- 61. Ávila-Curiel A, Shamah-Levy T, Chávez A. Encuesta nacional de alimentación y nutrición en el medio rural mexicano ENAL1996. Instituto Nacional de la Nutrición Salvador Zubirán, México, 1997.

SNomenclatura utilizada

GRUPO	CLAVE	SUBGRUPO	CLAVE	CLAVE FINAL
Cereales y derivados	CYD	Maíz y derivados	MYD	CYD-MYD
		Trigo y derivados	TYD	CYD-TYD
		Otros cereales	OC	CYD-OC
Leguminosas	LEG			
Oleaginosas	OLE			
Verduras	VER			
Raíces feculentas	RF			
Frutas	FRU			
Carnes y vísceras	CYV	Aves de corral	ADC	CYV-ADC
		Borrego	BOR	CYV-BOR
		Res y derivados	RYD	CYV-RYD
		Cortes de res	CDR	CYV-CDR
		Vísceras de res	VDR	CYV-VDR
		Cerdo	CER	CYV-CER
		Carnes procesadas	СР	CYV-CP
Carnes importadas	CI			
Recursos marinos	RM	Algas marinas	AM	RM-AM
		Algas marinas verdes	-V	RM-AM-V
		Algas marinas rojas	-R	RM-AM-R
		Algas marinas cafés	-C	RM-AM-C
		Pescados	PES	RM-PES
		Pescados enlatados	PEN	RM-PEN
		Mariscos frescos y enlatados	MFE	RM-MFE

GRUPO	CLAVE	SUBGRUPO	CLAVE	CLAVE FINAL
Alimentos nativos	AN	Insectos comestibles	IC	AN-IC
		Otros animales comestibles	OAC	AN-OAC
Leche y derivados	LYD	Leche	LEC	LAC-LEC
		Quesos	QUE	LAC-QUE
		Yogur	YOG	LAC-YOG
Huevos de aves	HDA			
Aceites y grasas	AYG			
Azúcares y mieles	AYM			
Alimentos preparados y procesados	APP			
Bebidas	BEB	Alcohólicas no destiladas	AND	BEB-AND
		Alcohólicas destiladas	AD	BEB-ADE
		Carbonatadas no alcohólicas	CNA	BEB-CNA
		Embotelladas	EMB	BEB-EMB
		Jarabes de sabores	JDS	BEB-JDS
Alimentos infantiles	Al	Cereales	CER	AI-CER
		Colados de carne	CDC	AI-CDC
		Purés	PUR	AI-PUR
		Purés con 6 a 8% de proteína	PCP	AI-PCP
		Jugos de fruta	JDF	AI-JDF

Las claves de grupos y subgrupos son básicamente las siglas del nombre completo del mismo o las tres primeras letras del nombre por si se trata de una sola palabra, y el número de alimento.

Este ejemplo señala que es el grupo de **cereales y derivados**, subgrupo de **maíz y derivados** y el alimento citado es el número **uno**.

La clave final indica esta unión de claves por grupo, subgrupo y el número del alimento. En caso de que el grupo no contenga subgrupo(s), la clave final es únicamente la del grupo más el número de alimento.

Este otro ejemplo señala que es el grupo de **frutas** y el alimento citado es el número **uno**.

En total son dieciocho grupos, de los cuales, siete contienen subgrupos (Cereales y derivados, Carnes y vísceras, Recursos marinos, Alimentos nativos, Lácteos, Bebidas y Alimentos infantiles).

En el caso del subgrupo de Algas marinas, localizado en Recursos marinos, éstas contienen una letra de más separada con un guión indicando la clase.

COMPONENTES ALIMENTARIOS			
ELEMENTO	UNIDAD	TAGNAME	
ENERGÍA	kcal	ENERC	
ENERGIA	kJ	ENERC	
Humedad	%	WATER	
Fibra dietética	g	FIBTG	
Carbohidratos	g	CHOCDF	
Extracto libre de nitrógeno	%	ELN	
Proteínas	g	PROCNT	
Lípidos totales	g	FAT	
Alcohol	g	ALC	
Ácidos grasos saturados	g	FASAT	
Ácidos grasos monoinsaturados	g	FAMS	
Ácidos grasos poliinsaturados	g	FAPU	
Ácido linolénico	g	F18D3N3	
Ácido eicosapentaenoico	g	F20D5N3	
Ácido docosahexanoico	g	F22D6N3	
Colesterol	mg	CHOLE	
Calcio	mg	CA	
Fósforo	mg	Р	
Hierro	mg	FE	
Magnesio	mg	MG	
Sodio	mg	NA	
Potasio	mg	K	
Cinc	mg	ZN	
RAE (vitamina A)	μд	VITA	
Ácido ascórbico	mg	ASCL	
Tiamina	mg	THIA	
Riboflavina	mg	RIBF	
Niacina	mg	NIA	
Piridoxina	mg	VITB6A	
Ácido fólico	μg	FOL	
Cobalamina	μд	VITB12	
Acetato de vitamina A	μg	VITAACT	
Vitamina E (α tocoferol)	mg	ТОСРНА	
Vitamina D colecalciferol	μg	CHOCAL	

Fuente: 27.

RAE = Retinol activity equivalent, equivalentes de actividad de retinol.

3. Nomenclatura utilizada

. 16	1
_8%	Mary V
25	100
	") ·

ABREVIATURAS Y SÍMBOLOS			
ABREVIATURA O SÍMBOLO	INTERPRETACIÓN		
Hidratos de C	Carbohidratos		
H de C			
ELN	Extracto libre de nitrógeno		
Lípidos tot	Lípidos totales		
Ác. grasos	Ácidos grasos		
AGS	Ácidos grasos saturados		
AGM	Ácidos grasos monoinsaturados		
Monoinsat			
AGP	Ácidos grasos poliinsaturados		
Poliinsat			
n-3	Ácidos grasos omega 3		
n-6	Ácidos grasos omega 6		
RAE	Equivalente de actividad de retinol (retinol activity equivalent)		
Ác. ascórbico	Ácido ascórbico		
Ác. fólico	Ácido fólico		
Na	Sodio		
K	Potasio		
Ca	Calcio		
Mg	Magnesio		
Р	Fósforo		
Fe	Hierro		
Cu	Cobre		
Zn	Cinc		
Mn	Manganeso		
Со	Cobalto		

ABREVIATURAS Y SÍMBOLOS			
ABREVIATURA O SÍMBOLO	INTERPRETACIÓN		
Pb	Plomo		
Cr	Cromo		
Cd	Cadmio		
kcal	Kilocalorías		
kJ	Kilojulio		
%	Porcentaje		
g	Gramos		
mg	Miligramos		
ml	Mililitros		
L	Litro		
μg	Microgramos		
	No se tiene el dato. Valor no analizado, valor no investigado, valor desconocido		
0.00	El alimento no contiene el nutriente analizado		
R	Valor revisado, comparado con otras tablas de valor nutritivo de los alimentos		
ND	No detectado		
Т	Trazas (trace)		
Tr			
F	Referencia bibliográfica		
DM	Materia seca (<i>dry matter</i>)		
P. comestible	Porción comestible		
Acetato de vitamina A	Acetato de vitamina A		
Vitamina E (α tocoferol)	Vitamina E (α tocoferol)		
Vitamina D (colecalciferol)	Vitamina D (colecalciferol)		

TABLAS DE VALOR NUTRITIVO DE ALIMENTOS

Cereales y derivados

María de la Concepción Calvo Carrillo / Teresa Dejanira Soto Calvo

Cuadro 4-1 Nombres en español, científico y en inglés de los cereales.

	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
ID	Maíz y derivados		Corn and corn products
MYD-1	Maíz blanco	Zea mays L.	White corn
MYD-2	Maíz amarillo	Zea mays L.	Yellow corn
MYD-3	Maíz cacahuazintle	Zea mays L.	Hominy corn
MYD-4	Maíz negro o azul	Zea mays L.	Blue corn
MYD-5	Maíz palomero	Zea mays L.	Corn for popcorns
MYD-6	Maíz inflado enriquecido y azucarado		Sweetened enriched puffed corn
MYD-7	Masa para tortillas (maíz blanco)		Lime-enriched tortilla dough (white corn)
MYD-8	Masa para tortillas (maíz amarillo)		Lime-enriched tortilla dough (yellow corn)
MYD-9	Masa para tortillas (de Yucatán)		Yucatan style tortilla dough
MYD-10	Tortilla de maíz blanco		White corn tortilla
MYD-11	Tortilla de maíz amarillo		Yellow corn tortilla
MYD-12	Tortilla de maíz azul o negro		Blue corn tortilla
MYD-13	Tortilla de maíz y trigo		Wheat-enriched tortilla
MYD-14	Tortilla enriquecida con 6% de soya y micronutrientes		Soy and micronutrients-enriched tortilla
MYD-15	Harina de maíz integral para atole		Lime-processed whole corn meal for gruel
MYD-16	Harina de maíz para tamales		Whole corn meal for tamales

	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
MYD-17	Harina de maíz en nixtamal		Lime-treated corn meal
MYD-18	Pinole sin azúcar		Unsweetened flour from parched corn
MYD-19	Maicena		Refined corn meal (cornstrach) for gruel
MYD-20	Hojuelas de maíz		Cornflakes
MYD-21	Hojuelas de maíz azucaradas		Sweetened cornflakes
MYD-22	Maíz amarillo dulce y cocido		Corn, sweet yellow cooked
MYD-23	Maíz blanco dulce y cocido		Corn, sweet white cooked
MYD-24	Chips de maíz		Corn chips
MYD-25	Chips de maíz sabor barbacoa		Corn chips
MYD-26	Muffin de maíz		Corn muffin
MYD-27	Palomitas de maíz, sin grasa y sal		Popcorn air popped
MYD-28	Palomitas de maíz, con grasa y sal		Popcorn popped in oil with salt
MYD-29	Palomitas de maíz con caramelo		Popcorn with caramel
MYD-30	Palomitas de maíz sabor queso		Popcorn cheese flavored
MYD-31	Totopos		Tortilla chips, plain
MYD-32	Totopos sabor nachos		Tortilla chips, nachos flavored
MYD-33	Totopos sabor nachos, bajos en grasa		Tortilla chips, nachos flavored low-fat
MYD-34	Taco shell		Taco shells, hard

Cuadro 4-1 Nombres en español, científico y en inglés de los cereales. (Continuación)

	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Trigo y derivados		Wheat and wheat products
TYD-1	Trigo entero		Whole wheat grain
TYD-2	Salvado de trigo	Triticum sativum Lam	Wheat bran
TYD-3	Germen de trigo		Raw wheat germ
TYD-4	Harina de trigo blanca	Triticum sativum Lam	White wheat flour
TYD-5	Harina de trigo (74% de extracción)	Triticum sativum Lam	White flour, 74% extraction
TYD-6	Harina de trigo (80% de extracción)		White flour, 80% extraction
TYD-7	Cuscús crudo		Couscous, dry
TYD-8	Cuscús cocido		Couscous, cooked
TYD-9	Harina para hot cakes		Pancake flour
TYD-10	Harina de trigo para repostería		Cake flour
TYD-11	Hojuelas de trigo		Wheat flakes
TYD-12	Pan de dulce		Sweet pastries (French bread)
TYD-13	Panqué (enriquecido)		Pound cake (enriched)
TYD-14	Pan de caja (no enriquecido)		Sliced white bread (wrapped) non enriched
TYD-15	Pan integral de caja (enriquecido con micronutrientes)		Loaf whole wheat bread (enriched with micronutrients)
TYD-16	Pan tostado de caja		Sliced and toasted bread
TYD-17	Pan blanco (bolillo)		White rolls
TYD-18	Bagel (integral y enriquecido)		Bagels, plain enriched
TYD-19	Bagel con canela y pasas		Bagels, cinnamon-raisin
TYD-20	Bagel con huevo		Bagels, eggs
TYD-21	Galleta dulce		Cookies
TYD-22	Galleta salada tipo Graham		Crackers
TYD-23	Galleta integral de trigo (tipo Melba)		Crackers, melba toast, plain
TYD-24	Pastas con espinacas (enriquecidas)		Pasta with spinach
TYD-25	Pastas con huevo (enriquecidas)		Egg added pasta
TYD-26	Macarrón cocido		Macaroni, cooked
TYD-27	Espagueti		Spaguetti

	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
TYD-28	Espagueti cocido		Spaguetti, cooked
TYD-29	Espagueti integral cocido		Spaguetti, whole-wheat, cooked
TYD-30	Pie de manzana		Pie, apple
TYD-31	Pie de limón con merengue		Pie, lemon meringue
	Otros cereales		Other cereals grains and its products
OC-1	Amaranto	Amaranthus caudatus	Amaranth
OC-2	Amaranto tostado		Roasted amaranth
OC-3	Arroz integral		Brown rice
OC-4	Arroz pulido	Oryza sativa L.	Polished rice
OC-5	Arroz precocido		Precooked rice
OC-6	Arroz inflado		Puffed rice
OC-7	Arroz inflado con cacao (industrial enriquecido)		Puffed rice with cocoa
OC-8	Arroz (harina)		Rice flour
OC-9	Bebida de arroz (horchata)	Oryza sativa L.	Rice drink
OC-10	Pudín de arroz	Oryza sativa L.	Pudding, rice
OC-11	Avena (hojuelas)	Avena sativa L.	Crushed oats
OC-12	Salvado de avena		Oats bran
OC-13	Barra con harina de avena	Avena sativa L.	Oatmeal, breakfast bar
OC-14	Galletas con avena	Avena sativa L.	Cookies, oatmeal
OC-15	Galletas suaves con avena	Avena sativa L.	Cookies, oatmeal, soft-type
OC-16	Galletas con avena y pasas	Avena sativa L.	Cookies, oatmeal and raisins
OC-17	Pan con avena	Avena sativa L.	Bread, oatmeal
OC-18	Cebada	Hordeum vulgare	Barley
OC-19	Cebada perla	Hordeum vulgare	Pearl Barley
OC-20	Centeno (grano)	Secale cereale	Rye grain
OC-21	Centeno (harina integral)		Unrefined rye flour
OC-22	Centeno (pan)		Rye bread
OC-23	Centeno (pan integral)		Pumpernickel
OC-24	Centeno (pan bajo en calorías)		Rye, bread reduced-calories
OC-25	Alforfón (harina)	Fagopirum esculemtum	Buckwheat flour
OC-26	Alforfón, Kasha		Buckwheat flour, Kasha

Cuadro 4-2 Valores de maíz y derivados.

Componente			M'	YD-1	М	YD-2	MY	′D-3	M	YD-4
alimentario			Maíz	blanco	Maíz	amarillo	Maíz caca	ahuazintle	Maíz ne	gro o azul
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		364		362		371		374
		kJ		1 520		1 514		1 551		1 564
Humedad	WATER	%	1	10.60	R	10.80		9.40	R	8.60
Fibra dietética	FIBTG	g	R	3.20	R	3.20	R	3.20	R	3.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	70.84	11	70.46	1	70.49	11	70.93
Proteínas	PROCNT	g	11	9.42	11	9.42	1	11.70	11	10.40
Lípidos totales	FAT	g	11	4.74	11	4.74	1	4.70	11	5.44
Cenizas				1.20		1.38		0.51		1.63
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.60	1	0.60	1	0.50	1	0.40
Monoinsaturados	FAMS	g	1	1.30	1	1.30	1	1.30	1	1.10
Poliinsaturados	FAPU	g	1	2.50	1	2.50	1	2.50	1	2.30
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	*159.00	1	*158.00	1	8.00	1	*159.00
Fósforo	Р	mg	2	228.00	2	235.00	2	336.00	2	243.00
Hierro	FE	mg	11	2.71	11	2.71	1	2.20	1	2.50
Magnesio	MG	mg	1	147.00	1	147.00	1	147.00	1	147.00
Selenio	SE	μg	13	10.45	13	13.85				
Sodio	NA	mg	1	1.00	1	1.00	1	1.00	1	1.00
Potasio	K	mg	1	284.00	1	284.00	1	284.00	1	284.00
Cinc	ZN	mg	11	2.21	11	2.21	R	1.90	R	2.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	0.00	11	11.00	R	0.00	1	2.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	0.00	11	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.36	1	0.34	1	0.31	1	0.43
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.06	1	0.08	1	0.24	1	0.10
Niacina	NIA	mg	1	1.90	1	1.60	1	3.10	1	1.90
Piridoxina	VITB6A	mg	3	0.62	3	0.62	1	0.59	1	0.70
Ácido fólico	FOL	μg	3	17.30	3	19.00	1	18.50	1	17.50
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso neto		·	P. comest	ible 92%**	P. comest	ible 92%**	P. comesti	ble 92%**	P. comest	ible 92%**

^{*}El aporte de calcio se eleva cuando el maíz se prepara para elaborar tortillas, de lo contrario contiene hasta 10 veces menos calcio.
**La porción comestible no representa 100% debido a que durante la elaboración de tortilla se pierde un 8%.

			M	YD-5	MY	D-6	MY	D-7	M	/D-8
Componente alimentario			Maíz p	alomero		enriquecido carado		a tortillas blanco)		ra tortillas ımarillo)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		375		389		158		161
		kJ		1 566		1 628		662		673
Humedad	WATER	%	R	7.00	1	3.40	1	62.20	1	60.30
Fibra dietética	FIBTG	g	R	3.20	1	0.90	R	1.35	R	1.40
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	71.10	1	85.60	1	31.80	4	31.80
Proteínas	PROCNT	g	1	12.20	1	5.00	1	3.50	4	3.50
Lípidos totales	FAT	g	1	4.60	R	3.00	1	1.90	1	2.20
Cenizas				1.90		2.10		0.75		0.80
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.50	13	0.32	1	0.20	1	0.20
Monoinsaturados	FAMS	g	1	1.30	13	0.32	1	0.50	1	0.60
Poliinsaturados	FAPU	g	1	2.40	13	0.03	1	1.00	1	1.20
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	17.00	1	4.00	1	*70.00	1	*88.00
Fósforo	Р	mg	2	278.00	R	285.00	2	91.00	2	91.00
Hierro	FE	mg	1	1.80	1	6.30	1	1.60	1	1.70
Magnesio	MG	mg	1	147.00	1	7.00	R	64.00	R	87.00
Selenio	SE	μg			13	6.45	14	15.78	14	15.78
Sodio	NA	mg	1	1.00	1	365.00	R	0.70	R	0.40
Potasio	K	mg	1	284.00	1	61.00	R	115.00	R	120.00
Cinc	ZN	mg	R	1.90	1	5.30	R	0.80	R	0.90
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	4.50	1	662.00	1	0.00	R	9.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.60	1	1.30	1	0.13	1	0.17
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.14	1	1.50	1	0.04	1	0.05
Niacina	NIA	mg	1	2.60	1	17.60	1	0.60	1	0.80
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.60	1	1.80	1	0.00	1	0.00
Ácido fólico	FOL	μg	1	17.30	1	353.00	1	0.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso neto	· <u> </u>	·	P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

33

Cuadro 4-2 Valores de maíz y derivados. (Continuación)

			M	YD-9	MY	D-10	MY	D-11	MY	D-12
Componente alimentario				ra tortillas ucatán)		de maíz anco		de maíz arillo		de maíz negro
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		171		233		229		224
		kJ		714		974		956		936
Humedad	WATER	%	1	56.80	1	43.40	1	43.50	R	44.30
Fibra dietética	FIBTG	g	R	1.40	R	1.47	R	1.49	R	1.75
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	36.40	1	46.20	1	46.30	R	45.00
Proteínas	PROCNT	g	R	3.60	R	4.40	1	4.60	1	4.90
Lípidos totales	FAT	g	4	1.20	4	3.40	1	2.80	1	2.70
Cenizas				0.60		1.13		1.31		1.35
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.20	1	0.10	1	0.20	1	0.30
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.50	1	0.40	1	0.50	1	0.80
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.80	1	0.80	1	0.90	1	1.40
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	R	*60.00	1	*108.00	R	*146.00	1	*125.00
Fósforo	Р	mg	R	115.00	2	111.00	R	182.00	R	82.00
Hierro	FE	mg	1	2.00	1	2.50	R	1.60	R	2.60
Magnesio	MG	mg	R	52.00	R	79.00	R	82.00	R	79.00
Selenio	SE	μg	14	13.85	14	7.14	14	7.14		7.00
Sodio	NA	mg	1	0.30	R	0.60	R	1.00	R	0.60
Potasio	K	mg	R	102.00	R	148.00	R	145.00	R	151.00
Cinc	ZN	mg	R	0.60	R	0.90	R	0.90	R	1.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	R	0.50	1	1.00	R	9.00	R	3.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.13	1	0.17	1	0.15	1	0.22
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.04	1	0.08	1	0.05	1	0.07
Niacina	NIA	mg	1	0.60	1	0.90	1	1.00	1	1.10
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Ácido fólico	FOL	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso neto	·		P. comes	tible 100%	P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 4-2 Valores de maíz y derivados. (Continuación)

			MY	D-13	MY	D-14	MY	D-15	MY	D-16
Componente alimentario				de maíz rigo		uecida con 6% ronutrienhtes		naíz integral atole		de maíz amales
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		193		178		394		387
		kJ		807		744		1 647		1 617
Humedad	WATER	%	2	50.40	R	53.60	1	5.50	1	5.40
Fibra dietética	FIBTG	g	R	1.50	R	1.80	1	1.30	1	1.70
Carbohidratos	CHOCDF	g	2	40.60	R	35.00	1	78.80	R	78.45
Proteínas	PROCNT	g	R	4.30	1	6.80	1	8.20	R	8.80
Lípidos totales	FAT	g	1	1.50	R	1.20	1	5.10	2	4.20
Cenizas				1.70		1.60		1.10		1.45
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.20	R	0.12	1	0.50	1	0.50
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.40	R	0.42	1	1.40	1	1.30
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.80	R	0.66	1	2.70	1	2.40
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	*102.00	R	*62.00	1	35.00	R	36.00
Fósforo	Р	mg	R	42.00	R	92.00	R	280.00	2	270.00
Hierro	FE	mg	1	2.20	R	7.50	1	2.60	1	3.40
Magnesio	MG	mg	R	92.00	R	145.00	R	116.00	R	19.00
Selenio	SE	μд		4.07		6.50		13.85		10.51
Sodio	NA	mg	R	0.00	R	2.50	R	1.00	1	1.00
Potasio	К	mg	R	130.00	R	145.00	R	165.00	R	65.00
Cinc	ZN	mg	R	0.60	R	7.33	1	2.10	R	2.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	0.00	R	132.50	1	0.50	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.25	R	0.37	1	0.26	1	0.31
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.08	R	0.28	1	0.05	1	0.05
Niacina	NIA	mg	1	1.40	R	5.47	1	1.70	1	2.40
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.00	1	0.30	13	0.18	13	0.00
Ácido fólico	FOL	μд	1	0.00	R	146.00	13	373.91	13	0.00
Cobalamina	VITB12	μд	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso neto	, '	'	P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

35

Cuadro 4-2 Valores de maíz y derivados. (Continuación)

			MY	'D-17	M	′D-18	MY	D-19	MY	D-20
Componente alimentario				de maíz xtamal		nole azúcar	Mai	cena	Hojuela	de maíz
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		376		392		345		382
		kJ		1 572		1 640		1 440		1 596
Humedad	WATER	%	1	7.10	1	6.00	1	13.50	1	2.60
Fibra dietética	FIBTG	g	R	1.80	R	2.40	1	0.20	1	2.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	78.40	1	75.00	1	85.10	1	85.10
Proteínas	PROCNT	g	1	7.10	R	8.90	1	0.60	1	8.10
Lípidos totales	FAT	g	3	3.78	1	6.30	1	0.20	1	1.00
Cenizas				1.82		1.40		0.40		1.20
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	3	0.53	1	0.60	13	0.00	13	0.66
Monoinsaturados	FAMS	g	3	0.99	1	1.80	13	0.00	13	0.33
Poliinsaturados	FAPU	g	3	1.72	1	3.30	13	0.00	13	0.00
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	R	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	*140.00	1	79.00	1	8.00	1	3.00
Fósforo	Р	mg	2	238.00	2	73.00	13	12.40	R	218.00
Hierro	FE	mg	1	3.90	1	7.70	1	0.90	1	6.30
Magnesio	MG	mg	R	50.00	R	112.00	1	16.00	1	12.00
Selenio	SE	μg		12.00		0.00	13	2.48	13	8.21
Sodio	NA	mg	1	1.00	R	3.00	13	1.25	1	1 238.00
Potasio	K	mg	R	110.00	R	285.00	13	0.00	1	92.00
Cinc	ZN	mg	R	2.00	R	2.00	13	0.00	R	1.90
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	0.50	1	0.00	1	0.50	1	661.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	53.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.22	1	0.03	1	0.00	1	1.30
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.05	1	0.15	1	0.02	1	1.50
Niacina	NIA	mg	1	1.30	1	1.50	1	0.00	1	17.60
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.00	1	0.00	13	0.00	1	1.80
Ácido fólico	FOL	μд	13	0.00	1	0.00	13	0.00	1	353.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.12	1	0.00	R,6	0.00	1	0.17
Alimento crudo en peso neto			P. comes	tible 100%	P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ble 100%*

Cuadro 4-2 Valores de maíz y derivados. (Continuación)

			MY	D-21	MY	D-22	MY	D-23	MY	D-24
Componente alimentario				s de maíz aradas		marillo / cocido		blanco / cocido	Chips	de maíz
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		385		126		126		464
		kJ		1 609		527		527		1 939
Humedad	WATER	%		2.50	13	66.87	13	66.20	13	7.43
Fibra dietética	FIBTG	g		1.80	13	2.85	13	2.72	13	5.00
Carbohidratos	CHOCDF	g		87.80	13	24.68	13	24.68	13	53.23
Proteínas	PROCNT	g		5.30	13	3.90	13	3.90	1.3	7.14
Lípidos totales	FAT	g		1.40	13	1.30	13	1.30	13	24.70
Cenizas				1.20		0.40		1.20		2.50
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	13	0.33	13	0.26	13	0.26	13	4.64
Monoinsaturados	FAMS	g	13	0.33	13	0.39	13	0.39	13	9.64
Poliinsaturados	FAPU	g	13	0.00	13	0.65	13	0.65	13	16.79
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	11.00	13	2.60	13	2.60	13	128.58
Fósforo	Р	mg	R	208.00	13	76.62	13	76.62	13	144.62
Hierro	FE	mg	1	2.50	13	0.65	13	0.65	13	1.43
Magnesio	MG	mg	1	7.00	13	25.97	13	25.97	14	89.28
Selenio	SE	μg	13	7.90	13	16.88	13	16.88	13	639.29
Sodio	NA	mg	1	649.00	13	0.26	13	0.26	13	6.73
Potasio	К	mg	1	63.00	13	249.40	13	249.40	13	142.90
Cinc	ZN	mg	R	1.75	13	0.62	13	0.62	14	1.53
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	661.00	13	216.88	13	216.88	13	96.43
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	53.00	13	6.49	13	6.49	13	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	1.30	13	0.22	13	0.22	13	0.04
Riboflavina	RIBF	mg	1	1.50	13	0.08	13	0.08	13	0.14
Niacina	NIA	mg	1	17.60	13	1.56	13	1.56	13	1.07
Piridoxina	VITB6A	mg	1	1.80	13	0.13	13	0.13	13	0.12
Ácido fólico	FOL	μд	1	7.00	13	19.48	13	19.48	13	14.11
Cobalamina	VITB12	μg	2	5.13	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	·	·	P. comest	tible 100%	P. comesti	ble 92%**	P. comesti	ble 92%**	P. comest	ible 92%**

37

Cuadro 4-2 Valores de maíz y derivados. (Continuación)

			MY	D-25	MY	D-26	MY	D-27	MY	D-28	M	/D-29
Componente alimentario				de maíz arbacoa	Muffin	de maíz		s de maíz, asa y sal		s de maíz, asa y sal		as de maíz aramelo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		494		303		364		456		403
		kJ		2 067		1 269		1 523		1 906		1 684
Humedad	WATER	%	13	7.62	13	28.95	13	4.90	13	4.94	13	9.11
Fibra dietética	FIBTG	g	13	5.35	13	3.33	13	15.00	13	10.00	13	5.14
Carbohidratos	CHOCDF	g	13	44.14	13	50.88	13	59.30	13	50.30	13	67.90
Proteínas	PROCNT	g	13	7.14	13	5.26	13	9.30	13	9.09	13	2.89
Lípidos totales	FAT	g	13	32.14	13	8.77	13	10.00	13	24.27	13	13.26
Cenizas				3.60		2.80		1.50		1.40		1.70
Total				99.99		99.99		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	13	4.64	13	1.40	13	0.00	13	4.55	13	3.71
Monoinsaturados	FAMS	g	13	9.64	13	3.11	13	1.25	13	8.18	13	2.86
Poliinsaturados	FAPU	g	13	16.43	13	3.16	13	2.50	13	13.64	13	4.57
Colesterol	CHOLE	mg	13	0.00	13	26.32	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Minerales												
Calcio	CA	mg	13	132.14	13	73.68	13	12.50	13	9.09	13	42.86
Fósforo	Р	mg	13	160.71	13	284.21	13	362.50	13	200.00	13	82.39
Hierro	FE	mg	13	1.43	13	2.81	13	2.50	13	2.73	13	1.71
Magnesio	MG	mg	13	90.15	13	31.58	13	150.00	13	81.82	13	34.09
Selenio	SE	μg	13	771.43	13	521.05	13	1.25	13	881.82	13	208.57
Sodio	NA	mg	13	4.25	13	15.26	13	0.00	13	1.82	13	3.69
Potasio	K	mg	13	239.30	13	68.42	13	300.00	13	227.30	13	108.60
Cinc	ZN	mg	13	1.62	13	0.54	13	3.12	13	3.09	13	0.57
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	13	617.86	13	208.77	13	200.00	13	154.55	13	51.43
Ácido ascórbico	ASCL	mg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Tiamina	THIA	mg	13	0.07	13	0.28	13	0.25	13	0.09	13	0.06
Riboflavina	RIBF	mg	13	0.21	13	0.33	13	0.25	13	0.09	13	0.06
Niacina	NIA	mg	13	1.79	13	2.11	13	2.50	13	1.82	13	2.29
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.23	13	0.08	13	0.16	13	0.11	13	0.03
Ácido fólico	FOL	μg	13	38.80	13	112.28	13	25.00	13	27.27	13	5.68
Cobalamina	VITB12	μg	13	0.00	13	0.09	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso	neto		P. comesti	ble 92%**	P. comest	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 100%

Cuadro 4-2 Valores de maíz y derivados. (Continuación)

			MY	D-30	MY	D-31	MY	D-32	MY	D-33	MY	D-34
Componente alimentario				as de maíz queso	Tot	opos		opos nachos		bor nachos, en grasa	Taco	shell
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		475		467		422		418		429
		kJ		1 987		1 951		1 762		1 749		1 792
Humedad	WATER	%	13	3.85	13	4.55	13	4.41	13	4.47	13	4.90
Fibra dietética	FIBTG	g	13	8.00	13	6.42	13	5.35	13	5.00	13	7.69
Carbohidratos	CHOCDF	g	13	54.55	13	53.28	13	64.29	13	65.30	13	60.32
Proteínas	PROCNT	g	13	6.00	13	7.14	13	7.14	13	7.14	13	7.69
Lípidos totales	FAT	g	13	25.90	13	25.00	13	15.10	13	14.29	13	17.40
Cenizas				1.70		3.60		3.70		3.80		2.00
Total				100.00		99.99		99.99		100.00		100.00
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	13	6.36	13	5.00	13	5.00	13	2.86	13	3.08
Monoinsaturados	FAMS	g	13	10.00	13	15.71	13	15.36	13	8.93	13	9.23
Poliinsaturados	FAPU	g	13	15.45	13	3.57	13	3.57	13	2.14	13	8.46
Colesterol	CHOLE	mg	13	9.09	13	0.00	13	3.57	13	3.57	13	0.00
Minerales												
Calcio	CA	mg	13	109.09	13	157.14	13	150.00	13	160.71	13	161.54
Fósforo	Р	mg	13	363.64	13	201.06	13	257.50	13	317.46	13	225.56
Hierro	FE	mg	13	1.82	13	1.43	13	1.43	13	1.79	13	2.31
Magnesio	MG	mg	13	90.91	13	144.62	13	77.60	13	95.24	13	82.71
Selenio	SE	μg	13	890.91	13	535.71	13	717.86	13	1014.29	13	376.92
Sodio	NA	mg	13	11.82	13	6.70	13	7.76	13	0.00	13	4.51
Potasio	K	mg	13	263.60	13	200.00	13	217.90	13	275.00	13	184.60
Cinc	ZN	mg	13	2.00	13	2.50	13	1.48	13	148.00	13	1.58
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	13	245.45	13	200.00	13	375.00	13	385.71	13	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	13	0.00	13	0.00	13	3.57	13	0.00	13	0.08
Tiamina	THIA	mg	13	0.09	13	0.07	13	0.14	13	0.21	13	0.23
Riboflavina	RIBF	mg	13	0.27	13	0.18	13	0.18	13	0.29	13	0.08
Niacina	NIA	mg	13	1.82	13	1.43	13	1.43	13	0.36	13	1.54
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.24	13	0.21	13	0.20	13	0.23	13	0.00
Ácido fólico	FOL	μg	13	9.09	13	21.16	13	24.69	13	24.69	13	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	13	0.55	13	0.35	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en pes	o neto	·	P. comest	tible 100%	P. comes	tible 100%	P. comest	tible 100%	P. comes	tible 100%	P. comes	tible 100%

39

Cuadro 4-3 Valores de trigo y derivados

			TY	D-1	TY	'D-2	TY	′D-3	TY	D-4	TY	D-5
Componente alimentario			Trigo	entero	Salvado	de trigo	Germer	n de trigo		de trigo inca		de trigo tracción)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		359		254		367		360		354
		kJ		1 502		1 063		1 534		1 506		1 479
Humedad	WATER	%	1	9.10	3	9.89	1	9.30	1	10.00	1	9.90
Fibra dietética	FIBTG	g	1	3.30	1	29.60	3	10.10	1	0.30	R	0.50
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	73.40	3	47.50	1	46.70	1	78.30	1	77.80
Proteínas	PROCNT	g	1	10.60	3	6.50	3	23.15	5	9.50	R	8.20
Lípidos totales	FAT	g	1	2.60	3	4.25	3	9.72	1	1.00	1	1.10
Cenizas		g		1.00		2.26		1.03		0.90		2.90
Total				100.00		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	13	0.32	3	0.63	3	2.00	R	0.20	R	0.20
Monoinsaturados	FAMS	g	13	0.23	3	0.64	3	1.36	R	0.40	R	0.40
Poliinsaturados	FAPU	g	13	0.77	3	2.21	3	6.01	R	0.40	R	0.50
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	3	0.00	1	0.00	1	0.00	R	0.00
Minerales												
Calcio	CA	mg	1	58.00	7	140.00	7	51.00	1	32.00	R	20.00
Fósforo	P	mg	2	331.00	7	590.00	7	370.00	2	122.00	2	191.00
Hierro	FE	mg	1	0.90	7	15.00	7	3.90	1	0.30	4	1.40
Magnesio	MG	mg	1	160.00	7	480.00	7	210.00	R	61.00	R	45.00
Selenio		ug	13	11.00	14	78.00	14	78.57	13	34.92	14	32.33
Sodio	NA	mg	1	3.00	7	52.00	7	26.00	1	2.00	R	2.00
Potasio	K	mg	1	370.00	7	1 400.00	7	940.00	1	95.00	R	110.00
Cinc	ZN	mg	R	2.60	7	4.10	7	17.00	R	1.20	R	1.00
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	0.00	3	0.00	1	6.00	1	0.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	3	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.59	3	0.52	1	2.01	1	0.18	1	0.38
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.22	3	0.58	1	0.68	1	0.20	1	0.08
Niacina	NIA	mg	1	4.40	3	13.58	1	4.20	1	1.00	1	1.60
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.41	3	1.30	1	0.00	13	0.04	13	0.05
Ácido fólico	FOL	μg	13	44.17	3	79.00	R	125.00	13	291.20	13	291.20
Cobalamina	VITB12	μg	R,6	0.00	3	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 4-3 Valores de trigo y derivados. (Continuación)

			TY	D-6	ΤY	′D-7	TY	D-8	TY	D-9	TYI	D-10
Componente alimentario				de trigo extracción)		iscús udo)		scús :ido)		a para cakes		de trigo postería
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		359		366		110		358		378
		kJ		1 501		1 529		459		1 494		1 578
Humedad	WATER	%	1	10.40	13	3.42	13	71.23	1	10.00	1	6.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.50	13	5.03	13	1.40	1	0.20	1	0.43
Carbohidratos	CHOCDF	g	R	76.00	13	77.45	13	22.93	1	79.40	R	83.50
Proteínas	PROCNT	g	R	9.30	13	12.72	13	3.82	1	7.50	R	8.20
Lípidos totales	FAT	g	1	2.00	13	0.58	13	0.32	1	1.10	1	1.20
Cenizas		g		1.80		0.80		0.30		1.80		0.67
Total				100.00		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	1	0.20	13	0.12	13	0.06	R	0.20	R	0.20
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.39	13	0.11	13	0.06	R	0.30	R	0.40
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.38	13	0.23	13	0.06	R	0.40	R	0.40
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	13	0.00	13	0.00	R	0.00	R	0.00
Minerales												
Calcio	CA	mg	1	41.00	13	24.27	13	8.28	1	17.00	1	32.00
Fósforo	Р	mg	2	191.00	13	22.29	13	25.92	R	119.00	R	180.00
Hierro	FE	mg	1	3.30	13	1.09	13	0.38	1	0.90	1	0.30
Magnesio	MG	mg	R	62.00	13	8.28	14	27.84	R	32.00	R	55.00
Selenio		ug	14	33.33	13	9.80	13	5.09	14	38.29	13	34.92
Sodio	NA	mg	1	2.00	13	28.50	13	27.51	1	1 079.00	1	2.00
Potasio	K	mg	R	135.00	13	165.90	13	57.96	1	95.00	1	95.00
Cinc	ZN	mg	R	1.30	13	0.26	14	0.25	R	0.40	R	1.30
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	0.00	13	0.00	13	0.00	R	0.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	13	0.00	13	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.55	13	0.16	13	0.06	1	0.03	1	0.18
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.12	13	0.08	13	0.03	1	0.03	1	0.20
Niacina	NIA	mg	1	4.30	13	3.47	13	0.96	1	0.70	1	1.00
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.07	13	0.11	13	0.05	13	0.04	13	0.03
Ácido fólico	FOL	μg	13	298.30	13	20.23	13	15.29	13	281.75	13	281.75
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	13	0.00	13	0.00	R	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso ne	eto	· -	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

41

Cuadro 4-3 Valores de trigo y derivados. (Continuación)

			TYI	D-11	TYI	D-12	TYI	D-13	TYL	D-14	TYI	D-15
Componente alimentario			Hojuela	s de trigo	Pan	dulce		nqué uecido)		e caja quecido)		ral de caja micronutrientes)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		377		410		344		220		251
		kJ		1 577		1 714		1 439		921		1 050
Humedad	WATER	%	1	3.50	1	21.40	1	28.79	R	48.00	1	29.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.60	R		1	0.30	R	0.90	1	5.70
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	80.50	R	50.80	R	50.20	R	43.10	1	54.00
Proteínas	PROCNT	g	1	10.20	R	3.10	R	4.80	R	3.90	R	6.10
Lípidos totales	FAT	g	1	1.60	R	21.60	R	13.80	R	3.60	1	1.20
Cenizas		g		2.60		3.10		2.11		0.50		4.00
Total				100.00		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	R	0.30	R	8.40	13	4.29	R	0.60	1	0.20
Monoinsaturados	FAMS	g	R	0.40	R	7.20	13	8.92	R	1.20	1	0.20
Poliinsaturados	FAPU	g	R	0.90	R	6.80	13	2.32	R	2.00	1	0.60
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	1	12.00	13	17.86	R	0.00	R	0.00
Minerales												
Calcio	CA	mg	1	41.00	1	34.00	R	20.00	R	41.00	R	100.00
Fósforo	Р	mg	R	121.00	R	25.00	R	75.00	R	55.00	R	45.00
Hierro	FE	mg	1	4.40	1	1.30	1	7.80	R	0.70	R	28.40
Magnesio	MG	mg	R	52.00	1	35.00	R	25.00	1	78.00	1	78.00
Selenio		ug			13	13.89	13	14.16	13	16.00	13	30.43
Sodio	NA	mg	1	1 032.00	R	1 125.00	R	1 153.00	R	557.00	R	1 227.00
Potasio	K	mg	R	105.00	R	27.00	R	93.00	R	34.00	1	145.00
Cinc	ZN	mg	R	0.90	R	0.20	R	0.30	R	5.00	R	0.20
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μд	1	0.00	1	0.00	R	0.00	R	0.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.64	1	0.26	1	0.60	R	0.31	R	0.47
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.14	1	0.09	1	0.20	R	0.18	R	0.25
Niacina	NIA	mg	1	4.90	1	1.00	1	2.80	R	1.10	R	3.30
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	13	0.03	13	1.00	13	0.09	13	0.21
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	13	40.00	13	12.00	13	3.08	1	39.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 4-3 Valores de trigo y derivados. (Continuación)

			TYI	D-16	TY	D-17	TYI	D-18	TYI	D-19	TYI	D-20
Componente alimentario				ostado caja		blanco Ilillo)		gel enriquecido)		gel la y pasas		gel nuevo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		387		293		266		272		272
		kJ		1 619		1 223		1 113		1 136		1 136
Humedad	WATER	%	1	5.40	1	25.00	13	31.76	13	29.65	13	30.15
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.60	1	1.90	13	2.25	13	2.25	13	2.25
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	73.80	1	62.10	13	53.52	13	54.93	13	53.52
Proteínas	PROCNT	g	2	8.40	R	8.10	13	9.86	13	9.86	13	11.27
Lípidos totales	FAT	g	1	6.50	R	1.30	13	1.41	13	1.41	13	1.41
Cenizas		g		4.30		1.60		1.20		1.90		1.40
Total				100.00		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	13	0.80	R	0.30	13	0.28	13	0.28	13	0.42
Monoinsaturados	FAMS	g	13	1.60	R	0.29	13	0.14	13	0.14	13	0.42
Poliinsaturados	FAPU	g	13	1.20	R	0.70	13	0.70	13	0.70	13	0.70
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	1	0.00	13	0.00	13	0.00	13	23.94
Minerales												
Calcio	CA	mg	1	90.00	1	39.00	13	74.65	13	18.30	13	12.68
Fósforo	Р	mg	R	145.00	R	145.00	13	86.52	13	112.66	13	84.27
Hierro	FE	mg	1	5.70	1	3.50	13	3.52	13	3.80	13	3.94
Magnesio	MG	mg	R	25.00	1	22.00	13	22.47	13	31.64	13	24.72
Selenio		ug	13	34.78	13	16.00	13	533.80	13	322.53	13	505.63
Sodio	NA	mg	R	1 425.00	1	1 565.00	13	22.81	13	34.94	13	24.38
Potasio	K	mg	R	104.00	1	94.00	13	101.40	13	147.90	13	67.61
Cinc	ZN	mg	R	0.80	13	1.01	13	1.13	13	0.87	13	1.90
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	0.00	1	0.00	13	0.00	13	73.24	13	108.45
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.20	1	0.20	13	0.54	13	0.38	13	0.54
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.28	1	0.04	13	0.31	13	0.28	13	0.24
Niacina	NIA	mg	1	1.70	1	1.00	13	4.51	13	3.10	13	3.38
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.06	1	0.04	13	0.07	13	0.07	13	0.09
Ácido fólico	FOL	μg	13	163.64	1	7.00	13	225.84	13	196.20	13	133.71
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.16
Alimento crudo en peso no	eto	·	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%!	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

43

Cuadro 4-3 Valores de trigo y derivados. (Continuación)

			TYI	D-21	TY	D-22	TYI	D-23	TYI	D-24	TYI	D-25
Componente alimentario			Gallet	a dulce		a salada Graham)		gral de trigo melba)		n espinacas uecidas)		on huevo Jecidas)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		409		446		448		362		373
		kJ		1 708		1 866		1 872		1 513		1 560
Humedad	WATER	%	13	6.00	13	4.00	13	4.00	1	10.10	1	10.40
Fibra dietética	FIBTG	g	13	4.10	13	0.20	13	0.20	1	0.50	1	0.30
Carbohidratos	CHOCDF	g	13	71.60	13	72.50	13	72.90	R	78.50	1	74.40
Proteínas	PROCNT	g	13	6.50	13	7.80	13	7.80	R	8.40	R	9.70
Lípidos totales	FAT	g	13	10.70	13	13.90	13	13.90	1	1.60	1	4.10
Cenizas		g		1.10		1.60		1.20		0.90		1.10
Total				100.00		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	13	7.20	13	8.20	13	8.20	13	0.38	1	1.00
Monoinsaturados	FAMS	g	13	3.10	13	5.10	13	5.10	13	0.50	1	2.00
Poliinsaturados	FAPU	g	13	0.90	13	0.60	13	0.60	13	0.38	1	0.01
Colesterol	CHOLE	mg	13	31.25	13	0.00	13	0.00	13	33.12	13	33.12
Minerales												
Calcio	CA	mg	13	22.00	13	49.00	13	49.00	1	63.00	1	35.00
Fósforo	Р	mg	13	46.00	13	43.00	13	43.00	R	192.00	R	202.00
Hierro	FE	mg	13	2.00	13	1.60	13	1.60	1	2.90	1	2.90
Magnesio	MG	mg	13	35.00	13	29.00	13	29.00	R	80.00	R	82.00
Selenio		ug	13	13.33	13	6.67	13	14.29	13	21.25	13	21.43
Sodio	NA	mg	13	303.00	13	1 100.00	13	1 100.00	R	3.00	1	5.00
Potasio	K	mg	13	95.00	13	120.00	13	120.00	R	290.00	R	290.00
Cinc	ZN	mg	13	0.22	13	0.30	13	0.30	R	0.90	R	1.20
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	1	192.00	1	33.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	R	10.30	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	13	0.20	13	0.13	13	0.13	1	0.88	1	0.88
Riboflavina	RIBF	mg	13	0.04	13	0.13	13	0.13	1	0.38	1	0.38
Niacina	NIA	mg	13	1.00	13	1.10	13	1.10	1	6.00	1	6.00
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.04	13	0.06	13	0.06	13	0.11	13	0.16
Ácido fólico	FOL	μg	13	7.00	13	7.00	13	7.00	R	85.00	R	25.00
Cobalamina	VITB12	μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	R	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 4-3 Valores de trigo y derivados. (Continuación)

			TY	D-26	TYI	D-27	TYI	D-28	TYI	D-29	TYI	D-30	TYI	D-31
Componente alimentario				arrón cido	Espa	gueti		gueti cido		gueti Il cocido	Pie de r	nanzana		limón erengue
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales														
Energía	ENERC	kcal				358		141		132		231		285
		kJ				1 495		588		552		967		1 193
Humedad	WATER	%	13	63.50	1	10.40	13	63.80	13	62.96	13	52.00	13	43.00
Fibra dietética	FIBTG	g	13	1.28	1	0.30	13	1.71	13	4.50	13	1.69	13	0.55
Carbohidratos	CHOCDF	g	13	28.57	R	78.20	13	28.57	13	26.43	13	31.10	13	38.37
Proteínas	PROCNT	g	13	5.00	R	8.50	13	5.00	13	5.00	13	1.71	13	3.94
Lípidos totales	FAT	g	13	0.71	1	1.20	13	0.71	13	0.71	13	11.11	13	12.90
Cenizas		g		0.94		1.40		0.21		0.40		2.39		1.24
Total				100.00		100.00		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos														
Saturados	FASAT	g	13	0.07	1	0.20	13	0.07	13	0.07	13	3.76	13	3.15
Monoinsaturados	FAMS	g	13	0.07	R	0.20	13	0.07	13	0.07	13	4.36	13	5.59
Poliinsaturados	FAPU	g	13	0.29	R	0.80	13	0.29	13	0.21	13	2.22	13	3.31
Colesterol	CHOLE	mg	13	0.00	2	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	52.76
Minerales														
Calcio	CA	mg	13	7.14	1	27.00	13	7.14	13	15.00	13	11.11	13	11.81
Fósforo	Р	mg	13	57.86	R	122.00	13	57.86	13	89.29	13	23.93	13	41.73
Hierro	FE	mg	13	1.43	1	1.30	13	1.43	13	1.07	13	0.42	13	1.02
Magnesio	MG	mg	13	17.86	R	39.00	13	17.86	13	30.00	13	6.84	13	6.30
Selenio		ug	13	0.71	13	61.54	13	0.71	13	2.86	13	265.81	13	241.73
Sodio	NA	mg	13	26.43	1	2.00	13	26.43	13	25.92	13	1.02	13	11.58
Potasio	K	mg	13	30.71	1	197.00	13	30.71	13	44.29	13	64.96	13	65.35
Cinc	ZN	mg	13	0.51	R	0.29	13	0.51	13	0.81	13	0.16	13	0.28
Vitaminas														
RAE (vitamina A)	VITA	μg	13	0.00	1	0.00	13	0.00	13	0.00	13	123.93	13	159.84
Ácido ascórbico	ASCL	mg	13	0.00	1	0.00	13	0.00	13	0.00	13	3.42	13	3.15
Tiamina	THIA	mg	13	0.21	1	0.09	13	0.21	13	0.11	13	0.03	13	0.12
Riboflavina	RIBF	mg	13	0.10	1	0.06	13	0.10	13	0.04	13	0.03	13	0.16
Niacina	NIA	mg	13	1.64	1	1.70	13	1.64	13	0.71	13	0.26	13	0.94
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.05	1	0.20	13	0.05	13	0.08	13	0.04	13	0.03
Ácido fólico	FOL	μg	13	119.29	1	25.00	13	119.29	13	115.00	13	42.74	13	36.22
Cobalamina	VITB12	μg	13	0.00	R	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.01	13	0.12
Alimento crudo en peso	neto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 4-4 Valores de otros cereales

			0	C-1	0	C-2	00	C-3	0	C-4
Componente alimentario			Ama	ranto	Amarant	o tostado	Arroz i	ntegral	Arroz	pulido
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		353		376		359		353
		kJ		1 476		1 570		1 500		1 476
Humedad	WATER	%	1	10.30	1	4.30	1	4.30	1	9.20
Fibra dietética	FIBTG	g	1	6.70	R	7.50	R	4.90	2	1.90
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	59.17	1	61.23	11	76.17	1	78.60
Proteínas	PROCNT	g	11	14.45	1	16.45	11	7.50	1	7.40
Lípidos totales	FAT	g	11	6.51	1	7.20	11	2.68	1	1.00
Cenizas				2.87		3.32		4.45		1.90
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	1.65	1	3.30	13	0.06	13	0.16
Monoinsaturados	FAMS	g	1	1.42	1	2.86	13	0.06	13	0.22
Poliinsaturados	FAPU	g	1	2.87	1	5.74	13	0.18	13	0.16
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	247.00	1	292.00	1	292.00	1	10.00
Fósforo	Р	mg	2	500.00	2	517.00	2	500.00	2	104.00
Hierro	FE	mg	11	7.59	R	7.90	11	1.80	1	1.10
Magnesio	MG	mg	14	264.28	1	275.10	13	31.70	1	28.00
Selenio	SE	ug	13	0.18	13	0.23	13	0.79	13	0.79
Sodio	NA	mg	14	364.28	1	380.00	13	3.05	1	9.00
Potasio	K	mg	14	20.40	1	24.30	13	101.20	1	214.00
Cinc	ZN	mg	11	3.18	1	4.76	11	2.02	1	0.02
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	0.00	1	0.00	11	0.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	4.20	1	0.00	11	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.14	1	0.00	1	0.34	1	0.23
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.32	1	0.32	1	0.05	1	0.03
Niacina	NIA	mg	1	1.00	1	1.10	1	4.70	1	1.60
Piridoxina	VITB6A	mg	14	0.22	1	0.30	1	0.30	1	0.30
Ácido fólico	FOL	μg	14	48.97	1	51.23	R	21.50	1	6.00
Cobalamina	VITB12	μg	R,6	0.00	R,6	0.00	R	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso neto	'	·	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 4-4 Valores de otros cereales. (Continuación)

			C	)C-5	0	C-6	00	C- 7	0	C-8
Componente alimentario			Arroz _I	orecocido	Arroz	inflado		lo con cacao enriquecido)		roz rina)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		352		370		403		359
		kJ		1 472		1 547		1 686		1 501
Humedad	WATER	%	1	10.20	1	2.50	1	2.50	R	8.89
Fibra dietética	FIBTG	g	2	1.90	1	2.80	1	0.90	3	2.40
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	78.10	11	85.10	11	87.90	11	79.29
Proteínas	PROCNT	g	11	7.82	11	6.30	11	3.50	11	7.30
Lípidos totales	FAT	g	11	0.94	11	0.50	11	4.20	11	1.42
Cenizas				1.04		2.80		1.00		0.70
Total				100.00		100.00		99.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	13	0.06	13	0.14	13	1.99	13	0.06
Monoinsaturados	FAMS	g	13	0.06	13	0.29	13	0.40	13	0.07
Poliinsaturados	FAPU	g	13	0.06	13	0.37	13	0.22	13	0.06
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	R	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	5.00	1	18.00	1	18.00	1	18.00
Fósforo	Р	mg	13	115.14	13	80.00	13	103.22	13	54.00
Hierro	FE	mg	11	6.30	1	2.50	3	6.21	11	0.35
Magnesio	MG	mg	13	24.86	1	42.00	1	33.00	R	28.00
Selenio	SE	ug	13	6.75	13	7.95	13	16.12	13	15.19
Sodio	NA	mg	1	1.00	2	734.00	1	765.00	R	9.00
Potasio	K	mg	13	120.00	1	95.00	1	148.00	1	214.00
Cinc	ZN	mg	11	1.43	1	1.66	3	5.30	11	0.80
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	0.00	1	0.00	3	776.00	11	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	0.00	1	4.00	3	0.00	11	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.44	1	0.40	1	1.30	1	0.08
Riboflavina	RIBF	mg	1	1.20	2	0.10	1	1.50	1	0.03
Niacina	NIA	mg	1	3.50	1	7.10	1	17.60	1	1.60
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.30	1	0.16	1	1.80	R	0.30
Ácido fólico	FOL	μg	R	10.00	1	11.00	1	353.00	R	6.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.29	1	0.17	R	0.00
Alimento crudo en peso neto	'	'	P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 4-4 Valores de otros cereales. (Continuación)

			0	C-9	00	I-10	oc	-11	00	:-12
Componente alimentario				de arroz chata)	Pudín (	de arroz		ena uelas)	Salvado	de avena
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		48		159		373		322
		kJ		201		666		1 559		1 344
Humedad	WATER	%	13	88.78	13	67.44	1	6.30	3	6.55
Fibra dietética	FIBTG	g	13	0.00	13	0.09	1	7.60	R	18.30
Carbohidratos	CHOCDF	g	13	10.20	13	22.12	11	64.94	3	63.23
Proteínas	PROCNT	g	13	0.00	13	1.77	11	12.76	3	2.33
Lípidos totales	FAT	g	13	0.82	13	7.08	11	6.90	3	6.60
Cenizas				0.20		1.50		1.50		2.99
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	13	0.08	13	1.15	13	1.16	13	1.33
Monoinsaturados	FAMS	g	13	0.54	13	3.19	13	2.21	13	2.38
Poliinsaturados	FAPU	g	13	0.12	13	2.83	13	2.44	13	2.77
Colesterol	CHOLE	mg	13	0.00	13	0.88	1	0.00	3	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	13	8.16	13	52.21	1	52.00	3	58.00
Fósforo	Р	mg	13	55.84	13	67.90	2	264.00	3	734.00
Hierro	FE	mg	13	0.80	13	0.26	11	4.72	3	5.41
Magnesio	MG	mg	13	10.83	13	7.93	1	148.00	3	235.00
Selenio	SE	ug	13	35.10	13	84.96	13	44.68	13	25.78
Sodio	NA	mg	13	0.00	13	4.70	1	4.00	3	4.00
Potasio	K	mg	13	28.16	13	60.18	1	350.00	3	566.00
Cinc	ZN	mg	13	0.13	13	0.49	11	3.97	3	3.11
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	13	2.04	13	114.16	11	0.00	3	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	13	0.41	13	0.88	11	0.00	3	0.00
Tiamina	THIA	mg	13	0.03	13	0.02	1	0.73	3	1.17
Riboflavina	RIBF	mg	13	0.00	13	0.07	1	0.14	3	0.22
Niacina	NIA	mg	13	0.78	13	0.18	1	0.80	3	0.93
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.04	13	0.04	1	0.12	3	0.16
Ácido fólico	FOL	μд	13	2.08	13	4.41	1	32.00	3	52.00
Cobalamina	VITB12	μд	13	0.00	13	0.18	R	0.00	3	0.00
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 4-4 Valores de otros cereales. (Continuación)

			0	C-13	0	C-14	00	-15	00	I-16
Componente alimentario			Barra con ha	arina de avena	Galletas	con avena		s suaves avena		con avena asas
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		337		461		405		413
		kJ		1 408		1 926		1 694		1 728
Humedad	WATER	%	13	7.00	13	6.00	13	11.00	13	6.00
Fibra dietética	FIBTG	g	13	11.95	13	2.80	13	2.67	13	3.33
Carbohidratos	CHOCDF	g	13	61.90	13	62.20	13	64.67	13	66.67
Proteínas	PROCNT	g	13	10.03	13	8.00	13	6.67	13	6.67
Lípidos totales	FAT	g	13	5.45	13	20.00	13	13.33	13	13.33
Cenizas				3.67		1.00		1.66		4.00
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	13	1.28	13	4.40	13	3.33	13	3.33
Monoinsaturados	FAMS	g	13	2.34	13	10.00	13	8.00	13	6.67
Poliinsaturados	FAPU	g	13	2.77	13	2.40	13	2.00	13	5.33
Colesterol	CHOLE	mg	13	0.00	13	0.00	13	6.67	13	33.33
Minerales										
Calcio	CA	mg	13	58.51	13	36.00	13	93.33	13	100.00
Fósforo	Р	mg	13	206.00	13	140.00	13	206.67	13	160.00
Hierro	FE	mg	13	0.42	13	2.40	13	2.67	13	2.67
Magnesio	MG	mg	13	33.00	13	32.00	13	33.33	13	40.00
Selenio	SE	ug	13	42.55	13	384.00	13	346.67	13	540.00
Sodio	NA	mg	13	24.60	13	10.00	13	10.68	13	15.33
Potasio	K	mg	13	566.00	13	144.00	13	133.30	13	240.00
Cinc	ZN	mg	13	0.87	13	0.80	13	0.47	13	0.87
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	13	20.00	13	20.00	13	33.33	13	640.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Tiamina	THIA	mg	13	0.28	13	0.28	13	0.20	13	0.27
Riboflavina	RIBF	mg	13	0.24	13	0.24	13	0.20	13	0.13
Niacina	NIA	mg	13	2.40	13	2.40	13	2.00	13	1.33
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.07	13	0.07	13	0.09	13	0.07
Ácido fólico	FOL	μg	13	96.00	13	96.00	13	53.33	13	40.00
Cobalamina	VITB12	μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.07
Alimento crudo en peso neto		·	P. comes	tible 100%	P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 4-4 Valores de otros cereales. (Continuación)

			0	C- 17	00	C- 18	00	ː-19	0(	C- 20
Componente alimentario			Pan co	n avena	Cel	bada	Cebad	a perla		nteno ano)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		250		339		352		351
		kJ		1 047		1 417		1 472		1 466
Humedad	WATER	%	13	36.12	1	10.50	13	12.10	1	11.00
Fibra dietética	FIBTG	g	13	4.07	1	6.50	13	0.50	1	2.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	13	48.15	11	68.12	13	75.50	11	69.76
Proteínas	PROCNT	g	13	6.12	11	11.48	13	9.91	11	12.30
Lípidos totales	FAT	g	13	3.70	11	2.30	13	1.16	11	2.50
Cenizas				1.84		1.10		0.83		2.44
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	13	0.74	13	0.55	13	0.25	13	0.43
Monoinsaturados	FAMS	g	13	1.48	13	0.15	13	0.15	13	0.12
Poliinsaturados	FAPU	g	13	1.85	13	0.55	13	0.55	13	0.40
Colesterol	CHOLE	mg	13	0.00	1	0.00	13	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	13	66.67	1	55.00	13	12.00	1	38.00
Fósforo	Р	mg	13	125.93	2	341.00	13	181.00	2	376.00
Hierro	FE	mg	13	2.59	11	3.60	13	2.50	11	2.67
Magnesio	MG	mg	13	37.04	1	124.00	13	37.00	1	115.00
Selenio	SE	ug	13	600.00	13	8.86	13	8.86	14	110.10
Sodio	NA	mg	13	24.82	1	3.50	13	3.00	R	12.00
Potasio	K	mg	13	140.70	1	210.00	13	160.00	R	160.00
Cinc	ZN	mg	13	1.04	11	2.77	13	2.13	1	3.73
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	13	14.81	11	1.00	13	1.00	11	1.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	13	0.00	11	0.00	13	0.00	11	0.00
Tiamina	THIA	mg	13	0.41	1	0.38	13	0.27	1	0.43
Riboflavina	RIBF	mg	13	0.22	1	0.20	13	0.06	1	0.22
Niacina	NIA	mg	13	2.96	1	7.20	13	4.80	1	1.60
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.07	13	2.30	13	0.90	14	0.10
Ácido fólico	FOL	μg	13	85.19	13	0.00	13	23.00	14	207.03
Cobalamina	VITB12	μg	13	0.04	R,6	0.00	13	0.00	R,6	0.00
Alimento crudo en peso neto			P. comes	tible 100%	P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 100%

Cuadro 4-4 Valores de otros cereales. (Continuación)

			00	I-21	00	I-22	00	I-23
Componente alimentario				teno integral)		teno an)		teno ntegral)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales								
Energía	ENERC	kcal		355		257		253
		kJ		1 485		1 074		1 056
Humedad	WATER	%	1	11.00	1	35.00	2	36.10
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.00	1	0.40	2	1.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	69.74	11	48.30	11	47.50
Proteínas	PROCNT	g	11	13.03	11	8.50	11	8.70
Lípidos totales	FAT	g	11	2.69	11	3.30	11	3.10
Cenizas				2.54		4.50		3.60
Total				100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	13	0.40	13	0.63	13	0.31
Monoinsaturados	FAMS	g	13	0.10	13	1.25	13	0.94
Poliinsataturados	FAPU	g	13	0.38	13	0.94	13	1.25
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	R	0.00
Minerales								
Calcio	CA	mg	1	27.00	1	38.00	2	49.00
Fósforo	Р	mg	2	376.00	2	290.00	2	139.00
Hierro	FE	mg	11	6.45	11	2.83	11	2.87
Magnesio	MG	mg	R	65.00	R	85.00	2	42.00
Selenio	SE	ug	14	117.18	13	31.25	13	28.60
Sodio	NA	mg	1	1.60	1	557.00	2	557.00
Potasio	K	mg	1	203.00	1	145.00	2	145.00
Cinc	ZN	mg	11	5.62	11	1.14	11	1.48
Vitaminas								
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	1.00	11	0.00	11	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	0.00	11	0.40	11	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.30	1	0.19	2	0.23
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.12	1	0.08	2	0.14
Niacina	NIA	mg	1	2.50	1	1.10	2	1.30
Piridoxina	VITB6A	mg	14	0.14	13	0.07	13	0.00
Ácido fólico	FOL	μg	13	239.06	13	15.00	13	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	·	•	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

51

Cuadro 4-4 Valores de otros cereales. (Continuación)

			00	-24	OC	-25	00	-26	
Componente alimentario				teno en calorías)	Alfo (har		Alfo Ka		
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales									
Energía	ENERC	kcal		230		328		98	
		kJ		963		1 373		411	
Humedad	WATER	%	13	34.65	13	11.00	13	72.00	
Fibra dietética	FIBTG	g	13	12.17	13	10.00	13	2.68	
Carbohidratos	CHOCDF	g	13	39.13	13	62.10	13	19.64	
Proteínas	PROCNT	g	13	8.70	13	12.50	13	3.57	
Lípidos totales	FAT	g	13	4.35	13	3.33	13	0.60	
Cenizas				1.00		1.07		1.51	
Total				100.00		100.00		100.00	
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	13	0.43	13	0.67	13	0.12	
Monoinsaturados	FAMS	g	13	0.87	13	0.92	13	0.18	
Poliinsataturados	FAPU	g	13	0.87	13	0.92	13	0.18	
Colesterol	CHOLE	mg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	
Minerales									
Calcio	CA	mg	13	73.91	13	40.83	13	7.14	
Fósforo	Р	mg	13	78.26	13	72.50	13	51.79	
Hierro	FE	mg	13	3.04	13	4.08	13	0.77	
Magnesio	MG	mg	13	21.74	13	4.50	13	2.38	
Selenio	SE	ug	13	404.34	13	10.83	13	4.17	
Sodio	NA	mg	13	27.83	13	5.67	13	2.20	
Potasio	K	mg	13	100.00	13	576.70	13	88.10	
Cinc	ZN	mg	13	0.65	13	0.60	13	0.37	
Vitaminas									
RAE (vitamina A)	VITA	μg	13	4.35	13	0.00	13	0.00	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	
Tiamina	THIA	mg	13	0.35	13	0.42	13	0.04	
Riboflavina	RIBF	mg	13	0.26	13	0.19	13	0.04	
Niacina	NIA	mg	13	2.61	13	6.17	13	0.95	
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.08	13	0.58	13	0.08	
Ácido fólico	FOL	μg	13	82.61	13	54.17	13	14.29	
Cobalamina	VITB12	μg	13	0.04	13	0.00	13	0.00	
Alimento crudo en peso neto			P. comestible 100%		P. comesti	ble 100%	P. comestible 100%		

Referencias bibliográficas

Sienkiewicz F, Whitney E. *Nutrition. Concepts and controversies*, 11a ed. Wadsworth, EUA: Cengage Learning, 2004:66-69.

USDA. Nutritive value of foods. Home and Garden Bulletin, Num 72. Washington, DC: USDA, 2002.

Cuadro 5-1 Nombre en español, científico y en inglés de las leguminosas.

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Leguminosas		Legumes
LEG-1	Alubia promedio	Phaseolus vulgaris L.	Navy bean
LEG-2	Alverja o alverjón	Pisum sativum L.	Oried pea (vetch)
LEG-3	Frijol amarillo	Phaseolus vulgaris L.	Yellow bean
LEG-4	Frijoj ayocote	Phaseolus coccineus	Scarlet runner bean
LEG-5	Frijol azufrado	Phaseolus vulgaris L.	Sulphured bean
LEG-6	Frijol bayo gordo	Phaseolus vulgaris L.	Bayo bean
LEG-7	Frijol blanco	Phaseolus vulgaris L.	White bean
LEG-8	Frijol gandul (frijol chícharo)	Cajanus indicus	Pigeon or cajan pea
LEG-9	Frijol garbancillo	Phaseolus vulgaris L.	Chickpea bean
LEG-10	Frijol negro	Phaseolus vulgaris L.	Black bean
LEG-11	Frijol negro cocido	Phaseolus vulgaris L.	Black beans cooked, boiled, drained
LEG-12	Frijol ojo de liebre	Phaseolus vulgaris L.	Black-eyed bean
LEG-13	Frijol palacio	Phaseolus vulgaris L.	Palace bean

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Leguminosas		Legumes
LEG-14	Frijol rosita	Phaseolus vulgaris L.	Pink bean
LEG-15	Frijol (harina)	Phaseolus vulgaris L.	Bean flour
LEG-16	Garbanzo	Cicer arietinum L.	Chickpea
LEG-17	Garbanzo (harina)		Chickpea flour
LEG-18	Haba seca	Vicia faba	Horse bean
LEG-19	Haba (harina)		Horse bean (flour)
LEG-20	Ibes o haba de lima	Phaseolus lunatus L.	Lima bean, butter bean
LEG-21	Lentejas	Lens sculenta	Lentils
LEG-22	Soya (semillas cocidas)	Glycine max	Soybean (seeds)
LEG-23	Soya baja en grasa (harina)		Low-fat soybean flour
LEG-24	Soya desengrasada (harina)		Non-fat soybean flour
LEG-25	Soya (harina integral)		Soybean flour
LEG-26	Soya (semillas cocidas)		Soybeans cooked, boiled, drained

Cuadro 5-2 Valores para leguminosas

Commonanto			LE	G-1	LE(	G-2	LE	G-3	LE	G-4
Componente alimentario			Alubia (p	romedio)	Alverja o	alverjón	Frijol a	marillo	Frijol	ayocote
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		337		337		329		330
		kJ		1 412		1 411		1 375		1 379
Humedad	WATER	%	1	9.20	R	10.20	R	10.26	1	10.70
Fibra dietética	FIBTG	g	1	4.30	1	4.90	1	4.90	1	5.40
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	57.97	1	58.40	1	57.14	1	59.60
Proteínas	PROCNT	g	11	22.33	1	21.40	1	20.50	R	19.00
Lípidos totales	FAT	g	11	1.80	R	2.00	R	2.00	1	1.70
Cenizas				4.40		3.10		5.20		3.60
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	R	0.44	R	0.32	1	0.53	R	0.50
Monoinsaturados	FAMS	g	R	0.38	R	0.45	1	0.49	R	0.46
Poliinsaturados	FAPU	g	R	0.98	R	1.23	1	0.98	R	0.74
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	132.00	1	72.00	1	347.00	1	116.00
Fósforo	Р	mg	2	247.00	2	366.00	2	488.00	2	262.00
Hierro	FE	mg	11	5.49	1	7.50	1	4.80	1	5.90
Magnesio	MG	mg	1	188.00	1	115.00	1	222.00	1	138.00
Selenio	SE	μд	13	5.00	13	4.00	13	2.00	13	1.00
Sodio	NA	mg	1	18.00	1	15.00	1	12.00	1	12.00
Potasio	K	mg	1	1 316.00	1	981.00	1	1 042.00	1	1 359.00
Cinc	ZN	mg	11	3.65	1	3.01	1	2.83	1	2.79
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	1	0.50	1	1.50	1	0.50	1	0.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.46	1	0.91	1	0.62	1	0.42
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.19	1	0.18	1	0.12	1	0.19
Niacina	NIA	mg	1	2.00	1	2.30	1	2.10	1	1.90
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.40	1	0.17	1	0.44	1	0.40
Ácido fólico	FOL	μg	1	399.00	1	274.00	1	389.00	1	394.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso neto	,		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 100%

Cuadro 5-2 Valores para leguminosas. (Continuación)

Componente			LEG-5 Frijol azufrado		LEG-6 Frijol bayo gordo		LEG-7 Frijol blanco		LEG-8 Frijol gandul (frijol chícharo)	
alimentario										
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		345		331		327		308
		kJ		1 443		1 383		1 368		1 287
Humedad	WATER	%	R	9.50	1	10.10	1	10.58	1	12.50
Fibra dietética	FIBTG	g	1	5.67	1	5.52	1	5.78	1	8.60
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	58.60	1	57.30	1	56.44	1	55.50
Proteínas	PROCNT	g	1	19.63	1	21.28	1	21.50	1	17.60
Lípidos totales	FAT	g	1	1.90	1	1.80	R	1.70	1	1.70
Cenizas				4.70		4.00		4.00		4.10
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.36	R	0.59	R	0.48	1	0.53
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.24	R	0.59	R	0.22	1	0.43
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.90	R	0.62	R	1.00	1	0.74
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	254.00	1	200.00	1	185.00	1	155.00
Fósforo	Р	mg	2	483.00	2	247.00	2	445.00	2	310.00
Hierro	FE	mg	1	5.30	1	5.70	1	4.60	1	5.10
Magnesio	MG	mg	1	222.00	1	159.00	1	170.00	1	183.00
Selenio	SE	μд	13	2.00	13	2.00	13	1.20	13	3.00
Sodio	NA	mg	1	12.00	1	25.00	1	12.00	1	17.00
Potasio	K	mg	1	1 042.00	1	1 038.00	1	1 196.00	1	1 392.00
Cinc	ZN	mg	1	2.83	1	2.50	1	3.67	1	2.76
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	0.50	1	0.00	1	0.00	1	1.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.52	1	0.69	1	0.60	1	0.73
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.14	1	0.14	1	0.15	1	0.17
Niacina	NIA	mg	1	1.30	1	1.70	1	1.80	1	2.60
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.44	1	0.44	1	0.44	1	0.28
Ácido fólico	FOL	μд	1	389.00	1	506.00	1	399.00	1	456.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso neto			P. comestible 100%		P. comestible 100%		P. comestible 100%		P. comestible 100%	

Cuadro 5-2 Valores para leguminosas. (Continuación)

Componente alimentario Nutriente			LEG-9 Frijol garbancillo		LEG-10 Frijol negro		LEG-11 Frijol negro cocido		LEG-12 Frijol ojo de liebre	
	Elementos principales									
Energía	ENERC	kcal		316		332		131		322
		kJ		1 320		1 390		549		1 349
Humedad	WATER	%	1	12.54	1	10.62	13	66.00	1	10.02
Fibra dietética	FIBTG	g	1	5.90	1	4.00	13	0.90	1	5.56
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	59.06	11	58.26	13	22.80	1	58.22
Proteínas	PROCNT	g	1	16.00	11	21.60	13	8.72	1	19.00
Lípidos totales	FAT	g	1	1.70	11	1.42	13	0.58	1	1.50
Cenizas				4.80		4.10	13	1.00		5.70
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.70	1	0.58	13	0.12	R	0.70
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.39	1	0.34	13	0.06	R	0.46
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.61	1	0.50	13	0.23	R	0.34
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	13	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	300.00	1	183.00	13	26.70	1	307.00
Fósforo	Р	mg	2	531.00	2	352.00	13	121.00	2	430.00
Hierro	FE	mg	1	4.90	11	5.02	13	2.09	1	5.20
Magnesio	MG	mg	1	222.00	1	222.00	13	25.00	1	159.00
Selenio	SE	μд	13	2.00	13	3.60	13	1.22	13	3.00
Sodio	NA	mg	1	12.00	1	12.00	13	1.16	1	25.00
Potasio	K	mg	1	1 042.00	1	1 042.00	13	355.23	1	1 038.00
Cinc	ZN	mg	1	2.83	11	3.65	13	1.10	1	2.54
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	1	0.00	11	0.00	13	0.00	1	0.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	2	0.00	11	0.00	13	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.54	1	0.63	13	0.96	1	0.72
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.14	1	0.17	13	0.18	1	0.13
Niacina	NIA	mg	1	1.70	1	1.80	13	1.86	1	1.50
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.44	1	0.44	13	0.20	1	0.44
Ácido fólico	FOL	μg	1	386.00	1	386.00	13	0.00	1	506.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	13	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso neto		P. comestible 100%		P. comestible 100%		P. comestible 100%		P. comestible 100%		

57

Cuadro 5-2 Valores para leguminosas. (Continuación)

Componente			LEC	G-13	LE	G-14	LEC	i-15	LEG	G-16
alimentario			Frijol	palacio	Frijol	rosita	Frijol (	harina)	Gart	anzo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		339		323		328		358
		kJ		1 417		1 352		1 371		1 499
Humedad	WATER	%	1	9.60	1	10.20	1	11.01	1	9.80
Fibra dietética	FIBTG	g	1	4.30	1	4.90	1	4.60	1	5.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	60.10	11	58.99	1	57.39	1	56.50
Proteínas	PROCNT	g	1	21.20	11	18.56	1	19.80	1	19.10
Lípidos totales	FAT	g	1	1.50	11	1.45	1	2.10	1	6.20
Cenizas				3.30		5.90		5.10		3.40
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	R	0.65	R	0.50	R	0.80	1	1.45
Monoinsaturados	FAMS	g	R	0.50	R	0.21	R	0.85	1	2.00
Poliinsaturados	FAPU	g	R	0.35	R	0.42	R	0.45	1	2.75
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	159.00	1	262.00	1	146.00	1	105.00
Fósforo	Р	mg	2	369.00	2	415.00	2	280.00	2	366.00
Hierro	FE	mg	1	6.90	11	6.77	1	13.50	1	8.90
Magnesio	MG	mg	1	159.00	1	182.00	1	182.00	1	115.00
Selenio	SE	μд	13	2.70	13	5.00	13	2.45	13	3.50
Sodio	NA	mg	1	25.00	1	8.00	1	8.00	1	26.00
Potasio	K	mg	1	1 038.00	1	1 464.00	1	1 464.00	1	875.00
Cinc	ZN	mg	1	2.50	11	2.55	1	2.55	1	3.43
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	1.50	11	0.00	1	0.00	1	3.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	11	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.85	1	0.59	1	0.62	1	0.74
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.13	1	0.10	1	0.14	1	0.17
Niacina	NIA	mg	1	1.60	1	1.10	1	1.70	1	1.50
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.44	1	0.53	1	0.40	1	0.54
Ácido fólico	FOL	μд	1	506.00	1	463.00	1	4.00	1	557.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso neto	)	·	P. comest	tible 100%	P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 5-2 Valores para leguminosas. (Continuación)

Commonanto			LEC	i-17	LEC	G-18	LEG	i-19	LEG-20 Ibes o haba de lima	
Componente alimentario			Garbanz	o (harina)	Haba	a seca	Haba (	harina)		
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		363		356		370		338
		kJ		1 517		1 490		1 548		1 412
Humedad	WATER	%	1	8.10	1	9.40	R	4.70	1	10.32
Fibra dietética	FIBTG	g	1	5.00	1	3.00	1	1.70	1	4.30
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	54.72	1	59.10	R	64.60	11	60.38
Proteínas	PROCNT	g	11	20.89	1	21.60	R	23.60	11	20.40
Lípidos totales	FAT	g	11	6.69	1	3.70	1	1.90	11	1.60
Cenizas				4.60		3.20		3.50		3.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	1.78	1	1.45	1	0.38	1	0.35
Monoinsaturados	FAMS	g	1	2.15	1	1.45	1	0.95	1	1.00
Poliinsaturados	FAPU	g	1	2.76	1	0.80	1	0.57	1	0.25
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	100.00	1	49.00	1	78.00	1	84.00
Fósforo	Р	mg	2	345.00	2	421.00	2	225.00	2	439.00
Hierro	FE	mg	11	4.86	1	7.30	1	18.20	1	5.60
Magnesio	MG	mg	1	115.00	1	192.00	1	192.00	1	224.00
Selenio	SE	μg	13	3.70	13	2.22	13	3.98	13	4.00
Sodio	NA	mg	1	26.00	1	13.00	1	13.00	1	18.00
Potasio	К	mg	1	875.00	1	1 062.00	1	1 062.00	1	1 724.00
Cinc	ZN	mg	1	2.81	1	3.14	1	3.14	1	2.83
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	2.00	1	2.50	1	2.50	11	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	0.00	1	0.00	1	0.00	11	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.12	1	0.91	1	0.45	1	0.29
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.33	1	0.31	1	0.29	1	0.15
Niacina	NIA	mg	1	0.70	1	2.30	1	2.00	1	1.00
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.54	1	0.37	1	0.37	1	0.51
Ácido fólico	FOL	μg	R	550.00	1	423.00	1	423.00	1	395.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso neto	)		P. comes	tible 96%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 100%

Cuadro 5-2 Valores para leguminosas. (Continuación)

Commonante			LEC	G-21	LEG	G-22	LEC	G-23	LE	G-24
Componente alimentario			Len	tejas	Soya (semi	llas cocidas)	Soya baja en	grasa (harina)	Soya desengr	asada (harina)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		339		140		360		338
		kJ		1 419		585		1 506		1 413
Humedad	WATER	%	1	7.86	R	62.50	R	10.00	1	9.50
Fibra dietética	FIBTG	g	1	5.20	1	1.40	1	2.50	1	2.30
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	57.58	11	13.00	1	33.81	R	34.40
Proteínas	PROCNT	g	11	24.80	11	10.50	1	40.36	R	47.80
Lípidos totales	FAT	g	11	1.06	11	5.10	1	7.03	1	1.00
Cenizas				3.50		7.50		6.30		5.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.40	1	0.80	1	1.24	1	0.25
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.31	1	2.00	1	2.46	1	0.27
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.35	1	2.30	1	3.33	1	0.48
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	74.00	1	226.00	1	263.00	1	241.00
Fósforo	Р	mg	2	454.00	2	730.00	2	593.00	2	674.00
Hierro	FE	mg	1	5.80	11	15.70	1	9.10	1	9.20
Magnesio	MG	mg	1	107.00	1	180.00	1	229.00	1	290.00
Selenio	SE	μд	13	3.10	13	1.20	13	1.40	13	1.50
Sodio	NA	mg	1	10.00	1	2.00	R	8.00	R	8.00
Potasio	K	mg	1	905.00	1	1 797.00	1	2 570.00	1	2 384.00
Cinc	ZN	mg	1	3.61	11	4.89	1	1.18	1	2.46
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	2.00	11	1.00	1	2.00	1	2.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	4.40	11	6.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.69	1	1.10	1	0.83	1	0.70
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.19	1	0.31	1	0.36	1	0.25
Niacina	NIA	mg	1	2.00	1	2.20	1	2.60	1	2.60
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.53	1	0.38	1	0.52	1	0.57
Ácido fólico	FOL	μд	1	433.00	1	375.00	1	410.00	1	305.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso neto	)		P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 100%

Cuadro 5-2 Valores para leguminosas. (Continuación)

Componente			LEG	i-25	LEG	i-26
alimentario			Soya (harir	na integral)	Soya (semil	las cocidas)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100g	F	
Elementos principales						
Energía	ENERC	kcal		433		411
		kJ		1 810		1 718
Humedad	WATER	%		9.20		7.00
Fibra dietética	FIBTG	g		3.40		6.70
Carbohidratos	CHOCDF	g		27.80		22.00
Proteínas	PROCNT	g		34.70		42.40
Lípidos totales	FAT	g		20.30		17.00
Cenizas				4.60		4.90
Ácidos grasos						
Saturados	FASAT	g		15.18		10.12
Monoinsaturados	FAMS	g		3.71		2.54
Poliinsaturados	FAPU	g		3.90		2.60
Colesterol	CHOLE	mg		0.00		0.00
Minerales						
Calcio	CA	mg		187.00		244.00
Fósforo	Р	mg		537.00		653.00
Hierro	FE	mg		834.00		13.70
Magnesio	MG	mg		270.00		186.00
Selenio	SE	μg		1.60		1.40
Sodio	NA	mg		8.00		1.16
Potasio	K	mg		2 010.00		2 465.00
Cinc	ZN	mg		2.01		1.15
Vitaminas						
RAE (vitamina A)	VITA	μg		0.00		4.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00		6.00
Tiamina	THIA	mg		0.70		1.10
Riboflavina	RIBF	mg		0.10		0.30
Niacina	NIA	mg		1.57		2.20
Piridoxina	VITB6A	mg		0.39		0.48
Ácido fólico	FOL	μд		0.00		435.00
Cobalamina	VITB12	μg		0.00		0.00
Alimento crudo en peso	neto		P. comesti	ible 100%	P. comesti	ble 100%

Referencia bibliográfica

USDA National Nutrient Database for Standard Reference.

Cuadro 6-1 Nombres en español, científico y en inglés de las oleaginosas.

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	OLEAGINOSAS		OLEAGINOUS AND NUT SEEDS
OLE-1	Ajonjolí	Sesamum orientale L.	Sesame seed
OLE-2	Almendra	Prunus amygdalus	Almond
OLE-3	Avellana	Corylus sp.	Hazelnut
OLE-4	Cacahuate tostado	Arachis hipogaea	Roasted peanut
OLE-5	Cacahuate tostado con sal		Salted panut-butter
OLE-6	Cacao con cáscara	Theobroma cacao L.	Unhulled cocoa bean
OLE-7	Cacao pasta	Theobroma bicolor	Cacao pataste
OLE-8	Cacao sin cáscara	Theobroma cacao L.	Hulled cocoa bean
OLE-9	Castaña cruda	Artocarpus incisa L.	Raw chestnut
OLE-10	Girasol (semilla pelada)	Helianthus annus L.	Husked sunflower seed
OLE-11	Nuez de Castilla	Junglans regia	Walnut
OLE-12	Piñón	Pinus cembroides var adulis	Pinion or pine-nut
OLE-13	Pistache sin cáscara	Pistacia vera	Husked pistachio
OLE-14	Semilla de calabaza	Cucurbita pepo	Pumpkin seed
OLE-15	Semilla de calabaza de Castilla	Cucurbita maxima	Potiron or yellow squash seed
OLE-16	Soya (semillas)	Glycine max	Soybean (seeds)

Cuadro 6-2 Valores de oleaginosas.

Componente			OI	.E-1	OL	.E-2	OL	.E-3	OLE-4	
alimentario			Ajo	njolí	Alme	endra	Ave	llana	Cacahuat	e tostado
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		561		571		618		608
		kJ		2 345		2 389		2 581		2 543
Humedad	WATER	%	1	3.90	1	4.70	1	5.80	1	1.60
Fibra dietética	FIBTG	g	1	6.30	1	7.20	1	6.00	1	5.10
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	24.05	11	19.67	3	16.70	11	25.35
Proteínas	PROCNT	g	11	17.48	11	19.22	3	14.95	11	17.30
Lípidos totales	FAT	g	11	43.87	11	46.21	3	54.55	11	48.65
Cenizas				4.40		3.00		2.00		2.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	7.10	1	4.10	5	5.35	1	6.89
Monoinsaturados	FAMS	g	1	19.70	1	36.00	1	8.00	2	23.96
Poliinsaturados	FAPU	g	1	21.60	1	11.00	1	35.00	2	15.69
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	727.00	1	497.00	1	254.00	1	54.00
Fósforo	Р	mg	1	629.00	2	520.00	2	312.00	1	383.00
Hierro	FE	mg	11	19.20	11	3.72	11	4.70	11	3.70
Magnesio	MG	mg	1	181.00	1	270.00	1	184.00	1	176.00
Selenio	SE	ug	13	11.11	13	2.94	13	3.51	13	8.11
Sodio	NA	mg	1	60.00	1	4.00	1	2.00	1	5.00
Potasio	К	mg	1	725.00	1	773.00	1	704.00	1	658.00
Cinc	ZN	mg	11	7.29	11	3.08	1	2.45	11	3.80
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	11	3.00	11	0.00	11	1.00	11	1.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	0.00	11	0.00	11	6.30	11	0.40
Tiamina	THIA	mg	1	1.24	1	0.71	1	0.46	1	0.44
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.24	1	0.28	1	0.55	1	0.10
Niacina	NIA	mg	1	5.00	1	0.70	1	5.00	1	13.50
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.40	1	0.10	1	0.55	1	0.26
Ácido fólico	FOL	μд	1	56.44	1	96.00	1	72.00	1	145.30
Cobalamina	VITB12	μд	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso ne	imento crudo en peso neto		P. comest	ible 100%	P. comestible 98%		P. comestible 61%		P. comestible 71%	

Cuadro 6-2 Valores de oleaginosas. (Continuación)

Componente			Ol	.E-5	OL	.E-6	OL	.E-7	OL	E-8
alimentario			Cacahuate to	ostado con sal	Cacao co	on cáscara	Cacac	pasta	Cacao si	n cáscara
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		622		596		629		588
		kJ		2 601		2 493		2 627		2 458
Humedad	WATER	%	R	3.90	1	2.60	1	3.60	1	4.60
Fibra dietética	FIBTG	g	R	1.20	1	5.30	1	4.00	1	4.50
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	21.51	1	26.10	1	21.90	1	20.10
Proteínas	PROCNT	g	11	22.36	1	15.00	1	17.10	1	16.00
Lípidos totales	FAT	g	11	49.63	1	48.00	1	52.50	1	49.30
Cenizas				1.40		3.00		0.90		5.50
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	R	2.30	1	27.00	1	30.00	1	27.00
Monoinsaturados	FAMS	g	R	5.20	1	19.00	1	21.00	1	19.00
Poliinsaturados	FAPU	g	R	3.40	1	1.00	1	1.00	1	1.00
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	R	48.00	1	134.00	1	65.00	1	85.00
Fósforo	Р	mg	R	154.00	2	500.00	2	600.00	2	560.00
Hierro	FE	mg	11	2.26	1	1.00	1	34.00	1	3.10
Magnesio	MG	mg	R	0.45	1	292.00	1	292.00	1	292.00
Selenio	SE	ug	13	8.11	13	420.00	13	500.00	13	470.00
Sodio	NA	mg	1	478.00	1	4.00	1	4.00	1	4.00
Potasio	К	mg	1	670.00	1	830.00	1	830.00	1	830.00
Cinc	ZN	mg	11	3.31	1	7.00	1	9.00	1	8.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	R	0.60	1	0.11	1	0.22	1	0.27
Riboflavina	RIBF	mg	R	0.90	1	0.10	1	0.34	1	0.11
Niacina	NIA	mg	R	8.30	1	3.00	1	1.60	1	0.60
Piridoxina	VITB6A	mg	R	0.80	1	0.12		0.16	1	0.14
Ácido fólico	FOL	μg	R	90.00	1	32.00	1	27.00	1	38.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso ne	eto	·	P. comest	ible 100%	P. comest	tible 90%	P. comest	ible 100%	P. comest	ble 100%

Cuadro 6-2 Valores de oleaginosas. (Continuación)

Componente			OL	.E-9	OLI	E-10	OL	E-11	OLI	-12
alimentario			Castañ	a cruda	Girasol (sen	nilla pelada)	Nuez de	e Castilla	Piŕ	ión
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		165		571		699		597
		kJ		691		2 385		2 920		2 496
Humedad	WATER	%	1	56.80	1	4.80	1	3.10	3	6.69
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.30	1	7.70	1	2.00	3	4.50
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	32.50	11	18.00	11	12.71	1	16.00
Proteínas	PROCNT	g	1	5.44	11	18.74	11	15.23	R	19.21
Lípidos totales	FAT	g	1	1.50	11	47.06	11	65.21	3	50.70
Cenizas				2.46		3.70		1.75		2.90
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	2	0.22	3	5.20	1	5.60	1	6.00
Monoinsaturados	FAMS	g	2	0.77	3	9.50	1	14.20	1	8.00
Poliinsaturados	FAPU	g	2	0.40	3	32.70	1	39.00	1	35.00
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	42.00	1	105.00	1	92.00	1	14.00
Fósforo	Р	mg	2	475.43	2	705.00	2	289.24	2	574.96
Hierro	FE	mg	1	3.80	11	5.25	11	2.91	1	4.40
Magnesio	MG	mg	1	41.00	1	38.00	1	3.51	1	255.00
Selenio	SE	ug	13	0.15	13	58.33	13	16.13	13	0.71
Sodio	NA	mg	1	6.00	1	30.00	1	2.00	1	3.53
Potasio	К	mg	1	454.00	1	920.00	1	450.00	1	567.00
Cinc	ZN	mg	1	0.38	11	5.00	11	3.09	1	6.46
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	2	10.00	11	3.00	11	1.00	1	5.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	14.00	11	1.40	11	1.30	1	1.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.25	1	2.00	1	0.27	1	0.76
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.10	1	0.19	1	0.51	1	0.24
Niacina	NIA	mg	1	3.50	1	7.60	1	3.00	1	9.80
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.33	1	0.80	1	0.73	1	0.73
Ácido fólico	FOL	μд	1	0.00	1	0.00	1	66.00	1	66.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso ne	mento crudo en peso neto		P. comes	tible 62%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 45%	P. comes	ible 30%

Cuadro 6-2 Valores de oleaginosas. (Continuación)

Componente			OL	E-13	OL	E-14	OLI	E-15	OL	E-16
alimentario			Pistache s	in cáscara	Semilla de	e calabaza	Semilla de cala	baza de Castilla	Soya (s	emillas)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		581		565		575		411
		kJ		2 427		2 361		2 404		1 716
Humedad	WATER	%	1	5.30	1	4.07	1	4.90	13	7.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.90	1	2.60	1	2.20	13	6.70
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	24.53	11	13.43	1	13.70	13	22.00
Proteínas	PROCNT	g	11	20.61	11	32.97	1	29.30	13	42.40
Lípidos totales	FAT	g	11	44.44	11	42.13	1	44.80	13	17.00
Cenizas				3.22		4.80		5.10		4.90
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	5.00	1	7.69	2	0.00	13	10.12
Monoinsaturados	FAMS	g	1	35.00	1	16.33	1	17.00	13	2.54
Poliinsaturados	FAPU	g	1	10.00	1	0.02	1	20.00	13	2.60
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00		0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	131.00	1	31.00	1	38.00	13	244.00
Fósforo	Р	mg		503.00	2	30.20	2	28.90	13	653.00
Hierro	FE	mg	11	4.15	11	14.94	1	9.20	13	13.70
Magnesio	MG	mg	1	158.00	1	9.00	1	9.00	13	186.00
Selenio	SE	ug	13	9.38	13	5.26	13	5.26	13	1.40
Sodio	NA	mg	1	426.80	1	0.82	1	1.20	13	1.16
Potasio	K	mg	1	972.00	1	801.75	1	789.12	13	2 465.00
Cinc	ZN	mg	11	2.20	11	7.44	1	0.23	13	1.15
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	28.00	11	19.00	1	7.50	13	4.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	5.00	11	1.80	1	0.00	13	6.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.67	1	0.14	1	0.23	13	1.10
Riboflavina	RIBF	mg	1	-	1	0.15	1	0.16	13	0.30
Niacina	NIA	mg	1	1.40	1	2.20	1	2.90	13	2.20
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.21	1	55.92	1	50.36	13	0.48
Ácido fólico	FOL	μg	1	49.38	1	9.00	1	8.98	13	435.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ble 100%	P. comes	tible 74%	P. comes	tible 74%	P. comes	tible 74%

Nueces*

Virginia Melo Merlo

Cuadro 6-3 Nombres en español, científico y en inglés de nueces.

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
NUE-1	Cacahuates	Arachis hipogaea	Peanuts
NUE-2	Almendras	Prunus amygdalus	Almond
NUE-3	Nuez de Macadamia	Macadamia integrifolia	Macadamia nuts
NUE-4	Nuez	Carya illinoinensis	Nut
NUE-5	Piñón	Pinus cembroides var adulis	Pinion or pine-nut
NUE-6	Avellana	Corylus avellana	
NUE-7	Nuez de India	Aleuntes moluccanus	
NUE-8	Nuez de Castilla	Junglans regia	Walnut

^{*}Datos analizados en laboratorio, muestras mexicanas.

Cuadro 6-4 Valores de nueces.

Componente alimentario			NUE-1	NUE-2	NUE-3	NUE-4
alimentario			Cacahuates	Almendras	Nuez de Macadamia	Nuez
Nutriente	Tagname	Unidad				
Elementos principales						
Energía	ENERC	kcal	560.24	560.7	730.24	567.74
		kJ	2 302.66	2 307.00	2 999.26	2 323.16
Humedad	WATER	%	2.39	1.35	0.59	3.44
Fibra dietética	FIBTG	g	2.3	10.2	2.5	6.1
Hidratos de carbono	CHOCDF	g	31.61	21.35	17.01	36.86
Proteínas	PROCNT	g	24.3	20.5	8.5	9.9
Lípidos totales	FAT	g	37.4	43.7	69.8	42.3
Cenizas	CENIZAS		2	2.9	1.6	1.4
TOTAL			100	100	100	100
Ácidos grasos						
C14:0		g	0	0.88	0.84	1.87
C16:0		g	10.79	7.5	11.52	7.99
C16:1		g	0.06	0.05	29.48	0.05
C17:0		g	0.01	0.55	0.49	0.04
C17:1		g	0.12	1.03	0	0
C18:0		g	2.48	2.48	3.92	2.47
C18:1		g	48.55	60.02	50.78	52.6
C20:0		g	30.47	26.45	1.2	33.05
C18:2n6		g	1.05	0.12	0	0.22
C20:1n9		g	2.3	0.85	0	1.22
C18:3n3		g	1.11	0	0.08	0
C21:0		g	0.11	0	0	0
C22:0		g	1.56	0	0.16	0.02
C22:1n9		g	0.81	0	0.59	0
C22:2		g	0.58	0	0.07	0
C20:4n6		g	0	0	0.8	0.47
C22:6n6		g	0	0.07	0.07	0
Colesterol	CHOLE	g	0	0	0	0
Porción comestible			100	100	100	100

Cuadro 6-4 Valores de nueces. (Continuación)

Componente alimentario			NUE-5	NUE-6	NUE-7	NUE-8
alimentario			Piñón	Avellana	Nuez de la india	Nuez de Castilla
Nutriente	Tagname	Unidad				
Elementos principales						
Energía	ENERC	kcal	508.02	665.26	604.54	712.2
		kJ	2 077.38	2 735.04	2 484.66	2 930.30
Humedad	WATER	%	3.82	2.06	3.04	1.7
Fibra dietética	FIBTG	g	6	5	4.4	6.6
Hidratos de carbono	CHOCDF	g	42.58	16.94	23.76	8.3
Proteínas	PROCNT	g	14	13.7	17.8	10.9
Lípidos totales	FAT	g	31.3	60.3	48.7	70.6
Cenizas	CENIZAS		2.3	2	2.3	1.9
TOTAL			100	100	100	100
Ácidos grasos						
C14:0		g	1.24	0	4.06	0.05
C16:0		g	7.85	7.72	10.93	9.72
C16:1		g	0.06	0.27	0.6	0.01
C17:0		g	0.02	0.04	0.59	0.07
C17:1		g	0.08	0.28	0.58	0.45
C18:0		g	2.99	3.23	8.43	1.88
C18:1		g	47.54	86.77	53.94	21.14
C20:0		g	38.01	1.2	19.1	47.98
C18:2n6		g	1.06	0.01	0.51	0.06
C20:1n9		g	0.17	0.09	0.87	0
C18:3n3		g	0.48	0	0.07	18.58
C21:0		g	0.06	0	0.18	0.03
C22:0		g	0.04	0.06	0.02	0.03
C22:1n9		g	0.31	0	0	0
C22:2		g	0	0	0.05	0
C20:4n6		g	0	0.27	0	0
C22:6n6		g	0.09	0.06	0.07	0
Colesterol	CHOLE	g	0	0	0	0
Porción comestible			100	100	100	100

Cuadro 7-1 Nombres en español, científico y en inglés de verduras.

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Verduras		Vegetables
VER-1	Acelga	Beta vulgaris var cicla	Chard
VER-2	Aguacate de pellejo	Persea americana var Mexico city	Thin-skinned avocado
VER-3	Aguacate de Puebla	Persea americana Mill	Green avocado
VER-4	Aguacate tropical	Persea americana var tropical	Tropical avocado
VER-5	Ajo	Allium sativum	Garlic
VER-6	Alcachofa	Cynara scolymus	Artichoke
VER-7	Apio	Apium graveolens	Celery
VER-8	Berenjena	Solanum melongena	Eggplant
VER-9	Berro	Roripa nasturtium-aquaticum	Watercress
VER-10	Betabel	Beta vulgaris	Beets
VER-11	Brócoli	Brassica oleracea var botrytis	Broccoli
VER-12	Calabacita italiana	Cucurbita pepo var melopepo	Zucchini squash
VER-13	Calabaza criolla (verde)	Cucurbita mexicana L.	Green squash
VER-14	Calabaza de Castilla (madura)	Cucurbita maxima	Yellow hubbard winter squash
VER-15	Cebolla blanca	Allium cepa L.	White Bermuda onion
VER-16	Cebolla morada	Allium cepa L.	Red Italian onion
VER-17	Cebolla de rabo	Allium ascalonicum	Scallions or shalots
VER-18	Champiñones	Agaricus bisporus	Mushroom (average)
VER-19	Chayote sin espinas	Sechium edule	Smooth-skinned chayote

Cuadro 7-1 Nombres en español, científico y en inglés de verduras. (Continuación)

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Verduras		Vegetables
VER-20	Chícharo	Pisum sativum L.	Green pea
VER-21	Chicoria (hojas)	Cichorium endivia	Archicoria or endive
VER-22	Chilacayote tierno	Cucurbita ficifolia Bouch	Bottle-goured
VER-23	Chile ancho seco	Caspicum annum L. grossum Sendt	Dried american red chilli
VER-24	Chile cascabel seco	Caspicum annum L. var cerasiforme Mill	Hawk's bill chilli
VER-25	Chile chilaca	Caspicum annum L.	Chiliaca chilli
VER-26	Chile chipotle seco	Caspicum annum L. dulce Hort	Dried chipotle chilli
VER-27	Chile cristalino	Caspicum frutescens	Crystaline chilli
VER-28	Chile guajillo seco	Caspicum annum L. longum Sendt	Dried guajillo chilli
VER-29	Chile habanero	Caspicum sp.	Habanero chilli
VER-30	Chile jalapeño	Caspicum annum L. var	Jalapeño chilli
VER-31	Chile largo	Caspicum sp.	Long cayenne pepper
VER-32	Chile morita seco	Caspicum annum L. abreviatum Fing	Dried morita chilli
VER-33	Chile mulato seco	Caspicum annum L. grossum Sendt	Dried mulato chilli
VER-34	Chile pasilla seco	Caspicum annum L. longum Sendt	Dried pasilla chilli
VER-35	Chile piquín seco	Caspicum frutescens L. var baccalum	Dried piquin chilli
VER-36	Chile poblano	Caspicum annum L. grossum Sendt	Poblano chilli
VER-37	Chile verde o serrano	Caspicum annum L. acuminatum Fing	Green or serrano chilli
VER-38	Chile tornachile	Caspicum sp.	Tomachile pepper
VER-39	Chile trompillo	Caspicum annum L. var	Trompillo chilli
VER-40	Chilillo (chile del monte)	Caspicum frutensus L.	Wild hot pepper
VER-41	Cilantro	Coriandrum sativum L.	Coriander
VER-42	Col blanca	Brassica oleracea var capitata	Cabbage
VER-43	Col de Bruselas	Brassica oleracea var gemmifera	Brussels sprouts
VER-44	Col morada	Brassica oleracea var capitata	Red cabbage
VER-45	Coliflor	Brassica oleracea var botrytis	Cauliflower
VER-46	Ejotes (vaina de frijol verde)	Phaseolus vulgaris L.	Wax beans or string-beans
VER-47	Elote amarillo (maíz amarillo tierno)	Zea mays L.	Ear of green corn (yellow)
VER-48	Elote blanco (maíz blanco tierno)	Zea mays L.	Ear of green corn (white)
VER-49	Endivia (hojas)	Cichorium endivia	Cuyrly endive
VER-50	Epazote	Chenopodium ambrosioides L.	Wormseed or ragweed (leaves)
VER-51	Espárrago	Asparagus officinalis	Asparagus
VER-52	Espinaca	Spinaca oleracea L.	Spinach

Cuadro 7-1 Nombres en español, científico y en inglés de verduras. (Continuación)

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Verduras		Vegetables
VER-53	Flor de calabaza	Cucurbita sp.	Squash flower
VER-54	Flor rosita de cacao	Quararibea funebris St	
VER-55	Flor de yuca	Yucca aloifolia L.	Flower of the yuca cactus or Spanish bayonet
VER-56	Haba verde	Vicia faba L.	Green broad bean
VER-57	Hoja santa	Piper sanctum	Hoja santa leaves
VER-58	Huauzontle (espiga fresca)	Chenopodium nutalliae	Flower stalks of lamb-quarter or goosefoot
VER-59	Huitlacoche (hongo negro del maíz)	Ustilago maydis D.C.	Corn smut (black corn fungus)
VER-60	Jitomate	Licopersicum escueltum Mill	Tomato (red)
VER-61	Jitomatillo (miltomate)	Licopersicum escueltum var ceraciforme	Cherry tomato
VER-62	Lechuga orejona	Lactuca stiva L.	Head lettuce
VER-63	Lechuga romana	Lactuca stiva L.	Iceberg lettuce
VER-64	Nabo	Brassica napus L.	Turnip
VER-65	Nopal	Opuntia sp.	Edible cactus leaves or cladodes
VER-66	Orégano	Origanum vulgare	Oregano
VER-67	Papa	Solanum tuberasum	Potato
VER-68	Papaloquelite	Porophyllum tagetoides D.C.	Papaloquelite
VER-69	Pepino	Cucumis sativus L.	Cucumber
VER-70	Perejil	Petroselinum sativum	Parsley
VER-71	Pimiento morrón rojo	Capsicum annum var grossum	Red bell pepper
VER-72	Poro	Allium porrum L.	Leek
VER-73	Quelite o espinaca china (hoja de amaranto)	Amaranthus chlorostachys	Lamb's quarters or pigweed greens
VER-74	Quelite cenizo	Chenopodium mexicanum Moq.	Gossefoot greens
VER-75	Rábano rústico o picante	Armoracia rusticana	Horse-radish
VER-76	Rábano largo	Raphanus sativus L.	Radish
VER-77	Romeritos	Dondia sufrutencona	Mexican lenten greens
VER-78	Sagú o palmito	Maranta arundinacea	Palmito
VER-79	Tomate (verde)	Physalis coztomatl	Tomato (green)
VER-80	Tomiles (tomatitos)	Physalis ixocarpa	Tomiles
VER-81	Verdolaga	Portulaca oleracea L.	Purslane
VER-82	Xoconostle	Opuntia sp.	Xoconostle (sour prickley pear)
VER-83	Yerbabuena	Mentha sativa L.	Spearmint
VER-84	Yuca	Yucca aloifolia L.	
VER-85	Zanahoria	Daucus carota L.	Carrot

Cuadro 7-1 Nombres en español, científico y en inglés de verduras. (Continuación)

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Verduras		Vegetables
	Ve	erduras típicas de México	
VTM-1	Bledo	Amaranthus gangeticus	Wild amaranth green
VTM-2	Calabaza (hojas y puntas de)	Cucurbita sp.	Squash greens
VTM-3	Cebollines	Allimun porrum	Leeks
VTM-4	Chayote con espinas	Sechium edule	Prickly chayote
VTM-5	Chepil (chipilín)	Crotalaria longirostrata	Chipile green
VTM-6	Chicoria (hojas)	Cichorium endivia	Archicoria or endive
VTM-7	Colinabo	Brassica campestris var napobrassica de Candolle	Kholrabi
VTM-8	Dientes de león (hojas)	Taraxacum officinale	Dandelion (leaves)
VTM-9	Flor de colorín	Erythrina berteroana	Colorin flower
VTM-10	Flor de garambullo	Myrtillocactus geometrizans Console	Garambullo flower
VTM-11	Flor de maguey	Agave atrovirens	Agave flower
VTM-12	Guaje verde (semillas)	Leucaena esculenta	Lucaena (seeds)
VTM-13	Hoja santa	Piper sanctum	Hoja santa leaves
VTM-14	Hojas de chaya	Cnidoscolus chayamansa	Chaya leaves
VTM-15	Hoja o verdura de mostaza china	Brassica juncea var foliosa	Mustard greens
VTM-16	Hojas de nabo	Brassica napus L.	Turnip greens
VTM-17	Hojas de rábano	Raphanus sativus	Radish greens
VTM-18	Ibes o frijol lima verde	Phaseolus lunatus L.	Green lima bean
VTM-19	Lengua de vaca	Rumex crispus L.	Curled dock greens
VTM-20	Malva	Malva parviflora L.	Mallow greens
VTM-21	Nabo	Brassica napus L.	Turnip
VTM-22	Nopal	Opuntia sp.	Edible cactus leaves or cladodes
VTM-23	Papaloquelite	Porophyllum tagetoides D.C.	Papaloquelite
VTM-24	Quelite o espinaca china (hoja de amaranto)	Amaranthus chlorostachys	Lamb's quarters or pigweed greens
VTM-25	Quelite cenizo	Chenopodium mexicanum Moq.	Gossefoot greens
VTM-26	Salsifí	Tragopogon porrifolius L.	Salsify
VTM-27	Verdolaga	Portulaca oleracea L.	Purslane
VTM-28	Xoconostle	Opuntia sp.	Xoconostle (sour prickley pear)
VTM-29	Yerbamora	Solanus nigrecens solanaceas	Nightshade or henbane greens

Cuadro 7-2 Valores de verduras.

Componente			VE	R-1	VI	R-2	VE	R-3	VER-4	
alimentario			Acc	elga	Aguacate	de pellejo	Aguacate	de Puebla	Aguacat	e tropical
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F		F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		28		135		196		139
		kJ		117		563.05		820.78		581.27
Humedad	WATER	%	8	90.15	R	77.40	R	72.40	R	77.76
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.90	1	3.70	R	0.41	1	2.25
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	2.96	1	3.70	1	5.89	11	4.82
Proteínas	PROCNT	g	11	3.25	1	1.40	1	1.80	11	1.37
Lípidos totales	FAT	g	11	0.34	R	12.70	R	18.40	11	12.70
Cenizas				2.40		1.10		1.10		1.10
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	13	0.02	R	3.00	R	4.10	1	2.44
Monoinsaturados	FAMS	g	13	0.02	R	7.10	R	8.00	1	7.90
Poliinsaturados	FAPU	g	13	0.06	R	2.00	R	4.10	1	1.84
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	8	67.50	7	4.00	7	5.00	1	24.00
Fósforo	Р	mg	8	5.34	7	7.00	7	26.00	2	42.00
Hierro	FE	mg	11	1.80	7	0.10	7	0.30	11	0.55
Magnesio	MG	mg	8	74.31	7	5.00	7	16.00	1	45.00
Selenio	SE	μд	14	0.05	14	0.02	14	0.02	14	0.00
Sodio	NA	mg	8	0.65	7	16.00	7	13.00	1	4.00
Potasio	K	mg	8	279.00	7	308.00	7	391.00	1	604.00
Cinc	ZN	mg	11	0.36	7	0.73	7	0.10	11	0.64
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	11	306.00	1	10.00	1	10.50	11	7.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	30.00	1	12.00	1	15.00	11	10.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.05	1	0.10	1	0.09	1	0.09
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.23	1	0.08	1	0.20	1	0.14
Niacina	NIA	mg	1	0.50	1	2.90	2	1.00	1	1.90
Piridoxina	VITB6A	mg	13	0.20	1	0.28	1	0.28	1	0.28
Ácido fólico	FOL	μg	1	90.00	1	53.00	1	53.00	1	62.00
Cobalamina	VITB12	μд	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	49.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	3 954.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína		μд	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μд	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μд	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	0		P. comes	tible 82%	P. comesti	ble 35.80%	P. comes	tible 53%	P. comes	tible 53%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-5	v	ER-6	v	ER-7	VER-8 Berenjena	
alimentario			A	ijo	Alca	achofa	Į.	\pio		
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		162		52		16		29
		kJ		675.74		215.94		67.59		119.34
Humedad	WATER	%	1	57.20	1	82.62	1	93.47	1	91.10
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.61	1	3.47	1	1.50	1	1.50
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	36.15	11	9.40	11	2.97	11	5.70
Proteínas	PROCNT	g	11	3.50	11	3.29	11	0.69	11	1.01
Lípidos totales	FAT	g	11	0.34	11	0.10	11	0.17	11	0.19
Cenizas				1.20		1.12		1.20		0.50
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.09	1	0.05	1	0.03	1	0.02
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	0.01	1	0.02	1	0.01
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.20	1	0.02	1	0.05	1	0.04
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	19.00	1	32.00	1	52.00	1	8.00
Fósforo	Р	mg	2	153.00	2	77.00	2	26.00	2	33.00
Hierro	FE	mg	11	1.70	11	1.28	11	0.20	11	0.24
Magnesio	MG	mg	1	36.00	1	47.00	1	12.00	1	11.00
Selenio	SE	μg	14	0.17	14	0.05	14	0.08	14	0.05
Sodio	NA	mg	1	19.00	1	80.00	1	88.00	1	4.00
Potasio	K	mg	1	529.00	1	339.00	1	284.00	1	214.00
Cinc	ZN	mg	3	1.16	11	0.49	11	0.13	11	0.16
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	0.00	11	1.00	11	22.00	11	1.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	31.20	11	11.70	11	3.10	11	2.20
Tiamina	THIA	mg	1	0.08	1	0.20	1	0.02	1	0.05
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.11	1	0.05	1	0.04	1	0.05
Niacina	NIA	mg	1	0.90	1	0.10	1	0.40	1	0.80
Piridoxina	VITB6A	mg	13	1.23	1	0.11	1	0.03	1	0.08
Ácido fólico	FOL	μg	1	3.10	1	74.00	1	12.00	1	18.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	47.00*	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	0.00	13	0	13	570.00*	13	0.00
Luteína		μg	13	0.00	13	163.00*	13	860.00*	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0	13	1.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0	13	232.00	13	0.00
Alimento crudo en peso net	0		P. comest	ible 100%	P. come	stible 40%	P. come	stible 67%	P. come	stible 85%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-9	VE	R-10	VE	R-11	VER-12 Calabacita italiana	
alimentario			Ве	erro	Bet	tabel	Bro	ócoli		
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		37		46		41		23
		kJ		154.24		193.16		172.09		95.64
Humedad	WATER	%	1	89.80	1	85.86	1	86.27	1	92.60
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.30	1	0.80	1	1.50	2	1.48
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	2.34	11	9.56	11	6.64	11	3.11
Proteínas	PROCNT	g	11	3.78	11	1.61	11	2.82	11	1.71
Lípidos totales	FAT	g	11	1.38	11	0.17	11	0.37	11	0.40
Cenizas		J		2.40		2.00		2.40		0.70
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.03	1	0.02	1	0.05	1	0.04
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	0.03	1	0.02	1	0.01
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.01	1	0.05	1	0.04	1	0.03
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales		J								
Calcio	CA	mg	7	59.00	7	16.00	7	44.00	1	25.00
Fósforo	Р	mg	7	40.00	7	19.00	7	77.00	13	16.25
Hierro	FE	mg	11	0.20	11	0.80	11	0.73	11	0.79
Magnesio	MG	mg	7	44.00	7	31.00	7	40.00	1	16.00
Selenio	SE	μg	14	0.05	14	1.00	14	0.03	14	0.04
Sodio	NA	mg	7	13.00	7	57.00	7	42.00	1	65.00
Potasio	К	mg	7	209.00	7	252.00	7	381.00	1	202.00
Cinc	ZN	mg	11	0.11	11	0.35	11	0.41	11	0.83
Vitaminas		j								
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	160.00	11	2.00	11	31.00	11	25.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	43.00	11	4.90	11	89.20	11	34.10
Tiamina	THIA	mg	1	0.13	1	0.02	1	0.07	1	0.06
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.20	1	0.05	1	0.12	1	0.50
Niacina	NIA	mg	1	1.50	1	0.30	1	0.60	1	0.11
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.13	1	0.28	1	0.16	1	26.00
Ácido fólico	FOL	μg	1	200.00	1	93.00	1	71.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	13	0.00
Carotenoides		1.3								
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	5.00	13	1.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	1.04*	13	3 405.00	13	779.00	13	0.00
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	2 445.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	2 445.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	0	, ,	P. comes	tible 82%	P. comes	tible 92%	P. comes	tible 75%	P. comes	tible 90%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-13	VE	₹-14	VE	R-15	VE	R-16
alimentario			Calabaza cı	iolla (verde)	Calabaza de C	astilla (madura)	Cebolla	a blanca	Cebolla	morada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		26		41		33		35
		kJ		107.43		172.63		139.19		145.88
Humedad	WATER	%	1	91.90	1	87.50	1	89.30	1	89.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.10	1	1.40	1	1.30	1	1.30
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	4.30	1	9.30	11	7.00	1	7.70
Proteínas	PROCNT	g	1	1.90	1	0.80	11	1.10	1	0.80
Lípidos totales	FAT	g	1	0.10	1	0.10	11	0.10	1	0.10
Cenizas				0.70		0.90		1.20		1.10
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.01	1	0.02	1	0.04	1	0.02
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	0.01	1	0.04	1	0.02
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.01	1	0.02	1	0.10	1	0.05
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	14.00	1	33.00	7	38.00	1	33.00
Fósforo	Р	mg	2	22.00	13	19.02	7	22.00	2	40.00
Hierro	FE	mg	1	6.40	1	0.70	11	0.21	1	1.40
Magnesio	MG	mg	1	12.00	1	32.00	7	13.00	1	12.00
Selenio	SE	μg	14	0.10	14	0.04	14	0.01	14	0.00
Sodio	NA	mg	1	72.00	1	84.00	7	4.00	1	10.00
Potasio	K	mg	1	176.00	1	347.00	7	133.00	1	157.00
Cinc	ZN	mg	1	0.20	1	0.13	11	0.17	1	0.08
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	16.00	1	71.50	11	0.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	9.00	1	11.00	11	7.40	1	11.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.08	1	0.14	1	0.04	1	0.04
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.08	1	0.01	1	0.03	1	0.02
Niacina	NIA	mg	1	0.60	1	0.70	1	0.30	1	0.30
Piridoxina	VITB6A	mg	14	0.04	1	0.15	1	0.16	14	0.12
Ácido fólico	FOL	μg	14	8.94	14	5.08	1	20.00	14	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	6.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	1.11*	13	1.95*	13	391.00	13	0.00
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto			P. comes	tible 71%	P. comes	tible 52%	P. comes	tible 86%	P. comes	tible 86%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VEI	R-17	VEI	R-18	VE	R-19	VER-20	
alimentario			Cebolla	de rabo	Cham	oiñones	Chayote	sin espinas	Chí	charo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		39		38		32		135
		kJ		164.69		159		133		565
Humedad	WATER	%	1	88.20	1	86.10	1	90.05	1	61.72
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.00	1	2.32	1	1.90	1	3.82
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	8.30	1	4.58	1	6.30	11	22.47
Proteínas	PROCNT	g	1	1.10	1	4.69	1	1.00	11	10.38
Lípidos totales	FAT	g	1	0.20	1	0.11	1	0.30	11	0.41
Cenizas				1.20		2.20		0.45		1.20
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.04	1	0.06	1	0.01	R	0.14
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.04	1	0.01	1	0.01	R	0.08
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.10	1	0.17	1	0.10	R	0.30
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	7	36.00	1	19.00	1	27.00	7	19.00
Fósforo	Р	mg	7	40.00	13	85.71	2	30.00	7	95.00
Hierro	FE	mg	7	0.30	1	4.30	1	1.00	11	1.47
Magnesio	MG	mg	7	25.00	1	10.00	1	14.00	7	33.00
Selenio	SE	μg	14	0.00	14	8.57	14	0.04	14	1.25
Sodio	NA	mg	7	9.00	1	4.00	1	4.00	7	7.00
Potasio	K	mg	7	209.00	1	370.00	1	150.00	7	293.00
Cinc	ZN	mg	R	0.04	1	0.73	1	1.62	11	1.24
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	2.50	1	0.00	1	3.00	11	38.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	25.00	1	3.00	1	8.00	11	40.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.05	1	0.48	1	0.03	1	0.33
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.04	1	0.39	1	0.07	1	0.10
Niacina	NIA	mg	1	0.40	1	3.60	1	0.40	1	2.30
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.00	1	0.10	14	0.04	1	0.17
Ácido fólico	FOL	μg	1	14.00	1	21.00	14	0.00	1	65.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	R	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.58*
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	0	_	P. comes	tible 60%	P. comes	tible 85%	P. comes	tible 85%	P. comes	tible 45%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-21	VE	R-22	VE	R-23	VER-24	
alimentario			Chicori	a (hojas)	Chilacay	ote tierno	Chile ar	ncho seco	Chile cas	cabel seco
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		20		16		335		255
		kJ		84		66		1 400		1 067
Humedad	WATER	%	1	93.80	1	95.50	1	13.90	1	12.17
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.90	1	0.30	1	9.93	2	24.73
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	3.40	1	2.38	1	50.32	1	33.98
Proteínas	PROCNT	g	1	1.20	1	1.12	1	11.50	1	15.40
Lípidos totales	FAT	g	1	0.20	1	0.20	1	9.75	1	6.42
Cenizas				0.50		0.50		4.60		7.30
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.05	1	0.10	1	-	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	0.10	1	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.08	1	0.20	1	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	52.00	1	12.00	1	94.00	1	75.00
Fósforo	Р	mg	2	28.00	2	32.00	2	196.00	2	216.00
Hierro	FE	mg	1	0.80	1	0.60	1	14.84	1	4.70
Magnesio	MG	mg	1	15.00	1	-	1	-	1	-
Selenio	SE	μg	14	0.04	14	0.04				
Sodio	NA	mg	1	22.00	1	45.00	1	82.00	1	76.00
Potasio	К	mg	1	314.00	1	0.71	1	-	1	-
Cinc	ZN	mg	1	0.79	1	2.35	1	1.58	1	2.08
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	102.50	1	3.00	2	1 030.50	2	913.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	7.00	1	7.00	1	76.00	1	55.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.08	1	0.03	1	0.18	1	0.22
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.08	1	0.07	1	1.03	1	0.86
Niacina	NIA	mg	1	0.40	1	0.30	1	5.30	1	8.90
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.02	1	0.03	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	1	142.00	1	0.00	R	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	16.52*	13	18.60*
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso nete	0		P. comes	tible 90%	P. comes	tible 90%	P. comes	tible 68%	P. comes	tible 84%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-25	VEI	R-26	VER	R-27	VEI	R-28
alimentario			Chile	chilaca	Chile chi	ootle seco	Chile cr	istalino	Chile gu	ajillo seco
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		38		308		38		275
		kJ		158		1 285		160.09		1 151.17
Humedad	WATER	%	1	89.40	1	14.50	1	87.70	1	15.40
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.88	R	9.60	1	2.80	1	20.40
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	7.35	1	46.70	1	6.30	1	36.90
Proteínas	PROCNT	g	1	1.50	1	16.00	1	1.70	1	12.60
Lípidos totales	FAT	g	1	0.27	1	6.30	1	0.70	1	8.60
Cenizas				0.60		6.90		0.80		6.10
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.02	1	-	1	0.02	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	-	1	0.01	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.17	1	-	1	0.11	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	40.00	1	153.00	1	21.00	1	140.00
Fósforo	Р	mg	2	23.00	2	405.00	2	39.00	2	171.00
Hierro	FE	mg	1	4.00	1	22.49	1	3.30	1	18.81
Magnesio	MG	mg	1	25.00	1	-	1	25.00	1	-
Selenio	SE	μg		0.00						
Sodio	NA	mg	1	7.00	1	110.00	1	7.00	1	108.30
Potasio	K	mg	1	340.00	1	-	1	340.00	1	-
Cinc	ZN	mg	1	0.30	1	2.30	1	0.30	1	1.58
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	2	97.00	2	229.50	1	6.50	2	1 640.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	178.00	1	0.00	1	252.00	1	100.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.08	1	0.28	1	0.12	1	0.19
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.06	1	0.72	1	0.06	1	0.94
Niacina	NIA	mg	1	1.00	1	9.80	1	1.00	1	4.80
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.28	1	-	1	0.28	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	1	23.00	1	-	1	23.00	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	1.75*	13	6.05*	13	0.00	13	44.40*
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	0		P. comes	tible 84%	P. comes	tible 84%	P. comest	ible 84%	P. comes	tible 84%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-29	VE	R-30	VE	R-31	VER-32	
alimentario			Chile h	abanero	Chile j	alapeño	Chile	e largo	Chile m	orita seco
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		37		26		23		311
		kJ		155.50		110.73		95.513		1 301.48
Humedad	WATER	%	1	87.60	1	92.50	1	90.00	1	12.50
Fibra dietética	FIBTG	g	1	2.00	1	0.54	1	2.75	1	10.41
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	5.30	1	5.33	1	2.56	1	53.49
Proteínas	PROCNT	g	1	2.20	1	1.00	1	2.68	1	12.20
Lípidos totales	FAT	g	1	0.80	1	0.13	1	0.21	1	5.40
Cenizas				2.10		0.50		1.80		6.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.08	1	0.01	1	0.02	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.04	1	0.00	1	0.01	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.44	1	0.05	1	0.11	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	18.00	1	38.00	1	46.00	1	148.00
Fósforo	Р	mg	2	26.00	2	11.00	2	30.00	2	255.00
Hierro	FE	mg	1	2.40	1	3.50	1	3.60	1	10.25
Magnesio	MG	mg	1	25.00	1	25.00	1	25.00	1	-
Selenio	SE	μд				1.00				
Sodio	NA	mg	1	7.00	1	7.00	1	7.00	1	97.10
Potasio	K	mg	1	340.00	1	340.00	1	340.00	1	-
Cinc	ZN	mg	1	0.30	1	0.30	1	0.30	1	2.14-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	2	29.50	1	10.00	2	21.00	2	410.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	94.00	1	72.00	1	120.00	1	79.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.11	1	0.06	1	0.21	1	0.22
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.16	1	0.04	1	0.15	1	1.04
Niacina	NIA	mg	1	0.70	1	0.60	1	1.40	1	15.00
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.28	1	0.28	1	0.28	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	1	23.00	1	23.00	1	23.00	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	R	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	0.53*	13	4.70	13	0.00	13	10.50*
Luteína		μg	13	0.00	13	2.70	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso nete	0		P. comes	tible 84%	P. comes	tible 87%	P. comes	tible 84%	P. comes	tible 84%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VEI	R-33	VEI	R-34	VEI	R-35	VE	R-36
alimentario			Chile mu	ılato seco	Chile pa	silla seco	Chile pio	quín seco	Chile p	ooblano
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		388		371		248		43
		kJ		1 621		1 549.44		1 036.56		179.78
Humedad	WATER	%	1	8.20	R	12.70	1	7.51	8	87.60
Fibra dietética	FIBTG	g	1	9.58	R	12.68	1	40.39	1	1.36
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	52.32	1	35.32	1	27.56	1	8.44
Proteínas	PROCNT	g	1	10.40	1	14.60	1	12.25	8	1.75
Lípidos totales	FAT	g	1	15.20	1	19.00	1	9.86	8	0.25
Cenizas				4.30		5.70		2.43		0.60
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	-	1	-	1	-	1	0.06
Monoinsaturados	FAMS	g	1	-	1	-	1	-	1	0.03
Poliinsaturados	FAPU	g	1	-	1	-	1	-	1	0.33
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	117.00	1	154.00	1	166.00	7	8.00
Fósforo	Р	mg	2	171.00	2	-	2	-	7	22.00
Hierro	FE	mg	1	21.36	1	6.30	1	7.80	7	0.30
Magnesio	MG	mg	1	-	1	-	1	-	7	9.00
Selenio	SE	μg								
Sodio	NA	mg	1	95.00	1	103.00	1	119.60	7	5.00
Potasio	K	mg	1	-	1	-	1	-	7	223.00
Cinc	ZN	mg	1	2.33	1	-	1	-	8	0.18
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	1 422.00	2	2 251.00	2	194.00	2	51.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	108.00	1	68.00	1	36.00	1	364.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.22	1	0.37	1	0.32	1	0.14
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.73	1	1.20	1	0.60	1	0.06
Niacina	NIA	mg	1	5.30	1	8.60	1	14.50	1	1.00
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	-	1	-	1	0.28
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	1	-	1	-	1	23.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	12.27*	13	56.60*	13	4.50*	13	3.66*
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	·	, , , ,	P. comes	tible 68%	P. comes	tible 60%	P. comes	tible 84%	P. comes	tible 80%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-37	VE	R-38	VE	R-39	VE	R-40
alimentario			Chile verd	e o serrano	Chile to	rnachile	Chile t	rompillo	Chilillo (chi	e del monte)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		41		33		40		116
		kJ		169.29		138.15		165.28		484.88
Humedad	WATER	%	8	88.20	1	87.80	1	88.40	1	58.40
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.50	1	3.40	1	1.34	1	16.60
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	7.18	1	4.57	1	7.50	1	17.04
Proteínas	PROCNT	g	8	2.00	1	2.50	1	1.62	1	3.50
Lípidos totales	FAT	g	8	0.42	1	0.53	1	0.34	1	3.76
Cenizas				0.70		1.20		0.80		0.70
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.04	1	0.05	1	0.02	1	0.02
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.02	1	0.02	1	0.01	1	0.01
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.22	1	0.25	1	0.17	1	0.10
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	7	12.00	1	28.00	1	42.00	1	18.00
Fósforo	Р	mg	7	36.00	2	-	2	-	2	-
Hierro	FE	mg	7	0.40	1	4.10	1	3.60	1	1.20
Magnesio	MG	mg	7	21.00	1	25.00	1	25.00	1	25.00
Selenio	SE	μg								
Sodio	NA	mg	7	7.00	1	7.00	1	7.00	1	7.00
Potasio	K	mg	7	311.00	1	340.00	1	340.00	1	340.00
Cinc	ZN	mg	8	0.24	1	0.30	1	0.30	1	0.30
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	2	30.50	1	4.00	1	39.50	1	20.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	65.00	1	141.00	1	320.00	1	242.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.14	1	1.60	1	0.09	1	0.09
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.05	1	0.08	1	0.07	1	0.09
Niacina	NIA	mg	1	1.30	1	-	1	1.20	1	1.00
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	0.28	1	0.13	1	0.28
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	1	23.00	1	-	1	23.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	18.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	534.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	40.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso nete	0		P. comes	tible 95%	P. comes	tible 84%	P. comes	tible 84%	P. comes	tible 80%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-41	VE	R-42	VE	R-43	VE	R-44
alimentario			Cila	ntro	Col b	olanca	Col de	Bruselas	Col m	norada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		30		28		69		35
		kJ		125.15		115.45		288.00		147
Humedad	WATER	%	1	90.30	1	92.00	1	79.30	1	89.80
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.84	1	0.77	1	2.80	1	1.10
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	4.72	11	4.34	11	12.91	1	5.11
Proteínas	PROCNT	g	1	2.00	11	2.25	11	3.37	1	3.00
Lípidos totales	FAT	g	1	0.34	11	0.14	11	0.42	1	0.29
Cenizas				1.80		0.50		1.20		0.70
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	-	1	0.02	1	0.06	1	0.03
Monoinsaturados	FAMS	g	1	-	1	0.00	1	0.02	1	0.02
Poliinsaturados	FAPU	g	1	-	1	0.03	1	0.04	1	0.05
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	7	101.00	1	38.00	1	53.00	1	31.00
Fósforo	Р	mg	7	55.00	2	23.00	2	69.00	2	-
Hierro	FE	mg	7	6.10	11	0.47	11	1.40	1	1.80
Magnesio	MG	mg	7	26.00	1	13.00	1	23.00	1	14.00
Selenio	SE	μg			14	1.60	14	1.00	14	1.49
Sodio	NA	mg	7	34.00	1	20.00	1	25.00	1	11.00
Potasio	K	mg	7	619.00	1	233.00	1	390.00	1	206.00
Cinc	ZN	mg	7	0.20	11	0.18	11	0.42	1	0.21
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	192.00	11	5.00	11	38.00	1	2.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	11.00	11	36.60	11	85.00	1	58.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.12	1	0.10	1	0.18	1	0.14
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.06	1	0.06	1	0.12	1	0.04
Niacina	NIA	mg	1	1.00	1	0.60	1	1.00	1	0.40
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	0.10	1	0.22	1	0.21
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	1	57.00	1	61.00	1	21.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	72.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	3 440.00	13	65.00	13	77.00*	13	0.00
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	185.00*	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μд	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	404.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μд	13	0.00	13	310.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	0		P. comes	tible 70%	P. comes	tible 72%	P. comest	tible 95%	P. comes	tible 72%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente				R-45	VEF	₹-46	VEF	R-47
alimentario			Col	iflor	Ejotes (vaina o	de frijol verde)	Elote amarillo (ma	íz amarillo tierno)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales								
Energía	ENERC	kcal		34		26		158
		kJ		144		107		659
Humedad	WATER	%	1	88.80	1	92.70	1	60.60
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.61	1	0.96	1	0.86
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	4.35	1	3.53	1	32.59
Proteínas	PROCNT	g	11	3.50	1	1.87	1	3.63
Lípidos totales	FAT	g	11	0.34	1	0.44	1	1.42
Cenizas				1.40		0.50		0.90
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	1	0.03	1	0.07	1	0.23
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	0.04	1	0.44
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.02	1	0.11	1	0.69
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales								
Calcio	CA	mg	7	33.00	1	54.00	1	16.00
Fósforo	Р	mg	7	21.00	2	27.00	2	89.00
Hierro	FE	mg	11	0.44	1	0.49	1	2.00
Magnesio	MG	mg	7	13.00	1	21.00	1	37.00
Selenio	SE	μд	14	1.00	14	0.00	14	0.00
Sodio	NA	mg	7	16.00	1	7.00	1	15.00
Potasio	К	mg	7	188.00	1	187.00	1	270.00
Cinc	ZN	mg	11	0.28	1	0.08	1	0.45
Vitaminas								
RAE (vitamina A)	VITA	μд	11	1.00	2	12.00	1	14.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	46.40	1	39.00	1	11.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.12	1	0.37	1	0.18
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.11	1	0.25	1	0.08
Niacina	NIA	mg	1	0.80	1	0.90	1	2.90
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.23	1	0.18	1	0.06
Ácido fólico	FOL	μg	1	66.00	1	28.00	1	46.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides		1.5						
α-Caroteno		μд	13	238.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	3 323.00	13	0.42*	13	0.00
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	80.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso net	0			tible 85%		tible 90%		tible 38%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-48	VE	R-49	VEI	R-50	VE	R-51
alimentario			Elote blanco (m	aíz blanco tierno)	Endivia	a (hojas)	Epa	zote	Espá	árrago
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		87		23		31		25
		kJ		362.78		94.47		129.41		106.17
Humedad	WATER	%	1	77.80	1	92.00	1	89.80	1	91.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.69	1	0.90	1	0.81	1	1.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	16.72	1	3.10	1	4.72	11	3.88
Proteínas	PROCNT	g	11	3.38	1	2.10	1	2.57	11	2.20
Lípidos totales	FAT	g	11	0.71	1	0.20	1	0.20	11	0.12
Cenizas				0.70		1.70		1.90		1.80
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.18	1	0.05	14	0.05	1	0.05
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.34	1	0.01	1	0.00	1	0.01
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.54	1	0.08	14	0.10	1	0.09
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	16.00	1	93.00	7	222.00	1	22.00
Fósforo	Р	mg	2	124.00	2	35.00	7	35.00	2	52.00
Hierro	FE	mg	11	1.90	1	12.50	7	1.80	11	2.14
Magnesio	MG	mg	1	37.00	1	15.00	7	145.00	1	20.00
Selenio	SE	μg	14	0.00	14	0.05	14	1.40	14	5.50
Sodio	NA	mg	1	15.00	1	22.00	7	7.00	1	22.90
Potasio	K	mg	1	270.00	1	314.00	7	277.00	1	278.00
Cinc	ZN	mg	11	0.45	1	0.79	14	0.12	11	0.54
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	11	0.00	2	278.00	2	106.50	11	38.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	6.80	1	5.00	1	11.00	11	5.60
Tiamina	THIA	mg	1	0.17	1	0.01	1	0.03	1	0.18
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.09	1	0.08	1	0.11	1	0.20
Niacina	NIA	mg	1	2.00	1	0.40	1	0.50	1	1.50
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.06	1	0.02	14	0.23	1	0.15
Ácido fólico	FOL	μg	1	46.00	1	142.00	14	64.04	1	119.00
Cobalamina	VITB12	μд	1	0.00	1	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μд	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	12.00
β-Caroteno		μg	13	0.00	13	4.99*	13	1.82*	13	320.00*
Luteína		μд	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	609.00*
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μд	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso ne	to		P. comes	tible 38%	P. comes	tible 95%	P. comes	tible 95%	P. comes	stible 70%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-52	VE	R-53	VE	R-54	VE	R-55
alimentario			Esp	inaca	Flor de	calabaza	Flor rosit	a de cacao	Flor	de yuca
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		28		19		276		83
		kJ		106.17		79.38		1 153.05		346.98
Humedad	WATER	%	1	91.60	1	94.30		7.40	1	78.20
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.88	1	0.59		16.00	1	1.21
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	1.53	1	2.66		50.24	1	17.30
Proteínas	PROCNT	g	11	3.75	1	1.12		14.65	1	2.62
Lípidos totales	FAT	g	11	0.74	1	0.43		1.81	1	0.37
Cenizas				1.50		0.90		9.90		0.30
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.03	1	0.04	1	0.05	1	0.04
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	0.01	1	0.02	1	0.01
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.01	1	0.01	1	0.02	1	0.01
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales		_								
Calcio	CA	mg	1	66.00	1	61.00		1 861.00	1	47.00
Fósforo	Р	mg	2	469.00	2	120.00		71.00	2	73.00
Hierro	FE	mg	11	2.71	1	0.96		2.50	1	0.50
Magnesio	MG	mg	1	39.00	1	24.00			1	24.00
Selenio	SE	μg	14	0.05	14				14	0.90
Sodio	NA	mg	1	130.00	1	98.60			1	98.60
Potasio	K	mg	1	130.00	1	173.00			1	173.00
Cinc	ZN	mg	11	0.53	1	5.38			14	0.33
Vitaminas		J								
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	469.00	2	38.00		0.36	2	38.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	28.10	1	15.00		0.00	1	15.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.10	1	0.10		0.35	1	0.10
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.16	1	0.15		8.78	1	0.15
Niacina	NIA	mg	1	0.50	1	0.70			1	0.70
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.18	1	-			14	0.08
Ácido fólico	FOL	μg	1	140.00	1	-			14	0.90
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	R	0.00			R	0.00
Carotenoides		. 5								
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	5 597.00	13	0.53*	13	0.00	13	0.53*
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	11 938.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso net	0			tible 82%		tible 70%		nestible		tible 70%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VEI	R-56	VE	R-57	VE	R-58	VE	R-59
alimentario			Haba	verde	Hoja	santa	Huauzontle	(espiga fresca)	Huitlacoche (hone	go negro del maíz)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		77		30		80		52
		kJ		323		127		334		216
Humedad	WATER	%	1	78.00	2	91.00	8	74.20	8	84.60
Fibra dietética	FIBTG	g	1	2.27	2	0.80	1	3.12	1	1.56
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	13.09	2	2.20	1	13.46	1	9.17
Proteínas	PROCNT	g	1	5.87	2	3.60	8	5.25	8	3.05
Lípidos totales	FAT	g	1	0.17	2	0.80	8	0.57	8	0.32
Cenizas				0.60		1.60		3.40		1.30
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	14	0.04	2	-	1	-	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	14	0.02	2	-	1	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	14	0.19	2	-	1	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	36.00	2	317.00	8	27.30	8	0.14
Fósforo	Р	mg	2	140.00	2	38.00	8	8.73	8	3.71
Hierro	FE	mg	1	0.80	2	4.80	8	0.67	8	0.38
Magnesio	MG	mg	1	28.12	2	-	8	65.93	8	10.49
Selenio	SE	μg	14	1.57	14					
Sodio	NA	mg	1	98.50	2	-	8	76.53	8	72.10
Potasio	K	mg	14	257.00	2	-	8	622.74	8	162.93
Cinc	ZN	mg	1	0.70	2	-	8	0.40	8	0.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	13.50	2	336.00	1	126.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	52.00	2	49.00	1	45.00	1	4.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.20	2	0.17	1	0.20	1	0.07
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.10	2	0.28	1	0.31	1	0.26
Niacina	NIA	mg	1	1.60	2	1.90	1	0.50	1	0.70
Piridoxina	VITB6A	mg	14	0.02	2	-	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	1	37.00	2	-	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	4.28*	13	0.00
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	0		P. comes	tible 60%	P. comes	tible 98%	P. comes	tible 80%	P. comes	tible 70%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

C			VER-60			R-61	VEI	R-62	VE	R-63
Componente alimentario			Jito	mate	Jitomatillo	(miltomate)	Lechuga	orejona	Lechuga	romana
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		18		35		23		21
		kJ		76		148		96		87
Humedad	WATER	%	1	94.70	1	89.80	1	93.40	1	94.06
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.92	1	0.27	1	0.57	1	0.50
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	1.30	11	7.12	1	4.25	11	4.00
Proteínas	PROCNT	g	11	1.64	11	1.50	1	1.30	11	0.90
Lípidos totales	FAT	g	11	0.72	11	0.11	1	0.08	11	0.14
Cenizas				0.72		1.20		0.40		0.40
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.03	1	0.01	1	0.04	1	0.03
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.03	1	0.01	1	0.01	1	0.01
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.08	1	0.04	1	0.05	11	0.11
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	7	7.00	1	59.00	1	25.00	1	16.00
Fósforo	Р	mg	7	11.00	2	39.00	2	39.00	2	56.00
Hierro	FE	mg	11	0.27	11	6.00	1	0.60	11	0.41
Magnesio	MG	mg	7	7.00	1	11.00	1	11.00	1	8.00
Selenio	SE	μg	14	0.00	14	0.07	14	0.01	14	0.05
Sodio	NA	mg	7	114.67	1	108.20	1	9.00	1	11.00
Potasio	K	mg	7	195.00	1	207.00	1	264.00	1	290.00
Cinc	ZN	mg	11	0.17	11	0.11	1	0.50	11	0.15
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	42.00	11	250.00	1	22.00	11	25.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	12.70	11	85.00	1	6.00	11	2.80
Tiamina	THIA	mg	1	0.06	1	0.12	1	0.14	1	0.05
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.05	1	0.06	1	0.05	1	0.03
Niacina	NIA	mg	1	0.60	1	1.00	1	0.30	1	0.30
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.05	1	0.05	1	0.06	14	0.07
Ácido fólico	FOL	μg	1	9.00	1	9.00	1	34.00	R	36.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	R	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α -Caroteno		μg	13	112.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	393.00	13	0.00	13	1 272.00	13	1 272.00
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	596.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μд	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	130.00	13	0.00	13	2 635.00	13	2 635.00
Alimento crudo en peso neto	0		P. comes	tible 88%	P. comest	tible 86%	P. comes	tible 69%	P. comes	tible 55%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VEI	R-64	VEI	R-65	VE	R-66	VE	R-67
alimentario			Na	abo	No	pal	Oré	gano	Pa	ара
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		68		33		36		82
		kJ		283		139		152		343
Humedad	WATER	%	1	82.60	1	90.10	1	92.32	1	77.90
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.85	1	0.79	1	0.50	1	0.59
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	10.76	1	5.59	1	2.61	1	18.96
Proteínas	PROCNT	g	11	2.25	8	2.00	1	0.87	1	1.37
Lípidos totales	FAT	g	11	1.74	8	0.32	1	2.50	1	0.08
Cenizas		-		0.80		1.20		1.20		1.10
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.03	1	-	14	1.80	14	0.03
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.02	1	-	14	0.50	14	0.00
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.04	1	-	14	3.10	14	0.04
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	20.00	7	87.00	1	361.00	1	361.00
Fósforo	P	mg	2	20.00	7	18.00	2	17.00	2	17.00
Hierro	FE	mg	11	0.30	7	0.20	1	2.40	1	2.40
Magnesio	MG	mg	1	20.00	7	53.00	14	2.00	14	20.51
Selenio	SE	μg	14	1.00			14	0.25	14	0.06
Sodio	NA	mg	1	49.00	7	4.00	1	34.30	1	34.30
Potasio	K	mg	1	268.00	7	313.00	14	12.50	14	328.20
Cinc	ZN	mg	11	0.27	7	0.14	1	0.03	14	0.27
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	0.00	1	130.00	1	64.50	1	64.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	21.00	1	8.00	1	19.00	1	19.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.04	1	0.03	1	0.08	1	0.08
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.04	1	0.06	1	0.20	1	0.20
Niacina	NIA	mg	1	0.70	1	0.30	1	0.30	1	0.30
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.18	1	-	14	1.00	14	0.27
Ácido fólico	FOL	μg	1	10.00	1	-	14	200.00	14	8.97
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	0.00	13	3.90**	13	0.00	13	0.00
Luteína		μg	13	0.00	13	5.45**	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	0		P. comes	tible 66%	P. comes	tible 78%	P. comes	tible 90%	P. comes	tible 90%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-68	VE	R-69	VE	R-70	VE	R-71
alimentario			Papalo	quelite	Pe	pino	Pe	erejil	Pimiento	morrón rojo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		22		16		73		44
		kJ		90		67		307		185
Humedad	WATER	%	1	93.20	1	94.40	1	79.90	1	87.32
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.93	1	0.87	1	1.80	1	1.43
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	2.89	11	2.41	11	10.93	1	9.13
Proteínas	PROCNT	g	1	1.75	11	1.12	11	2.12	1	1.08
Lípidos totales	FAT	g	1	0.33	11	0.20	11	2.35	1	0.37
Cenizas				0.90		1.00		2.90		0.65
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.05	1	0.03	14	0.25	1	0.07
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	0.00	14	0.04	1	0.03
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.08	1	0.02	14	0.00	1	0.22
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	361.00	1	24.00	1	176.00	1	6.00
Fósforo	Р	mg	2	17.00	2	52.00	13	60.00	2	48.00
Hierro	FE	mg	1	2.40	11	0.30	11	6.20	1	1.30
Magnesio	MG	mg	1	-	1	11.00	1	41.00	1	14.00
Selenio	SE	μg			13	0.05	13	0.00	13	1.21
Sodio	NA	mg	1	34.30	1	2.00	1	45.00	1	23.60
Potasio	K	mg	1	-	1	149.00	1	727.00	1	195.00
Cinc	ZN	mg	1	-	11	0.23	11	1.07	1	0.18
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	64.50	11	2.50	11	421.00	2	30.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	19.00	11	13.00	11	133.00	1	128.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.08	1	0.03	1	0.10	1	0.09
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.20	1	0.04	1	0.31	1	0.05
Niacina	NIA	mg	1	0.30	1	0.30	1	1.60	1	0.60
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	0.04	1	0.16	1	0.16
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	1	16.00	1	183.00	1	17.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	8.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	0.00	13	31.00	13	4.91*	13	478.00*
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	289.00*
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso nete	0		P. comes	tible 90%	P. comes	tible 83%	P. come	stible 83%	P. comes	tible 85%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-72	VEF	R-73	VE	R-74	VE	R-75
alimentario			P	oro	Quelite o espinaca chi	na (hoja de amaranto)	Quelite	e cenizo	Rábano rúst	tico o picante
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		61		39		39		24
		kJ		253		164		163		100
Humedad	WATER	%	1	82.70	1	85.70	1	86.00	1	92.60
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.42	1	1.20	1	1.09	1	0.95
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	13.17	1	5.10	1	4.00	1	4.33
Proteínas	PROCNT	g	11	1.87	1	3.60	1	4.78	1	1.06
Lípidos totales	FAT	g	11	0.04	1	0.50	1	0.43	1	0.26
Cenizas				0.80		3.90		3.70		0.80
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.04	1	0.09	1	0.07	1	0.03
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	0.08	1	0.06	1	0.02
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.07	1	0.15	1	0.12	1	0.02
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	59.00	1	174.00	1	150.00	1	24.00
Fósforo	Р	mg	13	17.30	2	442.00	2	-	2	44.00
Hierro	FE	mg	11	2.10	1	6.20	1	3.60	1	0.40
Magnesio	MG	mg	1	28.00	1	55.00	1	55.00	1	16.00
Selenio	SE	μg	14	1.12	14	0.18		0.10	14	0.04
Sodio	NA	mg	1	20.00	1	20.00	1	20.00	1	21.00
Potasio	K	mg	1	180.00	1	611.00	1	611.00	1	227.00
Cinc	ZN	mg	11	0.12	1	0.90	1	0.90	1	0.30
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	83.00	1	240.00	1	325.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	12.00	1	42.00	1	40.00	1	22.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.06	1	0.07	1	0.15	1	0.03
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.03	1	0.18	1	0.19	1	0.06
Niacina	NIA	mg	1	0.40	1	0.80	1	0.90	1	0.40
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.25	14	0.18	1	0.15	1	0.10
Ácido fólico	FOL	μg	1	64.00	1	85.00	1	54.00	14	25.92
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	R	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μд	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	5.00*	13	4.33*	13	0.00	13	0.00
Luteína		μg	13	76.00*	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	5.00*	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	0		P. comes	tible 80%	P. comest	tible 82%	P. comes	tible 82%	P. comes	tible 78%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componento	omponente		VE	R-76	V	ER-77	VE	R-78
alimentario			Rábar	no largo	Ror	meritos	Sagú o	palmito
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales								
Energía	ENERC	kcal		24		34		159
		kJ		100		141		666
Humedad	WATER	%	1	92.60	1	87.50	1	56.80
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.95	1	2.50	1	1.90
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	4.33	1	4.40	1	37.00
Proteínas	PROCNT	g	11	1.06	1	3.60	1	2.40
Lípidos totales	FAT	g	11	0.26	1	0.20	1	0.20
Cenizas				0.80		1.80		1.70
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	1	0.15	1	-	1	0.05
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.10	1	-	1	0.00
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.10	1	-	1	0.10
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	R	0.00
Minerales								
Calcio	CA	mg	1	30.00	1	41.00	1	20.00
Fósforo	Р	mg	2	42.00	2	-	2	24.00
Hierro	FE	mg	11	0.34	1	2.50	1	3.20
Magnesio	MG	mg	1	9.00	1	-	14	3.33
Selenio	SE	μg	14	0.04			14	0.02
Sodio	NA	mg	1	24.00	1	123.45	1	145.10
Potasio	K	mg	1	232.00	1	-	14	533.33
Cinc	ZN	mg	11	0.28	1	-	14	0.47
Vitaminas								
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	0.00	1	155.50	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	14.80	1	4.00	1	9.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.06	1	0.12	1	0.08
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.06	1	0.08	1	0.03
Niacina	NIA	mg	1	0.40	1	0.30	1	0.60
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.07	1	-	14	0.10
Ácido fólico	FOL	μg	1	27.00	1	-	14	1.67
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides								
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso net	0		P. comes	stible 80%	P. come	stible 60%	P. comes	stible 80%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VE	R-79	VE	R-80	VE	R-81	VER-82	
alimentario			Tomate	e (verde)	Tomiles (	tomatitos)	Verd	olaga	Xoco	nostle
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		30		43		25		25
		kJ		127		179		103		104
Humedad	WATER	%	1	90.70	1	86.40	1	90.80	1	88.50
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.32	1	1.33	1	1.20	1	3.40
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	6.00	1	6.33	1	2.38	1	5.20
Proteínas	PROCNT	g	11	0.12	1	3.50	1	2.75	1	0.10
Lípidos totales	FAT	g	11	0.66	1	0.40	R	0.47	1	0.40
Cenizas				1.20		2.04		2.40		2.40
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.03	1	0.01	14	0.08	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.03	1	0.01	14	0.08	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.08	1	0.04	14	0.24	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	18.00	1	386.00	1	86.00	1	126.00
Fósforo	P	mg	13	38.23	2	32.00	14	30.35	2	41.00
Hierro	FE	mg	11	0.51	1	6.90	1	1.99	1	0.30
Magnesio	MG	mg	1	10.00	1	10.00	1	68.00	1	-
Selenio	SE	μg	14	0.00	14	0.05	13	0.03	·	
Sodio	NA	mg	1	98.13	1	87.45	1	45.00	1	85.10
Potasio	K	mg	1	204.00	1	204.00	1	494.00	1	-
Cinc	ZN	mg	11	0.07	1	0.07	1	0.17	1	_
Vitaminas	211	ilig		0.07	'	0.07	'	0.17	'	
RAE (vitamina A)	VITA	ша	11	32.00	2	174.50	2	66.00	1	2.00
Ácido ascórbico	ASCL	μg mg	11	23.40	1	46.00	1	21.00	1	22.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.08	1	0.07	1	0.02	1	0.04
Riboflavina	RIBF	_	1	0.08	1	0.18	1	0.10	1	0.04
Niacina	NIA	mg	1	1.70	1	0.80	1	0.60	1	0.02
Piridoxina	VITB6A	mg	14	0.06	14	0.05	14	0.11	1	0.20
Ácido fólico	FOL	mg	14	7.35	14	7.00	14	13.89	1	-
	VITB12	μg	14						I	0.00
Cobalamina Carotenoides	VIIBIZ	μg	ı	0.00	1	0.00	1	0.00	R	0.00
			12	0.00	12	0.00	12	0.00	12	0.00
α-Caroteno		μg	13	0.00	13 13	0.00	13	0.00 3.25*	13	0.00
β-Caroteno		μg	13	0.00			13		13	0.00
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μд	13	0.00	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso neto	)		P. comes	tible 86%	P. comes	tible 86%	P. comes	tible 82%	P. comes	tible 70%

Cuadro 7-2 Valores de verduras. (Continuación)

Componente			VEF	1-83	VE	:R-84	VE	R-85
alimentario			Yerba	buena	Y	'uca	Zana	ahoria
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales								
Energía	ENERC	kcal		57		122		54
		kJ		240		511		224.17
Humedad	WATER	%	1	85.00	R	68.70	R	85.20
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.90	1	1.06	1	0.88
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	6.83	11	28.25	11	12.34
Proteínas	PROCNT	g	1	3.12	11	1.00	11	0.37
Lípidos totales	FAT	g	1	1.95	11	0.59	11	0.31
Cenizas		_		2.20		0.40		0.90
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	14	0.00	1	0.03	1	0.03
Monoinsaturados	FAMS	g	14	0.00	1	0.01	1	0.01
Poliinsaturados	FAPU	g	14	1.00	1	0.07	1	0.07
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales								
Calcio	CA	mg	1	209.00	14	15.53	7	34.00
Fósforo	Р	mg	13	28.50	13	35.20	7	19.00
Hierro	FE	mg	1	7.50	14	0.27	11	0.30
Magnesio	MG	mg	14	50.00	14	21.35	7	16.00
Selenio	SE	μg	14	0.00	14	0.97	14	0.63
Sodio	NA	mg	1	178.40	14	13.59	7	55.00
Potasio	K	mg	14	450.00	14	270.87	7	239.00
Cinc	ZN	mg	14	1.00	14	0.34	11	0.24
Vitaminas								
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	185.50	14	0.97	11	835.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	75.00	14	20.39	11	5.90
Tiamina	THIA	mg	1	0.15	14	0.09	1	0.04
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.52	14	0.05	1	0.04
Niacina	NIA	mg	1	1.00	14	0.85	1	0.50
Piridoxina	VITB6A	mg	14	0.00	14	0.09	1	0.15
Ácido fólico	FOL	μg	14	10.00	14	27.81	1	14.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	14	0.00	1	0.00
Carotenoides								
α-Caroteno		μg	13	0.00	13	4 649.00	13	4 649.00
β-Caroteno		μg	13	6.60*	13	8 836.00	13	8 836.00
Luteína		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Licopeno		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
β-Criptoxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Luteína + zeaxantina		μg	13	0.00	13	0.00	13	0.00
Alimento crudo en peso net	0	1.3	P. comest			stible 82%	The state of the s	tible 82%

Cuadro 7-3 Valores para verduras típicas de México

			VT	M-1	VTI	M-2	VT	M-3	VTM-4	
Componente alimentario			Ble	edo	Cala (hojas y p		Cebo	ollines	Chayote o	on espinas
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		29		20		18		33
		kJ		120		84		76		138
Humedad	WATER	%	1	91.70	1	93.10	1	94.00	1	87.10
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.00	1	1.20	1	1.00	1	1.90
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	4.00	1	1.30	11	1.50	1	6.60
Proteínas	PROCNT	g	1	2.50	1	2.80	11	1.90	1	1.00
Lípidos totales	FAT	g	1	0.30	1	0.40	11	0.50	1	0.30
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.09	1	0.21	1	-	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.08	1	0.03	1	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.14	1	0.01	1	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	215.00	1	149.00	1	15.00	1	16.00
Fósforo	Р	mg	2	50.00	2	24.00	2	51.00	2	30.00
Hierro	FE	mg	1	4.30	1	5.80	11	8.40	1	1.70
Magnesio	MG	mg	1	55.00	1	38.00	1	-	1	14.00
Sodio	NA	mg	1	20.00	1	11.00	1	5.00	1	4.00
Potasio	K	mg	1	611.00	1	436.00	1	231.00	1	150.00
Cinc	ZN	mg	1	0.90	1	-	11	0.10	1	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	2	200.50	2	202.00	11	195.00	1	3.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	43.00	1	46.00	11	36.00	1	12.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.03	1	0.11	1	0.04	1	0.03
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.16	1	0.12	1	0.12	1	0.04
Niacina	NIA	mg	1	0.70	1	0.90	1	0.70	1	0.20
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	0.00	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μд	1	85.00	1	0.00	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μд	1	0.00	1	0.00	R	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso neto			P. comes	tible 63%	P. comest	tible 85%	P. comes	tible 90%	P. comes	tible 83%

Cuadro 7-3 Valores para verduras típicas de México. (Continuación)

			VT	M-5	VT	M-6	VT	M-7	VTM-8	
Componente alimentario			Ch (chi	epil pilín)		coria ojas)	Coli	nabo		de león ojas)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		63		20		33		54
		kJ		264		85		136		226
Humedad	WATER	%	1	80.70	1	93.80	1	89.21	1	84.60
Fibra dietética	FIBTG	g	1	2.20	1	0.90	1	2.10	1	1.80
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	7.50	1	3.40	1	6.20	1	9.20
Proteínas	PROCNT	g	1	6.90	1	1.20	1	1.70	1	2.70
Lípidos totales	FAT	g	1	0.60	1	0.20	1	0.10	1	0.70
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	-	1	0.05	1	0.01	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	-	1	0.01	1	0.01	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	-	1	0.08	1	0.02	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	368.00	1	52.00	1	24.00	1	187.00
Fósforo	Р	mg	2	72.00	2	28.00	2	-	2	66.00
Hierro	FE	mg	1	4.70	1	0.80	1	0.40	1	3.10
Magnesio	MG	mg	1	-	1	15.00	1	19.00	1	36.00
Sodio	NA	mg	1	-	1	22.00	1	20.00	1	76.00
Potasio	К	mg	1	-	1	314.00	1	350.00	1	397.00
Cinc	ZN	mg	1	-	1	0.79	1	0.44	1	0.30
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	2	333.50	1	102.50	2	0.50	R	109.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	50.00	1	7.00	1	62.00	1	35.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.30	1	0.08	1	0.05	1	0.19
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.21	1	0.08	1	0.02	1	0.26
Niacina	NIA	mg	1	1.10	1	0.40	1	0.40	1	-
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	0.02	1	0.15	1	-
Ácido fólico	FOL	μд	1	-	1	142.00	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μд	R	0.00	1	0.00	R	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso neto	)		P. comes	tible 58%	P. comes	tible 86%	P. comes	tible 73%	P. comes	tible 90%

Cuadro 7-3 Valores para verduras típicas de México. (Continuación)

			VTI	M-9	VTN	Л-10	VTN	/I-11	VTN	Λ-12
Componente alimentario			Flor de	colorín	Flor de ga	arambullo	Flor de	maguey		verde illas)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		59		38		35		95
		kJ		249		158		145		397
Humedad	WATER	%	1	82.70	1	89.60	1	90.10	1	75.40
Fibra dietética	FIBTG	g	1	2.40	1	0.80	1	0.60	1	1.80
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	10.00	1	8.20	1	7.30	1	13.70
Proteínas	PROCNT	g	1	4.40	1	0.80	1	0.90	1	8.70
Lípidos totales	FAT	g	1	0.20	1	0.20	1	0.20	1	0.60
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	-	1	-	1	-	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	-	1	-	1	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	-	1	-	1	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	108.00	1	92.00	1	114.00	1	158.00
Fósforo	Р	mg	2	-	2	-	2	-	2	-
Hierro	FE	mg	1	2.40	1	4.40	1	0.90	1	3.80
Magnesio	MG	mg	1	-	1	-	1	-	1	-
Sodio	NA	mg	1	-	1	-	1	-	1	-
Potasio	К	mg	1	-	1	-	1	-	1	-
Cinc	ZN	mg	1	-	1	-	1	0.00	1	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	6.50	1	21.00	1	24.00	2	8.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	37.00	1	40.00	1	59.00	1	40.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.19	1	0.03	1	0.11	1	0.49
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.19	1	0.01	1	0.05	1	0.45
Niacina	NIA	mg	1	1.20	1	0.50	1	0.21	1	1.60
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	-	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μд	1	-	1	-	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μд	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso neto	nento crudo en peso neto		P. comest	ible 100%	P. comestible 100%		P. comest	ible 100%	P. comestible 45%	

Cuadro 7-3 Valores para verduras típicas de México. (Continuación)

			VTI	M-13	VTI	Л-14	VTI	Л-15	VTM-16	
Componente alimentario			Hoja	santa	Hojas d	le chaya	Hoja o de mosta	verdura aza china	Hojas d	le nabo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		66		64		33		71
		kJ		275		267		139		295
Humedad	WATER	%	2	80.40	1	80.00	1	90.60	1	82.10
Fibra dietética	FIBTG	g	2	2.80	1	2.20	1	1.10	1	1.90
Carbohidratos	CHOCDF	g	2	8.20	1	6.70	1	4.80	1	10.80
Proteínas	PROCNT	g	2	4.20	1	7.20	1	2.60	1	3.00
Lípidos totales	FAT	g	2	1.80	1	0.90	1	0.40	1	1.70
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	2	-	1	-	1	0.01	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	2	-	1	-	1	0.02	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	2	-	1	-	1	0.02	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	2	317.00	1	324.00	1	103.00	1	135.00
Fósforo	Р	mg	2	38.00	2	76.00	2	40.00	2	-
Hierro	FE	mg	2	4.80	1	5.60	1	1.50	1	4.60
Magnesio	MG	mg	2	-	1	-	1	32.00	1	32.00
Sodio	NA	mg	2	-	1	-	1	25.00	1	25.00
Potasio	K	mg	2	-	1	-	1	354.00	1	354.00
Cinc	ZN	mg	2	-	1	-	1	-	1	0.70
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	2	336.00	1	473.00	1	44.50	1	170.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	2	49.00	1	235.00	1	62.00	1	120.00
Tiamina	THIA	mg	2	0.17	1	0.24	1	0.07	1	0.08
Riboflavina	RIBF	mg	2	0.28	1	0.35	1	0.21	1	0.15
Niacina	NIA	mg	2	1.90	1	1.60	1	6.20	1	1.60
Piridoxina	VITB6A	mg	2	-	1	-	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	2	-	1	-	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	1	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso neto	)		P. comes	tible 98%	P. comes	tible 69%	P. comestible 82%		P. comestible 42%	

99

Cuadro 7-3 Valores para verduras típicas de México. (Continuación)

			VTN	/I-17	VTN	Л-18	VTN	Л-19	VTN	/ 1-20
Componente alimentario			Hojas de	e rábano	lbes o flor	lima verde	Lengua	de vaca	Ma	ılva
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		55		133		27		40
		kJ		231		555		113		168
Humedad	WATER	%	1	84.60	1	62.60	1	93.00	1	87.10
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.30	1	2.80	1	0.80	1	0.90
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	9.90	1	22.10	1	3.20	1	3.90
Proteínas	PROCNT	g	1	2.80	1	10.40	1	2.00	1	4.80
Lípidos totales	FAT	g	1	0.50	1	0.30	1	0.70	1	0.60
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	R	0.02	1	-	1	-	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	R	0.04	1	-	1	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	R	0.40	1	-	1	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	238.00	1	44.00	1	44.00	1	247.00
Fósforo	Р	mg	2	-	2	24.00	2	69.00	2	20.00
Hierro	FE	mg	1	2.80	1	1.50	1	2.40	1	2.00
Magnesio	MG	mg	1	10.00	1	-	1	103.00	1	-
Sodio	NA	mg	1	4.00	1	2.00	1	4.00	1	-
Potasio	К	mg	1	370.00	1	650.00	1	390.00	1	-
Cinc	ZN	mg	1	0.73	1	-	1	-	1	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	2	822.50	1	43.50	2	200.00	2	300.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	122.00	1	16.00	1	48.00	1	35.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.14	1	0.03	1	0.04	1	0.12
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.26	1	0.14	1	0.10	1	0.19
Niacina	NIA	mg	1	0.60	1	0.90	1	0.50	1	1.00
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	-	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μд	1	-	1	-	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μд	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso neto			P. comes	tible 82%	P. comest	tible 55%	P. comest	tible 90%	P. comest	ible 85%

Cuadro 7-3 Valores para verduras típicas de México. (Continuación)

			VTI	√I-21	VTI	Л-22	VTI	Л-23	VTM-24	
Componente alimentario			Na	abo	No	pal	Papalo	quelite		pinaca china amaranto)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		28		26		22		40
		kJ		117		108		90		168
Humedad	WATER	%	1	93.20	1	90.10	1	93.20	1	85.90
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.40	1	3.50	1	0.90	1	1.20
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	6.43	1	5.60	1	2.90	1	5.10
Proteínas	PROCNT	g	11	0.90	8	0.70	1	1.80	1	3.80
Lípidos totales	FAT	g	11	0.10	8	0.06	1	0.30	1	0.50
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.03	1	-	1	-	1	0.09
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.02	1	-	1	-	1	0.08
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.04	1	-	1	-	1	0.15
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	20.00	7	87.00	1	361.00	1	174.00
Fósforo	Р	mg	2	20.00	7	18.00	2	17.00	2	442.00
Hierro	FE	mg	11	0.30	7	0.20	1	2.40	1	6.20
Magnesio	MG	mg	1	20.00	7	53.00	1	-	1	55.00
Sodio	NA	mg	1	49.00	7	4.00	1	-	1	20.00
Potasio	К	mg	1	268.00	7	313.00	1	-	1	611.00
Cinc	ZN	mg	11	0.27	7	0.14	1	-	1	0.90
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	11	0.00	1	130.00	1	64.50	1	240.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	21.00	1	8.00	1	19.00	1	42.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.04	1	0.03	1	0.08	1	0.07
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.04	1	0.06	1	0.20	1	0.18
Niacina	NIA	mg	1	0.70	1	0.30	1	0.30	1	0.80
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.18	1	-	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μд	1	10.00	1	-	1	-	1	85.00
Cobalamina	VITB12	μд	R	0.00	R	0.00	R	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso neto	)		P. comes	tible 66%	P. comes	tible 78%	P. comes	tible 90%	P. comes	tible 82%

Cuadro 7-3 Valores para verduras típicas de México. (Continuación)

			VTI	VI-25	VTN	Л-26	VTN	Л-27	VTN	Л-28
Componente alimentario			Quelit	e cenizo	Sai	lsifí	Verd	olaga	Хосо	nostle
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		39		77		16		25
		kJ		162		324		67		104
Humedad	WATER	%	1	86.00	1	77.80	1	88.90	1	86.30
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.10	1	1.80	1	0.80	1	2.30
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	4.00	1	17.80	1	3.43	1	5.20
Proteínas	PROCNT	g	1	4.80	1	1.10	1	1.30	1	0.10
Lípidos totales	FAT	g	1	0.40	1	0.20	R	0.10	1	0.40
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.07	1	-	1	-	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.06	1	-	1	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.12	1	-	1	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	150.00	1	55.00	1	86.00	1	126.00
Fósforo	Р	mg	2	-	2	50.00	2	-	2	41.00
Hierro	FE	mg	1	3.60	1	0.70	1	1.99	1	0.30
Magnesio	MG	mg	1	55.00	1	23.00	1	68.00	1	-
Sodio	NA	mg	1	20.00	1	20.00	1	45.00	1	-
Potasio	К	mg	1	611.00	1	380.00	1	494.00	1	-
Cinc	ZN	mg	1	0.90	1	-	1	0.17	1	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	325.00	1	0.00	2	66.00	1	2.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	40.00	1	8.00	1	21.00	1	22.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.15	1	0.08	1	0.02	1	0.04
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.19	1	0.22	1	0.10	1	0.02
Niacina	NIA	mg	1	0.90	1	0.50	1	0.60	1	0.20
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	-	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	1	-	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μд	R	0.00	1	0.00	1	0.00	R	0.00
Alimento crudo en peso neto	mento crudo en peso neto		P. comestible 82%		P. comes	tible 65%	P. comestible 82%		P. comestible 70%	

Cuadro 7-3 Valores para verduras típicas de México. (Continuación)

			VTN	1-29		
Componente alimentario			Yerba	imora		
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g		
Elementos principales						
Energía	ENERC	kcal		62		
		kJ		258		
Humedad	WATER	%	1	83.90		
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.40		
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	8.80		
Proteínas	PROCNT	g	1	4.80		
Lípidos totales	FAT	g	1	0.80		
Ácidos grasos						
Saturados	FASAT	g	1	-		
Monoinsaturados	FAMS	g	1	-		
Poliinsaturados	FAPU	g	1	-		
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00		
Minerales						
Calcio	CA	mg	1	276.00		
Fósforo	Р	mg	2	44.00		
Hierro	FE	mg	1	9.00		
Magnesio	MG	mg	1	-		
Sodio	NA	mg	1	-		
Potasio	К	mg	1	-		
Cinc	ZN	mg	1	-		
Vitaminas						
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	17.00		
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	120.00		
Tiamina	THIA	mg	1	0.24		
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.36		
Niacina	NIA	mg	1	1.00		
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-		
Ácido fólico	FOL	μg	1	-		
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00		
Alimento crudo en peso n	eto		P. comestible 82%			

Referencias bibliográficas

Sienkiewicz F, Whitney E. *Nutrition. Concepts and controversies*, 11^a ed. EUA: Wadsworth. Cengage Learning, 2004:66-69.

USDA. Nutritive value of foods. Home and Garden Bulletin Num 72. Washington, DC: USDA, 2002.

Cuadro 8-1 Nombres en español, científico y en inglés de las raíces feculentas.

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	RAÍCES FECULENTAS		STARCHY ROOTS
	Almidón de maíz		Cornstarch
RFE-1	Camote amarillo	Ipomea batatas Lam.	Yellow sweet potato
RFE-2	Camote blanco	Ipomea batatas Lam.	White sweet potato
RFE-3	Camote cocido con cáscara	Ipomea batatas Lam.	Sweet potato boiled cooked in skin
RFE-4	Camote cocido sin cáscara	Ipomea batatas Lam.	Sweet potato boiled cooked without skin
RFE-5	Cúrcuma (yuquilla)	Curcuma longa L.	Curcuma
RFE-6	Malanga (macal)	Colocacia esculenta	Taro (raw) or Dasheen
RFE-7	Ñame	Diascorea alata L.	Yam
RFE-8	Papa amarilla	Solanum tubersum L.	Yellow Potato
RFE-9	Papa de agua	Sagittaria caraphyla	Water Potato
RFE-10	Papa voladora	Dioscorea bulbifera L.	
RFE-11	Puré de papa	Solanum tubersum L.	Potato (average)
RFE-12	Raíz de chayote (chinchayote)	Sechium edule	Chayote root
RFE-13	Tapioca	Manihot utilissima	Tapioca granulated
RFE-14	Yautía	Xanthosoma sagittifolium Schott	Yautia (Tannier)
RFE-15	Yuca	Manijot sculenta pax	Cassava

Cuadro 8-2 Valores de raíces feculentas.

Componente			RF	E-1	RF	E-2	RF	E-3	RFE-4	
alimentario			Camote	amarillo	Camote	blanco	Camote cocio	lo con cáscara	Camote coci	do sin cáscara
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		129		121		91		102
		kJ		539		508		380		425
Humedad	WATER	%	1	64.90	1	67.90	1	71.96	1	72.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	2.90	1	1.75	1	4.42	1	1.84
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	29.00	11	27.79	11	20.50	11	22.17
Proteínas	PROCNT	g	1	1.40	11	0.94	11	2.05	11	2.80
Lípidos totales	FAT	g	1	0.80	11	0.72	11	0.07	11	0.19
Cenizas	CENIZAS			1.00		0.90		1.00		1.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.16	1	0.06	1	0.00	1	0.06
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.03	1	0.01	1	0.00	1	0.00
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.29	1	0.11	1	0.07	1	0.13
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	43.00	7	48.00	7	41.00	7	33.00
Fósforo	Р	mg	2	41.00	7	39.00	7	42.80	7	48.00
Hierro	FE	mg	1	2.40	11	0.61	11	0.70	11	0.90
Magnesio	MG	mg	1	31.00	7	23.00	7	26.00	7	30.00
Selenio	SE	ug	13	0.29	13	0.29	13	0.20	13	0.19
Sodio	NA	mg	1	10.00	7	11.00	7	10.27	7	12.81
Potasio	K	mg	1	243.00	7	429.00	7	508.00	7	287.00
Cinc	ZN	mg	1	0.30	11	0.30	11	0.29	11	0.31
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	150.00	1	13.00	1	18.00	1	24.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	27.00	1	23.00	1	24.60	1	17.31
Tiamina	THIA	mg	1	0.10	1	0.09	1	0.11	1	0.08
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.04	1	0.03	1	0.13	1	0.22
Niacina	NIA	mg	1	0.70	1	0.60	1	0.60	1	1.00
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.26	1	0.26	1	0.19	1	0.19
Ácido fólico	FOL	μg	1	14.00	1	14.00	1	0.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00		0.00		0.00
Alimento crudo en peso neto	)		P. comes	tible 78%	P. comes	tible 78%	P. comes	tible 86%	P. comest	ible 100%

Cuadro 8-2 Valores de raíces feculentas. (Continuación)

Componente			RFE-5		RF	E-6	RF	E-7	RF	E-8
alimentario			Cúrcuma	(yuquilla)	Malang	a (macal)	Na	me	Papa a	marilla
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		58		119		79		87
		kJ		242		498		331		364
Humedad	WATER	%	1	81.75	3	68.44	1	78.80	1	76.90
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.20	3	0.58	1	0.50	1	0.40
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	10.30	3	25.40	11	17.47	1	19.80
Proteínas	PROCNT	g	1	4.13	3	3.88	11	2.18	1	1.70
Lípidos totales	FAT	g	1	0.02	3	0.20	11	0.05	1	0.10
Cenizas	CENIZAS			2.60		1.50		1.00		1.10
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.00	3	0.04	1	0.02	1	0.03
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.00	3	0.02	1	0.01	1	0.00
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.00	3	0.08	1	0.04	1	0.03
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	3	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	51.00	3	43.00	1	13.00	1	11.00
Fósforo	Р	mg	2	111.00	3	84.00	2	43.00	2	51.00
Hierro	FE	mg	1	12.20	3	0.55	11	0.54	1	2.10
Magnesio	MG	mg	1	22.30	3	33.00	1	21.00	1	21.00
Selenio	SE	ug	13	25.30	13	0.18	13	0.21	13	0.29
Sodio	NA	mg	1	12.50	3	11.00	1	9.00	1	3.00
Potasio	K	mg	1	258.00	3	591.00	1	816.00	1	407.00
Cinc	ZN	mg	1	0.20	3	0.23	11	0.24	1	0.30
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	1	0.00	3	0.00	11	7.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	5.00	3	4.50	11	17.10	1	17.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.15	3	0.10	1	0.14	1	0.09
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.21	3	0.03	1	0.03	1	0.05
Niacina	NIA	mg	1	1.40	3	0.60	1	0.30	1	2.00
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.30	3	0.28	1	0.29	1	0.26
Ácido fólico	FOL	μд	1	8.30	3	22.00	1	23.00	1	13.00
Cobalamina	VITB12	μд	R	0.00	3	0.00	1	0.00	1	0.00
Alimento crudo en peso neto	crudo en peso neto		P. comestible 86%		P. comes	tible 86%	P. comes	tible 86%	P. comes	tible 82%

Cuadro 8-2 Valores de raíces feculentas. (Continuación)

Componente			RF	E-9	RFE	E-10	RFE	-11	RF	E-12
alimentario			Papa o	le agua	Papa v	oladora	Puré d	е рара	Raíz de chayo	te (chinchayote)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		91		144		115		80
		kJ		382		603		481		333
Humedad	WATER	%	1	76.00	1	62.50	1	74.87	1	78.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.50	1	0.90	1	1.52	1	1.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	19.00	1	31.50	1	17.38	1	17.45
Proteínas	PROCNT	g	1	3.40	1	4.10	1	1.90	1	2.00
Lípidos totales	FAT	g	1	0.20	1	0.20	1	4.20	1	0.20
Cenizas	CENIZAS			0.90		0.80		0.13		1.35
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.03	1	0.03	1	3.43	1	0.00
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.00	1	0.00	1	1.57	1	0.00
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.03	1	0.03	1	0.24	1	0.00
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	R	0.00	1	13.81	R	0.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	19.00	1	34.00	1	49.05	1	7.00
Fósforo	Р	mg	2	49.70	2	49.50	2	48.10	2	34.00
Hierro	FE	mg	1	2.00	1	3.00	1	0.24	1	0.80
Magnesio	MG	mg	1	21.00	1	21.00	1	19.04	1	21.00
Selenio	SE	ug	13	0.20	13	0.29	13	0.8	13	0.10
Sodio	NA	mg	1	0.50	1	6.00	1	697.00	1	8.90
Potasio	K	mg	1	457.00	1	543.00	1	232.86	1	265.00
Cinc	ZN	mg	1	0.30	1	0.29	1	0.30	1	0.31
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	0.00	1	0.00	1	20.95	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	5.00	1	16.00	1	20.00	1	19.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.17	1	0.23	1	0.23	1	0.05
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.06	1	0.02	1	0.11	1	0.03
Niacina	NIA	mg	1	1.60	1	0.50	1	1.40	1	0.90
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.26	1	0.26	1	0.24	1	0.25
Ácido fólico	FOL	μg	1	13.00	1	13.00	1	9.05	1	12.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	12	0.07	R	0.00
Alimento crudo en peso neto			P. comes	tible 82%	P. comes	tible 82%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 80%

Cuadro 8-2 Valores de raíces feculentas. (Continuación)

Componente			RFE-13		RFE	E-14	RFE-15		
alimentario			Тар	ioca	Yaı	utía	Υι	ıca	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales									
Energía	ENERC	kcal		359		104		122	
		kJ		1 504		436		511	
Humedad	WATER	%	3	10.38	3	72.06	1	68.10	
Fibra dietética	FIBTG	g	3	0.00	3	1.50	1	1.10	
Carbohidratos	CHOCDF	g	3	88.82	3	23.68	11	28.56	
Proteínas	PROCNT	g	3	0.60	3	1.46	11	1.36	
Lípidos totales	FAT	g	3	0.20	3	0.40	11	0.28	
Cenizas	CENIZAS			0.10		0.90		0.60	
Ácidos grasos				0.00					
Saturados	FASAT	g	3	0.00	3	0.08	1	0.10	
Monoinsaturados	FAMS	g	3	0.00	3	0.00	1	0.10	
Poliinsaturados	FAPU	g	3	0.00	3	0.00	1	0.04	
Colesterol	CHOLE	mg	3	0.00	3	0.00	1	0.00	
Minerales									
Calcio	CA	mg	3	0.00	3	9.00	1	52.00	
Fósforo	Р	mg	3	0.00	3	51.00	2	34.00	
Hierro	FE	mg	3	0.00	3	0.98	11	0.27	
Magnesio	MG	mg	3	0.00	3	24.00	1	66.00	
Selenio	SE	ug	13	0.00	13	0.10	13	0.09	
Sodio	NA	mg	3	0.00	3	21.00	1	8.80	
Potasio	K	mg	3	0.00	3	598.00	1	764.00	
Cinc	ZN	mg	3	0.00	3	0.50	11	0.34	
Vitaminas									
RAE (vitamina A)	VITA	μд	3	0.00	3	0.50	11	1.00	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	3	0.00	3	5.20	11	20.60	
Tiamina	THIA	mg	3	0.00	3	0.10	1	0.06	
Riboflavina	RIBF	mg	3	0.00	3	0.04	1	0.04	
Niacina	NIA	mg	3	0.00	3	0.67	1	0.70	
Piridoxina	VITB6A	mg	3	0.00	3	0.24	1	0.20	
Ácido fólico	FOL	μд	3	0.00	3	17.00	1	16.00	
Cobalamina	VITB12	μд	3	0.00	3	0.00	R	0.00	
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 86%	P. comest	tible 68%	

Referencia bibliográfica

USDA National Nutrient Database for Standard Reference.

María Elena Carranco Jáuregui / Flor Coronel / María de la Concepción Calvo Carrillo

Cuadro 9-1 Nombres en español, científico y en inglés de las frutas.

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
FRU-1	Arándano azul	Vaccinium sp.	Blueberry
FRU-2	Arándano rojo	Vaccinium macrocarpon	Cranberry
FRU-3	Caña de azúcar	Saccharum officinarum	Sugar-cane
FRU-4	Caña de azúcar (jugo)	Saccharum officinarum	Sugar-cane juice
FRU-5	Capulín	Prunus serotina	Capolin, capulin
FRU-6	Chabacano o albaricoque	Prunus armeniaca L.	Apricots
FRU-7	Chicozapote	Achras zapota L.	Sapotilla plum
FRU-8	Chirimoya	Annona cherimola	Cherimoya
FRU-9	Ciricote	Cordia dodecandra D.C.	Ciricote
FRU-10	Ciruela cereza (roja)	Prunus sp.	Cherry plum
FRU-11	Ciruela amarilla	Prunus sp.	Yellow plum
FRU-12	Coco (agua de)	Cocos nucifera L.	Coconut-water
FRU-13	Coyol o coyole	Acrocomia mexicana Karwtz	Coyol palm nut
FRU-14	Durazno amarillo	Prunus persica	Yellow peach
FRU-15	Frambuesa	Rubus idaeus	Rasperry
FRU-16	Fresa	Fragaria mexicana S.	Strawberries
FRU-17	Garambullo	Myrtillocactus geometrizans	Garambullo (cactus fruit)
FRU-18	Giotilla	Escontria chiotilla	Giotilla
FRU-19	Granada china o granadilla	Passiflora edulis	Chinese pomegranate
FRU-20	Granada roja	Punica granatum L.	Red pomegranate

Cuadro 9-1 Nombres en español, científico y en inglés de las frutas. (Continuación)

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
FRU-21	Guanábana	Annona muricata	Soursops
FRU-22	Guayaba (promedio)	Talisa olivaeformis	Gualia
FRU-23	Guayaba blanca	Psidium guajaba L.	Guava (white)
FRU-24	Guayaba	Psidium guajaba L.	Guava (average)
FRU-25	Higo	Ficus glabrata	Fig
FRU-26	Jícama	Pachyrhyzus erosus	Yambean (jicama)
FRU-27	Jinicuil (semillas)	Inga jinicuil Schi	Jinicuil (seeds)
FRU-28	Kiwi	Actinidia chinensis	Kiwi fruit
FRU-29	Lima	Citrus limetta	Sweet lemon
FRU-30	Limón agrio	Citrus limonia	Sour or mexican lime
FRU-31	Limón real	Citrus medoca L.V.	Royal sweet lemon
FRU-32	Mamey	Calocarpum sapota	Mamey or mamme, sapote
FRU-33	Mandarina	Citrus nobilis dulcis	Tangerine
FRU-34	Mango criollo	Mangifera indica L.	Native mango (old variety)
FRU-35	Mango de Manila	Mangifera indica L.	New succulent mango
FRU-36	Mango (promedio)	Mangifera indica L.	Mango (average)
FRU-37	Manzana	Pyrus malus	Apple
FRU-38	Manzana de marañón o anacardo	Anacardium occidentale L.	Cashew fruit
FRU-39	Melón valenciano		Honey-dew melon
FRU-40	Melón chino	Cucumis melo	Cantaloup or muskmelon
FRU-41	Membrillo	Cydonia Mill	Quince
FRU-42	Nanche o cereza de Barbados	Malpighia glabra L.	Barbados cherries
FRU-43	Nanche agrio	Byrsonimia crassifolia	Sour nanches
FRU-44	Naranja agria	Citrus aurantium	Sour sevile orange
FRU-45	Naranja cajera	Citrus dulcamarus Sousa	Orange
FRU-46	Naranjita china	Fortunella margarita S.	Kumquats
FRU-47	Naranja (jugo promedio)	Citrus sinensis	Orange juice (average)
FRU-48	Naranja dulce	Citrus sinensis Osbeck	Orange
FRU-49	Nectarina		Nectarine
FRU-50	Níspero	Eriobotrya japonica	Chinese loquats
FRU-51	Papaya	Carica papaya L.	Papaya
FRU-52	Pera	Pyrus communis L.	Pear
FRU-53	Perón	Pyrus malus L.v.	Sour pear
FRU-54	Piña	Ananas sativus S.	Pineapple

Cuadro 9-1 Nombres en español, científico y en inglés de las frutas. (Continuación)

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
FRU-55	Pitahaya	Hylocereus undatus	Night-blooming cereus fruit
FRU-56	Plátano dominico	Musa cavendishii L.	Dwarf banana, qwarf Jamaica banana
FRU-57	Plátano macho	Musa paradisiaca normalis	Plantain or cooking banana
FRU-58	Plátano morado	Musa rosácea Jacq.	Red banana
FRU-59	Plátano tabasco (banano)	Musa paradisiaca sapientum	Banana
FRU-60	Pomarrosa	Syzygium jambos	Rose-apple
FRU-61	Sandía	Citrullus lanatus	Watermelon
FRU-62	Saramuyo	Anona squamosa L.	Annona or custard apple
FRU-63	Tamarindo	Tamarindus indica	Tamarind
FRU-64	Tejocote	Crataegus mexicana	Mexican wild crabapples
FRU-65	Toronja	Citrus grandis	Grapefruit
FRU-66	Tuna cardona	Opuntia streptacantha	Red prickly pear
FRU-67	Tuna (promedio)	Opuntia amylacea	Prickly pear (average)
FRU-68	Usté (X'Beck che) o acerola	Malpighia punicifolia L.	West indies cherry
FRU-69	Uva	Vitis vinifera L.	Grape
FRU-70	Xocoyol	Ozalis divergens	Xocoyol
FRU-71	Zapote amarillo	Mammea americana L.	Yellow sapota
FRU-72	Zapote blanco	Casimiroa adultis (Llev et Lex)	White sapota
FRU-73	Zapote borracho o sunzapote	Pouteria campechiana	Sapota
FRU-74	Zapote negro	Dyospyros ebenaster	Black sapota
FRU-75	Zarzamora	Rubus sp.	Blackberry

Cuadro 9-2 Valores de frutas

Componente alimentario			FR	U-1	FF	RU-2	FF	RU-3	ļ.	RU-4
Componente annientario			Aránda	ano azul	Aránd	ano rojo	Caña d	le azúcar	Caña de a	zúcar (jugo)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		57		47		75.3		84.1
		kJ		239		197		315		352
Humedad	WATER	%	1	78.84	1	85.50	1	77.90	1	77.90
Fibra dietética	FIBTG	g	1	4.90	1	1.80	1	1.90	1	0.40
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	12.33	1	10.90	1	17.20	1	20.50
Proteínas	PROCNT	g	1	0.60	1	0.42	1	0.50	1	0.30
Lípidos totales	FAT	g	1	0.60	1	0.20	1	0.50	1	0.10
Cenizas	ASH	g		2.73		1.18		2.00		0.80
Total		3		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.01	1	0.02	1	0.00		0.00
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	0.06	1	0.00		0.00
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.03	1	0.40	1	0.00		0.00
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Minerales	51.5	9								
Cobre	CU	μg	3	0.05	3	0.05	3	0.31		0.20
Calcio	CA	mg	1	10.00	3	16.66	1	18.00	1	13.00
Fósforo	P	mg	1	13.00	3	24.09	3	12.00	2	12.00
Hierro	FE	mg	1	0.40	3	0.40	1	0.70	1	0.70
Magnesio	MG	mg	1	2.00	1	0.50	1	-	1	0.00
Sodio	NA	mg	1	1.00	1	1.00	1	_	1	0.00
Selenio	SE	μg	3	0.50	3	0.50	·	0.00	·	0.00
Potasio	K	mg	1	65.00	1	88.00	3	0.00	1	0.00
Cinc	ZN	mg	1	0.15	3	0.20	3	0.00	1	0.00
Vitaminas	2.1	9		0.13	3	0.20	3	0.00		0.00
Tocoferol	VITE	μg	1	0.00	1	5.00	1	0.00	1	0.00
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	40.00	1	12.00	R	0.00	R	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	15.00	3	16.00	1	8.00	1	2.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.03	3	0.06	1	0.69	1	0.02
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.02	3	0.03	1	0.03	1	0.01
Niacina	NIA	mg	3	0.41	3	0.38	1	0.20	1	0.10
Piridoxina	VITB6A	mg	1	60.00	3	5.81	1	0.00	1	0.00
Ácido fólico	FOL	μg	1	6.00	3	5.20	1	0.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	3	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides	711512	P9	·	0.00	3	0.00		0.00	.,	0.00
α-Caroteno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-Caroteno		μg		35.00		46.00		0.00		0.00
Luteína		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Luteína + zeaxantina				0.00		116.00		0.00		0.00
Alimento crudo en peso neto	1	μg	D co	tible 96%	D .co	tible 96%	D come	stible 40%	D comes	tible 100%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente alimentario				RU-5		RU-6	F	RU-7		
Componente annientario			Ca	pulín	Chabacano	o albaricoque	Chic	ozapote	Chir	rimoya
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		74.1		52.78		84.7		82.98
		kJ		310		221		354		347
Humedad	WATER	%	1	78.20	1	83.90	1	77.30	1	75.90
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.60	1	1.70	1	1.60	1	2.20
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	16.80	11	11.12	1	18.00	11	17.70
Proteínas	PROCNT	g	1	1.50	11	1.40	1	0.70	11	1.65
Lípidos totales	FAT	g	1	0.10	1	0.30	1	1.10	11	0.62
Cenizas	ASH	g		1.80		1.58		1.30		1.93
Total		_		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.00	1	0.03	1	0.09	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.00	1	0.17	1	0.20	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.00	1	0.08	1	0.20	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	1	0.00	R	0.00	1	0.00
Minerales										
Cobre	CU	μg	3	0.10	3	0.02		0.18	1	0.25
Calcio	CA	mg	1	45.00	1	25.00	1	31.00	1	30.00
Fósforo	Р	mg	2	24.00	2	19.00	2	10.00	1	35.00
Hierro	FE	mg	1	1.40	11	0.39	1	0.80	1	0.60
Magnesio	MG	mg	1	-	1	8.00	1	-	1	-
Sodio	NA	mg	1	-	1	1.00	1	12.00	1	-
Selenio	SE	μg		0.00	3	0.50		0.00		0.00
Potasio	K	mg	1	0.00	1	296.00	1	193.00	1	-
Cinc	ZN	mg	3	0.14	11	0.20	3	0.12	11	0.18
Vitaminas		j								
Tocoferol	VITE	μд	1	-	1	-	1	-	1	-
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	13.00	11	96.00	1	3.00	1	20.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	13.00	11	10.00	1	12.00	1	15.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.04	1	0.03	1	0.02	1	0.09
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.03	1	0.46	1	0.01	1	0.12
Niacina	NIA	mg	1	1.00	1	0.60	1	0.30	1	1.10
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	0.05	1	0.04	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	1	9.00	3	12.47	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	1	0.00	1	0.00	R	0.00
Carotenoides		. 5								
α-Caroteno		μд		0.00		7.00		0.00		0.00
β-Caroteno		μg		0.51*		383.00		0.00		0.00
Luteína		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Licopeno		μд		0.00		5.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		0.00		36.00		0.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μg		0.00		31.00		0.00		0.00
Alimento crudo en peso neto		r 5	P come	stible 20%	P come	stible 90%	Picome	estible 88%	P come	stible 40%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente alimentario			FR	U-9	FR	U-10	FR	U-11	FRU-12	
Componente alimentario			Cir	icote	Ciruela c	ereza (roja)	Ciruela	amarilla	Coco (a	agua de)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		72.5		62.8		49.32		21.8
		kJ		303		263		206		91
Humedad	WATER	%	1	79.40	1	82.50	1	84.90	1	94.20
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.60	1	1.70	1	2.10	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	16.70	1	13.00	11	11.00	1	4.70
Proteínas	PROCNT	g	1	1.20	1	0.90	11	0.70	1	0.30
Lípidos totales	FAT	g	1	0.10	1	0.80	11	0.28	1	0.20
Cenizas	ASH	g		1.00		1.10		1.02		0.60
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	-	1	0.05	3	0.01	R	0.16
Monoinsaturados	FAMS	g	1	-	1	0.40	3	0.13	R	0.02
Poliinsaturados	FAPU	g	1	_	1	0.13	3	0.04	R	0.02
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	1	0.00
Minerales		,								
Cobre	CU	μд	1	-	3	0.06	3	0.05	1	0.00
Calcio	CA	mg	1	38.00	1	25.00	1	12.00	1	18.00
Fósforo	P	mg	2	-	1	20.00	1	27.00	R	68.00
Hierro	FE	mg	1	1.90	1	0.40	1	0.40	1	1.20
Magnesio	MG	mg	1	_	1	7.00	1	8.00	1	28.00
Sodio	NA	mg	1	_	1	0.04	1	1.00	1	25.00
Selenio	SE	μg	·	0.00	3	0.00	3	0.00	3	0.00
Potasio	K	mg	1	-	1	200.00	1	190.00	1	147.00
Cinc	ZN	mg	1	_	1	0.10	11	0.10	1	0.03
Vitaminas	214	ilig				0.10		0.10		0.03
Tocoferol	VITE	μд	1	_	3	0.06	1	0.70	1	0.00
RAE (vitamina A)	VITA	μд	1	14.00	1	200.00	1	50.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	11.00	1	12.00	1	6.00	1	2.00
Tiamina	THIA		1	0.06	1	0.05	1	0.04	1	0.01
Riboflavina	RIBF	mg mg	1	0.06	1	0.05	1	0.04	1	0.01
Niacina	NIA	mg mg	1	1.10	1	0.20	1	0.04	1	0.30
Piridoxina	VITB6A	mg	1	1.10	1	0.20	1	0.04	1	0.30
Ácido fólico	FOL	mg	1	0.00	1	2.00	3	1.16	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μд	R	0.00	1	0.00	R	0.00	R	0.00
	VIIDIZ	μg	K	0.00	1	0.00	ĸ	0.00	K	0.00
Carotenoides		1100		0.00		0.00		0.00		0.00
α-Caroteno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-Caroteno		μg		0.00		98.00		127.00*		
Luteína		μд		0.00		0.00		83.00*		0.00
Licopeno		μд		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μд		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μд		0.00		16.00		0.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Alimento crudo en peso neto			P. comes	tible 30%	P. come	stible 85%	P. comes	tible 85%	P. comes	tible 100%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente alimentario			FRU-13		FF	FRU-14		RU-15	FRU-16	
Componente annientario			Coyol	o coyole	Durazr	o amarillo	Fran	mbuesa	F	resa
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		192.9		51.3		35.6		32.2
		kJ		807		215		149		135
Humedad	WATER	%	1	57.80	2	83.90	1	82.00	1	88.70
Fibra dietética	FIBTG	g	1	4.90	1	2.30	1	7.40	1	2.20
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	22.30	1	11.70	1	8.00	1	7.00
Proteínas	PROCNT	g	1	5.90	1	0.90	1	0.90	1	0.60
Lípidos totales	FAT	g	1	8.90	1	0.10	1	0.00	1	0.20
Cenizas	ASH	g		0.20		1.10		1.70		1.30
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	-	1	0.01	1	0.02	1	0.02
Monoinsaturados	FAMS	g	1	-	1	0.03	1	0.08	1	0.05
Poliinsaturados	FAPU	g	1	-	1	0.04	1	0.36	1	0.11
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales		J								
Cobre	CU	μg	1	-	3	0.72	3	0.09	3	0.05
Calcio	CA	mg	1	199.00	1	10.00	1	25.00	1	22.00
Fósforo	Р	mg	2	-	1	20.00	1	30.00	1	22.00
Hierro	FE	mg	1	4.50	1	1.00	1	1.00	1	1.00
Magnesio	MG	mg	1	-	1	7.00	1	22.00	1	13.00
Sodio	NA	mg	1	_	1	1.00	1	1.00	1	1.00
Selenio	SE	μg		0.00	3	0.50	3	0.50	3	0.50
Potasio	K	mg	1	-	1	180.00	1	160.00	1	160.00
Cinc	ZN	mg	1	-	1	0.14	3	0.14	3	0.13
Vitaminas		,								
Tocoferol	VITE	μg	1	-	3	0.11	1	0.20	1	0.20
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	11.50	1	800.00	1	130.00	1	30.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	116.00	1	15.00	1	25.00	1	70.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.18	1	0.02	1	0.03	1	0.02
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.13	1	0.05	1	0.07	1	0.05
Niacina	NIA	mg	1	1.50	1	0.09	1	0.09	1	0.40
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	0.02	1	0.00	1	0.06
Ácido fólico	FOL	μg	1	0.00	1	3.00	1	45.00	1	18.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides		F-3				2.22				2.00
α-Caroteno		μд		0.00		0.00		20.00		5.00
β-Caroteno		μg		0.00		159.00		15.00		12.00
Luteína		μg		0.00		0.00		0.00		14.00*
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		0.00		24.00		0.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μg		0.00		89.00		167.00		43.00
Alimento crudo en peso neto		μy	_	stible 25%	_	estible 88%	_	estible 96%		stible 96%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente alimentario Nutriente Elementos principales Energía Humedad Fibra dietética Carbohidratos Proteínas Lípidos totales Cenizas Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol Minerales	Tagname ENERC WATER FIBTG CHOCDF PROCNT FAT ASH FASAT FAMS FAPU CHOLE	Unidad kcal kJ % g g g g	Garan F 2 2 4 2 2	82.6 346 79.60 0.80 16.30 2.10 1.00 0.20 100.00	Gid F 1 1 1 1 1	57.2 239 84.50 1.50 10.70 1.80 0.80 0.70	9	a o granadilla En 100 g 104.3 436 62.10 10.90 22.30 2.20 0.70	Grana F 1 1 1 1 1 1	da roja En 100 g 36.7 154 77.80 12.20 7.50 1.00 0.30
Elementos principales Energía Humedad Fibra dietética Carbohidratos Proteínas Lípidos totales Cenizas Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	ENERC WATER FIBTG CHOCDF PROCNT FAT ASH FASAT FAMS FAPU	kcal kJ % g g g g	2 2 4 2 2	82.6 346 79.60 0.80 16.30 2.10 1.00 0.20	1 1 1 1	57.2 239 84.50 1.50 10.70 1.80 0.80 0.70	1 1 1	104.3 436 62.10 10.90 22.30 2.20 0.70	1 1 1 1 1	36.7 154 77.80 12.20 7.50 1.00
Energía Humedad Fibra dietética Carbohidratos Proteínas Lípidos totales Cenizas Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	WATER FIBTG CHOCDF PROCNT FAT ASH FASAT FAMS FAPU	kJ % g g g g	2 4 2 2	346 79.60 0.80 16.30 2.10 1.00 0.20	·	239 84.50 1.50 10.70 1.80 0.80 0.70	1 1 1 1 1	436 62.10 10.90 22.30 2.20 0.70	1 1 1 1 1	77.80 12.20 7.50 1.00
Humedad Fibra dietética Carbohidratos Proteínas Lípidos totales Cenizas Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	WATER FIBTG CHOCDF PROCNT FAT ASH FASAT FAMS FAPU	kJ % g g g g	2 4 2 2	346 79.60 0.80 16.30 2.10 1.00 0.20	·	239 84.50 1.50 10.70 1.80 0.80 0.70	1 1 1 1 1	436 62.10 10.90 22.30 2.20 0.70	1 1 1 1	77.80 12.20 7.50 1.00
Fibra dietética Carbohidratos Proteínas Lípidos totales Cenizas Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	FIBTG CHOCDF PROCNT FAT ASH FASAT FAMS FAPU	% g g g g	2 4 2 2	79.60 0.80 16.30 2.10 1.00 0.20	·	84.50 1.50 10.70 1.80 0.80 0.70	1 1 1 1 1	62.10 10.90 22.30 2.20 0.70	1 1 1 1	77.80 12.20 7.50 1.00
Fibra dietética Carbohidratos Proteínas Lípidos totales Cenizas Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	FIBTG CHOCDF PROCNT FAT ASH FASAT FAMS FAPU	g g g g	2 4 2 2	0.80 16.30 2.10 1.00 0.20	·	1.50 10.70 1.80 0.80 0.70	1 1 1 1 1	10.90 22.30 2.20 0.70	1 1 1 1 1	12.20 7.50 1.00
Carbohidratos Proteínas Lípidos totales Cenizas Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	CHOCDF PROCNT FAT ASH FASAT FAMS FAPU	g g g g	4 2 2	16.30 2.10 1.00 0.20	·	10.70 1.80 0.80 0.70	1 1 1 1	22.30 2.20 0.70	1 1 1 1	7.50 1.00
Proteínas Lípidos totales Cenizas Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	PROCNT FAT ASH FASAT FAMS FAPU	g g g g	2 2	2.10 1.00 0.20	·	1.80 0.80 0.70	1 1 1	2.20 0.70	1 1 1	1.00
Lípidos totales Cenizas Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	FASAT FAMS FAPU	g g g	2	1.00 0.20	·	0.80 0.70	1 1	0.70	1 1	1.00
Cenizas Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	FASAT FAMS FAPU	g g		0.20	1	0.70	1		1	0.30
Total Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	FASAT FAMS FAPU	g	2					4.00		
Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	FAMS FAPU	g	2	100.00		100.00		1.80		1.20
Ácidos grasos Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	FAMS FAPU		2			100.00		100.00		100.00
Saturados Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	FAMS FAPU		2							
Monoinsaturados Poliinsaturados Colesterol	FAPU			-	1	-	1	0.05	1	0.06
Poliinsaturados Colesterol	FAPU		2	-	1	-	1	0.04	1	0.04
Colesterol		g	2	_	1	-	1	0.05	1	0.05
		mg	R	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
iviinerales	C.1022	9	.,	0.00		0.00		0.00		0.00
Cobre	CU	μg	1	_	1	_	1	0.02	1	0.04
Calcio	CA	mg	2	44.00	1	75.00	1	12.00	1	8.00
Fósforo	P	mg	2	-	2	75.00	2	64.00	2	8.00
Hierro	FE	mg	2	_	1	3.30	1	1.60	1	0.30
Magnesio	MG		2	_	1	5.50	1	29.00	1	3.00
	NA	mg mg	2	_	1	_	1	28.00	1	3.00
Selenio	SE	μg	2	0.00	•	0.00	3	1.00	3	1.00
Potasio	K	mg	2	0.00	1	0.00	1	348.00	1	275.00
Cinc	ZN		2	_	1	_	1	0.10	1	0.10
Vitaminas	ZIV	mg	2	-	l l	-	'	0.10		0.10
Tocoferol	VITE	ша	1	_	1	_	1	0.10	1	0.10
RAE (vitamina A)	VITA	μд	2	4.50	1	-	1	14.00	1	3.50
Ácido ascórbico	ASCL	μg	2	32.00	1	17.00	1	30.00	1	6.00
Tiamina	THIA	mg	2	0.04	1	0.06	1	0.01	1	0.00
Riboflavina	RIBF	mg mg	2	0.04	1	0.06	1	0.01	1	0.03
Niacina	NIA	mg	2	0.50	1	0.60	1	1.50	1	0.03
Piridoxina	VITB6A	mg	2	0.50	1	0.00	1	0.06	1	0.30
Ácido fólico	FOL	mg	2	-	1	-	1	20.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	Z R	0.00	R	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides	VIIDIZ	μg	, r	0.00	ĸ	0.00	r.	0.00	N.	0.00
		110		0.00		0.00		0.00		0.00
α-Caroteno		μg		0.00 0.00		0.00		0.00		0.00
β-Caroteno		μg				0.00		0.25*		0.00
Luteína		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Luteína + zeaxantina Alimento crudo en peso neto		μg		0.00 estible -		0.00 tible 65%		0.00 tible 46%		0.00 tible 46%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FR	U-21		U-22	FF	RU-23	FRU-24	
alimentario			Guanábana		Guayaba	(promedio)	Guaya	ba blanca	Guayaba	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		77.76		64.3		65		64.65
		kJ		325		269		272		285
Humedad	WATER	%	1	76.80	1	77.97	1	73.50	1	75.74
Fibra dietética	FIBTG	g	1	3.80	1	5.50	1	8.90	1	7.20
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	14.84	1	11.80	1	12.90	11	12.35
Proteínas	PROCNT	g	11	1.00	1	1.80	1	1.10	11	1.45
Lípidos totales	FAT	g	1	1.60	1	1.10	1	1.00	11	1.05
Cenizas	ASH	g		1.96		1.83		2.60		2.21
Total		3		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	3	0.18	1	0.15	1	0.17	1	0.17
Monoinsaturados	FAMS	g	3	0.03	1	0.05	1	0.05	1	0.05
Poliinsaturados	FAPU	g	3	0.24	1	0.23	1	0.18	1	0.03
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales	CHOLL	ilig		0.00	,	0.00		0.00	,	0.00
Cobre	CU	ug	1	0.07	1	_	1	_	1	_
Calcio	CA	μg mg	1	52.00	1	20.00	1	33.00	1	20.00
Fósforo	P		2	24.00	1	35.00	2	25.00	2	25.00
Hierro	FE	mg	11	0.60	1	0.70	1	0.70	11	0.26
	MG	mg	3	18.00	1	0.70	1		1	10.00
Magnesio	NA	mg	3	3.00	1	3.00	1	13.00 4.00	1	3.00
Sodio		mg			ı				ı	
Selenio	SE K	μg	3	0.00	4	0.00	3 1	0.00	1	0.50
Potasio		mg		0.00	1	250.00		289.00	1	284.00
Cinc	ZN	mg	1	0.10	1	-	1	0.23	11	0.23
Vitaminas	\		_				_		_	
Tocoferol	VITE	μg	1	-	1	-	1	-	1	-
RAE (vitamina A)	VITA	μд	11	0.00	1	280.00	1	0.00	11	31.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	20.60	1	75.00	1	242.00	11	228.30
Tiamina	THIA	mg	1	0.04	1	0.03	1	0.05	1	0.05
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.07	1	0.05	1	0.04	1	0.05
Niacina	NIA	mg	1	0.60	1	1.00	1	1.20	1	1.20
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.14	1	0.14
Ácido fólico	FOL	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides										
lpha-Caroteno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-Caroteno		μg		0.35*		0.00		0.00		1.47*
Luteína		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μд		0.00		0.00		0.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Alimento crudo en peso neto	o .		P. come	stible 68%	P. come	stible 20%	P. come	stible 83%	P. come	stible 82%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FRU	J-25	FR	U-26	FR	U-27	FR	U-28
alimentario			Hi	igo	Jíc	ama	Jinicuil	(semillas)	K	iwi
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		76.5		38.16		163.7		67.2
		kJ		320		160		685		281
Humedad	WATER	%	1	77.10	1	87.10	1	57.90	1	81.30
Fibra dietética	FIBTG	g	1	2.50	1	1.90	1	0.90	1	1.10
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	17.50	11	8.82	1	27.00	1	14.90
Proteínas	PROCNT	g	11	0.95	11	0.72	1	11.90	1	1.00
Lípidos totales	FAT	g	11	0.30	1	0.00	1	0.90	1	0.40
Cenizas	ASH	g		1.65		1.46		1.40		1.30
Total		,		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.06	1	0.00	1	0.01	1	0.01
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.07	1	0.00	1	0.10	1	0.10
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.14	1	0.00	1	0.03	1	0.20
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	R	0.00	1	0.00
Minerales	CHOLL	9		0.00		0.00	.,	0.00		0.00
Cobre	CU	μд	3	0.28	1	0.06	1	_	1	0.130
Calcio	CA	mg	1	40.00	7	20.00	1	46.00	1	30.00
Fósforo	P	mg	1	30.00	7	6.00	2		1	41.00
Hierro	FE	mg	11	0.50	11	0.60	1	1.90	1	0.40
Magnesio	MG	mg	1	20.00	7	11.00	1	1.50	1	30.00
Sodio	NA	mg	1	2.00	7	6.00	1		1	4.00
Selenio	SE	μд	3	0.50	3	0.00	'	0.00	3	0.50
Potasio	K	mg	1	200.00	7	132.00	1	0.00	1	300.00
Cinc	ZN		11	0.15	11	0.16	1	_	1	0.17
Vitaminas	ZIV	mg	11	0.15	11	0.10	'	-	1	0.17
Tocoferol	VITE		1	-	1	_	1	_	3	1.46
	VITA	μg					1		1	
RAE (vitamina A) Ácido ascórbico	ASCL	μg	11	7.00 4.00	11 11	1.00 20.20	1	10.00 28.00	1	175.00 80.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.05	1	0.04	1	0.08	1	0.02
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.05	1	0.04	1	0.08	1	0.02
		mg	1	1 11	1	1 1 1	1		1	
Niacina	NIA	mg	1	0.04	·	0.30	1	0.80	1	0.50
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.11	1	- 0.00	1	- 0.00	3	0.06
Ácido fólico	FOL	μg	3	0.00	3	0.00	3	0.00	3	25.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	R	0.00	R	0.00	1	0.00
Carotenoides				0.00		0.00		0.00		0.00
α-Caroteno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-Caroteno		μg		0.13*		0.00		0.00		40.00
Luteína		μд		0.00		0.00		0.00		96.00
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		93.00
Alimento crudo en peso neto	0		P. comes	tible 80%	P. comes	tible 93%	P. comes	tible 20%	P. comes	tible 86%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FR	J-29	FRU-30		FRU	J-31	FRU-32	
alimentario			Li	ma	Limóı	n agrio	Limó	n real	Ma	mey
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		41.2		37.38		35.7		70.94
		kJ		172		156		149		297
Humedad	WATER	%	1	86.10	1	87.78	1	88.50	1	74.10
Fibra dietética	FIBTG	g	1	2.01	1	2.10	1	1.00	1	4.50
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	9.60	11	7.67	1	7.90	11	16.11
Proteínas	PROCNT	g	1	0.70	11	1.00	1	0.80	11	0.50
Lípidos totales	FAT	g	1	0.00	11	0.30	1	0.10	11	0.50
Cenizas	ASH	g		1.59		1.15		1.70		4.29
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	q	3	0.02	1	0.04	3	0.02	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	3	0.02	1	0.01	3	0.02	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	3	0.06	1	0.06	3	0.06	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	1	0.00	R	0.00	R	0.00
Minerales	51.022	9								
Cobre	CU	μg	3	0.03	1	0.042	3	0.06	1	_
Calcio	CA	mg	1	26.00	1	61.00	1	31.00	1	46.00
Fósforo	P	mg	2	18.00	3	15.52	3	14.15	2	28.00
Hierro	FE	mg	1	0.60	11	0.32	1	1.60	11	0.70
Magnesio	MG	mg	1	8.00	1	12.00	1	18.00	1	0.70
Sodio	NA	mg	1	2.00	1	3.00	1	2.90	1	
Selenio	SE		3	0.50	3	1.00	3	0.00	1	0.00
Potasio	K	μg mg	1	140.00	1	145.00	3	149.00	1	0.00
Cinc	ZN	_	1	0.11	11	0.10	1	0.04	11	0.10
Vitaminas	ZIN	mg		0.11	11	0.10	Į.	0.04		0.10
Tocoferol	VITE		3	0.18	3	0.15	3	0.14		
		μg	1		3		1		1.1	12.00
RAE (vitamina A)	VITA	μg	·	25.00		2.00	1	0.00	11	12.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	52.00		77.00	1	30.00	11	14.00
Tiamina	THIA	mg		0.04	1	0.05	· ·	0.08		0.03
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.02	1	0.04	1	0.04	1	0.03
Niacina	NIA	mg	1	0.10	1	0.20	1	0.30	1	1.50
Piridoxina	VITB6A	mg	3	0.13	1	0.11	3	0.16	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	3	6.00	3	10.34	1	7.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg		0.00		0.00		1.00		0.00
β-Caroteno		μg		25.00		0.00		2.00		1.46*
Luteína		μg		0.00		0.00		2.00*		0.00
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		0.00		0.00		2.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μg		0.00		0.00		7.00		0.00
Alimento crudo en peso neto	)		P. comes	tible 63%	P. comes	tible 62%	P. comes	tible 66%	P. comes	tible 62%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FR	U-33	FF	U-34	FR	U-35	FRU-36	
alimentario			Man	darina	Mang	o criollo	Mango	de Manila	Mango (promedio)	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		39.24		44.06		56.6		52.4
		kJ		164		184		237		219
Humedad	WATER	%	1	86.53	1	88.20	1	84.20	1	86.20
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.90	1	1.10	1	1.10	1	1.10
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	9.00	1	9.00	1	11.10	11	10.05
Proteínas	PROCNT	g	11	0.81	1	0.80	1	0.80	11	0.80
Lípidos totales	FAT	g	11	0.00	1	0.54	1	1.00	11	1.00
Cenizas	ASH	g		1.76		0.36		1.80		0.85
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.01	1	0.07	1	0.06	1	0.06
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.02	1	0.10	1	0.10	1	0.05
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.02	1	0.05	1	0.05	1	0.01
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	R	0.00	R	0.00	1	0.00
Minerales	9.13	9								
Cobre	CU	μд	1	0.04	3	0.10	3	0.13	1	0.110
Calcio	CA	mg	1	25.00	7	11.00	1	12.00	1	10.00
Fósforo	P	mg	1	18.00	7	8.00	2	12.00	2	11.00
Hierro	FE	mg	11	0.30	7	0.40	1	0.80	11	0.13
Magnesio	MG	mg	1	11.00	7	5.00	1	18.00	1	9.00
Sodio	NA	mg	1	1.00	7	5.00	1	7.00	1	2.00
Selenio	SE	μд	3	0.50	3	0.00	3	0.00	3	1.00
Potasio	K	mg	1	160.00	7	87.00	1	189.00	1	156.00
Cinc	ZN	mg	11	0.07	7	0.90	3	0.09	11	0.04
Vitaminas	214	mg		0.07	,	0.50	3	0.03		0.01
Tocoferol	VITE	μд	3	0.18	3	0.90	3	0.88	3	0.89
RAE (vitamina A)	VITA	μд	1	400.00	1	121.00	1	168.00	11	38.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	30.00	1	80.00	1	76.00	11	27.70
Tiamina	THIA	mg	1	0.04	1	0.03	1	0.11	1	0.06
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.04	1	0.04	1	0.06	1	0.06
Niacina	NIA	mg	1	0.30	1	0.20	1	0.80	1	0.60
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.03	3	0.14	1	0.13	1	0.00
Ácido fólico	FOL	μд	1	21.00	3	43.00	3	48.00	3	45.50
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	R	0.00	R	0.00	1	0.00
Carotenoides	VIIDIZ	μ	'	0.00	IX	0.00	IX	0.00	'	0.00
α-Caroteno		ша		85.00		0.00		0.00		19.00
β-Caroteno		μд		130.00		0.00		0.00		1325.00
•		μд		0.00						0.00
Luteína		μg				0.00		0.00		
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		6.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		352.00		0.00		0.00		21.00
Luteína + zeaxantina		μg		116.00 stible 71 %		0.00 stible 54%		0.00 stible 70%	P. comes	48.00

121

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FRU-37		FR	U-38	FR	U-39	FRU-40	
alimentario			Mar	nzana	Manzana de ma	rañón o anacardo	Melón v	/alenciano	Melá	n chino
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		49.37		39.9		43.82		28.5
		kJ		207		167		183		119
Humedad	WATER	%	1	84.70	1	86.30	1	87.40	1	90.80
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.70	1	2.70	1	0.80	1	1.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	11.70	1	8.40	1	10.10	1	6.30
Proteínas	PROCNT	g	11	0.26	1	0.90	11	0.54	1	0.60
Lípidos totales	FAT	g	11	0.17	1	0.30	11	0.14	1	0.10
Cenizas	ASH	g		1.47		1.40		1.02		1.20
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.05	1	0.07	1	0.02	1	0.02
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.01	1	0.03	1	0.04	1	0.01
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.08	1	0.09	1	0.05	1	0.03
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Cobre	CU	μg	3	0.02	3	0.03	3	0.04	1	0.042
Calcio	CA	mg	1	7.00	1	13.00	1	15.80	1	14.00
Fósforo	Р	mg	2	7.00	2	18.00	2	32.00	1	16.00
Hierro	FE	mg	11	0.12	1	2.40	11	0.40	1	0.40
Magnesio	MG	mg	1	5.00	3	5.07	1	11.80	7	7.00
Sodio	NA	mg	1	0.00	3	0.72	1	9.00	1	12.00
Selenio	SE	μg	3	0.00	3	0.00	3	0.00	3	0.00
Potasio	K	mg	1	99.00	3	123.00	1	320.00	1	250.00
Cinc	ZN	mg	11	0.04	3	0.04	11	0.09	7	0.33
Vitaminas										
Tocoferol	VITE	μg	1	0.50	3	0.18	3	0.01	3	0.02
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	4.00	2	12.00	1	3.00	1	63.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	4.60	1	167.00	11	18.00	1	30.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.02	1	0.20	1	0.04	1	0.03
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.01	1	0.03	1	0.02	1	0.02
Niacina	NIA	mg	1	0.20	1	0.40	1	0.60	1	0.02
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.05	3	0.05	1	0.11	1	0.11
Ácido fólico	FOL	μg	3	2.90	3	2.89	1	2.70	1	17.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides		1,5								
α-Caroteno		μg		0.00		0.00		0.00		26.00
β-Caroteno		μg		37.00		0.00		295.00		3232.00
Luteína		μg		6.00*		0.00		0.00		0.00
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		15.00		0.00		103.00		1.00
Luteína + zeaxantina		μg		40.00		0.00		17.00		42.00
Alimento crudo en peso net	2	l ha	P comos	tible 67%	D como	stible 90%	P como	stible 56%	P como	stible 47%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FRU	J-41	FR	J-42	FRU	J-43	FRU-44	
alimentario			Men	nbrillo	Nanche o cere	za de Barbados	Nanch	e agrio	Naranja agria	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		27.7		45.7		61.7		65
		kJ		116		191		258		272
Humedad	WATER	%	1	84.70	1	83.20	1	82.40	1	81.20
Fibra dietética	FIBTG	g	1	6.40	1	5.40	1	2.00	1	1.30
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	6.30	1	6.40	1	11.40	1	13.40
Proteínas	PROCNT	g	11	0.40	1	2.10	1	1.10	1	1.50
Lípidos totales	FAT	g	11	0.10	1	1.30	1	1.30	1	0.60
Cenizas	ASH	g		2.10		1.60		1.80		2.00
Total		J		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.01	3	0.02	1	0.01	1	0.02
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.04	3	0.05	1	0.03	1	0.03
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.05	3	0.12	1	0.02	1	0.03
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	R	0.00	1	0.00
Minerales	0.100	9								
Cobre	CU	μд	3	0.05	3	0.07	1	0.04	3	0.04
Calcio	CA	mg	1	14.00	1	37.00	1	29.00	1	65.00
Fósforo	P	mg	2	17.00	3	9.83	2	17.00	2	17.00
Hierro	FE	mg	11	0.70	1	1.40	1	1.00	1	0.80
Magnesio	MG	mg	1	6.00	1	-	1	9.00	1	11.00
Sodio	NA	mg	1	4.00	1	-	1	2.00	1	1.00
Selenio	SE	μд	3	0.00	·	0.00	·	0.00	3	0.00
Potasio	K	mg	1	200.00	1	-	1	198.00	1	200.00
Cinc	ZN	mg	11	0.04	3	0.07	1	0.05	1	0.05
Vitaminas	211	9		0.01	3	0.07		0.03		0.03
Tocoferol	VITE	μд	3	0.48	1	_	1	_	1	0.05
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	2.00	1	1.50	1	2.00	1	5.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	15.00	1	126.00	1	71.00	1	31.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.02	1	0.02	1	0.03	1	0.07
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.03	1	0.04	1	0.03	1	0.01
Niacina	NIA	mg	1	0.20	1	0.30	1	0.40	1	0.40
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.04	1	-	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μд	3	2.56	1	4.41	1	30.00	1	30.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides	VIIDIE	P9		0.00	'	0.00	10	0.00	",	0.00
α-Caroteno		μд		0.00		0.00		0.00		13.00*
β-Caroteno		μg		0.00		0.00		0.00		48.00*
Luteína				0.00		0.00		0.00		68.00*
Licopeno		μg μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		66.00*
β-criptoxantina				0.00		0.00		0.00		152.00
Luteína + zeaxantina		μд		0.00		0.00		0.00		0.00
Alimento crudo en peso neto	1	μд	D cc	tible 60%	D cc	tible 54%	D co	tible 54%	D comes	tible 63%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente				RU-45	FF	RU-46	FF	RU-47	FRU-48	
alimentario			Narar	ija cajera	Naran	jita china	Naranja (jugo promedio)		Naranja dulce	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		53.9		52.7		45.3		51.7
		kJ		226		220		190		216
Humedad	WATER	%	1	82.90	1	83.70	1	88.50	1	83.60
Fibra dietética	FIBTG	g	2	3.00	1	1.80	1	0.10	1	2.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	10.90	1	10.90	1	10.40	1	11.80
Proteínas	PROCNT	g	1	1.00	1	1.60	1	0.70	1	0.90
Lípidos totales	FAT	g	1	0.70	1	0.30	1	0.10	1	0.10
Cenizas	ASH	g		1.50		1.70		0.20		1.60
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.02	1	0.02	1	0.02	1	0.02
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.04	1	0.03	1	0.01	1	0.02
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.01	1	0.03	1	0.03	1	0.02
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales										
Cobre	CU	μg	1	0.04	1	0.05	1	0.054	3	0.04
Calcio	CA	mg	1	46.00	1	68.00	1	11.00	7	56.00
Fósforo	Р	mg	3	13.00	2	14.20	2	15.00	7	19.00
Hierro	FE	mg	1	2.50	1	0.90	1	0.20	11	0.13
Magnesio	MG	mg	1	11.00	1	11.00	1	11.00	7	12.00
Sodio	NA	mg	1	1.00	1	1.30	1	1.00	7	5.00
Selenio	SE	μд		0.00		0.00	3	0.50	3	0.00
Potasio	K	mg	1	200.00	1	192.00	1	200.00	7	179.00
Cinc	ZN	mg	1	0.08	1	0.06	1	0.05	11	0.08
Vitaminas										
Tocoferol	VITE	μд	1	0.04	1	0.03	3	0.04	3	0.17
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	11.00	1	14.00	1	14.50	11	12.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	51.00	1	44.00	1	50.00	11	59.10
Tiamina	THIA	mg	1	0.11	1	0.17	1	0.09	1	0.09
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.03	1	0.06	1	0.03	1	0.04
Niacina	NIA	mg	1	0.40	1	0.70	1	0.40	1	0.30
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	-	1	0.04	1	0.06
Ácido fólico	FOL	μg	1	30.00	1	29.00	1	30.00	1	30.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	R	0.00	1	0.00
Carotenoides		. 5								
α-Caroteno		μд		14.00		0.00		15.00		0.00
β-Caroteno		μg		93.00		0.00		82.00		0.00
Luteína		μg		68.00		0.00		0.00		0.00
Licopeno		μg		74.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		66.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		448.00		0.00		419.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μg		169.00		0.00		99.00		0.00
Alimento crudo en peso neto	<u> </u>	29	D come	stible 63%	D como	stible 92%	P como	stible 100%	D como	stible 63%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FR	J-49	FR	J-50	FR	U-51	FR	J-52
alimentario			Nec	arina	Nís	pero	Paj	paya	P	era
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		49.32		38.64		42.58		57.4
		kJ		206		162		178		240
Humedad	WATER	%	1	85.32	1	82.70	1	87.10	1	82.30
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.40	1	6.26	1	1.20	1	2.20
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	10.55	1	8.78	11	9.81	11	13.70
Proteínas	PROCNT	g	11	1.06	11	0.43	11	0.61	11	0.38
Lípidos totales	FAT	g	11	0.32	11	0.20	1	0.10	11	0.12
Cenizas	ASH	g		2.35		1.63		1.18		1.30
Total		,		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos				100.00		100.00		100.00		100.00
Saturados	FASAT	g	3	0.02	1	0.04	1	0.04	1	0.02
Monoinsaturados	FAMS	g	3	0.03	1	0.02	1	0.02	1	0.08
Poliinsaturados	FAPU	g	3	0.02	1	0.04	1	0.01	1	0.09
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales	CHOLL	ilig	1	0.00	11	0.00	'	0.00	'	0.00
Cobre	CU		1	0.100	1	0.04	3	0.01	3	0.08
Calcio	CA	μg	1	5.00	1	30.00	7	16.00	1	9.00
Fósforo	P	mg	2	16.00	2	16.00	7	8.00	·	11.00
Hierro	FE	mg	11	0.28	11	0.28	11	0.10	2 11	0.17
		mg								
Magnesio	MG	mg	1	8.00	1	11.00	7	8.00	1	8.40
Sodio	NA	mg	1	0.00	1	0.00	7	3.00	1	0.00
Selenio	SE	μg	3	0.00		0.00	3	0.00	3	0.50
Potasio	K	mg	1	212.00	1	250.00	7	194.00	1	130.00
Cinc	ZN	mg	11	0.17	11	0.05	11	0.07	11	0.10
Vitaminas										
Tocoferol	VITE	μg	3	0.15	1	-	3	0.30	3	0.08
RAE (vitamina A)	VITA	μg	11	17.00	1	18.00	11	55.00	11	2.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	5.40	11	1.00	11	61.80	11	4.20
Tiamina	THIA	mg	1	0.02	1	0.02	1	0.03	1	0.02
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.04	1	0.04	1	0.03	1	0.04
Niacina	NIA	mg	1	1.00	1	1.00	1	0.30	1	0.10
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.03	1	0.03	1	0.02	1	0.02
Ácido fólico	FOL	μg	1	4.00	1	4.00	3	36.80	1	3.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides										
α-Caroteno		μg		0.00		0.00		6.00		6.00
β-Caroteno		μg		20.4.00		977.00*		833.00		22.00
Luteína		μg		0.00		0.00		0.00		0.01
Licopeno		μg		0.00		0.00		2559.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		133.00		663.00*		825.00		3.00
Luteína + zeaxantina		μg		177.00		0.00		125.00		75.00
Alimento crudo en peso net	o .		P. comes	tible 91%	P. comes	tible 60%	P. comes	tible 68%	P. comes	tible 81%

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FR	U-53	FR	J-54	FR	U-55	FRU-56	
alimentario			Pe	erón	Р	ña	Pita	haya	Plátano	dominico
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		65.2		49.06		53.4		107.4
		kJ		273		205		223		449
Humedad	WATER	%	1	80.10	1	85.70	1	83.30	1	70.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	2.10	1	1.20	1	2.20	1	2.10
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	15.00	3	11.50	1	10.40	1	24.70
Proteínas	PROCNT	g	1	0.40	3	0.54	1	1.60	1	1.70
Lípidos totales	FAT	g	1	0.40	1	0.10	1	0.60	1	0.20
Cenizas	ASH	g		2.00		0.96		1.90		1.30
Total		3		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.05	1	0.03	1	-	1	0.11
Monoinsaturados	FAMS	9	1	0.02	1	0.04	1	-	1	0.03
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.08	1	0.08	1	_	1	0.07
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	1	0.00	R	0.00	R	0.00
Minerales	3	5								
Cobre	CU	μд	1	0.06	1	_	1	-	1	0.07
Calcio	CA	mg	1	10.00	1	35.00	1	11.00	1	8.00
Fósforo	P	mg	2	9.00	1	8.00	2	26.00	2	22.00
Hierro	FE	mg	1	0.80	1	0.50	1	1.90	1	1.30
Magnesio	MG	mg	1	6.00	1	14.00	1	-	1	33.00
Sodio	NA	mg	1	1.00	1	1.00	1	_	1	3.00
Selenio	SE	μg	3	0.00	3	0.50	·	0.00	·	0.00
Potasio	K	mg	1	87.00	1	180.00	1	0.00	1	370.00
Cinc	ZN	mg	1	0.03	3	0.12	1	_	1	0.15
Vitaminas	ZIN	ilig	l l	0.03	3	0.12	l l	-	ı	0.15
Tocoferol	VITE	ug	1	0.08	3	0.09	1	_	1	1.00
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	0.50	1	34.00	1	0.00	1	18.00
Ácido ascórbico	ASCL	μg	1	5.00	1	20.00	1	16.00	1	23.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.04	1	0.07	1	0.07	1	0.08
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.04	1	0.07	1	0.07	1	0.08
		mg	1			1 1 1	l l		1	
Niacina	NIA	mg	1	0.10	1	0.28	1	0.30	1	0.70
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.05	1	0.09	1	-	1	0.50
Ácido fólico	FOL	μg	1	2.63		11.00	1	-	1	22.00
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	1	0.00	R	0.00	R	0.00
Carotenoides				0.00		0.00		2.22		62.004
α-Caroteno		μg		0.00		0.00		0.00		63.00*
β-Caroteno		μg		0.00		54.00		0.00		77.00*
Luteína		μд		0.00		0.00		0.00		7.00*
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Alimento crudo en peso neto	mento crudo en peso neto		P. comes	stible 70%	P. comes	tible 53%	P. comes	tible 45%	P. comestible 54%	

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FR	U-57	FR	U-58	FR	U-59	FRU-60 Pomarrosa	
alimentario			Plátan	o macho	Plátano	o morado	Plátano tab	asco (banano)		
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		102.1		92.6		90.7		69.8
		kJ		427		387		379		292
Humedad	WATER	%	1	71.28	1	73.10	1	73.80	1	79.70
Fibra dietética	FIBTG	g	1	2.10	1	2.10	1	2.50	1	1.40
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	23.40	1	20.80	1	20.80	1	16.40
Proteínas	PROCNT	g	1	1.00	1	1.90	1	1.20	1	0.60
Lípidos totales	FAT	g	1	0.50	1	0.20	1	0.30	1	0.20
Cenizas	ASH	g		1.72		1.90		1.40		1.70
Total		3		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.18	1	0.16	1	0.13	1	0.06
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.03	1	0.04	1	0.04	1	0.03
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.06	1	0.05	1	0.09	1	0.07
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	R	0.00	R	0.00	1	0.00
Minerales		9		2.00	.,	2.00	**	2,00		5.55
Cobre	CU	μд	1	0.10	1	0.090	3	0.09	1	0.05
Calcio	CA	mg	7	4.00	1	14.00	1	13.00	1	36.00
Fósforo	P	mg	7	44.00	2	26.00	3	24.00	2	15.00
Hierro	FE	mg	7	2.00	1	1.40	1	0.70	1	0.40
Magnesio	MG	mg	7	64.00	1	33.00	1	36.40	1	5.00
Sodio	NA	mg	7	16.00	1	1.00	1	1.00	1	0.00
Selenio	SE	μg	,	0.00	'	0.00	3	0.00	3	0.00
Potasio	K	mg	7	637.00	1	370.00	1	350.00	1	123.00
Cinc	ZN	mg	7	0.34	1	0.16	1	0.17	1	0.06
Vitaminas	ZIV	ilig	,	0.54	'	0.10	,	0.17	'	0.00
Tocoferol	VITE	ug	1	1.30	1	1.20	1	1.30	1	0.08
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	38.50	1	21.00	1	18.00	1	17.00
Ácido ascórbico	ASCL	μg	1	9.00	1	8.00	1	13.00	1	22.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.09	1	0.19	1	0.06	1	0.02
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.09	1	0.19	1	0.06	1	0.02
Niacina	NIA	mg	1	0.50	1	0.40	1	0.50	1	0.03
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.50	1	0.40	1	0.50	1	0.80
Ácido fólico	FOL	mg	1		1		1		1	3.20
Cobalamina	VITB12	μд	1	19.00 0.00	1	22.00 0.00	1	20.00	R	0.00
	VIIDIZ	μд	1	0.00	1	0.00	1	0.00	K	0.00
Carotenoides				704.00		0.00		20.00		0.00
α-Caroteno		μg		784.00		0.00		30.00		0.00
β-Caroteno		μд		818.00		0.00		31.00		0.00
Luteína		μд		0.00		0.00		0.00		0.00
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μg		50.00		0.00		26.00		0.00
Alimento crudo en peso neto	mento crudo en peso neto		P. comes	tible 52%	P. come	stible 54%	P. comes	stible 68%	P. comestible 68%	

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente				FRU-61		FRU-62		RU-63	FRU-64	
alimentario			Sandía		Sar	amuyo	Tam	narindo	Tejocote	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		34.44		76.3		248.16		96.6
		kJ		144		319		1038		404
Humedad	WATER	%	1	89.96	1	78.60	1	29.80	1	72.10
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.30	2	1.10	2	7.40	1	2.70
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	7.55	1	16.30	11	57.89	1	22.00
Proteínas	PROCNT	g	11	0.61	1	2.10	11	2.80	1	0.80
Lípidos totales	FAT	g	1	0.20	2	0.30	11	0.60	1	0.60
Cenizas	ASH	g		1.38		1.60		1.51		1.80
Total		_		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.00	1	-	1	0.27	1	0.05
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.00	1	-	1	0.18	1	0.02
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.00	1	-	1	0.06	1	0.07
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Minerales		, i								
Cobre	CU	μд	1	0.04	1	-	1	-	1	0.08
Calcio	CA	mg	1	8.00	2	24.00	1	10.00	1	94.00
Fósforo	P	mg	2	283.00	1	-	1	9.00	2	10.00
Hierro	FE	mg	11	0.24	2	0.60	11	0.40	1	1.60
Magnesio	MG	mg	1	11.00	2	21.00	1	92.00	1	5.07
Sodio	NA	mg	1	2.00	2	9.00	1	1.00	1	0.72
Selenio	SE	μg	3	0.00		0.00	3	0.00		0.00
Potasio	K	mg	1	116.00	2	247.00	1	120.00	1	102.00
Cinc	ZN	mg	11	0.10	1,2	-	11	0.10	1	0.05
Vitaminas		9								
Tocoferol	VITE	μд	3	0.04	1	-	1	-	1	0.08
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	28.00	2	15.50	11	2.00	1	211.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	8.10	2	36.00	1	6.00	1	46.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.08	2	0.11	1	0.03	1	0.04
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.02	2	0.11	1	0.03	1	0.06
Niacina	NIA	mg	1	0.20	2	0.90	1	0.20	1	0.40
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.14	2	0.20	1	0.07	1	0.10
Ácido fólico	FOL	μg	1	2.00	1,2	-	1	14.00	1	2.80
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	2	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides		פא		0.00	_	5.55		5.55		3.30
α-Caroteno		μд		0.00		0.00		0.00		6.70*
β-Caroteno		μg		461.00		0.00		8.00		1.55*
Luteína		µg		0.00		0.00		0.00		0.00
Licopeno				6889.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina		μg μg		0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina				119.00		0.00		0.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μg		12.00		0.00		0.00		0.00
LUICIIIA + ZEAXAIIIIIIA		μg		12.00		0.00		0.00		0.00

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FRU	J-65	FR	U-66	FR	J-67	FR	J-68
alimentario			Tor	onja	Tuna	cardona	Tuna (p	romedio)	Usté (X´Beck	che) o acerola
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		30.68		34.8		35.7		34.9
		kJ		128		146		149		146
Humedad	WATER	%	1	86.20	1	90.00	9	88.30	1	88.30
Fibra dietética	FIBTG	g	1	4.78	1	0.20	R	1.20	1	2.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	6.00	1	8.10	9	8.10	1	5.00
Proteínas	PROCNT	g	11	0.77	1	0.60	9	0.60	1	2.60
Lípidos totales	FAT	g	11	0.40	1	0.00	9	0.10	1	0.50
Cenizas	ASH	g		1.85		1.10		1.70		1.60
Total				100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	3	0.02	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Monoinsaturados	FAMS	g	3	0.01	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Poliinsaturados	FAPU	g	3	0.02	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	R	0.00
Minerales		,								
Cobre	CU	μд	3	0.06	1	-	1	-	1	0.09
Calcio	CA	mg	1	29.00	1	49.00	9	49.00	2	22.00
Fósforo	P	mg	2	21.00	2	16.00	8	3.13	2	-
Hierro	FE	mg	11	0.08	1	2.60	3	0.30	1	0.20
Magnesio	MG	mg	1	10.00	1	85.00	8	35.40	1	18.00
Sodio	NA	mg	1	0.00	1	5.00	8	0.09	1	7.00
Selenio	SE	μд	3	0.50	·	0.00	- C	0.00	·	0.00
Potasio	K	mg	1	190.00	1	220.00	8	160.62	1	146.00
Cinc	ZN	mg	11	0.07	1	0.12	3	0.12	1	-
Vitaminas	214	ilig	, ,	0.07		0.12	2	0.12		
Tocoferol	VITE	μд	3	0.12	1	_	1	_	1	_
RAE (vitamina A)	VITA	μд	11	46.00	1	2.50	3	2.00	1	17.50
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	31.20	1	22.00	3	14.00	1	1678.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.01	1	0.02	9	0.02	1	0.02
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.03	1	0.02	9	0.02	1	0.06
Niacina	NIA	mg	1	0.30	1	0.20	9	0.20	1	0.40
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.04	1	-	1	-	1	0.01
Ácido fólico	FOL	μд	1	18.00	1	_	1	_	1	98.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carotenoides	VIIDIZ	μу	'	0.00	'	0.00	'	0.00	· ·	0.00
α-Caroteno		μд		5.00		0.00		0.00		0.00
β-Caroteno		μg		603.00		0.00		24.00		0.00
Luteína		μg		0.00		0.00		0.00		0.00
Licopeno		μg		1462.00		0.00		0.00		0.00
Zeaxantina				0.00		0.00		0.00		0.00
β-criptoxantina		μд		12.00		0.00		3.00		0.00
Luteína + zeaxantina		μд		13.00		0.00		0.00		0.00
	_	μд	D 44	1	D. ec.	1	D 46 ***	1	D 46 ***	1
limento crudo en peso neto		P. comes	tible 66%	P. comes	stible 55%	P. comes	tible 45%	P. comestible 73%		

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente			FF	U-69	FR	U-70	FR	J-71	FRU-72		
alimentario				Jva	Xoo	coyol	Zapote	amarillo	Zapote blanco		
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		79.4		28.1		89.3		77.02	
		kJ		332		118		374		322	
Humedad	WATER	%	1	77.90	1	89.57	1	75.80	1	78.81	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.30	1	1.30	1	1.10	1	1.20	
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	17.80	1	6.60	1	20.00	1	15.98	
Proteínas	PROCNT	g	1	0.70	1	0.20	1	1.20	1	1.70	
Lípidos totales	FAT	g	1	0.60	1	0.10	1	0.50	1	0.70	
Cenizas	ASH	g		1.70		2.23		1.40		1.61	
Total				100.00		100.00		100.00		100.00	
Ácidos grasos											
Saturados	FASAT	g	1	0.19	1	0.00	1	0.01	1	0.02	
Monoinsaturados	FAMS	9	1	0.02	1	0.00	1	0.01	1	0.03	
Poliinsaturados	FAPU	9	1	0.13	1	0.00	1	0.01	1	0.03	
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	R	0.00	1	0.00	R	0.00	
Minerales	,	5								2,30	
Cobre	CU	μg	1	0.128	1	_	1	-	1	_	
Calcio	CA	mg	1	14.00	1	130.00	1	34.00	1	8.00	
Fósforo	P	mg	2	16.00	2	-	2	27.80	2	28.30	
Hierro	FE	mg	1	0.50	1	4.30	1	2.10	1	0.20	
Magnesio	MG	mg	1	6.00	1	-	1	2.10	1	-	
Sodio	NA	mg	1	3.00	1		1	15.00	1	16.00	
Selenio	SE	μg	3	0.67	· ·	0.00	,	0.00		0.00	
Potasio	K	mg	1	180.00	1	0.00	1	29.10	1	27.10	
Cinc	ZN		3	0.07	1	_	1	25.10	1	27.10	
Vitaminas	ZIN	mg	3	0.07	ı	-	1	-	l l	-	
Tocoferol	VITE		3	0.18	1	_	1	_	1		
	VITA	μg	3	3.00	1		1		1	3.50	
RAE (vitamina A) Ácido ascórbico	ASCL	μg	1	4.00	1	194.00 26.00	1	9.00 59.00	1	36.00	
Tiamina	THIA	mg	1	0.05	1	0.11	1	0.04	1	0.04	
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.05	1		1	0.04	1		
		mg	1		1	0.13	1		1	0.08	
Niacina	NIA	mg	1	0.40	1	0.40	1	2.30	1	0.60	
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.11	1	- 0.00	1	-	1	- 0.00	
Ácido fólico	FOL	μg		4.00		0.00		0.00		0.00	
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	R	0.00	1	0.00	R	0.00	
Carotenoides				4.00		0.00		0.00		0.00	
α-Caroteno		μg		1.00		0.00		0.00		0.00	
β-Caroteno		μg		62.00		0.00		0.18*		0.00	
Luteína		μg		13.00*		0.00		0.00		0.00	
Licopeno		μg		0.00		0.00		0.00		0.00	
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00	
β-criptoxantina		μg		0.00		0.00		0.00		0.00	
Luteína + zeaxantina		μg		115.00		0.00		0.00		0.00	
Alimento crudo en peso neto		P. come	stible 68%	P. comes	tible 25%	P. comes	tible 62%	P. comestible 76%			

Continúa

Cuadro 9-2 Valores de frutas. (Continuación)

Componente	te		FR	U-73	FR	U-74	FRU-75		
alimentario			Zapote borrac	ho o sunzapote	Zapot	e negro	Zarz	amora	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales									
Energía	ENERC	kcal		157.2		62.1		32.2	
		kJ		658		260		135	
Humedad	WATER	%	1	49.10	1	82.00	1	81.90	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.00	1	1.20	1	9.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	36.20	1	14.50	1	6.00	
Proteínas	PROCNT	g	1	1.30	1	0.80	1	0.70	
Lípidos totales	FAT	g	1	0.80	1	0.10	1	0.60	
Cenizas	ASH	g		11.60		1.40		1.80	
Total				100.00		100.00		100.00	
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	1	0.05	1	0.00	1	0.02	
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.06	1	0.00	1	0.05	
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.08	1	0.00	1	0.21	
Colesterol	CHOLE	mg	R	0.00	R	0.00	1	0.00	
Minerales									
Cobre	CU	μg	1	-	1	-	1	0.200	
Calcio	CA	mg	1	36.00	1	47.00	1	32.00	
Fósforo	Р	mg	2	36.00	2	26.00	2	21.00	
Hierro	FE	mg	1	0.70	1	1.60	1	0.50	
Magnesio	MG	mg	1	-	1	-	1	1.00	
Sodio	NA	mg	1	135.00	1	14.00	1	0.00	
Selenio	SE	μд		0.00		0.00	3	0.00	
Potasio	K	mg	1	18.30	1	18.30	1	210.00	
Cinc	ZN	mg	1	-	1	-	1	0.27	
Vitaminas									
Tocoferol	VITE	μд	1	-	1	-	1	-	
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	12.50	1	5.00	1	29.00	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	40.00	1	83.00	1	21.00	
Tiamina	THIA	mg	1	0.18	1	0.02	1	0.03	
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.00	1	0.03	1	0.04	
Niacina	NIA	mg	1	3.30	1	0.20	1	0.40	
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	1	-	1	0.06	
Ácido fólico	FOL	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	
Cobalamina	VITB12	μg	R	0.00	R	0.00	1	0.00	
Carotenoides									
α-Caroteno		μg		0.00		0.00		0.00	
β-Caroteno		μg		0.00		0.19*		0.00	
Luteína		μg		0.00		0.00		0.00	
Licopeno		μд		0.00		0.00		0.00	
Zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00	
β-criptoxantina		μд		0.00		0.00		0.00	
Luteína + zeaxantina		μg		0.00		0.00		0.00	
Alimento crudo en peso neto		1 5	P. comes	tible 60%	P. come	stible 62%	P. come	stible 96%	

^{*} mg/100 g.

(31

Carotenos y carotenoides

LOS CAROTENOIDES

María de la Concepción Calvo Carrillo / María Elena Carranco Jáuregui

Desde la gran época de los griegos, Aristóteles consideraba que los alimentos eran los portadores de la salud y el bienestar. Gracias a los avances de la ciencia, día con día esto se puede ir comprobando, pues un alimento está formado por una serie de nutrimentos de importancia para el desarrollo individual, así como de otro gran grupo de elementos considerados como nutracéuticos por la función preventiva de algunas enfermedades. Uno de gran interés para los investigadores de áreas como la ciencia y tecnología de alimentos y la nutrición son los carotenoides. Éstos son pigmentos naturales ampliamente distribuidos (cuadro 9-3), responsables del color amarillo, naranja y rojo de las frutas, raíces, flores, pescados, invertebrados y pájaros. La existencia del color en los organismos es un fenómeno relacionado con la adaptación al medio ambiente, por lo que se pueden encontrar asociados a mecanismos de protección, reproducción, transducción de energía, etcétera.

Los carotenoides están presentes en los cloroplastos de las plantas superiores, aunque en este tejido fotosintético su color está enmascarado por el de la clorofila. También se encuentran en las algas, las bacterias, los hongos y las levaduras. Se estima que la naturaleza produce aproximadamente 100 millones de toneladas de carotenoides al año. Se han aislado y caracterizado más de 600 carotenoides; sin embargo, en los alimentos se ha identificado un número menor de estos compuestos (Rodríguez-Amaya, 1999).

Desde el punto de vista químico los carotenoides son tetraterpenos constituidos por unidades múltiples de isopreno con un anillo de ciclohexano sustituido e insaturado en

Cuadro 9-3 Presencia de carotenoides en diferentes organismos.

PIGMENTO	FUENTE
β-caroteno	Zanahoria
Licopeno	Tomates o jitomates
Luteína	Alfalfa, maíz, flor de cempasúchil
Zeaxantina	Alfalfa, maíz, flor de cempasúchil
Astaxantina	Peces (salmón), plumas de aves, crustáceos
Cantaxantina	Plumas de aves, crustáceos
Capoxantina	Páprika
Crocentina	Azafrán

Fuente: Rodríguez-Amaya, 1999.

cada uno de los extremos. Se pueden dividir en dos grandes grupos: los carotenos, que no contienen oxígeno en sus anillos terminales también conocidos como carotenoides hidrocarbonados (cuadro 9-4) y las xantófilas (cuadro 9-5), en cuya molécula sí tienen oxígeno. De este grupo las funciones oxigenadas más comunes son los grupos hidroxi (OH) y epoxi (epóxidos 5,6- o 5,8-), los subgrupos aldehído (CHO), ceto (C=O), carboxi (CO₃H), carbometoxi (CO₃Me) y metoxi (OMe).

Los carotenoides, ya sean carotenos o xantófilas, pueden ser acíclicos (p. ej. fitoflueno, ξ -caroteno, licopeno), monocíclicos o bicíclicos. La ciclación se presenta en uno o ambos extremos de la molécula, formando uno o dos anillos β de seis miembros (a veces denominados β -ionona) o anillos ϵ (algunas veces denominados α -ionona). Así, el monocíclico γ -caroteno tiene un anillo β , mientras los bicíclicos β -caroteno, β -criptoxantina, zeaxantina y astaxantina tienen dos de estos anillos. Los bicíclicos α -caroteno y luteína tienen cada uno un anillo β y un anillo ϵ (Rodríguez-Amaya, 1999).

Propiedades, funciones y acciones de los carotenoides

En la figura 9-1 se resumen algunas de las propiedades físicas y químicas de los carotenoides. La característica distintiva de éstos es el extenso sistema de dobles enlaces conjugados, denominado cadena poliénica. Esta parte de la molécula conocida como cromóforo es responsable de la capacidad de los carotenoides de absorber luz en la región visible y, en consecuencia, de su gran capacidad de coloración (Rodríguez-Amaya, 1999).

Los carotenoides son sustancias lipofílicas. Se disuelven en solventes como acetona, alcohol, éter etílico, tetrahidrofurano y cloroformo. Los carotenos son fácilmente solubles en éter de petróleo y hexano, las xantófilas se disuelven mejor en metanol y etanol. En plantas y animales los carotenoides se presentan como cristales o sólidos amorfos, en soluciones lipídicas, en dispersión coloidal o en combinación con proteínas, estabilizando al pigmento en la fase acuosa y provocando un cambio en el color. Por ejemplo, en invertebrados tales como el camarón, cangrejo y langosta, el carotenoide astaxantina aparece como un complejo carotenoproteínas generando las coloraciones azules, verdes o púrpuras; durante la cocción, la proteína se desnaturaliza y libera la astaxantina con la aparición del color rojo (Rodríguez-Amaya, 1999).

La importancia de los carotenoides en los alimentos va más allá de su papel como pigmentos naturales. En forma creciente se han atribuido a estos compuestos funciones y acciones biológicas. De hecho, por mucho tiempo se ha sabido de su actividad de provitamina A, misma que es proporcionada en forma preformada (retinil éster, retinol, retinal, 3-dehidrorretinol y ácido retinoico) a partir de alimentos de origen animal, como por ejemplo el hígado, leche y productos lácteos, pescado y carne, o como carotenoides que se pueden transformar biológicamente en vitamina A, generalmente a partir de alimentos de origen vegetal.

Cuadro 9-4 Estructura y características de los carotenos.

Fuente: Rodríguez-Amaya, 1999.

Estos carotenoides precursores de la vitamina A se conocen como provitaminas A y se calcula que aproximadamente el 60% de la vitamina A dietaria proviene de éstos (Simpson, 1983). Debido al alto costo de los alimentos de origen animal, la contribución dietaria de la provitamina A aumenta en un 82% en los países en desarrollo. Los compuestos con actividad de provitamina A tienen la ventaja de convertirse en vitamina A sólo cuando el cuerpo lo requiere, evitando así la toxicidad potencial de una sobredosis de ésta. Por otra parte, son diversos los factores que influyen en la absorción y utilización de la provitamina A, por ejemplo la cantidad, tipo y forma física de los carotenoides en la dieta; la ingesta de grasa, vitamina E y fibra; el estado nutricional en relación a las proteínas y cinc; la existencia de ciertas enfermedades e infestación por parásitos. Así, la biodisponibilidad de carotenoides es variable y difícil de evaluar (Simpson, 1983; Rodríguez-Amaya, 1999).

De los más de 600 carotenoides conocidos actualmente, aproximadamente 50 de ellos serían precursores de vitamina A basándose en consideraciones estructurales. Se han podido estimar las biopotencias relativas de sólo unas pocas de estas provitaminas mediante ensayos en ratas. La provitamina A más importante es el β -caroteno. Virtualmente todas las muestras de alimentos carotenogénicos de plantas analizados hasta la fecha contienen β -caroteno como constituyente principal o menor. Estructuralmente, la

vitamina A es en esencia la mitad de la molécula de β -caroteno con una molécula adicional de agua en el extremo de la cadena lateral. Así, el β -caroteno es una potente provitamina A, a la cual se le asigna un 100% de actividad. Un anillo β no sustituido con una cadena poliénica de 11 carbonos es el requerimiento mínimo para la actividad de la vitamina A. Por ello, no son provitaminas A el fitoflueno, ζ -caroteno y licopeno, que carecen de anillos β ; zeaxantina, luteína, violaxantina y astaxantina en los que ambos anillos β tienen sustituyentes hidroxi, epoxi o ceto (Rodríguez-Amaya, 1999).

A los carotenoides también se les han relacionado con un aumento del sistema inmunitario y una disminución del riesgo de enfermedades degenerativas tales como cáncer, enfermedad cardiovascular, degeneración macular relacionada con la edad y formación de cataratas (Mathews-Roth 1985, 1991; Bendich y Olson 1989; Bendish 1990, 1994; Krinsky 1990, 1994; Ziegler 1991; Gerster 1991; Byers y Perry 1992) (figura 9-2). Estos efectos biológicos son independientes de la actividad de provitamina A y se han atribuido a una propiedad antioxidante de los carotenoides a través de la desactivación de los radicales libres (átomos o grupos de átomos que poseen un electrón no compartido) y la captura del oxígeno singulete (Burton 1989; Krinsky 1989; Palozza y Krinsky 1992). La capacidad de los carotenoides para capturar el oxígeno singulete se relaciona con el sistema de doble enlace conjugado y los que tienen nueve o

Cuadro 9-5 Estructura y características de las xantofilas.

Fuente: Rodríguez-Amaya, 1999.

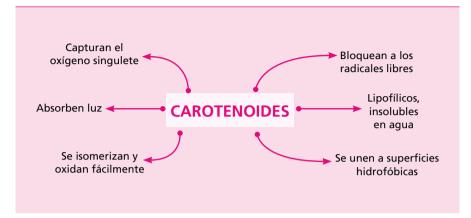
más dobles enlaces otorgan la máxima protección (Foote *et al.*, 1970). Se ha observado que el licopeno acíclico es más efectivo que el β-caroteno bicíclico (Di Mascio *et al.*, 1989). Los resultados obtenidos con un sistema iniciado de radicales libres también sugieren que la cantaxantina y astaxantina, ambas con grupos ceto conjugados son mejores antioxidantes que el β-caroteno y zeaxantina (Terao, 1989).

Fotoprotección. Los carotenoides tienen la capacidad de atrapar o inactivar varias especies de moléculas en estado de excitación electrónica. Esto se ha observado principalmente en moléculas excitadas en reacciones fotosensibles. Como se sabe, la luz puede convertir moléculas a una forma electrónicamente excitada de vida corta, pero que puede interactuar con otras de su misma especie para formar una molécula estable. Esta

última es la que puede reaccionar con una gran variedad de moléculas para iniciar las reacciones fotoquímicas (Rodríguez-Amaya, 1999).

En algunas circunstancias se pueden iniciar dos tipos de reacciones fotoquímicas: 1) pueden reaccionar con varias moléculas y generar radicales libres que pueden iniciar reacciones diversas y dañar a las células, y 2) reaccionar directamente con el oxígeno y formar una molécula de oxígeno excitada electrónicamente llamada oxígeno singulete ($^{1}O_{2}$). El oxígeno singulete es una especie extremadamente reactiva capaz de iniciar la peroxidación de lípidos al reaccionar con ácidos grasos insaturados; de inactivar proteínas y enzimas al reaccionar con aminoácidos como metionina, histidina, triptófano o tirosina o bien, de oxidar residuos de guanina en el ADN o el ARN. Se ha demostrado que los carotenoides son muy efectivos para la inactivación de $^{1}O_{2}$; de esta manera los

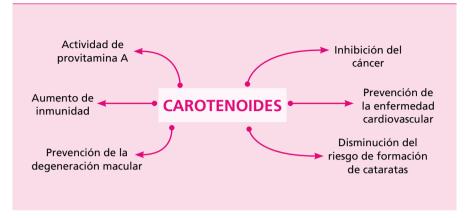
Figura 9-1 Propiedades físicas y químicas importantes de los carotenoides. Fuente: Rodríguez-Amaya, 1999.

carotenoides pueden atrapar catalíticamente el ${}^{1}O_{2}$ y evitar el daño fotoxidativo iniciado por esta molécula reactiva (Krinsky, 1987).

Actividad antioxidante. Los carotenoides también pueden reaccionar con radicales libres como los formados en las reacciones fotoquímicas. Para probarlo se ideó un experimento donde se prepararon liposomas que contenían ácidos grasos insaturados de yema de huevo, colesterol y, en los grupos experimentales, también se adicionó β-caroteno o cantaxantina. Los liposomas se expusieron a $FeCl_2$ para iniciar la peroxidación. Después de un periodo de espera de casi 90 minutos se inició la oxidación, que se determinó por la aparición de malondialdehído. Los liposomas que contenían β-caroteno o cantaxantina no iniciaron la peroxidación de lípidos, lo cual refleja una inhibición en los pasos iniciales de la peroxidación catalizada por el hierro (Palozza *et al.*, 1996).

Figura 9-2 Funciones o acciones que promueven la salud atribuidas a los carotenoides. Fuente: Rodríguez-Amaya, 1999.

Aun cuando no se conoce la reacción química específica que ocurre cuando el carotenoide interactúa con el radical, sí se sabe que la cadena de polieno se rompe y el carotenoide pierde el color (Palozza *et al.*, 1996).

Estimulación del sistema inmunitario. Existen varios reportes que describen alteraciones en el comportamiento inmunológico después de la administración de carotenoides. Se ha demostrado en ratones que una dieta con estos compuestos disminuye la velocidad de crecimiento de tumores implantados (Rettura *et al.*, 1982) y, en algunos casos, se ha obtenido regresión en tumores inducidos por virus (Seifter *et al.*, 1982). Aún no se sabe cómo los pigmentos de tipo carotenoide pueden funcionar en esta estimulación, lo que sí se conoce es que el daño oxidativo a las membranas limita la respuesta inmune y posiblemente los carotenoides funcionen como antioxidantes de éstas (Seifter *et al.*, 1982).

Cuadro 9-6 Carotenoides

Alimento	Nombre científico o comercial	Tipo de análisis	Carotenos totales (µg/g)	α-caroteno (μg/g)	β-caroteno (μg/g)	Luteína (µg/g)	Licopeno (µg/g)	Zeaxantina (μg/g)	β-criptoxantina (μg/g)
Aguacate Hass	Persea americana Mill	2		0.18	0.54	3.62	ND	ND	ND
Aguacate	Persea americana Mill			29*	81*	314*			40*
Acelga hoja cruda	Beta vulgaris L. v. cicla Moq				1 095*	1 503*			
Acelga cocida (35′)	<i>Beta vulgaris</i> L. v. cicla Moq				1 360*	1 960*			
Albaricoque	Armeniaca vulgaris JUSS				140*				28*
Alcachofa cruda	Cynara scolymus				47*	163*			
Alcachofa cocida (30')	Cynara scolymus				59*	275*			
Achiote	Bixia orellana L.				0.34**				
Alfalfa	Medicago sativa L.				0.74**				
Apio blanco	Apium graveolens				65*	163*			
Apio hojas, crudas, frescas	Apium graveolens				580				
Apio tallo, crudo, frescos	Apium graveolens				27				
Apio verde crudo	Apium graveolens var rapaceum				570*	860*			
Apio verde cocido (32')	Apium graveolens var rapaceum				1 109*	1 335*			
Arvejas, crudas, frescas	Nasturtium aquaticum Br.				129*				
Berro	Nasturtium officinalis				1.04**				
Brócoli crudo	Brassica oleracea var italica				414*	1 108*			
Brócoli cocido (21′)	Brassica oleracea var italica				450*	1 043*			
Calabaza amarilla	Cucurbita sp.	2		ND	21.57	15.64	ND	ND	ND
Calabaza criolla	Cucurbita pepo				1.11**				
Calabacín crudo	Cucurbita pepo L.				21*	108*			6*
Calabaza de Castilla	Cucurbita sp.				1.95**				
Calabacín cocido (15′)	Cucurbita sp.				28*	169*			11*
Calabaza menina verde (inmadura)	Cucurbita moschata			0.1	1.5				
Calabaza menina verde (parcial. Madura)	Cucurbita moschata			ND	ND				
Calabaza menina verde (madura)	Cucurbita moschata			23	39				
Camote blanco	Ipomea batatas	2		ND	76.9	0.5	ND	2.1	ND
Camote amarillo	Ipomea batatas Lam				2.7				
Capulín fruta	Prunas capuli Cav				0.51**				
Caqui Fuyu (inmaduro)	Diospyros lotus L.			0.1	0.4				0.1
Caqui Fuyu (parcial. Maduro)	Diospyros lotus L.			0.2	0.6				0.5
Caqui Fuyu (maduro)	Diospyros lotus L.			0.3	1				0.6
Caqui Sheng (inmaduro)	Diospyros lotus L.			0.2	0.9				0.1

Continúa

Cuadro 9-6 Carotenoides. (Continuación)

Alimento	Nombre científico o comercial	Tipo de análisis	Carotenos totales (µg/g)	α-caroteno (μg/g)	β-caroteno (μg/g)	Luteína (µg/g)	Licopeno (µg/g)	Zeaxantina (µg/g)	β-criptoxantina (μg/g)
Caqui Sheng (parcial. Madura)	Diospyros lotus L.			0.3	1				0.5
Caqui Sheng (madura)	Diospyros lotus L.			0.4	1.6				1.3
Caqui Yotsumizo (inmadura)	Diospyros lotus L.			0.1	1.6				0.2
Caqui Yotsumizo (parcial. Madura)	Diospyros lotus L.			0.5	5.5				1.6
Caqui Yotsumizo (madura)	Diospyros lotus L.			0.5	8.5				13
Cebolla cruda	Allium cepa				1*	2*			
Cebolla cocida (38')	Allium cepa				3*	5*			
Cerezas	Prunus avium			2*	13*	44*	10*	4*	5*
Cerezas (almíbar)	Prunus avium				0.12**				
Cereza amarilla (inmadura)	Prunus avium				1.3				
Cereza amarilla (parcial. Madura)	Prunus avium				0.6				
Cereza amarilla (Madura)	Prunus avium				0.4				
Ciruela amarilla	Prunus avium				127*	83*			
Chabacano, fruta	Prunus armeniaca L.				2.54**				
Chabacano, almíbar	Prunus armeniaca L.				0.23**				
Chaya (hojas)	Cnidoscolus chayamansa				8.52**				
Chícharo	Pisum sativum				0.58**				
Chile ancho	Capsicum Nahum L. grossum sendt.				16.52**				
Chile habanero	Capsicum sp.				0.53**				
Chile cascabel	Capsicum Nahum L. V. Cerasiforme Mill				18.60**				
Chile chilaca	Capsicum annum L.V.				1.75**				
Chile chipotle	Capsicum annum L. Dulce Hort.				6.05**				
Chile guajillo	Capsicum annum L. Longum Sendt.				44.40**				
Chile morita	Capsicum Nahum L. abbreviatum Fing.				10.50**				
Chile mulato	Capsicum Nahum L. grossum Sendt.				12.27**				
Chile para rellenar	Capsicum sp.				3.66**				
Chile pasilla	Capsicum Nahum L. Longum Sendt.				56.60**				
Chile piquín	Capsicum frutescens L.				4.50**				
Chile serrano	Capsicum sp.	2		4.34	ND	ND	ND	ND	ND
Chipilín	Crotalaria guatemalensis				6.90**				
Cilantro	Coriandrum sativum L.				4.31**				
Col Bruselas cruda	Brassica oleracea var gemmifera				77*	185*			

Cuadro 9-6 Carotenoides. (Continuación)

Alimento	Nombre científico o comercial	Tipo de análisis	Carotenos totales (µg/g)	α-caroteno (μg/g)	β-caroteno (μg/g)	Luteína (µg/g)	Licopeno (μg/g)	Zeaxantina (µg/g)	β-criptoxantina (μg/g)
Col Bruselas cocida (25')	Brassica oleracea var gemmifera				162*	468*			
Chile jalapeño	Capsicum Nahum L.	2		ND	4.7	2.7	ND	ND	ND
Coliflor cruda	Brassica oleracea botrytis				2*	4*			
Coliflor cocida (30')	Brassica oleracea botrytis				162*	468*			
Dátiles	Phoenix dactylifera				0.11**				
Durazno amarillo	Prunas persica Sieb. Et Zucc.				0.20**				
Durazno prisco	Prunas persica Sieb. Et Zucc.				0.32**				
Ejote	Phaseolus vulgaris L.				0.42**				
Endivia/achicoria	Cichorium intibus				4.99**				
Epazote	Chenopodium ambrosioides L.				1.82**				
Escarola (inmadura)	Cichorium endivia				4.2				
Escarola (parcial. Madura)	Cichorium endivia				ND				
Escarola (madura)	Cichorium endivia				14				
Espárrago verde crudo	Asparagus officinalis				320*	609*			
Espárrago verde cocido (10')	Asparagus officinalis				387*	738*			
Espinacas frescas	Spinacia oleracea	2		ND	42.3	ND	59.12	ND	ND
Espinaca hoja, cruda	Spinacia oleracea				1 875*				
Espinaca hoja, cruda	Spinacia oleracea				3 254*	4 229*		377*	
Espinacas congeladas	Spinacia oleracea	2		ND	8.94	ND	25	ND	ND
Espinaca cocida (10')	Spinacia oleracea				4 626*	6 422*		564	
Flor de calabaza	Cucurbita mexicana L.				0.53**				
Flor de yuca	Yucca elrphantipes Regel				0.53**				
Fresa Tenira (inmadura)	Fragaria mexicana Schl.				0.4				
Fresa Tenira (parcial. Madura)	Fragaria mexicana Schl.				0.2				
Fresa Tenira (madura)	Fragaria mexicana Schl.				tr				
Fresón	Fragaria sp.				4*	14*			
Frijol negro	Phaseolus vulgaris L.				0.04**				
Granada china	Pasiflora ligularis Juss				0.25**				
Grosella roja (inmadura)	Punica granatum L.				2.4				
Grosella roja (parcial. Madura)	Punica granatum L.				2.7				
Grosella roja (madura)	Punica granatum L.				0.6				
Guaje morado, semillas frescas	Leucaena esculenta Benth				0.19**				
Guaje, harina descascarillada	Leucaena esculenta				1.47**				

Cuadro 9-6 Carotenoides. (Continuación)

Alimento	Nombre científico o comercial	Tipo de análisis	Carotenos totales (μg/g)	α-caroteno (μg/g)	β-caroteno (μg/g)	Luteína (µg/g)	Licopeno (µg/g)	Zeaxantina (µg/g)	β-criptoxantina (μg/g)
Guaje semillas (secas)	Leucaena esculenta Benth				2.25**				
Guaje verde, semillas frescas	Leucaena esculenta Benth				0.16**				
Guanábana	Annona glabra L.				0.35**				
Guayaba fruta	Psidium guajava L.				1.47**				
Guayaba calvillo	Psidium guajava L.	1		ND	0.4	ND	0.14	ND	ND
Mandarina (inmadura)	Citrus nobilis deliciosa Swingle			0.1	0.1				2.6
Mandarina (parcial. Madura)	Citrus nobilis deliciosa Swingle			0.1	0.1				3.4
Mandarina (madura)	Citrus nobilis deliciosa Swingle			0.1	0.3				5.6
Higo fruta	Picus carica				0.13**				
Huaunzontle	Chenopodium nutalliae Saff				4.28**				
Jitomate canario	Lycopersicum esculentum				443*	44*	1 604*		
Jitomate "pera"	Lycopersicum esculentum				393*	72*	6 2273*		
Jitomate Saladet	Lycopersicum esculentum	1		ND	58.85	ND	53.18	ND	ND
Jitomate Saladet fresco	Lycopersicum esculentum	2		ND	12.4	ND	5.1	ND	ND
Jitomate Sinaloa fresco	Lycopersicum esculentum	2		ND	4.2	ND	37.2	ND	ND
Judía verde, cruda	Phaseolus vulgaris			35*	166*	365*			
Judía cocida (35')	Phaseolus vulgaris			79*	238*	487*			
Jugo de jitomate	Lycopersicum esculentum	2		ND	ND	ND	0.8	ND	ND
Kiwi (inmadura)	Actinia chinensis planch				1.3				
Kiwi (parcial. Madura)	Actinia chinensis planch				0.8				
Kiwi (madura)	Actinia chinensis planch				0.1				
Kumquat (inmadura)	Fortunilla japonica			0.3	2.8				0.3
Kumquat (parcial. Madura)	Fortunilla japonica			0.3	1.8				0.5
Kumquat (madura)	Fortunilla japonica			0.1	0.2				3.2
Lechuga (inmadura)	Lactuca sativa				3.5				
Lechuga (parcial. Madura)	Lactuca sativa				ND				
Lechuga (madura)	Lactuca sativa				12				
Lechuga hoja alargada	Lactuca sativa				172*	340*			
Lechuga hoja iceberg	Lactuca sativa				48*	140*			
Lentejas, semillas	Ervum lens L.				0.90**				
Limón	Citrus medica					2*		1*	14*
Lombarda cruda	Brassica oleracea v. capitata rubra				3*	8*			
Lombarda cocida (38')	Brassica oleracea v. capitata rubra				7*	23*			

Cuadro 9-6 Carotenoides. (Continuación)

Alimento	Nombre científico o comercial	Tipo de análisis	Carotenos totales (μg/g)	α-caroteno (μg/g)	β-caroteno (μg/g)	Luteína (µg/g)	Licopeno (µg/g)	Zeaxantina (µg/g)	β-criptoxantina (μg/g)
Maíz amarillo	Zea mays L.				15.00**				
Maíz blanco	Zea mays L.				0.03**				
Mamey fruta	Calocarpum mammosum Pierre				1.46**				
Mandarina	Citrus nobilis loureiro				213*				843*
Mandarina Mónica (jugo)	Citrus nobilis loureiro	1		ND	1.14	0.41	ND	2.38	8.47
Mango criollo	Mangifera indica L.				2.18**				
Mango dominico	Mangifera indica L.				0.50**				
Mango de manila	Mangifera indica L.				3.07**				
Mango Badami (inmadura)	Magnifera sp.				0.2				Tr
Mango Badami (parcial. Madura)	Magnifera sp.				11.3				0.5
Mango Badami (madura)	Magnifera sp.				45.2				0.4
Mango Keitt (inmadura)	Magnifera sp.				1.7				Tr
Mango Keitt (parcial. Madura)	Magnifera sp.				4.2				Tr
Mango Keitt (madura)	Magnifera sp.				6.7				0.2
Mango Tommy Adkins (inmadura)	Magnifera sp.				2				0.1
Mango Tommy Adkins (parcial. Madura)	Magnifera sp.				4				0.1
Mango Tommy Adkins (madura)	Magnifera sp.				5.8				0.3
Manzana	Malus sylvestris mill				20*	6*			8*
Melocotón	Prunas persica stokes			3*	74*	16*		31*	
Mezquite, semillas	Prosopis juliflora D.C.				0.15**				
Melón	Cucumis melo				21*	2*			
Naranja	Citrus aurantium			13*	48*	68*		66*	448*
Naranja Valencia	Citrus aurantium	1		ND	0.38	0.12	ND	1.25	1.2
Níspero	Eriobotrya japonica Lindl				977*				663*
Nopal	Opuntia sp.	2		ND	3.9	5.45	ND	ND	ND
Oliva hojiblanca (inmadura)	Olea europea				8.4				
Oliva hojiblanca (parcial. Madura)	Olea europea				5.1				
Oliva hojiblanca (madura)	Olea europea				3.7				
Oliva manzilla (inmadura)	Olea europea				7.3				
Oliva manzilla (parcial. Madura)	Olea europea				3.7				
Oliva manzilla (madura)	Olea europea				2.1				
Orégano de Castilla	Coleus aromaticus Benth.				1.12**				
Orégano de la tierra	Limpia graveolens H.B.K.				8.38**				

Cuadro 9-6 Carotenoides. (Continuación)

Alimento	Nombre científico o comercial	Tipo de análisis	Carotenos totales (µg/g)	α-caroteno (μg/g)	β-caroteno (μg/g)	Luteína (µg/g)	Licopeno (µg/g)	Zeaxantina (µg/g)	β-criptoxantina (μg/g)
Patata cruda	Solanum tuberosum				1*	12*			
Patata cocida (20')	Solanum tuberosum				2*	44*			
Papaya (inmadura)	Carica papaya L.				0.6				1.7
Papaya (parcial. Madura)	Carica papaya L.				ND				ND
Papaya (madura)	Carica papaya L.				1.2				6.7
Papaya maradol	Carica papaya L.	1		ND	5.32	ND	1.76	ND	2.41
Pepino	Cucumis sativus				11*	16*			
Pera	Pyrus communis				2*	11*			3*
Perejil	Petroselinum sativ. Hoffmann				4.91**				
Pimienta agridulce (inmadura)	Piper nigrum L.				4.7				ND
Pimienta agridulce (parcial. Madura)	Piper nigrum L.				14				9.3
Pimienta agridulce (madura)	Piper nigrum L.				106				76
Pimienta bola (inmadura)	Piper nigrum L.				6				ND
Pimienta bola (parcial. Madura)	Piper nigrum L.				17				9.1
Pimienta bola (madura)	Piper nigrum L.				71				26
Pimienta Collage Gold (inmadura)	Piper nigrum L.				0.4				ND
Pimienta Collage Gold (parcial. Madura)	Piper nigrum L.				3				4
Pimienta Collage Gold (madura)	Piper nigrum L.				36				18
Pimienta Golden California Wonder (inmadura)	Piper nigrum L.				ND				ND
Pimienta Golden California Wonder (parcial. Madura)	Piper nigrum L.				0.4				1
Pimienta Golden California Wonder (madura)	Piper nigrum L.				2				3
Pimienta Long Red Cayenne (inmadura)	Piper nigrum L.			1	8				ND
Pimienta Long Red Cayenne (parcial. Madura)	Piper nigrum L.			5	40				4
Pimienta Long Red Cayenne (madura)	Piper nigrum L.			9	108				37
Pimienta Pacific Bell (inmadura)	Piper nigrum L.			ND	2				ND
Pimienta Pacific Bell (parcial. Madura)	Piper nigrum L.			0.4	3				1
Pimienta Pacific Bell (madura)	Piper nigrum L.			0.1	16				5
Pimienta Ram Horn (inmadura)	Piper nigrum L.			0.1	0.8				ND
Pimienta Ram Horn (parcial. Madura)	Piper nigrum L.			4	7				4

Cuadro 9-6 Carotenoides. (Continuación)

Alimento	Nombre científico o comercial	Tipo de análisis	Carotenos totales (µg/g)	α-caroteno (μg/g)	β-caroteno (μg/g)	Luteína (µg/g)	Licopeno (µg/g)	Zeaxantina (µg/g)	β-criptoxantina (μg/g)
Pimienta Ram Horn (madura)	Piper nigrum L.			1	28				15
Pimiento rojo crudo	Capsicum annuum				478*			289*	251*
Pimiento rojo cocido (38')	Capsicum annuum				768*			390*	371*
Pimiento verde crudo	Capsicum annuum				205*	341*			
Pimiento verde cocido (25')	Capsicum annuum				255*	377*			
Plátano	Musa cavendishii			63*	77*	7*			
Plátano macho	Musa paradisiaca				0.28**				
Plátano Tabasco	Musa paradisiaca				1.95**				
Puerro crudo	Allium porrum				5*	76*		5*	
Puerro cocido (17')	Allium porrum				99*	171*		19*	
Puré de durazno	Prunas persica	2		0.96	0.92	ND	ND	ND	ND
Puré de espinacas	Spinacea olecacea	2		10.96	23.51	39.48	ND	ND	ND
Puré de espinacas	Spinacea olecacea	2		ND	10.96	ND	23.51	ND	ND
Puré de jitomate	Lycopersicum esculentum	2		4.23	6.31	ND	10.79	ND	ND
Puré de jitomate enlatado	Lycopersicum esculentum	2		ND	ND	ND	3.22	ND	ND
Puré de mango	Mangifera indica	2		0.14	2.12	ND	ND	ND	ND
Puré de zanahoria	Daucus carota	2		8.49	75.16	ND	ND	ND	ND
Quelite	Amaranthus hybridus L.				4.33**				
Repollo blanco crudo	Brassica oleraceal L. var capitata L.				22*	59*		6*	
Repollo blanco cocido (25')	Brassica oleraceal L. var capitata L.				33*	93*		6*	
Salsa condimentada y frita	Brassica oleraceal L. var capitata L.	2		ND	5.19	ND	0.56	ND	ND
Sandía	Citrullus lanatus (Thunb.)				77*	40*	2 454*		62*
Sopa de espinaca en polvo	Spinacea olecacea	2		ND	ND	5.82	ND	ND	ND
Sopa de jitomate	Lycopersicum esculentum	2		ND	ND	ND	0.82	ND	ND
Sopa deshidratada de espinacas	Spinacea olecacea	2		ND	ND	ND	5.82	ND	ND
Tejocote	Crataegus mexicana Moc et Sess	2		6.7	1.55	ND	ND	ND	ND
Toronja sangría	Citrus decumana L.	1		ND	3.5	0.8	1.96	ND	ND
Trigo (granillo)	Triticum sativum Lam.				0.02**				
Uva blanca	Vitis vinifera				17*	13*			
Verdolaga	Portulaca sativa				3.25**				
Yerbabuena	Mentha sativa L.				6.60**				
Zanahoria	Daucus carota	1		ND	112.44	5.66	ND	ND	N D
Zanahoria congelada	Daucus carota	2		35.73	10.11	ND	ND	ND	ND

Continúa

Cuadro 9-6 Carotenoides. (Continuación)

Alimento	Nombre científico o comercial	Tipo de análisis	Carotenos totales (µg/g)	α-caroteno (μg/g)	β-caroteno (μg/g)	Luteína (µg/g)	Licopeno (μg/g)	Zeaxantina (μg/g)	β-criptoxantina (μg/g)
Zanahoria fresca	Daucus carota	2	(μ9/9/	51.09	92.45	ND	ND	ND	ND
Zanahoria deshidratada	Daucus carota	2		74	73.2	ND	ND	ND	ND
Zanahoria cruda	Daucus carota			2 895*	6 628*	288*			
Zanahoria cocida (33')	Daucus carota			3 245*	8162*	273*			
Zapote amarillo	Mammea americana L.				0.18**				
Zapote negro	Diospiros ebenaster Retz				0.19**				
Zanahoria en escabeche	Daucus carota	2		34.98	ND	ND	ND	ND	ND
Zanahoria enlatada	Daucus carota	2		12.54	8.59	ND	ND	ND	ND
	·		Alimentos v	arios					
Dulce de calabaza amarilla	Conserva	2		ND	20.64	8.16	ND	ND	ND
Dulce de camote	Conserva	2		ND	52.74	0.52	ND	ND	ND
Harina p/atole c/cal	Zea mays L.				0.02**				
Harina p/atole s/cal	Zea mays L.				0.01**				
Harina p/tortillas	Zea mays L.				0.01**				
Huevo tortilla			40						
Leche de cabra			35						
Leche de oveja			5						
Leche de vaca 1.65% MG			8						
Leche de vaca 3.5% MG			17						
Leche de vaca 3.2% MG			15.22						
Leche en polvo entera			140						
Nata para montar			150						
Yogur de frutas descremado			0.5						
Yogur de frutas entero			16						
Yogur natural 3.5% MG			18						
Cuajada			18						
Queso Brie 50% MG			100						
Queso Cammembert 45% MG			190						
Queso de bola (EDAM) 40% MG			60						
Queso EMMENTAL 45% MG			140						
Queso en lonchas 40% MG			54						
Arroz guisado	Oryza sativa L.				0.07**				
Mango en almíbar	Conserva				0.55**				

Cuadro 9-6 Carotenoides. (Continuación)

Alimento	Nombre científico o comercial	Tipo de análisis	Carotenos totales (µg/g)	α-caroteno (μg/g)	β-caroteno (μg/g)	Luteína (µg/g)	Licopeno (µg/g)	Zeaxantina (μg/g)	β-criptoxantina (μg/g)
Mermelada de durazno	Conserva	2		0.38	0.3	ND	ND	ND	ND
Pozole maíz amarillo	Zea mays L.				0.28**				
Tortilla					0.14**				
Salsa de jitomate condimentada y frita	Conserva	2		ND	5.19	ND	3.22	ND	ND

Fuente No. Por gramo de alimento en peso neto. Tipo de análisis: 1) HPLC y 2) cromatografía en columna abierta. ND = No detectado. MG = Materia grasa. * mg/100 g. tr = trazas. ** mg/100 g.

Referencias bibliográficas

Bautista M, Barboza E, Gamiño Z. *Alimentos bajos en energía: ¿qué es lo que debemos saber de ellos?* Acta Universitaria, 2005;15(3):25-33.

Chabacano o albaricoque, ciruela cereza (roja), durazno amarillo, fresa, guanábana, jícama, limón real, mandarina, mango de Manila, melón chino, naranja (jugo promedio), papaya, piña, sandía, tamarindo, toronja y tuna cardona.

Bendich A. y Olson J.A. (1989). Biological actions of carotenoids. FASEB J. 3:193-197.

Bendich A. (1990). "Carotenoids and the immune system". In *Carotenoids: Chemistry and Biology*. Eds. N.I. Krinsky M.M., Mathewus-Roth and R.F. Taylor. New York: Plenum Press. 323-335 pp.

Bendich A. (1994). Recent advances in clinical research involving carotenoids. Pure Appl. Chem. 66:1017-1024.

Byers T. v. Perry G. (1992). Dietary carotenes, vitamin C. and vitamin E as protective antioxidants in human

Byers T. y Perry G. (1992). Dietary carotenes, vitamin C, and vitamin E as protective antioxidants in human cancers. Ann. Rev. Nutr. 12:139-159.

Burton G.W. (1989). Antioxidant action of carotenoids. J. Nutr. 119:109-111.

DiMascio P., Kaiser S. y Sies H. (1989). Lycopene as the most efficient biological carotenoid singlet oxygen quencher. Arch. Biochem. Biophys. 274:532-538.

Foote C.S., Chang Y.C. y Denny R.W. (1970). *Chemistry of singlet oxygen. X. Carotenoid quenching parallels biological protection.* J. Am. Chem. Soc. 92:5216-5218.

Gebhardt S, Robin T. *Nutritive value of foods*. US Department of Agriculture, Agricultural Research Service, Home and Garden, 2002;72.

Arándano azul, chirimoya, ciruela cereza (roja), ciruela amarilla, durazno amarillo, frambuesa, fresa, guayaba blanca, higo, jícama, kiwi, limón agrio, mandarina, mango (promedio), melón chino, nectarina, piña, tamarindo, uva y zarzamora.

Gerster H. (1991). Potential role of beta-carotene in the prevention of cardiovascular disease. Int. J. Vit. Nutr. Res. 61:277-291.

Krinsky N.L. (1987). Carotenoids in Medicine. In: Carotenoids. Chemistry and Biology, Editors: Krinsky N.L., Mathews-Roth M.M. and Taylor R.F. Plenum Publishing Corporation, New York. USA. pp. 279-291.

Krinsky N.L. (1989). Antioxidant functions of carotenoids. Free Radical Biol. Med. 7:617-635.

Krinsky N.L. (1990). "Carotenoids in Medicine". In Carotenoids. Chemistry and Biology. Eds. N.L. Krinsky, M.M. Mathews-Roth and R.F. Taylor. New York: Plenum Press, 279-291 pp.

Krinsky N.L. (1994). The biological properties of carotenoids. Pure Appl. Chem. 66:1003-1010.

Lowe F, Fagelman E. Cranberry juice and urinary tract infections: What is the evidence? Urology, 2001;57(3): 407-413.

Arándano rojo.

Marquina V, Araujo L, Ruiz J. Composición química y capacidad antioxidante en fruta, pulpa y mermelada de guayaba (Psidium guajava L.). ALAN, 2008;58(1):98-102.

Guayaba (promedio).

Mathews-Roth M.M. y Krinsky N.L. (1985). Carotenoids dose level and protection against UV-B induced skin tumors. Photochem Photobiol. 42:35:38.

Muñoz de Chávez M., Ledesma SJA., Chávez VA., Pérez-Gil RF., Mendoza ME., Castañeda LJ., Calvo C., Castro GM., Sánchez CC y Ávila CA. (2002). *Tablas de Valor Nutritivo de Alimentos*. Ed. McGraw-Hill Interamericana. México D.F. 203 pp.

Palozza P. y Krinsky N.L. (1992). Antioxidant effects of carotenoids in vivo and in vitro: An overview. Methods Enzimol. 213:403-420.

Palozza P., Luberto C., Ricci P., Sgarlata E., Calviello G. y Bartoli G.M. (1996). *Effect of* β-carotene and canthaxanthin on ter-butyl hydroperoxide-induced lipid peroxidation in murine normal and tumor thymocytes. Arch. Biophys, 325:145-151.

Peña MG. (1997). Tabla de Composición de Alimentos. Ed. Nutrisa, S.A., Madrid, España. 121 pp.

Rettura G., Strantford F., Levenson S.M. y Seifter E. (1982). Prophylactic and Therapeutic actions of supplemental β-carotene in mice inoculated with C3HBA adenocarcinoma cells: Lack of therapeutic action of supplemental ascorbic acid. J. Natl. Cancer Inst. 69:73-77.

Rodríguez-Amaya D.B. (1999). Carotenoides y preparación de alimentos: La retención de los carotenoides provitamina A en alimentos preparados, procesados y almacenados. OMNI Project, Brasil. 99 pp.

Seifter E., Rettura G., Padawer J. y Levenson S.M. (1982). Murine sarcoma virus tumors in CBAIJ mice: chemopreventive and chemotherapeutic actions of supplemental β-carotene. J. Natl. Cancer Inst. 68:834-840.

Simpson K.L. (1983). Relative value of carotenoids as precursors of vitamin A. Proc. Nutr. Soc. 42:7-17.

Stückrath R. Formulación de una pasta gelificada a partir del descarte de arándanos (Vaccinium corymbosum). Inf Tecnol, 2007;18(2):53-60.

Arándano azul.

Tabla de Composición de Alimentos de Uruguay (2002). *Ministerio de Trabajo y Seguridad Social*. Montevideo, Uruguay. 39 pp.

Tarao J. (1989). Antioxidant activity of β -carotene-related carotenoids in solution. Lipids, 24:659-661. www.Kelloggs.es

Yoldi M, Zudaire G. Las frutas sabrosas, saludables, imprescindibles. Fundación Grupo Eroski, 2004.

Arándano rojo, ciruela amarilla, frambuesa, fresa, granada roja, higo, lima, limón real, mandarina, manzana, melón valenciano, membrillo, níspero, pera, piña, plátano Tabasco (banano), toronja y zarzamora.

Ziegler R.G. (1991). Vegetables, fruits, and carotenoids and the risk of cancer. Am. J. Clin. Nutr. 53:251S-259S.

Carnes y vísceras Eduardo Mendoza Martínez

La carne y los productos cárnicos

La carne se puede definir como la porción muscular de las especies animales que emplea el hombre como alimento, y también como la porción comestible de los animales que se emplean como alimento; esta última definición incluye a las vísceras.

Muy temprano la carne empezó a jugar un papel relevante en la dieta en la evolución del ser humano. Es muy posible que al inicio el hombre se alimentara de carroña dejada por los grandes felinos, hasta dar inicio a primitivas técnicas de caza. Más tarde se desarrolló la domesticación de los animales, siendo el ganado bovino uno de los primeros. Con el desarrollo de la ganadería hubo una fuente de carne más confiable, y al mismo tiempo se produjo una reducción del número de especies utilizadas a poco más de dos docenas, de las cuales sólo la mitad constituyen en la actualidad recursos importantes. Entre esas especies se incluyen los ganados bovino, porcino, ovino y caprino, búfalo, camello, yak, llama, venado y otros. Además de carne, el ganado bovino proporciona leche, y se sigue utilizando en algunos países como auxiliar en las labores agrícolas, por lo que se le considera de triple propósito.

A pesar de tener disponibles más de veinte especies, la carne proviene principalmente de los ganados bovino, porcino, ovino y de algunas aves. Los tres primeros se denominan con frecuencia como especies de carne "roja" y la última se considera de carne "blanca". A nivel mundial, la que se produce en mayor cantidad es la de cerdo, seguida por la de pollo, de bovino y, en menor cantidad, la de cordero. Las diferencias en la producción se deben a las preferencias de los consumidores. Las carnes de pollo, y en menor proporción las de cerdo, son más baratas que las de bovino y ovino.

ASPECTOS DEL MERCADO MEXICANO

La evolución de la producción de carnes en México durante la última década es el resultado de la compleja interacción entre las diferentes ramas de la ganadería, enfocada a la obtención de ganado para abasto, y las preferencias del consumidor. Aunado a esto existe la necesidad de satisfacer las demandas nutritivas de una población siempre creciente.

Las tres ramas de la ganadería: bovina, porcina y avicultura, concentran el 98% de la producción doméstica de carne. En 2009, en once entidades del país se tuvo el 68% de la oferta interna de carnes.

El consumo de carnes de pollo y de pavo se ha incrementado en los últimos años, primero, por su precio, que es más accesible, y también por su imagen de producto sano.

APORTE NUTRITIVO DE LA CARNE

La carne aporta a la dieta proteínas de buena calidad y, dependiendo de la especie y del corte, cantidades variables de grasa, misma que es una excelente fuente de energía. Para las antiguas poblaciones cazadoras-recolectoras, la grasa constituía un atributo muy valioso de la carne. En la actualidad, con una demanda de energía menor en la mayoría de las poblaciones del mundo occidental, entre las que se incluye México, puede ser menos beneficioso, por lo que existe una tendencia general a reducir su cantidad en los animales. Realmente, desde el punto de vista de la salud humana, una dieta rica en grasa es poco recomendable. Lo importante no es sólo la cantidad de carne consumida, sino también el corte de carne.

La carne es una fuente importante de algunas vitaminas del grupo B, especialmente tiamina y niacina, riboflavina, piridoxina y cianocobalamina. También aporta a la dieta algunos nutrimentos inorgánicos como hierro, cinc y selenio. El hierro de la carne tiene una biodisponibilidad elevada. La deficiencia de hierro es la más común a nivel mundial. El aporte de hidratos de carbono es realmente muy bajo y no contiene fibra cruda.

ASPECTOS DE SALUD

Las dietas de los países en desarrollo poseen una menor densidad energética y niveles elevados de fibra. Las dietas que tienen una alta densidad energética y son bajas en fibra tienden a asociarse con varias enfermedades crónicas entre las que se encuentran las coronarias, la cerebrovascular y varios tipos de cáncer. Un factor adicional es que los altos niveles de grasa total de la dieta frecuentemente están asociados con un riesgo mayor de presentar un nivel elevado de colesterol plasmático y una presión sanguínea elevada, que aparentemente son afectados de un modo adverso por las dietas ricas en grasa, particularmente la saturada, aunque la susceptibilidad de cada persona parece tener también un importante componente genético.

Los productos de origen animal pueden ser una fuente importante de intoxicaciones alimentarias en los humanos, principalmente las causadas por *Salmonella* y *Campylobacter*. Este último es un agente contaminante que sin duda proviene de animales. Determinadas variedades de *Escherichia coli*, especialmente la *E. coli O157:H4*, encontradas en el intestino del ganado bovino, han causado serias epidemias de gastroenteritis.

La contaminación de la carne por bacterias se puede prevenir con el empleo de prácticas de higiene adecuadas durante el sacrificio de los animales, la obtención de la canal, el proceso de maduración y el transporte. Los consumidores pueden evitar intoxicaciones por medio de métodos de cocción adecuados.

CALIDAD DE LA CARNE

El manejo *antemortem* y las condiciones en que se realice el sacrificio son factores que tienen una gran influencia en la calidad de la carne.

Factores que afectan la calidad

Estrés. Es un estado de adaptación de los animales que se caracteriza por un desequilibrio de la homeostasis. Es una respuesta del animal a los estímulos agresivos como el

miedo, el hambre, la sed, las condiciones climáticas extremas o los agentes nocivos que le producen profundos cambios fisiológicos, mismos que inclusive le pueden causar la muerre.

MADURACIÓN DE LA CARNE

El proceso que consiste en mantener la carne fresca a una temperatura superior al punto de congelación se denomina maduración, y durante éste la carne reduce su pH y mejora su blandura y aroma. La maduración de la carne es un proceso muy variable y depende de varios factores, como son la especie, la edad, el tipo de músculo, etc., así como de las condiciones del procesamiento.

Durante la maduración, enzimas propias de la carne como son las proteasas, son fundamentales en el proceso de ablandamiento y el sabor de la carne.

ABLANDAMIENTO

Para obtener una carne más blanda se pueden adicionar enzimas de origen vegetal, como la papaína (que es la más empleada), pero también se pueden utilizar la ficina y la bromelina.

PRODUCTOS CÁRNICOS

En México, los productos cárnicos de mayor consumo son el jamón cocido y la salchicha Viena, que constituyen aproximadamente 85% del total. El consumo de los productos cárnicos se concentra en el Distrito Federal, Nuevo León, Jalisco, Chihuahua y Baja California.

La carne de ave, principalmente la de pavo, ha venido desplazando a la de bovino y la de cerdo en algunos productos cárnicos de amplio consumo. Lo anterior se debe a que tiene un precio menor y una imagen de producto sano para los consumidores.

Referencias bibliográficas

Guías Empresariales. Embutidos. México: LIMUSA/Noriega Editores, 2000

Hui YH, Guerrero I, Rosmini MR (comp). Ciencia y Tecnología de Carnes. México: LIMUSA/Noriega Editores, 2006

Warris PD. Ciencia de la Carne. España: Acribia Editorial, 2000.

Cuadro 10-1 Nombres en español, científico y en inglés de carnes y vísceras.

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Aves de corral		Poultry and domestic towls
CYV-ADC-1	Gallina joven	Gallus gallus	Young hen
CYV-ADC-2	Ganso de crianza	Anser anser	Goose
CYV-ADC-3	Guajolote o pavo	Meleagris gallopavo	Turkey
CYV-ADC-4	Hígado de pollo		Chicken liver
CYV-ADC-5	Paloma	Columba livia	Pigeon
CYV-ADC-6	Pato de crianza	Anas platyrhynchos	Duck
CYV-ADC-7	Pollo (pechuga con piel)	Gallus domesticus	Skinned chicken breast
CYV-ADC-8	Pollo (pierna con piel)	Gallus domesticus	Chicken drumstrick with skin
CYV-ADC-9	Pollo (promedio)	Gallus domesticus	Chicken (average)
	Borrego		Lamb
CYV-BOR-1	Cabeza sancochada de borrego		Lamb cooked head
CYV-BOR-2	Carne grasa de borrego		Fat lamb meat
CYV-BOR-3	Carne semigrasa de borrego		Half fat lamb meat
CYV-BOR-4	Carne de borrego magra con hueso		Lean lamb meat with bone
CYV-BOR-5	Carne de borrego magra sin hueso		Boneless lean lambmeat
CYV-BOR-6	Hígado de borrego		Lamb liver
CYV-BOR-7	Riñones de borrego		Lamb kidneys
CYV-BOR-8	Patas cocidas de borrego		Lamb boiled feet
	Res y derivados		Beef and beef products
CYV-RYD-1	Carne de res grasosa con hueso	Bos taurus	Fatbeef meat with bone
CYV-RYD-2	Carne de res grasosa sin hueso	Bos taurus	Deboned fat beef
CYV-RYD-3	Carne de res semigrasosa	Bos taurus	Semi-fat beef
CYV-RYD-4	Carne de res magra	Bos taurus	Lean beef
CYV-RYD-5	Costillas gordas de res	Bos taurus	Spareribs with fat
CYV-RYD-6	Ternera en canal	Bos taurus	Dressed veal
	Cortes de res (carne magra)		Beef cuts (low fat)
CYV-CDR-1	Aguayón (corte de res)	Bos taurus	Beef rump
CYV-CDR-2	Agujas de res	Bos taurus	Beef spareribs
CYV-CDR-3	Carne de res, seca	Bos taurus	Dry beef
CYV-CDR-4	Carne molida de res (especial)	Bos taurus	Ground meat (best quality)
CYV-CDR-5	Carne molida de res (regular)	Bos taurus	Meat for hamburger (ground scrapage)
CYV-CDR-6	Cecina de res, oreada (tasajo)		Air-dried beef-salted

Cuadro 10-1 Nombres en español, científico y en inglés de carnes y vísceras. (Continuación)

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
CYV-CDR-7	Chambarete (corte de res)		Beef foreshank
CYV-CDR-8	Cuete (corte de res)		Beef loin
CYV-CDR-9	Corazón de res		Beef heart
CYV-CDR-10	Falda (corte de res)		Beef plate
CYV-CDR-11	Filete (carne de res)		Beef tenderloin
CYV-CDR-12	Machaca		Machaca
	Vísceras de res		Visceras (intestines)
CYV-VDR-1	Hígado de res		Beef liver
CYV-VDR-2	Lengua de res		Beef tongue
CYV-VDR-3	Menudo de res (estómago e intestinos)		Beef tripe
CYV-VDR-4	Patas de res		Beef feet
CYV-VDR-5	Pescuezo de res		Beef neck
CYV-VDR-6	Riñones de res		Beef kidneys
CYV-VDR-7	Sesos de res		Beef brain
CYV-VDR-8	Tripas de res		Beef tripes
CYV-VDR-9	Ubre		Udder
	Cerdo		Pork
CYV-CER-1	Cabeza de lomo	Sus scrofa	Boston Butt
CYV-CER-2	Cabeza de lomo congelada	Sus scrofa	Boston Butt frozen
CYV-CER-3	Caña de lomo	Sus scrofa	Pork loin
CYV-CER-4	Caña de lomo congelada	Sus scrofa	Pork loin frozen
CYV-CER-5	Carne magra de cerdo (pierna o lomo)	Sus scrofa	Lean pork meat
CYV-CER-6	Carne semigrasosa de cerdo (lomo)	Sus scrofa	Half fat pork meat
CYV-CER-7	Carne de cerdo (promedio o lomo, espaldilla y costilla)	Sus scrofa	Pork meat (average)
CYV-CER-8	Cecina de cerdo	Sus scrofa	Salted dried pork
CYV-CER-9	Cerdo en canal	Sus scrofa	Complete dressed pig
CYV-CER-10	Chicharrón con grasa		Pork crackling
CYV-CER-11	Chicharrón seco		Pork crackling dried
CYV-CER-12	Costilla cargada	Sus scrofa	Pork spareribs
CYV-CER-13	Costilla congelada	Sus scrofa	Pork ribs frozen
CYV-CER-14	Costillas semigrasosas de cerdo	Sus scrofa	Semi-fat pork rib
CYV-CER-15	Espaldilla congelada	Sus scrofa	Pork shoulder frozen
CYV-CER-16	Espaldilla de cerdo	Sus scrofa	Pork rump or hind quarter
CYV-CER-17	Espaldilla sin hueso		Pork shoulder boneless

149

Cuadro 10-1 Nombres en español, científico y en inglés de carnes y vísceras. (Continuación)

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
CYV-CER-18	Hígado de cerdo		Pork liver
CYV-CER-19	Lomos		Pork loin (average)
CYV-CER-20	Moronga de cerdo		Blood sausage
CYV-CER-21	Patas frescas de cerdo		Pork feet (fresh)
CYV-CER-22	Pecho	Sus scrofa	Pork breast
CYV-CER-23	Pierna congelada	Sus scrofa	Pork fresh ham
CYV-CER-24	Piernas	Sus scrofa	Pork fresh ham
CYV-CER-25	Pulmón de cerdo	Sus scrofa	Pork lungs
CYV-CER-26	Pulpa de espaldilla	Sus scrofa	Pork shoulder (soft part)
CYV-CER-27	Pulpa de pierna	Sus scrofa	Pork leg knuckle
	Carnes procesadas		Sausages (lunch meats)
CYV-CP-1	Chorizo		Pork breakfast sausage
CYV-CP-2	Jamón de pavo		Pressed turkey (packaged)
CYV-CP-3	Jamón semigrasoso de cerdo		Low-fat ham
CYV-CP-4	Longaniza		Pork sausage (fresh)
CYV-CP-5	Mortadela		Mortadella or bolonga sausage
CYV-CP-6	Pastel de pavo		Pressed ground turkey
CYV-CP-7	Patas de cerdo en escabeche		Pickled pig's feet
CYV-CP-8	Paté (hígado no especificado)		Pate, liverwurst (non specified liver)
CYV-CP-9	Peperoni		Pepperoni
CYV-CP-10	Puerco (queso de)		Headcheese
CYV-CP-11	Salami (carne de cerdo y res)		Salami (pork and beef)
CYV-CP-12	Salchicha		Sausage (frankfurter type)
CYV-CP-13	Tocino		Bacon

Cuadro 10-2 Valores de carne de aves de corral.

Componente			CYV-A	ADC-1	CYV-	ADC-2	CYV-A	ADC-3	CYV-ADC-4		
alimentario			Gallina	a joven	Ganso d	e crianza	Guajolot	e o pavo	Hígado	de pollo	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		171		366		154		120	
		kJ		716		1 537		645		504	
Humedad	WATER	%	1	61.00	1	49.70	1	70.40	1	73.50	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	3.40	
Proteínas	PROCNT	g	R	18.10	1	15.90	1	20.40	1	18.00	
Lípidos totales	FAT	g	1	10.90	1	33.60	1	8.00	1	3.90	
Ácidos grasos											
Saturados	FASAT	g	R	4.18	R	12.78	1	2.26	1	1.30	
Monoinsaturados	FAMS	g	1	2.87	1	16.68	1	2.34	1	0.83	
Poliinsaturados	FAPU	g	1	2.30	1	3.34	1	1.98	1	0.40	
Colesterol	CHOLE	mg	1	78.00	1	80.00	1	73.00	1	300.00	
Minerales											
Calcio	CA	mg	1	26.00	1	12.00	1	15.00	1	11.00	
Fósforo	Р	mg	2	178.00	2	288.00	2	287.00	2	136.00	
Hierro	FE	mg	1	1.80	1	2.50	1	1.40	1	8.60	
Magnesio	MG	mg	1	25.00	1	18.00	1	22.00	1	20.00	
Sodio	NA	mg	1	64.00	1	73.00	1	65.00	1	79.00	
Potasio	К	mg	1	282.00	1	308.00	1	266.00	1	228.00	
Cinc	ZN	mg	1	2.90	1	-	1	2.20	1	3.07	
Vitaminas											
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	20.00	1	-	1	2.00	1	3630.00	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	-	1	0.00	1	4.00	
Tiamina	THIA	mg	1	0.05	1	0.09	1	0.06	1	0.14	
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.17	1	0.24	1	0.16	1	1.96	
Niacina	NIA	mg	1	5.30	1	3.60	1	4.10	1	9.20	
Piridoxina	VITB6BA	mg	1	0.40	1	0.39	1	0.41	1	0.76	
Ácido fólico	FOL	μg	1	7.00	1	4.00	1	8.00	1	738.00	
Cobalamina	VITB12	μд	1	0.34	1	-	1	0.40	1	23.00	
Alimento crudo en peso neto	0		P. comest	tible 68%	P. comes	tible 81%	P. comest	tible 79%	P. comest	ible 100%	

151

Cuadro 10-2 Valores de carne de aves de corral. (Continuación)

Componente			CYV-	ADC-5	CYV-	ADC-6	CYV-A	ADC-7	CYV-A	ADC-8	CYV-	ADC-9
alimentario			Pale	oma	Pato de	crianza	Pollo (pechu	ıga con piel)	Pollo (pierr	na con piel)	Pollo (pr	omedio)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		252		332		181		232		210
		kJ		1 059		1 394		759		972		883
Humedad	WATER	%	1	56.60	1	51.80	1	68.60	1	65.40	1	65.90
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Proteínas	PROCNT	g	1	18.50	1	19.10	1	20.20	1	16.70	1	18.60
Lípidos totales	FAT	g	R	19.80	1	28.40	1	11.10	1	18.30	1	15.10
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	1	8.43	1	9.67	1	3.20	1	5.26	1	4.31
Monoinsaturados	FAMS	g	1	6.26	1	11.52	1	0.60	1	6.34	1	5.17
Poliinsaturados	FAPU	g	1	2.67	1	3.36	1	2.07	1	3.55	1	2.88
Colesterol	CHOLE	mg	1	-	1	84.00	1	67.00	1	81.00	1	75.00
Minerales												
Calcio	CA	mg	1	17.00	1	11.00	1	11.00	1	11.00	1	11.00
Fósforo	Р	mg	2	-	2	174.00	2	196.00	2	-	2	270.00
Hierro	FE	mg	1	1.80	1	2.70	1	0.80	1	1.00	1	0.90
Magnesio	MG	mg	1	-	1	16.00	1	23.00	1	19.00	1	20.00
Sodio	NA	mg	1	-	1	59.00	1	65.00	1	73.00	1	70.00
Potasio	K	mg	1	-	1	204.00	1	204.00	1	178.00	1	189.00
Cinc	ZN	mg	1	-	1	1.86	1	0.93	1	1.58	1	1.31
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	-	1	63.00	1	39.00	1	60.00	1	41.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	-	1	0.00	1	0.00	1	2.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	-	1	0.17	1	0.06	1	0.06	1	0.06
Riboflavina	RIBF	mg	1	-	1	0.27	1	0.09	1	0.15	1	0.12
Niacina	NIA	mg	1	6.90	1	4.80	1	8.90	1	5.20	1	6.80
Piridoxina	VITB6BA	mg	1	-	1	0.18	1	0.48	1	0.25	1	0.35
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	1	6.00	1	4.00	1	7.00	1	6.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	-	1	0.30	1	0.34	1	0.29	1	0.31
Alimento crudo en peso neto	,		P. comes	tible 77%	P. comest	ible 65%	P. come	stible	P. comest	ible 65%	P. comest	ible 64%

Cuadro 10-3 Valores de carne de borrego.

			CYV-	BOR-1	CYV-	BOR-2	CYV-I	BOR-3	CYV-BOR-4		
Componente alimentario				ancochada orrego	Carne grasa	de borrego		emigrasa orrego		rrego magra nueso	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		107		287		247		131	
		kJ		450		1 202		1 039		550	
Humedad	WATER	%	1	79.20	1	58.40	1	61.40	1	73.80	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	
Proteínas	PROCNT	g	1	14.20	1	15.60	1	18.20	1	19.00	
Lípidos totales	FAT	g	1	5.60	1	25.00	1	19.40	1	6.10	
Ácidos grasos											
Saturados	FASAT	g	1	3.00	1	15.00	1	12.00	1	4.00	
Monoinsaturados	FAMS	g	1	2.00	1	9.00	1	7.00	1	2.00	
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.01	1	1.00	1	1.00	1	0.01	
Colesterol	CHOLE	mg	1	65.00	1	71.00	1	71.00	1	65.00	
Minerales											
Calcio	CA	mg	1	17.00	1	5.00	1	7.00	1	7.00	
Fósforo	Р	mg	2	130.00	2	180.00	2	272.00	2	180.00	
Hierro	FE	mg	1	2.10	1	2.10	1	2.50	1	2.20	
Magnesio	MG	mg	1	15.00	1	15.00	1	15.00	1	15.00	
Sodio	NA	mg	1	75.00	1	75.00	1	80.00	1	75.00	
Potasio	K	mg	1	295.00	1	295.00	1	300.00	1	295.00	
Cinc	ZN	mg	1	-	1	2.70	1	2.70	1	-	
Vitaminas											
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	-	1	-	1	-	1	-	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	
Tiamina	THIA	mg	1	0.02	1	0.14	1	0.07	1	0.09	
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.24	1	0.19	1	0.15	1	0.21	
Niacina	NIA	mg	1	1.80	1	4.40	1	4.90	1	2.90	
Piridoxina	VITB6BA	mg	1	-	1	-	1	-	1	-	
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	1	-	1	-	1	-	
Cobalamina	VITB12	μg	1	-	1	-	1	-	1	-	
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comes	tible 40%	P. comes	tible 95%	P. comest	tible 95%	P. comes	tible 58%	

153

Cuadro 10-3 Valores de carne de borrego. (Continuación)

			CYV-	BOR-5	CYV-I	BOR-6	CYV-	BOR-7	CYV-BOR-8		
Componente alimentario				orrego magra nueso	Hígado d	e borrego	Riñones d	le borrego	Patas cocida	s de borrego	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		131		141		104		103	
		kJ		550		590		437		432	
Humedad	WATER	%	1	73.80	1	70.80	1	76.70	1	76.50	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	1	2.90	1	0.80	1	0.00	
Proteínas	PROCNT	g	1	19.00	1	21.00	1	18.00	1	21.00	
Lípidos totales	FAT	g	1	6.10	3	5.00	1	3.20	1	2.10	
Ácidos grasos											
Saturados	FASAT	g	1	4.00	1	1.50	1	-	1	-	
Monoinsaturados	FAMS	g	1	2.00	1	1.10	1	-	1	-	
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.01	1	0.10	1	-	1	-	
Colesterol	CHOLE	mg	1	65.00	1	300.00	1	375.00	1	-	
Minerales											
Calcio	CA	mg	1	7.00	1	10.00	1	40.00	1	52.00	
Fósforo	Р	mg	2	188.00	2	272.00	2	207.00	2	-	
Hierro	FE	mg	1	2.20	1	10.90	1	4.10	1	1.00	
Magnesio	MG	mg	1	15.00	1	14.00	1	-	1	-	
Sodio	NA	mg	1	75.00	1	52.00	1	-	1	-	
Potasio	K	mg	1	295.00	1	202.00	1	-	1	-	
Cinc	ZN	mg	1	-	1	3.90	1	-	1	-	
Vitaminas											
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	-	1	15150.00	1	300.00	1	-	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	3.00	1	-	1	-	
Tiamina	THIA	mg	1	0.09	1	0.40	1	0.51	1	0.03	
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.21	1	3.28	1	3.00	1	0.13	
Niacina	NIA	mg	1	2.90	1	16.90	1	6.10	1	0.40	
Piridoxina	VITB6BA	mg	1	-	1	0.35	1	-	1	-	
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	1	220.00	1	-	1	-	
Cobalamina	VITB12	μg	1	-	1	84.00	1	-	1	-	
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 95%	P. comes	tible 20%	

Cuadro 10-4 Valores para carne de res y derivados.

			CYV-I	RYD-1	CYV-	RYD-2	CYV-	RYD-3	CYV-	RYD-4	CYV-	RYD-5	CYV-	RYD-6
Componente alimentario				res grasosa nueso		res grasosa nueso		de res rasosa	Carne de	res magra		s gordas res	Ternera	en canal
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales														
Energía	ENERC	kcal		293		293		251		140		383		151
		kJ		1 224		1 229		1 056		588		1 610		633
Humedad	WATER	%	1	57.70	1	57.70	1	61.30	1	71.60	1	48.30	1	71.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Proteínas	PROCNT	g	1	16.00	1	16.00	1	18.30	1	20.90	1	14.40	1	19.70
Lípidos totales	FAT	g	1	25.40	1	25.40	1	19.80	1	6.30	1	36.20	1	8.00
Ácidos grasos														
Saturados	FASAT	g	R	12.14	R	12.14	1	8.46	1	2.45	R	17.76	1	3.40
Monoinsaturados	FAMS	g	R	11.16	R	11.16	1	7.37	1	2.40	R	15.73	1	5.60
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.62	1	0.62	1	0.49	1	0.20	1	0.81	1	0.25
Colesterol	CHOLE	mg	1	74.00	1	74.00	1	69.00	1	62.00	1	76.00	1	90.00
Minerales														
Calcio	CA	mg	1	8.00	1	8.00	1	7.00	1	6.00	1	9.00	1	11.00
Fósforo	Р	mg	2	0.00	2	-	2	229.00	2	179.00	2	161.00	2	160.00
Hierro	FE	mg	1	1.80	1	1.80	1	2.10	1	2.30	1	1.60	1	3.00
Magnesio	MG	mg	1	17.00	1	17.00	1	19.00	1	23.00	1	14.00	1	16.00
Sodio	NA	mg	1	59.00	1	59.00	1	59.00	1	63.00	1	49.00	1	90.00
Potasio	K	mg	1	267.00	1	267.00	1	303.00	1	358.00	1	232.00	1	320.00
Cinc	ZN	mg	1	3.55	1	3.55	1	3.98	1	4.36	1	3.16	1	-
Vitaminas														
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	12.00	1	12.00	1	9.00	1	6.00	1	18.00	1	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.08	1	0.08	1	0.11	1	0.11	1	0.07	1	0.13
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.16	1	0.16	1	0.18	1	0.19	1	0.12	1	0.24
Niacina	NIA	mg	1	3.50	1	3.50	1	3.20	1	3.60	1	2.60	1	6.10
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.32	1	0.32	1	0.38	1	0.43	1	0.30	1	0.23
Ácido fólico	FOL	μg	1	7.00	1	7.00	1	7.00	1	8.00	1	5.00	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	1	31.00	1	31.00	1	3.00	1	3.00	1	3.00	1	1.00
Alimento crudo en peso neto	0		P. comest	tible 56%	P. comes	tible 95%	P. comes	tible 95%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 73%	P. com	estible -

155

Cuadro 10-5 Valores para cortes de res (carne magra)

			CYV-	CDR-1	CYV-	CDR-2	CYV-	CDR-3	CYV-CDR-4		CYV-CDR-5		CYV-CDR-6		
Componente alimentario				ayón de res)	Agujas	s de res	Carne de	Carne de res, seca		Carne molida de res (especial)		Carne molida de res (regular)		Cecina de res, oreada (tasajo)	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales															
Energía	ENERC	kcal		129		153		390		173		262		273	
		kJ		541		639		1 631		723		1 098		1 142	
Humedad	WATER	%	1	70.70	1	68.30	1	16.30	1	68.30	1	60.20	R	46.00	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	1	0.00	R	0.50	1	0.00	1	0.00	1	0.00	
Proteínas	PROCNT	g	R	20.40	1	20.40	1	64.80	1	20.70	1	17.90	R	34.70	
Lípidos totales	FAT	g	1	5.30	1	7.90	R	14.50	1	10.00	1	21.20	1	14.90	
Ácidos grasos															
Saturados	FASAT	g	1	2.06	1	3.07	1	-	1	5.00	1	10.00	R	6.70	
Monoinsaturados	FAMS	g	1	2.02	1	3.01	1	-	1	4.00	1	9.00	1	6.08	
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.17	1	0.25	1	-	1	-	1	-	1	0.38	
Colesterol	CHOLE	mg	1	52.00	1	62.00	1	-	1	65.00	1	74.00	1	86.00	
Minerales															
Calcio	CA	mg	1	9.00	1	9.00	1	93.00	1	12.00	1	10.00	1	7.00	
Fósforo	Р	mg	2	-	2	-	2	170.00	2	152.00	2	-	2	-	
Hierro	FE	mg	1	1.80	1	1.80	1	9.70	1	3.10	1	2.70	1	1.70	
Magnesio	MG	mg	1	23.00	1	23.00	1	32.00	1	21.00	1	17.00	1	14.00	
Sodio	NA	mg	1	63.00	1	63.00	1	3 471.00	1	65.00	1	65.00	1	1217.00	
Potasio	K	mg	1	358.00	1	358.00	1	444.00	1	355.00	1	236.00	1	297.00	
Cinc	ZN	mg	1	4.36	1	4.36	1	5.24	1	-	1	-	1	2.85	
Vitaminas															
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	128.00	1	233.00	1	0.00	1	6.00	1	12.00	1	-	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	
Tiamina	THIA	mg	1	0.11	1	0.06	1	0.02	1	0.09	1	0.08	1	0.04	
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.20	1	0.22	1	0.25	1	0.18	1	0.16	1	0.16	
Niacina	NIA	mg	1	4.80	1	3.70	1	14.80	1	5.00	1	4.30	1	3.70	
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.23	1	0.23	1	-	1	-	1	-	1	0.29	
Ácido fólico	FOL	μg	1	10.00	1	10.00	1	-	1	-	1	-	1	-	
Cobalamina	VITB12	μg	1	2.00	1	2.00	1	-	1	-	1	-	1	2.00	
Alimento crudo en peso	neto		P. comes	tible 95%	P. comes	tible 95%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 99%	

Cuadro 10-5 Valores para cortes de res (carne magra). (Continuación)

			CYV-	CDR-7	CYV-	CDR-8	CYV-	CDR-9	CYV-CDR-10		CYV-CDR-11		CYV-CDR-12	
Componente alimentario				barete de res)		ete de res)	Corazó	n de res		lda de res)		ete de res)	Mad	:haca
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales														
Energía	ENERC	kcal		125		95		113		105		119		
		kJ		522		399		473		440		498		
Humedad	WATER	%	1	70.70	1	80.80	1	75.60	1	75.10	R	73.00		
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00		
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	1	0.00	R	2.60	1	0.00	1	0.00		
Proteínas	PROCNT	g	1	20.40	1	17.00	1	17.00	1	22.40	1	24.00		
Lípidos totales	FAT	g	1	4.80	1	3.00	1	3.80	1	1.70	R	2.50		
Ácidos grasos														
Saturados	FASAT	g	1	1.87	1	1.17	1	1.13	1	1.00	1	1.17	13	47.43
Monoinsaturados	FAMS	g	1	1.83	1	1.14	1	0.71	1	1.40	1	1.14	13	46.83
Poliinsaturados	FAPU	g	1	1.15	1	0.10	1	0.61	1	0.10	1	0.10	13	5.73
Colesterol	CHOLE	mg	1	47.00	1	47.00	1	140.00	1	47.00	1	47.00	13	95.87
Minerales														
Calcio	CA	mg	1	9.00	1	9.00	1	2.00	1	9.00	1	9.00		
Fósforo	Р	mg	2	187.00	2	-	2	-	2	210.00	2	210.00		
Hierro	FE	mg	1	1.80	1	1.80	1	4.60	1	1.80	1	1.80		
Magnesio	MG	mg	1	20.00	1	20.00	1	23.00	1	20.00	1	20.00		
Sodio	NA	mg	1	60.00	1	60.00	1	63.00	1	60.00	1	60.00		
Potasio	К	mg	1	300.00	1	300.00	1	266.00	1	300.00	1	300.00		
Cinc	ZN	mg	1	4.30	1	4.30	1	2.38	1	4.30	1	4.30		
Vitaminas														
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	139.00	1	130.00	1	15.00	1	139.00	R	139.00		
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	6.00	1	0.00	1	0.00		
Tiamina	THIA	mg	1	0.07	1	0.10	1	0.19	1	0.17	1	0.17		
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.22	1	0.09	1	1.00	1	0.22	1	0.19		
Niacina	NIA	mg	1	3.30	1	5.70	1	9.50	1	5.00	1	5.70		
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.23	1	0.23	1	0.43	1	0.23	1	0.23		
Ácido fólico	FOL	μg	1	10.00	1	10.00	1	2.00	1	10.00	1	10.00		
Cobalamina	VITB12	μg	1	2.00	1	2.00	1	13.70	1	2.00	1	2.00		
Alimento crudo en peso	neto		P. comes	tible 95%	P. comes	tible 95%	P. comest	ible 100%	P. comest	tible 95%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

157

Cuadro 10-6 Valores para vísceras de res

			CYV-	VDR-1	CYV-	VDR-2	CYV-	VDR-3	CYV-	VDR-4	CYV-	VDR-5
Componente alimentario			Hígad	o de res	Lengua	a de res		o de res e intestinos)	Patas	de res	Pescuez	o de res
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		136		219		94		79		149
		kJ		571		921		396		331		623
Humedad	WATER	%	1	69.90	1	64.50	1	80.40	R	83.00	1	71.20
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	4	5.20	1	3.70	1	0.00	R	1.10	1	0.00
Proteínas	PROCNT	g	1	20.00	1	14.90	1	14.60	1	12.10	1	20.70
Lípidos totales	FAT	g	1	3.90	1	16.10	1	4.00	1	2.90	1	7.30
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	1	1.50	1	6.89	1	2.03	1	-	1	2.46
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.47	1	6.55	1	1.15	1	-	1	2.85
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.35	1	0.58	1	0.05	1	-	1	0.17
Colesterol	CHOLE	mg	1	354.00	1	87.00	1	95.00	1	-	1	61.00
Minerales												
Calcio	CA	mg	1	6.00	1	6.00	1	60.00	1	101.00	1	5.00
Fósforo	Р	mg	2	142.00	2	50.00	2	170.00	2	55.00	2	147.00
Hierro	FE	mg	1	6.80	1	3.00	1	2.00	1	2.00	1	1.90
Magnesio	MG	mg	1	19.00	1	16.00	1	8.00	1	-	1	23.00
Sodio	NA	mg	1	73.00	1	69.00	1	46.00	1	-	1	78.00
Potasio	K	mg	1	323.00	1	315.00	1	270.00	1	-	1	328.00
Cinc	ZN	mg	1	3.92	1	2.87	1	2.47	1	-	1	4.30
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	2	8 660.00	R	90.00	1	21.00	1	-	1	116.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	2.00	R	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.26	1	0.13	1	0.01	1	0.02	1	0.10
Riboflavina	RIBF	mg	1	2.78	1	0.34	1	0.17	1	0.12	1	0.18
Niacina	NIA	mg	1	12.80	1	4.20	1	0.10	1	0.70	1	4.00
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.94	1	0.31	1	-	1	-	1	0.43
Ácido fólico	FOL	μg	1	248.00	1	7.00	1	2.00	1	-	1	7.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	69.00	1	4.00	1	2.00	1	-	1	2.00
Alimento crudo en pe	so neto		P. comest	ible 100%	P. comest	tible 78%	P. comes	tible 95%	P. comest	tible 49%	P. comest	ible 100%

Cuadro 10-6 Valores para vísceras de res. (Continuación)

			CYV-\	/DR-6	CYV-	VDR-7	CYV-	VDR-8	CYV-VDR-9	
Componente alimentario			Riñone	s de res	Sesos	de res	Tripas	de res	UŁ	ore
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		103		146		215		230
		kJ		433		614		903		966
Humedad	WATER	%	1	77.00	1	77.30	4	69.20	1	64.90
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	R	2.20	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Proteínas	PROCNT	g	1	16.60	1	9.80	1	11.00	1	15.40
Lípidos totales	FAT	g	1	3.10	R	11.90	1	19.00	1	18.70
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.97	R	4.75	1	15.00	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.55	R	3.25	1	1.31	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.36	R	0.20	1	1.10	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	285.00	1	1672.00	1	150.00	1	-
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	6.00	1	8.00	1	12.00	1	70.00
Fósforo	Р	mg	2	200.00	2	-	R	-	R	-
Hierro	FE	mg	1	7.40	1	2.10	1	1.80	1	2.60
Magnesio	MG	mg	1	17.00	1	13.00	1	8.00	1	-
Sodio	NA	mg	1	179.00	1	103.00	1	46.00	1	-
Potasio	К	mg	1	257.00	1	321.00	1	270.00	1	-
Cinc	ZN	mg	1	1.85	1	1.22	1	2.47	1	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	207.00	1	0.00	1	53.00	1	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	9.00	1	7.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.38	1	0.15	1	0.04	1	0.09
Riboflavina	RIBF	mg	1	2.55	1	0.28	1	0.10	1	0.18
Niacina	NIA	mg	1	7.90	1	4.60	1	1.50	1	1.30
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.51	1	0.26	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	1	80.00	1	4.00	1	2.00	1	-
Cobalamina	VITB12	μд	1	27.02	1	11.00	1	0.10	1	-
Alimento crudo en peso neto	Alimento crudo en peso neto		P. comest	tible 92%	P. comes	tible 98%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 10-7 Valores para carne de cerdo

			CYV-	CER-1	CYV-CER-2		CYV-CER-3		CYV-CER-4	
Componente alimentario			Cabeza	de lomo		de lomo elada	Caña c	le lomo	Caña d cong	e lomo elada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		118		123		109		110
		kj		495		517		457		460
Humedad	WATER	%	12	73.60	12	73.71	12	73.90	12	73.24
Fibra dietética	FIBTG	g	12	-	12	-	12	-	12	-
Carbohidratos	CHOCDF	g	12	1.48	12	-	12	1.27	12	1.60
Proteínas	PROCNT	g	12	20.00	12	19.76	12	22.20	12	22.73
Lípidos totales	FAT	g	12	3.56	12	4.90	12	1.65	12	1.40
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	12	2.20	12	1.88	12	0.80	12	0.64
Monoinsaturados	FAMS	g	12	0.90	12	2.63	12	0.40	12	0.90
Poliinsaturados	FAPU	g	12	1.30	12	0.39	12	0.50	12	0.14
Colesterol	CHOLE	mg	12	60.30	12	71.30	12	70.80	12	71.40
Minerales										
Calcio	CA	mg		-		-		-		-
Fósforo	Р	mg		-		-		-		-
Hierro	FE	mg	12	1.70	12	1.71	12	1.20	12	1.10
Magnesio	MG	mg		-		-		-		-
Sodio	NA	mg	12	78.50	12	34.95	12	69.40	12	47.34
Potasio	K	mg	12	355.50	12	343.88	12	395.60	12	370.38
Cinc	ZN	mg	12	4.00	12	25.59	12	2.20	12	1.98
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg	12	1.60	12	1.64	12	1.50	12	3.06
Riboflavina	RIBF	mg	12	0.60	12	0.14	12	0.10	12	0.11
Niacina	NIA	mg	12	3.70	12	3.50	12	4.00	12	3.00
Piridoxina	VITB6A	mg	12	1.00	12	1.84	12	1.30	12	1.15
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд	12	0.80	12	0.66	12	0.70	12	0.91
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comes	tible 82%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 89%	P. comest	ble 100%

Cuadro 10-7 Valores para carne de cerdo. (Continuación)

			CYV-	CER-5	CYV-	CER-6	CYV-	CER-7	CYV-	CER-8
Componente alimentario				ra de cerdo o lomo)		migrasosa o (lomo)	Carne de cero o lomo, espal	do (promedio dilla y costilla)	Cecina d	le cerdo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		130		204		180		346
		kJ		546		858		757		1 452
Humedad	WATER	%	R	73.00	1	65.30	1	69.70	R	39.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	1.00	1	1.00	1	0.00	R	0.80
Proteínas	PROCNT	g	1	19.80	1	18.80	1	16.70	R	38.40
Lípidos totales	FAT	g	4	5.20	1	13.90	1	12.60	R	21.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	R	2.28	1	5.15	1	8.17	R	6.00
Monoinsaturados	FAMS	g	R	1.08	1	6.14	1	9.59	R	6.00
Poliinsaturados	FAPU	g	R	1.08	1	1.29	1	2.09	R	4.60
Colesterol	CHOLE	mg	1	65.00	1	94.00	1	98.00	1	70.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	6.00	1	15.00	1	6.00	1	35.00
Fósforo	Р	mg	2	190.00	R	145.00	2	185.00	2	149.00
Hierro	FE	mg	1	1.20	1	0.80	1	0.90	1	4.50
Magnesio	MG	mg	1	21.00	1	30.00	1	19.00	1	22.00
Sodio	NA	mg	1	82.00	1	67.00	1	5.50	1	1 100.00
Potasio	К	mg	R	340.00	1	439.00	1	297.00	1	340.00
Cinc	ZN	mg	1	2.86	1	2.38	1	2.05	R	2.90
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	1	1.00	1	2.00	1	2.00	R	2.40
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.87	1	0.89	1	0.73	1	0.12
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.31	1	0.32	1	0.23	1	0.21
Niacina	NIA	mg	1	4.60	1	5.20	1	4.30	1	7.40
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.90	1	0.40	1	0.38	1	0.45
Ácido fólico	FOL	μд	1	4.00	1	9.00	1	5.00	1	-
Cobalamina	VITB12	μд	1	0.73	1	0.70	1	0.69	1	-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comes	tible 95%	P. comest	tible 60%	P. comest	ble 100%

Cuadro 10-7 Valores para carne de cerdo. (Continuación)

			CYV-CER-9		CYV-0	CYV-CER-10		CYV-CER-11		CYV-CER-12	
Componente alimentario			Cerdo	en canal	Chicharrói	n con grasa	Chichar	rón seco	Costilla	cargada	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		214		582		582		118	
		kJ		898		2 444		2 444		494	
Humedad	WATER	%	1	67.80	1	2.60	1	2.60	12	74.20	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	R	0.00	R	0.00	12	-	
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	12	-	
Proteínas	PROCNT	g	1	13.40	1	57.10	1	57.10	12	21.10	
Lípidos totales	FAT	g	1	17.80	R	39.27	R	39.30	12	3.70	
Ácidos grasos											
Saturados	FASAT	g	1	13.75	R	17.18	13	29.60	12	1.20	
Monoinsaturados	FAMS	g	1	16.22	R	16.44	13	51.56	12	0.50	
Poliinsaturados	FAPU	g	1	3.64	R	4.33	13	18.83	12	0.70	
Colesterol	CHOLE	mg	1	74.00	1	74.00	13	223.43	12	73.40	
Minerales											
Calcio	CA	mg	1	5.00	1	61.00	1	61.00		-	
Fósforo	Р	mg	2	-	2	198.00	2	198.00		-	
Hierro	FE	mg	1	0.70	1	2.80	1	2.80	12	1.40	
Magnesio	MG	mg	1	13.00	1	-	1	-		-	
Sodio	NA	mg	1	44.00	1	-	1	-	12	94.10	
Potasio	K	mg	1	244.00	1	-	1	-	12	360.90	
Cinc	ZN	mg	1	1.62	1	-	1	-	12	4.10	
Vitaminas											
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	2.00	1	-	1	-		-	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	-		-	
Tiamina	THIA	mg	1	0.57	1	0.11	1	0.11	12	1.50	
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.21	1	0.14	1	0.14	12	0.20	
Niacina	NIA	mg	1	3.90	1	3.80	1	3.80	12	3.70	
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.28	1	-	1	-	12	1.40	
Ácido fólico	FOL	μд	1	4.00	1	-	1	-		-	
Cobalamina	VITB12	μд	1	0.66	1	-	1	-	12	0.90	
Alimento crudo en peso ne	eto		P. come	estible	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 56%	

Cuadro 10-7 Valores para carne de cerdo. (Continuación)

			CYV-	CER-13	CYV-0	CER-14	CYV-CER-15		CYV-CER-16	
Componente alimentario			Costilla d	congelada		emigrasosas erdo	Espaldilla	congelada	ada Espaldilla	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		130		286		123		174
		kJ		544		1 203		517		729
Humedad	WATER	%	12	72.49	1	56.90	12	73.37	1	70.20
Fibra dietética	FIBTG	g	12	-	1	0.00	12	-	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	12	-	1	0.00	12	1.29	1	1.29
Proteínas	PROCNT	g	12	21.81	1	18.50	12	20.21	1	16.20
Lípidos totales	FAT	g	12	4.70	1	23.60	12	4.13	1	11.51
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	12	0.75	1	9.30	12	1.46	1	8.20
Monoinsaturados	FAMS	g	12	1.09	1	9.90	12	2.09	1	9.72
Poliinsaturados	FAPU	g	12	0.14	1	2.00	12	0.26	1	2.12
Colesterol	CHOLE	mg	12	71.40	1	78.00	12	70.47	1	72.00
Minerales										
Calcio	CA	mg		-	1	7.00		-	1	5.00
Fósforo	Р	mg		-	2	149.00		-	2	234.00
Hierro	FE	mg	12	1.28	1	1.00	12	14.68	1	1.10
Magnesio	MG	mg		-	1	22.00		-	1	17.00
Sodio	NA	mg	12	67.98	1	76.00	12	60.07	1	63.00
Potasio	К	mg	12	351.24	1	259.00	12	380.74	1	292.00
Cinc	ZN	mg	12	4.06	1	2.70	12	3.79	1	2.50
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-	1	3.00		-	1	2.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-	1	0.00		-	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	12	1.38	1	0.62	12	1.77	1	0.68
Riboflavina	RIBF	mg	12	0.14	1	0.27	12	0.18	1	0.26
Niacina	NIA	mg	12	3.50	1	4.90	12	3.50	1	3.70
Piridoxina	VITB6A	mg	12	1.59	1	0.42	12	1.76	1	0.28
Ácido fólico	FOL	μg		-	1	4.00		-	1	4.00
Cobalamina	VITB12	μg	12	0.98	1	0.87	12	0.63	1	0.72
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comes	tible 62%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 80%

Cuadro 10-7 Valores para carne de cerdo. (Continuación)

			CYV-	CER-17	CYV-C	CER-18	CYV-	CYV-CER-19		CYV-CER-20	
Componente alimentario			Espaldilla	a sin hueso	Hígado	de cerdo	Lo	mos		onga erdo	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		104		129		111		176	
		kJ		435		541		465		741	
Humedad	WATER	%	12	75.55	1	71.10	12	73.17	1	71.20	
Fibra dietética	FIBTG	g	12	-	1	0.00	12	-	1	0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	12	1.41	R	2.50	12	1.27	3	1.28	
Proteínas	PROCNT	g	12	19.86	1	21.40	12	22.69	1	13.80	
Lípidos totales	FAT	g	12	2.06	1	3.70	12	1.65	1	12.90	
Ácidos grasos											
Saturados	FASAT	g	12	0.80	1	1.17	12	0.63	1	5.00	
Monoinsaturados	FAMS	g	12	1.09	1	0.46	12	0.90	1	5.60	
Poliinsaturados	FAPU	g	12	0.17	1	0.35	12	0.12	1	1.20	
Colesterol	CHOLE	mg	12	63.10	1	301.00	12	70.80	1	120.00	
Minerales											
Calcio	CA	mg		-	1	9.00		-	1	10.00	
Fósforo	Р	mg		-	2	278.00		-	2	-	
Hierro	FE	mg	12	2.02	1	23.30	12	1.43	1	45.00	
Magnesio	MG	mg		-	1	18.00		-	1	-	
Sodio	NA	mg	12	13.49	1	87.00	12	11.36	1	-	
Potasio	К	mg	12	42.84	1	273.00	12	445.50	1	-	
Cinc	ZN	mg	12	3.99	1	5.76	12	2.59	1	-	
Vitaminas											
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-	1	3 270.00		-	1	20.00	
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-	1	5.00		-	1	2.00	
Tiamina	THIA	mg	12	1.71	1	0.28	12	2.78	1	0.02	
Riboflavina	RIBF	mg	12	0.56	1	3.01	12	0.13	1	0.06	
Niacina	NIA	mg	12	5.00	1	15.30	12	6.00	1	2.10	
Piridoxina	VITB6A	mg	12	1.52	1	0.69	12	1.61	1	-	
Ácido fólico	FOL	μg		-	1	212.00		-	1	-	
Cobalamina	VITB12	μд	12	6.86	1	26.00	12	0.18	1	-	
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 86.7%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 90%	

Cuadro 10-7 Valores para carne de cerdo. (Continuación)

			CYV-0	ER-21	CYV-0	CER-22	CYV-0	ER-23	CYV-CER-24	
Componente alimentario			Patas fresc	as de cerdo	Pe	cho	Pierna co	ongelada	Pie	rnas
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		258		106		110		101
		kJ		1 081		445		462		426
Humedad	WATER	%	1	58.30	12	75.12	12	73.82	12	74.68
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	12	-	12	-	12	-
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	12	1.98	12	2.21	12	1.43
Proteínas	PROCNT	g	1	22.10	12	19.71	12	21.10	12	21.71
Lípidos totales	FAT	g	1	18.80	12	2.13	12	1.87	12	0.99
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	6.50	12	0.82	12	0.71	12	0.38
Monoinsaturados	FAMS	g	1	8.15	12	1.15	12	1.01	12	0.54
Poliinsaturados	FAPU	g	1	1.78	12	0.16	12	0.14	12	0.07
Colesterol	CHOLE	mg	1	106.00	12	74.20	12	68.60	12	68.10
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	59.00		-		-		-
Fósforo	Р	mg	2	-		-		-		-
Hierro	FE	mg	1	-	12	1.70	12	1.03	12	1.74
Magnesio	MG	mg	1	7.00		-		-		-
Sodio	NA	mg	1	62.00	12	14.62	12	53.05	12	11.60
Potasio	K	mg	1	274.00	12	3.80		-		-
Cinc	ZN	mg	1	-	12	3.97	12	2.29	12	2.24
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	0.00		-		-		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00		-		-		-
Tiamina	THIA	mg	1	0.04	12	1.68	12	1.85	12	2.89
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.10	12	0.18	12	0.13	12	0.14
Niacina	NIA	mg	1	1.10	12	4.00	12	4.50	12	4.00
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.50	12	1.02	12	0.87	12	1.55
Ácido fólico	FOL	μд	1	-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд	1	1.00	12	0.85	12	0.87	12	0.92
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comes	tible 42%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comestible 100%	

Cuadro 10-7 Valores para carne de cerdo. (Continuación)

			CYV-CER-25		CYV-	CER-26	CYV-0	CER-27
Componente alimentario			Pulmón (	de cerdo	Pulpa de	espaldilla	Pulpa d	e pierna
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales								
Energía	ENERC	kcal		81		116		115
		kJ		340		487		0
Humedad	WATER	%	1	82.20	12	74.40	12	74.40
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	12	-	12	-
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00		1.00		-
Proteínas	PROCNT	g	1	14.10	12	20.10	12	21.30
Lípidos totales	FAT	g	1	2.70		3.50		3.30
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	1	0.96	12	1.80	12	0.80
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.56	12	0.60	12	0.30
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.12	12	1.10	12	0.50
Colesterol	CHOLE	mg	1	320.00	12	67.30	12	68.40
Minerales								
Calcio	CA	mg	1	7.00		-		-
Fósforo	Р	mg	2	260.00		-		-
Hierro	FE	mg	1	18.90	12	1.90	12	1.20
Magnesio	MG	mg	1	14.00				-
Sodio	NA	mg	1	153.00	12	85.40	12	74.00
Potasio	K	mg	1	303.00	12	387.10	12	392.20
Cinc	ZN	mg	1	2.03	12	3.50	12	2.30
Vitaminas								
RAE (vitamina A)	VITA	μд	1	0.00		-		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00		-		-
Tiamina	THIA	mg	1	0.09	12	1.80	12	2.20
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.43	12	0.30	12	0.10
Niacina	NIA	mg	1	3.30	12	4.00	12	4.30
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.10	12	1.70	12	1.10
Ácido fólico	FOL	μg	1	-		-		-
Cobalamina	VITB12	μg	1	2.75	12	0.70	12	0.90
Alimento crudo en peso ne	Alimento crudo en peso neto		P. comest	ible 90%	P. comestible 87%		P. comestible 95%	

Cuadro 10-8 Valores para carnes procesadas

			CYV	'-CP-1	CYV	-CP-2	CYV	-CP-3	CYV	-CP-4	CYV	-CP-5	
Componente alimentario			Cho	orizo	Jamón	de pavo		migrasoso erdo	Long	janiza	Mort	Mortadela	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales													
Energía	ENERC	kcal		440		123		298		413		307	
		kJ		1 851		517		1 252		1 736		1 287	
Humedad	WATER	%	1	31.90	2	71.40	1	55.30	1	45.30	1	52.30	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	2	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	R	0.40	R	0.60	3	1.02	R	3.10	
Proteínas	PROCNT	g	1	24.00	2	18.90	1	15.40	3	11.69	1	16.40	
Lípidos totales	FAT	g	1	38.30	2	5.10	1	26.00	3	40.29	1	25.40	
Ácidos grasos													
Saturados	FASAT	g	1	14.38	2	1.70	R	9.10	R	16.00	1	9.51	
Monoinsaturados	FAMS	g	3	18.40	2	0.95	1	9.50	R	18.40	1	10.24	
Poliinsaturados	FAPU	g	3	3.50	2	1.23	1	2.50	R	4.40	1	2.91	
Colesterol	CHOLE	mg	1	110.00	2	-	1	89.00	R	130.00	1	56.00	
Minerales													
Calcio	CA	mg	1	42.00	2	10.00	1	9.00	1	40.00	1	18.00	
Fósforo	Р	mg	2	177.00	2	-	2	-	R	177.00	2	-	
Hierro	FE	mg	1	3.40	2	2.80	1	2.30	1	4.70	1	1.40	
Magnesio	MG	mg	1	20.00	2	-	1	16.00	R	20.00	1	11.00	
Sodio	NA	mg	R	78.00	2	996.00	1	2 505.00	R	1 170.00	1	1 246.00	
Potasio	K	mg	1	160.00	2	325.00	1	160.00	R	160.00	1	163.00	
Cinc	ZN	mg	1	1.60	2	-	1	2.30	R	1.60	1	2.10	
Vitaminas													
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	-	2	-	1	-	1	15.00	1	-	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	2	0.00	1	0.00	1	0.00	1	6.00	
Tiamina	THIA	mg	1	0.59	2	0.05	1	0.64	1	0.15	1	0.12	
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.26	2	0.25	1	0.17	1	0.15	1	0.15	
Niacina	NIA	mg	1	4.60	2	3.50	1	3.60	1	2.80	1	2.70	
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.07	2	-	1	0.22	R	0.02	1	0.12	
Ácido fólico	FOL	μg	1	3.00	2	-	2	0.01	R	3.00	1	-	
Cobalamina	VITB12	μg	1	1.00	2	-	1	0.01	R	1.00	1	1.48	
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comes	tible 98%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 98%	P. comest	ible 100%	

167

Cuadro 10-8 Valores para carnes procesadas. (Continuación)

			CYV	'-CP-6	CYV	/-CP-7	CYV	'-CP-8	CYV	'-CP-9	CYV-	CP-10
Componente alimentario			Pastel	de pavo		de cerdo abeche		até especificado)	Pep	eroni		erco so de)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		196		199		320		490		452
		kJ		822		835		1 344		2 059		1 898
Humedad	WATER	%	2	65.10	1	68.80	1	53.90	1	27.10	R	40.90
Fibra dietética	FIBTG	g	2	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	R	1.00	1	0.00	1	1.50	R	2.80	R	0.60
Proteínas	PROCNT	g	2	13.70	1	13.50	1	14.20	1	21.00	1	9.80
Lípidos totales	FAT	g	2	15.20	1	16.10	1	28.00	1	43.90	R	45.60
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	2	-	1	5.57	1	-	1	-	1	20.60
Monoinsaturados	FAMS	g	2	-	1	6.98	1	-	1	16.13	1	19.80
Poliinsaturados	FAPU	g	2	-	1	1.52	1	-	1	18.92	1	5.20
Colesterol	CHOLE	mg	2	99.00	1	92.00	1	-	1	3.74	1	100.00
Minerales												
Calcio	CA	mg	2	84.00	1	32.00	1	70.00	1	10.00	1	6.00
Fósforo	Р	mg	2	26.00	2	139.00	2	-	2	149.00	2	-
Hierro	FE	mg	2	1.50	1	-	1	5.50	1	1.40	1	1.20
Magnesio	MG	mg	2	14.00	1	4.00	1	13.00	1	16.00	1	-
Sodio	NA	mg	2	878.00	1	-	1	697.00	1	2 040.00	1	-
Potasio	K	mg	2	199.00	1	-	1	138.00	1	347.00	1	-
Cinc	ZN	mg	2	1.74	1	1.24	1	-	1	2.50	1	-
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	2	-	1	0.00	1	990.00	1	-	1	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	2	0.00	1	0.00	1	2.00	1	-	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	2	0.06	1	0.01	1	0.03	1	0.32	1	0.34
Riboflavina	RIBF	mg	2	0.17	1	0.04	1	0.60	1	0.25	1	0.10
Niacina	NIA	mg	2	3.50	1	0.40	1	3.30	1	5.00	1	2.30
Piridoxina	VITB6A	mg	2	-	1	-	1	0.06	1	0.25	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	2	-	1	-	1	60.00	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	2	-	1	-	1	3.20	1	2.51	1	-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comes	tible 34%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 10-8 Valores para carnes procesadas. (Continuación)

			CYV-CP-11 CYV-CP-12		CP-12	CYV-	CP-13		
Componente alimentario				ami cerdo y res)	Salci	hicha	Too	ino	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales									
Energía	ENERC	kcal		246		350		532	
		kJ		1 032		1 469		2 235	
Humedad	WATER	%	1	60.40	3	54.00	1	31.60	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	R	2.30	R	2.70	1	0.00	
Proteínas	PROCNT	g	1	13.90	R	3.30	R	3.70	
Lípidos totales	FAT	g	1	20.10	1	36.20	1	57.50	
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	1	8.09	1	12.96	1	21.26	
Monoinsaturados	FAMS	g	1	8.30	1	17.80	1	24.50	
Poliinsaturados	FAPU	g	1	1.61	1	3.90	1	6.00	
Colesterol	CHOLE	mg	1	65.00	1	-	1	67.00	
Minerales									
Calcio	CA	mg	1	13.00	1	-	1	7.00	
Fósforo	Р	mg	2	193.00	2	108.00	R	-	
Hierro	FE	mg	1	2.70	1	1.10	1	0.60	
Magnesio	MG	mg	1	15.00	1	12.00	1	9.00	
Sodio	NA	mg	1	1 065.00	1	805.00	1	685.00	
Potasio	K	mg	1	198.00	1	-	1	139.00	
Cinc	ZN	mg	1	2.14	1	1.87	1	1.15	
Vitaminas									
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	-	1	-	1	0.00	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	2	0.00	1	0.00	
Tiamina	THIA	mg	1	0.24	1	0.36	1	0.37	
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.38	1	0.15	1	0.10	
Niacina	NIA	mg	1	3.60	1	3.40	1	2.80	
Piridoxina	VITB6A	mg	1	0.21	1	0.05	1	0.14	
Ácido fólico	FOL	μg	1	2.00	1	-	1	2.00	
Cobalamina	VITB12	μg	1	3.65	1	0.43	1	0.93	
Alimento crudo en peso ne	Alimento crudo en peso neto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comestible 100%		

169

Carnes importadas

CORTES, PRESENTACIONES Y NIVELES DE MAGREZ EN EL MERCADO MEXICANO DE CARNES DE CERDO Y RES IMPORTADAS DE ESTADOS UNIDOS: UNA REFERENCIA PARA LA DESCRIPCIÓN MÁS PRECISA DE SU COMPOSICIÓN NUTRIMENTAL

Nelson Huerta-Leidenz / José Ángel Ledesma Solano

Las carnes rojas estadounidenses en México y características de la demanda

Mucha de la literatura disponible sobre la importación de carnes rojas a México, particularmente las provenientes de Estados Unidos, se dedica al análisis de su impacto socioeconómico. Todos los estudios disponibles (Clayton, 2001, Márquez-Mejía-Reyes et al., 2007-2008, Ruiz-Flores et al., 2004; Samaniego-Breach, 2007, Sagarnaga-Villegas et al., 1998, 2003; San Juan-Mejía et al., 2007; Márquez-Sánchez et al., 2004) recogen el hecho que las importaciones de carnes rojas (bovina y porcina) han sufrido un crecimiento importante a partir de la apertura comercial con la entrada en vigor del Tratado de Libre Comercio de América del Norte (TLCAN) en 1994. Según Mejía Reves et al. (2007-2008) las razones del aumento de las importaciones cárnicas responden a un incremento sostenido del consumo nacional y per cápita, y al estancamiento de la producción (bovina y porcina) nacional. Independientemente del enfoque y las conclusiones resultantes —por demás controvertibles— de estos estudios, las estadísticas muestran que las importaciones complementan la oferta nacional (Samaniego-Breach, 2007), actualmente insuficiente para atender la demanda por carne bovina (de res) y porcina (de puerco o cerdo). El análisis de Henneberry y Mutondo (2006) indica que no hay una relación sustitutiva de la carne (especialmente de cerdo) mexicana con sus contrapartes estadounidenses o del resto del mundo, y que un aumento de los gastos en carne se acompañaría de un incremento de la demanda por carnes de cualquier especie (aves, res y cerdo) u origen (México, EUA, Canadá o resto del mundo). Desde la puesta en vigencia del TLCAN los consumidores mexicanos desarrollaron también una sólida demanda por proteínas cárnicas baratas, derivadas de coproductos (despojos y vísceras) comestibles de EUA —conocidos como variety meats en ese país— tal como lo evidencian los altos volúmenes de importación de estos coproductos iniciados por firmas en Guadalajara, Monterrey y la ciudad de México (Dietrich y Smalley, 1999).

Los importadores mexicanos de carnes rojas y sus coproductos de Estados Unidos han sido descritos por Dietrich y Smalley (1999), y pueden catalogarse en cinco tipos, a saber: 1) distribuidores; 2) proveedores del sector de servicios alimentarios de hoteles; restaurantes e instituciones (HRI); 3) procesadores; 4) supermercados y tiendas (clubes) de descuento a mayoristas, y 5) el propio sector de HRI.

Entre las carnes rojas de cualquier procedencia, el consumidor mexicano ha mostrado preferencia por la carne de res (Gallardo-Nieto et al., 2006). La misma representa el 52% del gasto total en productos cárnicos frente a 36% en pollo y 12% en cerdo (COMECARNE, 2008). De acuerdo al seguimiento de COMECARNE (2008) el consumo de carne de res en el último quinquenio, se incrementó (1 kg interanual) entre 2006 y 2007, alcanzando los 18 kg por persona/año. En cuanto a la calidad de la carne de res importada de EUA, ésta deriva primordialmente de reses jóvenes (menores de 30 meses de edad), clasificadas por los estándares del Departamento de Agricultura de Estados Unidos (USDA) en los grados de calidad Choice y Select (Marsh, 1999). Estos grados representan, respectivamente, la segunda y tercera calidad del USDA (1989) y también son los de mayor popularidad en el mercado minorista de ese país. La carne de res grado USDA Prime (de la más alta calidad y costo) ingresa a México en cantidades mucho menores, fundamentalmente para HRI de lujo. Aún concurren importaciones de carne de res no clasificada (conocida comercialmente como No roll) pero desde 2004, ésta sigue restringida a reses menores a 30 meses de edad, atendiendo los requisitos zoosanitarios para control de la encefalopatía espongiforme bovina.

La carne de cerdo representa uno de los ingredientes más importantes en el recetario popular mexicano, pero su consumo, contrario al de la carne de res, ha sido percibido tradicionalmente de bajo estatus, como la de un bien inferior (Sagarnaga-Villegas *et al.*, 1998). Este hecho puede estar aunado a una serie de prejuicios ligados a su inocuidad y valor nutritivo (Rocha-López y Padilla-Vera, 2006). Sagarnaga-Villegas *et al.* (1998) demostraron que la estructura de la demanda por diferentes productos frescos de cerdo varía con el estrato social; las familias de mayores ingresos muestran preferencia por lomo, pierna, chuleta y costilla, mientras que el gasto en cortes detallistas picados (pulpa, trozos y molida) se concentran entre familias de ingresos medios, de la misma manera que los coproductos (vísceras, manitas y lengua). Las tendencias en el gasto familiar son parecidas a la carne de res (Sagarnaga-Villegas *et al.*, 1998).

Después de sus altibajos históricos, el consumo de carne fresca de cerdo se mantiene relativamente estable en los últimos cinco años (COMECARNE, 2008), pero con tendencia a la alza en 2006-2007 (COMECARNE, 2008; Díaz-Carreño *et al.*, 2006) alcanzando los 15 kg en 2007 (COMECARNE, 2008). Éste sigue siendo inferior al de la década de 1980, cuando, según la fuente, se consumían entre 20 kg (García-Mata, 2002:68, citado por Sagarnaga-Villegas *et al.*, 2003) y 22 kg (Díaz-Carreño *et al.*, 2006) por persona al año. No obstante, existe un consumo desapercibido y creciente de los productos y coproductos del cerdo como un ingrediente importante en la fabricación de productos cárnicos procesados (Sagarnaga-Villegas *et al.*, 2003), cuyo consumo per cápita alcanzó los 8 kg en 2007 (COMECARNE, 2008). Según la misma fuente, los cárnicos procesados representan, para los hogares mexicanos, una importante categoría de proteínas (15% del gasto total en productos cárnicos).

Existen varios reportes estimando las elasticidades precio e ingreso de la demanda por carnes rojas. Las publicaciones más recientes sobre la relación ingreso-demanda (Gallardo-Nieto *et al.*, 2006; Samaniego-Breach, 2007; Mejía-Reyes *et al.*, 2007-2008), muestran una mayor elasticidad para carne de cerdo (resultados contradictorios a Díaz-Carreño *et al.*, 2006 y Sagarnaga-Villegas *et al.*, 1998, con coeficientes menores a la unidad) y una demanda de carne de res relativamente inelástica al ingreso.

Según Díaz-Carreño et al. (2006), los principales compradores de carne importada de cerdo en México son la industria procesadora mexicana y los supermercados, siendo los mercados públicos y las carnicerías los principales canales de comercialización minorista del producto fresco nacional. Una situación similar ocurre con los canales de comercialización minorista para la carne fresca de res importada, donde los supermercados son los que canalizan la mayor parte de su oferta. Para 2003 se estimó que, en su totalidad, los supermercados y otras tiendas de autoservicio (clubes mayoristas, red de carnicerías tipo boutique) en México, canalizaban más del 30% de la oferta de carnes, particularmente de cerdo (Sagarnaga-Villegas, 2003). Hoy en día estos modernos expendios le han ganado terreno a los mercados tradicionales (red de carnicerías populares, mercados municipales y mercados sobre ruedas o "tianguis"). De acuerdo con estimaciones de la USMEF, basadas en estadísticas propias e indagaciones de otras fuentes (Asociación Nacional de Establecimientos Tipo Inspección Federal [ANETIF], y Secretaría de Agricultura, Ganadería, Desarrollo Rural, Pesca y Alimentación [SAGARPA]) los mercados tradicionales manejaron el 62% de la oferta nacional de carne y derivados de res y 44.25% de la carne y derivados de cerdo en México para el año 2007 (USMEF-México, datos no publicados).

Valor nutritivo de las carnes rojas estadounidenses en México

La amplia distribución nacional de las carnes rojas importadas de Estados Unidos en México obliga a considerarlas dentro de la canasta familiar de carnes y, por ende, informar su composición nutrimental a los consumidores finales, de manera particular a los profesionistas de la salud. Lamentablemente, en México se cuenta con pocos reportes autóctonos que den cuenta de su valor nutritivo. Las primeras publicaciones, de data reciente y a baja escala, se han dedicado a comparar algunos componentes proximales en crudo, de unos pocos músculos de res (Delgado et al., 2005; Rubio et al., 2007) y cerdo (Méndez et al., 2009) de origen nacional versus sus contrapartes estadounidenses. Ante la escasez de información local para informar integral y concluyentemente sobre el valor nutritivo de carnes estadounidenses en México, hay que acudir necesariamente a fuentes estadounidenses. La oficial más actualizada de la composición de nutrimentos para carnes y productos cárnicos de ese país es la Base de Datos de Nutrimentos del USDA, que además de la composición centesimal (proximal) incluye los perfiles detallados de nutrimentos específicos como aminoácidos, ácidos grasos, macro y microminerales (USDA, 2008).

Por diferentes reportes y las tablas más reconocidas de composición nutrimental de alimentos (producto de múltiples estudios independientes), se sabe que la grasa es el

nutrimento más variable de la carne (Aberle *et al.*, 1989) y su proporción afecta la composición centesimal (el aporte relativo) de los demás componentes.

La cantidad de grasa subcutánea ("de cobertura") y en menor medida, la grasa intermuscular ("de costura") para las piezas cárnicas en estado crudo, pueden ser objeto de una reducción sustancial durante la preparación y rebanado de los cortes mayoristas y minoristas por parte del personal tablajero. La limpieza (recorte o rebajado) de grasas en el establecimiento (rastro) empacador y en el punto de preparación para la venta al consumidor final, atiende a una demanda generalizada de carnes magras, muy especialmente en el mercado mexicano. Sin embargo, la grasa acumulada en forma visible a nivel intramuscular (marmóreo), el indicador de calidad sensorial más importante en carnes de res según el USDA (1989), no es susceptible de modificación en piezas íntegras, permaneciendo prácticamente intocable a pesar de las operaciones sucesivas de corte y recorte.

El formato utilizado por el catálogo USDA (2008) no sólo desglosa la carne por especie en sus diferentes cortes primarios y subprimarios, sino que las desagrega en diversas alternativas de porciones comestibles, con opciones que pueden incluir la carne o grasa separable del corte o solamente la porción magra (tejido muscular), siguiendo la tendencia generalizada de un número creciente de consumidores orientados por dieta/ salud. Para diferentes cortes de carne de res (*beef*, en inglés) la composición nutrimental reportada por el USDA (2008), puede variar por el grado de calidad USDA (USDA Prime, USDA Choice, y USDA Select).

El mayor avance informativo en la base de datos del USDA (2008) se evidencia también al reportar no sólo la composición del producto crudo, sino también del cocido, con una o varias técnicas de cocción, acorde con los hábitos culinarios del consumidor estadounidense. Cabe mencionar que el reporte de nutrimentos para alimentos cocidos no ha sido incorporado aún a la mayoría de tablas de composición de alimentos latinoamericanas.

Para informar de manera más precisa sobre la composición nutrimental de cortes de res y cerdo estadounidenses en México, en primera instancia es necesario conocer los cortes detallistas con mayor popularidad en el mercado, preparados con carnes importadas de ese país. No obstante, aun con esta información a mano, la ausencia de clasificaciones y especificaciones armonizadas entre México y EUA para definir productos cárnicos, y la disímil presentación (estilo) de corte y deshuese para carnes en los dos países, hace difícil hacer la selección más adecuada del producto, a partir de las múltiples opciones en cortes y especificaciones (referencia anatómica y tejidos separables del corte, nivel de rebajado de grasa, grado de calidad USDA para carne de res, etc.) que presenta el catálogo USDA (2008). Finalmente, para poder escoger del catálogo USDA (2008) el nivel de grasa correspondiente al corte en cuestión, es indispensable conocer la magrez preferida o predominante en el *merchandising* de ese corte en México. Una evaluación de la magrez debe considerar el nivel de grasa presente en la porción comestible o una aproximación a la misma, estimando la composición física de grasas visibles

171

(indicativo de la relación músculo:grasa) en el corte detallista. Ante la ausencia de las informaciones antes mencionadas, este capítulo persigue los siguientes objetivos:

- *a*) Orientar sobre las equivalencias entre EUA y México para la nomenclatura comercial de cortes mayoristas (primarios y sub-primarios) de puerco y res.
- b) Determinar, para las dos especies, los cortes importados de mayor predominancia y la variación en niveles de grasas visibles, observada a nivel de expendios detallistas.
- c) Escoger, de la base de datos del USDA, las opciones más equivalentes a cortes predominantes en los expendios detallistas y en el sector de HRI y,
- d) Reportar, en estado crudo, la composición nutrimental de los cortes más predominantes en expendios; y en estado cocido, para los más predominantes en el sector HRI.

Materiales y métodos

En principio se procedió a efectuar una encuesta exploratoria para levantar un inventario de nombres locales más comunes para cortes mayoristas y sus diferentes formas de presentación final a nivel de consumidor intermedio (expendios). De la misma manera se determinaron los diferentes coproductos más comunes para las dos especies. Apoyada en la investigación documental previa (normas y catálogos de cortes publicados por asociaciones locales) y la experiencia ganada por personal técnico y supervisores del mercado minorista mexicano de la *U.S. Meat Export Federation* (USMEF), la primera encuesta exploratoria se llevó a cabo en los principales centros de consumo entre enero y abril de 2008. Esta primera encuesta ayudaría a orientar sobre las respectivas equivalencias con la nomenclatura y codificación del Manual de Proveedores de Carnes de Estados Unidos (NAMP, 2007) y la Base de Datos de Nutrimentos del USDA (2008).

Con la información recabada en la primera encuesta exploratoria se procedió a diseñar una segunda encuesta de campo, para evaluar la predominancia de presentaciones más comunes (estilos de corte minoristas) al consumidor final, el grado respectivo de clasificación USDA (1989) para carne de res, y los niveles de grasa visible para cortes minoristas de origen estadounidense, de ambas especies, en el punto de venta.

La segunda encuesta de campo fue validada por personal técnico, en diferentes expendios de la ciudad de México. El entrenamiento teórico-práctico de los encuestadores fue llevado a cabo por un especialista, investigador en ciencia de carnes. En todas las ciudades participaron como encuestadores personas contratadas, con experiencia de uno a tres años en la supervisión de técnicas de *merchandising* de carnes rojas estadounidenses. Todos los encuestadores contaban con educación secundaria (preparatoria) como mínimo; algunos con licenciatura en alimentos o de profesiones afines.

El entrenamiento práctico del personal consistió primeramente en la identificación del corte, mediante: *a*) indicadores anatómicos y apariencia, característicos del mismo; *b*) la verificación del tipo (nomenclatura comercial), origen y otros datos proporciona-

dos por la información impresa en cajas contentivas de cortes mayoristas empacados al vacío, almacenadas en bodega, y c) el muestreo efectuado en aquellas secciones del anaquel únicamente dedicadas a exhibir carnes estadounidenses.

Se encuestaron los centros urbanos y expendios más representativos del consumo de carnes importadas, cubriendo las regiones norte, central y sur del país. Los centros urbanos y el número de encuestadores (en paréntesis) fueron: Monterrey (7), Guadalajara (2), Valle de México (6), Querétaro (1), León (1) y Veracruz (1). El número de expendios y las observaciones (productos o coproductos comestibles frescos evaluados individualmente) por centro urbano, y el periodo de levantamiento de encuestas para cada centro urbano se muestran en el cuadro 10-9.

En la mayoría de los puntos de venta sujetos de encuesta, la diferenciación de las carnes importadas de EUA de las producidas nacionalmente, fue facilitada gracias a la concurrencia, durante el periodo de evaluación (entre abril y agosto de 2008), de dos programas de promoción y educación, conocidos, respectivamente, como "vitrina ideal de carnes" (*Ideal Meat Case*, en inglés) y "concurso de vitrineras", para la exhibición y venta de carnes estadounidenses. Estos programas habían sido acordados por la USMEF con las principales cadenas de supermercados de Mexico para asegurar que sólo carne de res y cerdo estadounidense fuera exhibida en determinadas secciones de la vitrina, debidamente diferenciadas mediante propaganda y separadores de la USMEF en los puntos de venta. Cabe decir que el programa promocional *Ideal Meat Case* no fue llevado a cabo en todos los supermercados de las diferentes cadenas participantes, sino en determinadas ciudades y ubicaciones autorizadas para efectuar dicha promoción.

Cuadro 10-9 Número de expendios,^a número de observaciones de productos individuales por especie y periodo dedicado al levantamiento de encuestas por centro urbano.

n		Centro urbano							
	MÉX	QUER	LEÓN	MTY	GUAD	VER	06		
Expendios	89	10	08	32	21	05	165		
Productos evaluados									
Res	761	39	41	204	94	36	1 175		
Cerdo	204	20	7	88	53	08	380		
Coproductos	107	02	12	22	30	-	173		
Días (periodo)	23/4 al 2/8	17/7 al 21/7	31/7 al 01/8	16/6 al 22/7	17/7 al 21/7	30/7			

^a Corresponde a supermercados u otros puntos de venta de carnes estadounidenses representados por las siguientes cadenas: Costco y SAM's (en MÉX, GUAD, MTY, VER), Gigante/Soriana (en MÉX, GUAD, MTY, QUER, LEÓN), Chedraui (en MÉX, GUAD, VER, QUER, LEÓN), Mega/Comercial Mexicana (en MÉX, GUAD, QUER, LEÓN), Superama (en MÉX), HEB, Walmart, Sn. Juan Barragán, Súper Carnes Meléndez y Balderas Súper (en MTY), y Bodega Aurrerá (en VER).

Abreviaturas para centros urbanos: MTY: Monterrey, GUAD: Guadalajara, MÉX: Valle de México, QUER: Querétaro y VER:

Además de reconocer la especie (cerdo, res), constatar la procedencia estadounidense, determinar el grado de calidad USDA (Prime, Choice y Select) en carnes de res y detectar la presencia de hueso en los cortes, los encuestadores fueron entrenados para evaluar, en las carnes envasadas en charolas, la cantidad de grasa visible a nivel subcutáneo (grasa de cobertura), intermuscular (grasa de costura) e intramuscular (marmóreo). Para ayudar al entrenamiento y evaluación de las grasas de cobertura y costura se utilizó una regla metálica calibrada en pulgadas (pulg). Los encuestadores fueron instruidos para estimar el promedio en grosor de estas grasas visibles para cortes minoristas, envasados en unidades o grupos, siguiendo la siguiente escala descriptiva a cinco niveles: 0.75 pulg (1.9 cm), 0.5 pulg (1.27 cm), 0.25 pulg (0.64 cm), 0.125 pulg (0.32 cm) y 0.0 pulg (0.0 cm). Para ayudar al entrenamiento y evaluación del marmóreo en los cortes detallistas, se utilizaron patrones fotográficos de estándares para cantidades visibles de marmóreo (marbling, en inglés) descritas por el USDA (1989) en forma ascendente como sigue: prácticamente desprovisto (Practically devoid), trazas (Traces), ligera (Slight), poca (Small), modesta (Modest) y moderada (Moderate). Cabe aclarar que estos niveles (cantidades) de marmóreo descritos por el USDA (1989) fueron diseñados para evaluar el corte en el costillar (dorso) entre la 12a y 13a costillas y no para cualquier corte muscular. Sin embargo, a los fines de esta encuesta estos patrones servirían para informar el contenido de grasa intramuscular de manera indirecta.

Análisis estadístico

En una primera fase se realizó un análisis exploratorio de la información. En esta etapa se corrigieron algunos errores de captura de la información. Debe señalarse que la frecuencia de estos errores fue muy baja. Las variables grasa de cobertura y costura se transformaron de su escala original a la escala en pulgadas (o cm) y así se manejaron durante todo el análisis. Por su parte, las variables marmóreo y grado de calidad USDA se mantuvieron con su codificación original, asumiendo el teorema del límite central y dada la cantidad de observaciones pueden considerarse como variables cuantitativas. Después que se realizó la transformación, se obtuvieron las medias generales y otros estadísticos descriptivos para las variables grasa de cobertura, grasa de costura, marmóreo y grado de calidad USDA (para carne de res), únicas variables que pueden considerarse como cuantitativas y las de mayor interés. El análisis de la información se centró básicamente en la obtención de frecuencias por variable de clasificación. Todos los análisis de frecuencias fueron acompañados de una prueba de ji cuadrada para probar la igualdad de frecuencias.

a) Resultados y discusión

El cuadro 10-10 muestra los nombres locales más comunes de cortes mayoristas, primarios y subprimarios en México, a nivel de consumidor intermedio (expendios), de acuerdo con la primera encuesta exploratoria y la investigación documental complementaria. Se dan también las equivalencias más aproximadas a la nomenclatura comercial de los

mismos cortes en Estados Unidos, atendiendo a las especificaciones y códigos del Manual de Proveedores de Carnes de Estados Unidos (NAMP, 2007). La primera encuesta de campo permitió identificar 14 presentaciones diferentes de cortes detallistas, entre ellos: fajita, milanesa, trozos, bistec/carne para asar, sábana, tampiqueña, cortadillo, chuleta, trozo grande, medallones, tiras y brochetas.

Las predominancias de coproductos o presentaciones para cortes detallistas, difirieron (P < 0.0001). Entre ellas destaca como la presentación más predominante de cortes detallistas, la milanesa (30%), seguida de trozos (15%), bistec/carne para asar (15%), fajita (7%), tampiqueña (4%), sábana (3%) y brochetas (3%). Cabe mencionar que el 92% de las presentaciones de cortes detallistas (con diferencia altamente significativa en frecuencia) no contenían hueso. En predominancia de coproductos destacan el menudo (tripe) y la lengua de res (*beef tongue*), seguidos de las manitas de cerdo (*pork feet*). Considerando la totalidad de coproductos de cualquier especie éstos tuvieron una frecuencia de 11% en los anaqueles.

Los cortes que pierden su identidad una vez que son preparados para la venta, se constituyeron en los más predominantes (20%) en los expendios. Le siguen los items codificados como NAMP 401 (*leg* o pierna de cerdo) con 13%, NAMP 168 (*inside round* o pulpa negra de res) con 11%, NAMP 171B (*bottom round* o pulpa blanca de res) con 9%, NAMP 167 (*knuckle* o pulpa bola de res) con 7%, NAMP 171C (*eye of round* o cuete de res) con 3%, NAMP 116A (*neck + chuck roll* o pescuezo + diezmillo de res) con 3%, NAMP 114 (*shoulder clod* o planchuela de res) con 3% y NAMP 410 (*pork loin* o *entrecot* de cerdo) con 3%. Esta predominancia precisa la oferta al detalle de carnes frescas.

De acuerdo con Julieta Hernández (USMEF, comunicación personal) los cortes de res más demandados por el sector de HRI son, en orden de importancia: NAMP 121C (outside skirt o arrachera de res), NAMP 112A (ribeye de res), NAMP 180 (New York o lomo de res), y NAMP 184B (top sirloin o aguayón sin tapa). De acuerdo con la misma fuente, las demandas en el sector de HRI por cortes de cerdo, son similares a las observadas en expendios. Sin embargo, para carne de res, en el HRI existe una demanda por cortes que no predominan en el sector detallista.

Las medias y otros estadísticos descriptivos para las grasas visibles, por especie y el grado de calidad USDA para carnes de res, se muestran en el cuadro 10-11. En general, los cortes detallistas de ambas especies presentaron grosores medios para grasas de cobertura y costura cercanos a cero pulgadas (una décima de cm). El marmóreo promedió un valor cercano al nivel descrito como "ligero" para carnes de res, lo cual es consistente con la puntuación promedio obtenida para el grado de calidad descrito en promedio como "select" (USDA, 1989). La puntuación media para (cantidades de) marmóreo en carnes de cerdo fue sorprendentemente más baja que la de carne de res, indicando un nivel cercano a "trazas". Para tener una idea del porcentaje de grasa químicamente determinada a que corresponden las puntuaciones de marmóreo estudiadas, podemos referirnos al estudio de Savell y Cross (1988) con lomos crudos de res, donde los valores porcentuales

173

Cuadro 10-10 Denominación y codificación comercial (NAMP)^a de cortes de carne mayoristas en Estados Unidos y similares en México.^b Especies bovina y porcina.

		Especie bovina (r	es)		Especie porcina (cerdo)						
Corte ma	yorista primario	Corte mayor	ista secundario	Código NAMP	Corte	mayorista primario	Corte may	orista secundario	Código NAMP		
EUA	México	EUA	México		EUA	México	EUA	México			
Beef rib	Chuletón (dorso)			103	Pork loin	Entrecot (lomo entero, c/h)			410		
		Ribeye	Ribeye	112A			Rib end o rack	S/E	412G		
		Rib plate	Costillar, c/h	121			Spareribs	Costillas	416		
		Outside skirt	Arrachera	121C							
		Inside skirt	Falda, faldilla	121D	Pork belly	Tocino o costillar, s/h			408		
		Short plate	Costillas	123							
		Back ribs	Costillas	124							
Beef chuck	Cuarto delantero, paleta			113	Pork shoulder	Espalda o paleta			403		
		Shoulder rose	Suadero	S/C							
		Shoulder clod	Planchuela, espaldilla	114			Picnic shoulder	Espaldilla	405		
		Neck + chuck roll	Pescuezo + diezmillo (rollo de espaldilla)	116A			Boston butt	Cabeza de lomo	406		
		Chuck tender	Juil	116B							
		Fore shank	Chambarete de brazo	117			Shoulder hock	Codillo o chamorro delantero	417		
		Brisket	Pecho	120							
		Chuck, short ribs	Costillas cortas	130							
Beef round	Pierna, piña			158	Pork leg (fresh ham)	Pierna (jamón o pernil fresco)			401		
		Knuckle	Bola. Pulpa bola	167			Knuckle	Pulpa bola	S/C (ver 402G)		
		Top (inside) round	Pulpa negra (centro o cara)	168			Inside	Pulpa negra			
		Bottom (outside) round o "flat"	Pulpa blanca (pulpa larga o contracara)	171B			Outside	Pulpa blanca	402D		
		Eye of round	Cuete	171C							
		Heel of round	Talón del chambarete	171F			Leg hock	Chamorro trasero, c/h	417A		
Beef loin	Lomo			172							
		Short loin	Lomo corto	174							
		Strip loin, New York	Lomo de res	180							
		Top sirloin	Aguayón con tapa	181A							
		Top sirloin center cut	Aguayón, sin tapa o palomilla sin empuje	184B							
		Top sirloin cap	Tapa del aguayón	184D							
		Bottom sirloin, tri-tip	Empuje o punta de cuarto	185D							
		Tenderloin	Filete entero	189			Pork tenderloin	Filete entero	415		

^a NAMP: North American Meat Processors Association (NAMP, 2007).

b Consultas varias en el mercado minorista y otras fuentes como normas mexicanas (NMX-FF-081-SCFI-2003) y catálogos o pósteres de asociaciones nacionales (Asociación Mexicana de Engordadores de Ganado y Asociación Nacional de Plantas Tipo Inspección Federal).

 $SC = \sin \text{ c\'odigo NAMP}$; $S/E = \sin \text{ equivalente}$; $s/h = \sin \text{ hueso}$; $c/h = \cos \text{ hueso}$.

Cuadro 10-11 Estadísticos descriptivos para grasas de cobertura, costura y marmóreo^a por especie, y grado USDA^b para carne de res.

Especie	Característica	N	Valor medio en pulg (cm)	Desv estd	Mínimo	Máximo
Res	Cobertura	1 173	0.04 (0.10)	0.08 (0.20)	0.00	0.50 (1.27)
	Costura	1 172	0.05 (0.12)	0.09 (0.22)	0.00	0.75 (1.91)
	Marmóreo	1 054	2.99	1.37	1.00	6.00
	Grado USDA	951	2.71	0.47	1.00	3.00
Cerdo	Cobertura	388	0.03 (0.07)	0.06 (0.15)	0.00	0.25 (0.64)
	Costura	388	0.04 (0.10)	0.06 (0.15)	0.00	0.25 (0.64)
	Marmóreo	349	2.3	1.05	1.00	6.00

^a Valores de (cantidades visibles de) marmóreo corresponden a una escala descriptiva de 6 puntos, donde 1 = prácticamente desprovisto, 6 = moderado.

de grasa correspondientes a las cantidades de marmóreo descritas como trazas, ligera, poca, modesta y moderada fueron 1.74, 3.0, 4.28, 5.55 y 6.82, respectivamente.

b) Frecuencias observadas para los diferentes niveles de grasas visibles

A continuación se presentan, para ambas especies, las observaciones y valores porcentuales de los diferentes niveles de grasa visibles. Todas las frecuencias fueron estadísticamente diferentes (P = 0.0001) según la prueba de ji cuadrada.

Grasa de cobertura. En caso de cortes de res se observaron cuatro de los cinco niveles de cobertura grasa previstos; el número de observaciones (n) y valores porcentuales de frecuencias, incluyendo todos los centros urbanos, expendios y cortes, fueron los siguientes: 0.0 pulg (n = 891, 74.69%); 0.125 pulg (n = 210, 17.60%), 0.25 pulg (n = 83, 6.96%), 0.5 pulg (n = 9, 0.75%). Para carnes de cerdo sólo se observaron tres niveles, cuyos valores fueron: 0.0 pulg (n = 293, 75.52%); 0.125 pulg (n = 82, 21.13%) y 0.25 pulg (n = 13, 3.35%).

Grasa de costura. Para cortes de carne de res se observaron todos los niveles (cinco) previstos para evaluar grasa de costura; el número de observaciones (n) y valores porcentuales de frecuencias para carnes de res, incluyendo todos las centros urbanos, expendios y cortes, fueron los siguientes: 0.0 pulg (n = 825, 69.21%); 0.125 pulg (n = 299,

25.08%), 0.25 pulg (n = 48, 4.03%), 0.5 pulg (n = 18, 1.51%), y 0.75 pulg (n = 2; 0.17%). Para las carnes de cerdo sólo se observaron tres niveles, como siguen: 0.0 pulg (n = 274, 70.62%); 0.125 pulg (n = 107, 27.58%) y 0.25 pulg (n = 7, 1.80%).

Grasa de marmóreo. Para cortes de carne de res se observaron todos los niveles (seis) previstos para evaluar (cantidad de) marmóreo; el número de observaciones(n) y valores porcentuales de frecuencias para carnes de res, incluyendo todos los centros urbanos, expendios y cortes, fueron los siguientes: prácticamente desprovisto (n = 120, 11.39%); trazas (n = 339, 32.16%), ligera (n = 258, 24.48%), poca (n = 171, 16.22%), modesta (n = 102, 9.68%) y moderada (n = 64, 6.07%). Para cortes de carne de cerdo también se observaron todos los niveles (seis) previstos para evaluar grasa de marmóreo; el número de observaciones (n) y valores porcentuales de frecuencias, incluyendo todos los centros urbanos, expendios y cortes, fueron los siguientes: prácticamente desprovisto (n = 62, 17.77%); trazas (n = 191, 54.73%), ligera (n = 46, 13.18%), poca (n = 33, 9.46%), modesta (n = 14, 4.01%) y moderada (n = 3, 0.86%).

c) Frecuencias observadas en grados de calidad USDA para carnes de res

Cuando fue posible determinar con precisión el grado de calidad USDA de las carnes de res exhibidas en expendios, se observaron los tres grados topes del USDA (1989); el número de observaciones (n) y valores porcentuales de frecuencias, incluyendo todos los centros urbanos, expendios y cortes, fueron los siguientes: prime (n = 9, 0.95%); choice (n = 255, 26.81%), y select (n = 687, 72.24%). Todas las frecuencias fueron estadísticamente diferentes (P = 0.0001) según la prueba de ji cuadrada.

Conclusiones y recomendaciones

Los resultados de niveles de magrez determinados por el nivel de grasas visibles observado en la segunda encuesta de campo, ayudan a establecer criterios de selección de *items* catalogados en USDA (2008) para poder reflejar, con más exactitud, los valores nutrimentales para carnes estadounidenses en el mercado mexicano. En general, se recomienda escoger, de la Base de Datos de Nutrimentos del USDA (2008), aquellos *items* con los mínimos valores de cubierta de grasa, es decir, recortados a cero o 1/8 de pulgada (*trimmed to 0 fat/trimmed to 1/8 fat*) y preferiblemente reportar los valores para la porción magra solamente (*separable lean only*). La predominancia del grado *USDA Select* en más del 70% de los cortes indica su preferencia para la selección de valores nutrimentales para carnes de res, de acuerdo con su calidad.

Con base en estos criterios, a continuación se presentan los valores nutrimentales en crudo, disponibles en el catálogo USDA (2008) para algunos cortes de res y cerdo estadounidenses, de los más predominantes en expendios mexicanos. También se incluyen los cortes de res más demandados por el sector HRI según la información empírica disponible (Hernández, J. USMEF, comunicación personal) los cuales se reportan en estado cocido.

^b Grados de calidad USDA (1989) corresponden a una escala descriptiva de 3 puntos, donde 1 = prime, 2 = choice y 3 = select.

Referencias bibliográficas

- Aberle, E.D., Forrest, J.C., Gerrard, D.E. y E.W. Mills. 1989. *Nutritive Value of Meat*. En: Principles of Meat Science. 4th. Ed. 13: 247-259. Hendall/Hunt Publishing Company. Dubuque, Iowa.
- Clayton, P. 2001. U.S. beef in the international market. Proceedings of the 54th Reciprocal Meat Conference. 54th Annual Reciprocal Meat Conference. Vol. I. Pp 21-27. July 24-28, 2001, Indianapolis-Indiana.
- COMECARNE. 2008. Consejo Mexicano de la Carne. Compendio Estadístico 2008. Sector Cárnico.
- Delgado, E.J., Rubio, M.S., Iturbe, F.A., Mendez, R.D., Cassis, L., y R. Rosiles. 2005. Composition and quality of Mexican and imported retail beef in Mexico. Meat Science. 69(3): 465-471.
- Díaz-Carreño, M.A., P. Mejía-Reyes y L.A. del Moral-Barrera. 2006. El mercado de la carne de cerdo en canal de México. Análisis económico, 51(22): 273-287.
- Dietrich, R. A. and H. R. Smalley. 1999. Exporting U.S. red meat and poultry products to Mexico in a free trade environment. United States Department of Agriculture. Agricultural Marketing Service. Transportation and Marketing. Marketing and Transportation Analysis. Agricultural Economic Report 768. Washington D.C.
- Gallardo-Nieto, J.L., Villamizar-Angulo, L., y M.A. Barrera-Wadgymar. 2006. Situación actual y perspectiva de la producción de carne de porcino en Mexico, 2006. Coordinación General de Ganadería, SAGARPA. http://www.saqarpa.gob.mx/Dqq
- Henneberry, S. y Mutondo, J.E. 2007. *NAFTA impacts on the U.S. competitiveness and trade: Beef, pork and poultry*. American Agricultural Economics Association Organized Symposium, Annual Meeting, July 29-August 1, 2007, Portland, Oregon.
- Márquez-Sánchez, I., García-Mata, R., García-Delgado, G., Mora-Flores, J.S., López-López, E. 2004. *El efecto de las importaciones de carne bovina en el mercado interno mexicano*, 1991-2001. Agrociencia, enerofebrero, 38(1):121-130.
- Marsh, J.M. 1999. *U.S. beef trade and price relationships with Japan*, Canada, and Mexico. Policy Issues Paper No. 12. Trade Research Center. Montana State University–Bozeman. December 1999.
- Mejía-Reyes, P., Díaz-Carreño, M.A., y L.E. del Moral-Barrera. 2007-2008. Importaciones totales y de carne de cerdo en México en el contexto del TLCAN: Un enfoque de corrección de error. CIENCIA ergo sum. 14 (3): 263-271.
- Méndez-M., R.D., Ponce-Alquicira, E., Rubio-L, M.S., Ryan, S.M. y N. Huerta-Leidenz. 2009. Exploratory survey at the Mexican marketplace on characteristics of pork muscles from U.S.A. and Mexico. Revista Científica de la Facultad de Ciencias Veterinarias (LUZ). (En imprenta.)
- NAMP. 2007. The Meat Buyer's Guide. Beef, Lamb, Veal, Pork, and Poultry. North American Meat Processors Association (www.namp.com). John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

- NMX-FF-081-SCFI-2003. 2003. Productos Pecuarios-Carne de Porcino en Canal-Calidad de Carne-Clasificación (pork products –Carcasses Pork Flesh-Grading).
- Rocha-López, E. y L. Padilla-Vera. 2006. Propuesta alterna para la solución de la problemática de la cadena de comercialización de la carne de porcino. Revista Mexicana de Agronegocios, julio-diciembre, 10(19):1-15.
- Rubio, M.S., Mendez, R.D. y N. Huerta-Leidenz. 2007. *Characterization of beef semimembranosus and adductor muscles from US and Mexican origin*. Meat Science 76:438-443.
- Ruiz-Flores, A., Sagarnaga-Villegas, M.L., Salas-González, J.M., Mariscal-Aguayo, V., y H. Estrella-Quintero. 2004. Impacto del TLCAN en la cadena de valor de bovinos para carne. Universidad Autónoma Chapingo (Mimeo, Enero, 2004).
- Sagarnaga-Villegas, M. L., Salas G. J.M., Ochoa, R. F. 1998. Características del consumo de la carne de cerdo en México. 34ª Reunión Nacional de Investigación pecuaria, 29-31 Oct. Querétaro, Qro. (México).
- Sagarnaga-Villegas, M.L., Salas-González, J. M., Mariscal-Aguayo, V., Estrella-Quintero, H., Ruíz-Flores, A., González-Alcorta, M. y Juárez-Zárate, A. 2003. *Impacto del TLCAN en la cadena de valor porcina*. Universidad Autónoma Chapingo (Mimeo, Diciembre 2003).
- Samaniego-Breach, R. 2007. El impacto económico de las importaciones mexicanas de carne procedentes de Estados Unidos. Un caso de estudio del TLCAN a sus 13 años. Gaceta de Economía ITAM. Año 13 (23): 89-139
- San Juan-Mejía, Z. M., Martínez-Damián, M. A., y R. García-Mata. 2007. Efecto de las importaciones de carne de cerdo sobre el mercado de carne de res en México. Agrociencia 41:929-938.
- SAS. 1996. SAS/STAT User's Guide: Statistics, Version 6.12, SAS Institute, Inc., Cary, NC.
- Savell, J.W. and H. R. Cross (1988). The role of fat in the palatability of beef, pork, and lamb. En: Designing Foods, Animal Product Options in the Marketplace. Committee on Technological options to improve the nutritional attributes of animal products. National Research Council. Ed. National Academy Press, Washington, D.C.
- USDA. 1989. Official United States standards for grades of carcass beef. United States Department of Agriculture. Agricultural Marketing Service. Washington, D.C.
- USDA. 2008. U.S. Department of Agriculture, Agricultural Research Service. USDA National Nutrient Database for Standard Reference, Release 21.

Cuadro 10-12 Carnes importadas.

				CRE-1		CRE-2		CRE-3
				Pierna de cerdo	I	Res, pulpa negra, centro, cara		Pulpa blanca contracara
Nombre NAMP			401	Pork Leg (Fresh Ham)	168	Beef Round, Top (inside), Untrimmed	171B	Beef Round, Outside Round (Flat)
Nombre USDA			10010	Pork, fresh, leg (ham), whole, separable lean only, raw	23636	Beef, round, top round, separable lean only, trimmed to 1/8" fat, select, raw	23049	Beef, round, outside round, bottom round, steak, separable lean and fat, trimmed to 0" fat, choice, raw
Componente alime	entario							
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principa	les							
Energía	ENERC	kcal		136		129		150
		kJ		569		540		628
Humedad	WATER	%	11	72.90	11	72.63	11	71.51
Fibra dietética	FIBTG	g	11	0.00	11	0.00	11	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	0.00	11	0.00	11	0.00
Proteínas	PROCNT	g	11	20.48	11	23.13	11	21.24
Lípidos totales	FAT	g	11	5.41	11	3.37	11	6.59
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	11	1.87	11	1.15	11	2.30
Monoinsaturados	FAMS	g	11	2.44	11	1.42	11	2.94
Poliinsaturados	FAPU	g	11	0.58	11	0.15	11	0.31
Colesterol	CHOLE	mg	11	68.00	11	46.00	11	61.00
Minerales								
Calcio	CA	mg	11	6.00	11	22.00	11	5.00
Fósforo	Р	mg	11	229.00	11	224.00	11	209.00
Hierro	FE	mg	11	1.01	11	1.97	11	2.34
Magnesio	MG	mg	11	25.00	11	25.00	11	24.00
Sodio	NA	mg	11	55.00	11	64.00	11	63.00
Potasio	K	mg	11	369.00	11	373.00	11	338.00
Cinc	ZN	mg	11	2.27	11	4.57	11	3.76
Vitaminas								
RAE (vit A)	VITA	μg	11	2.00	11	0.00	11	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	0.90	11	0.00	11	0.00
Tiamina	THIA	mg	11	0.88	11	0.10	11	0.06
Riboflavina	RIBF	mg	11	0.23	11	0.15	11	0.19
Niacina	NIA	mg	11	5.34	11	6.88	11	6.39
Piridoxina	VITB6A	mg	11	0.50	11	0.68	11	0.72
Ácido fólico	FOL	μg	11	0.00	11	0.00	11	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	11	0.71	11	1.35	11	4.70
Alimento crudo en peso neto			P. comestible 65%		P. comestible 93%		P. comestible 100%	

Cuadro 10-12 Carnes importadas. (Continuación)

				CRE-4		CRE-5	CRE-6		
				Bola		Cuete		Diezmillo	
Nombre NAMP			167	Beef Round, Knuckle (Tip)	171C	Beef Round, Eye of Round (IM)	116A	Beef Chuck, Chuck Roll	
Nombre USDA			23032	Beef, round, knuckle, tip side, steak, separable lean and fat , trimmed to 0" fat, select, raw	23635	Beef, round, eye of round, separable lean only, trimmed to 1/8" fat, select, raw	23043	Beef, chuck, shoulder clod, top blade, steak, separable lean and fat, trimmed to 0" fat, select, raw	
Componente alimentario									
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principa	les								
Energía	ENERC	kcal		124		119		166	
		kJ		517		498		694	
Humedad	WATER	%	11	73.52	11	73.97	11	71.19	
Fibra dietética	FIBTG	g	11	0.00	11	0.00	11	0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	0.00	11	0.00	11	0.00	
Proteínas	PROCNT	g	11	21.96	11	22.31	11	19.38	
Lípidos totales	FAT	g	11	3.24	11	2.62	11	9.22	
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	11	1.23	11	0.90	11	3.46	
Monoinsaturados	FAMS	g	11	1.34	11	1.11	11	3.62	
Poliinsaturados	FAPU	g	11	0.27	11	0.11	11	0.50	
Colesterol	CHOLE	mg	11	61.00	11	36.00	11	66.00	
Minerales									
Calcio	CA	mg	11	5.00	11	22.00	11	6.00	
Fósforo	P	mg	11	219.00	11	219.00	11	198.00	
Hierro	FE	mg	11	2.38	11	1.92	11	2.62	
Magnesio	MG	mg	11	25.00	11	25.00	11	23.00	
Sodio	NA	mg	11	57.00	11	62.00	11	75.00	
Potasio	K	mg	11	386.00	11	364.00	11	324.00	
Cinc	ZN	mg	11	5.74	11	4.46	11	7.47	
Vitaminas									
RAE (vit A)	VITA	μg	11	0.00	11	0.00	11	0.00	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	0.00	11	0.00	11	0.00	
Tiamina	THIA	mg	11	0.08	11	0.09	11	0.14	
Riboflavina	RIBF	mg	11	0.20	11	0.14	11	0.26	
Niacina	NIA	mg	11	5.76	11	6.64	11	3.50	
Piridoxina	VITB6A	mg	11	0.62	11	0.66	11	0.36	
Ácido fólico	FOL	μg	11	0.00	11	0.00	11	0.00	
Cobalamina	VITB12	μg	11	2.87	11	1.30	11	5.23	
Alimento crudo en peso neto				P. comestible 100%		P. comestible 90%		P. comestible 100%	

Cuadro 10.12 Carnes importadas. (Continuación)

				CRE-7		CRE-8		CRE-9
				Planchuela		Lomo de cerdo		Arrachera
Nombre NAMP			114	Beef Chuck, Square Cut	410	Pork Loin, Bone In	121C	Beef Plate, Short Plate
Nombre USDA			23043	Beef, chuck, shoulder clod, top blade, steak, separable lean and fat, trimmed to 0" fat, select, raw	10199	Pork, fresh, loin, center rib (chops or roasts), boneless, separable lean only, raw	13979	Beef, plate, outside skirt steak, separable lean only, trimmed to 0" fat, all grades, cooked, broiled
Componente alime	entario							
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principa	iles							
Energía	ENERC	kcal		166		152		233
		kJ		694		636		974
Humedad	WATER	%	11	71.19	11	71.98	11	59.17
Fibra dietética	FIBTG	g	11	0.00	11	0.00	11	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	0.00	11	0.00	11	0.00
Proteínas	PROCNT	g	11	19.38	11	21.80	11	24.18
Lípidos totales	FAT	g	11	9.22	11	6.48	11	14.37
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	11	3.46	11	2.24	11	5.97
Monoinsaturados	FAMS	g	11	3.62	11	2.93	11	7.38
Poliinsaturados	FAPU	g	11	0.50	11	0.70	11	0.60
Colesterol	CHOLE	mg	11	66.00	11	55.00	11	58.00
Minerales								
Calcio	CA	mg	11	6.00	11	5.00	11	10.00
Fósforo	Р	mg	11	198.00	11	207.00	11	221.00
Hierro	FE	mg	11	2.62	11	0.77	11	2.66
Magnesio	MG	mg	11	23.00	11	22.00	11	25.00
Sodio	NA	mg	11	75.00	11	45.00	11	94.00
Potasio	K	mg	11	324.00	11	421.00	11	393.00
Cinc	ZN	mg	11	7.47	11	1.69	11	5.72
Vitaminas								
RAE (vit A)	VITA	μg	11	0.00	11	2.00	11	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	0.00	11	0.30	11	0.00
Tiamina	THIA	mg	11	0.14	11	0.86	11	0.12
Riboflavina	RIBF	mg	11	0.26	11	0.27	11	0.20
Niacina	NIA	mg	11	3.50	11	5.04	11	4.33
Piridoxina	VITB6A	mg	11	0.36	11	0.47	11	0.50
Ácido fólico	FOL	μg	11	0.00	11	0.00	11	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	11	5.23	11	0.53	11	4.30
Alimento crudo en peso neto			P. comestible 100%		P. comestible 78%		P. comestible 95%	

Cuadro 10-12 Carnes importadas. (Continuación)

				CRE-10	CRE-11			CRE-12	
				New York Strip		Aguayón sin tapa		Rib Eye	
Nombre NAMP			180	180 Beef Loin, Strip Loin, Boneless		Beef Loin, Top Sirloin Butt, Center- Cut, Boneless, Cap Off (IM)	112A	Beef Rib, Ribeye, Lip-On	
Nombre USDA			13448	Beef, short loin, top loin, separable lean only, trimmed to 0" fat, all grades, cooked, broiled	13454	Beef, top sirloin, separable lean only, trimmed to 0" fat, all grades, cooked, broiled	13098	Beef, rib, eye, small end (ribs 10-12), separable lean only, trimmed to 0" fat, choice, cooked, broiled	
Componente alime	ntario								
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principa	les								
Energía	ENERC	kcal		182		183		205	
		kJ		763		764		856	
Humedad	WATER	%	11	64.27	11	62.98	11	61.30	
Fibra dietética	FIBTG	g	11	0.00	11	0.00	11	0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	11	0.00	11	0.00	11	0.00	
Proteínas	PROCNT	g	11	29.25	11	30.55	11	28.88	
Lípidos totales	FAT	g	11	6.37	11	5.79	11	9.01	
Ácido grasos									
Saturados	FASAT	g	11	2.43	11	2.21	11	3.43	
Monoinsaturados	FAMS	g	11	2.54	11	2.31	11	3.59	
Poliinsaturados	FAPU	g	11	0.23	11	0.21	11	0.33	
Colesterol	CHOLE	mg	11	64.00	11	58.00	11	91.00	
Minerales									
Calcio	CA	mg	11	19.00	11	20.00	11	16.00	
Fósforo	Р	mg	11	229.00	11	244.00	11	227.00	
Hierro	FE	mg	11	1.84	11	1.96	11	1.98	
Magnesio	MG	mg	11	25.00	11	26.00	11	25.00	
Sodio	NA	mg	11	60.00	11	64.00	11	60.00	
Potasio	K	mg	11	370.00	11	393.00	11	363.00	
Cinc	ZN	mg	11	5.37	11	5.71	11	5.49	
Vitaminas									
RAE (vit A)	VITA	μg	11	0.00	11	0.00	11	0.00	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	11	0.00	11	0.00	11	0.00	
Tiamina	THIA	mg	11	0.08	11	0.08	11	0.07	
Riboflavina	RIBF	mg	11	0.14	11	0.16	11	0.14	
Niacina	NIA	mg	11	8.37	11	8.74	11	8.52	
Piridoxina	VITB6A	mg	11	0.62	11	0.66	11	0.60	
Ácido fólico	FOL	μg	11	0.00	11	0.00	11	0.00	
Cobalamina	VITB12	μg	11	1.64	11	1.71	11	1.80	
Alimento crudo en	peso neto			P. comestible 96%		P. comestible 90%	P. comestible 81%		

Cuadro 10-13 Nombres.

	CARNES ROJAS ESTADOUNIDENSES	AMERICAN MEAT	
Clave	Nombre común	Nombre en inglés	
CRE-			
1	Pierna de cerdo	Pork Leg (Fresh Ham)	
2	Res, pulpa negra, centro, cara	Beef Round, Top (inside), Untrimmed	
3	Pulpa blanca contracara	Beef Round, Outside Round (Flat)	
4	Bola	Beef Round, Knuckle (Tip)	
5	Cuete	Beef Round, Eye of Round (IM)	
6	Diezmillo	Beef Chuck, Chuck Roll	CARNES ROJAS
7	Planchuela	Beef Chuck, Square Cut	ESTADOUNIDENSES
8	Lomo de cerdo	Pork Loin, Bone In	
9	Arrachera	Beef Plate, Short Plate	
10	New York Strip	Beef Loin, Strip Loin, Boneless	
11	Aguayón sin tapa	Beef Loin, Top Sirlion Butt	
12	Rib Eye	Beef Rib, Ribeye, Lip-On	

Pescados y mariscos María Isabel Castro González / Fernando Pérez-Gil Romo

Introducción

De acuerdo con los datos del Departamento de Pesca y Acuacultura, de la Organización de las Naciones Unidas para la Alimentación y la Agricultura (FAO), el aporte de proteínas a partir de pescado varió para Centroamérica en 2007, de 2.2 kg/per capita/año en Guatemala a 12.5 en Belice. México tuvo un consumo de 10.8 kg/per capita/año. En la región de Sudamérica, este aporte de proteínas fue de 4.40 kg/per capita/año en Ecuador a 33.3 en Guyana. Chile tuvo un consumo de 20.1, mientras que Argentina y Brasil consumieron, en promedio, 6.6 kg/per capita/año.

Como alimento, el pescado aporta los aminoácidos indispensables, en especial metionina, cisteína, treonina, lisina y triptófano. La grasa del pescado es rica en ácidos grasos poliinsaturados, sobre todo los ácidos grasos n-3: ácido eicosapentaenoico y ácido docosahexaenoico, conocidos como EPA y DHA, respectivamente.

Además de yodo, los pescados contienen sales de sodio, cobre, cobalto, manganeso, flúor, selenio y otros. Algunos pescados pueden contener mercurio, plomo y cadmio, además de contaminantes como PCB o dioxinas; sin embargo, la evidencia científica plantea que casi ninguna especie marina posee compuestos causantes de efectos adversos a la salud humana. No obstante, el tipo de pescado, la frecuencia con que se consume y el tamaño de la ración son esenciales para el balance entre riesgos y beneficios en la salud, determinado por el consumo regular de pescado.

Las vitaminas se encuentran en todos los organismos acuáticos, aunque en cantidades diversas, de acuerdo con la especie y la estación del año. En general, la carne de pescado es una buena fuente de vitaminas A y D, que se acumulan en el hígado de pescados magros, mientras que en los grasos se encuentran en la carne en forma de retinol y colecalciferol (vitamina D_3).

La composición nutrimental de los recursos pesqueros varía de manera continua, porque pertenecen a sistemas biológicos activos. En los pescados marinos, a diferencia de los producidos por la acuacultura, existen cuantiosos factores bióticos (biológicos) y abióticos que influyen en su composición química, como especie, grado de madurez sexual, estado de salud, sexo, edad, tamaño, zona y profundidad de captura, localización anatómica, tipo de músculo (magro, con bajo contenido graso, con contenido graso medio y con alto contenido graso), estación del año y procesos físicos a los que se someta antes de su comercialización y consumo. En las especies de acuacultura, el principal factor está dado por la alimentación.

Además, las variaciones en la composición química del pescado están muy relacionadas con la alimentación, el nado migratorio y los cambios sexuales relacionados con el desove. Los peces tiene periodos de inanición por razones fisiológicas (como desove o migración) o por factores externos como la escasez de alimento.

Durante los periodos de intensa alimentación (p. ej., después del desove), el contenido de proteínas del músculo aumenta de acuerdo con la cantidad de proteínas agotadas, como cuando migran para el desove. Más adelante, el contenido de lípidos muestra un marcado y rápido aumento. Después del desove, el pez recobra su comportamiento de alimentación y, por lo general, migra hasta encontrar fuentes adecuadas de alimento. Las especies que se alimentan de plancton, como las sardinas, experimentan una variación estacional natural, porque la abundancia del plancton cambia durante el año.

La composición del pescado varía no sólo entre una especie y otra, sino también, en gran parte, en ejemplares de la misma especie. Por ejemplo, el contenido de grasa de macarela (*Scomber scombrus*) puede variar hasta 30 veces, y el contenido de vitamina A del hígado del tiburón gris (*Squalus suckleyi*) en más de 1 000 veces. Es posible que esta

variación entre individuos de la misma especie se deben a la estación del año en que se captura al pescado o su edad.

Debido a la variación en la composición de algunos pescados, un valor promedio tiene poco significado. Por tanto, resulta importante establecer intervalos en la composición y, de ser posible, correlacionarlos con factores como la estación del año en que se captura o las áreas geográficas en que se localiza el pescado.

El consumo de pescado es recomendable para todas las personas, excepto para quienes experimentan algún tipo de alergia.

¿Cuáles son las ventajas de incluir pescados y algunos mariscos en la dieta durante todo el año?

- 1. Porque hay una gran variedad de especies.
- 2. Porque existe una gran variedad de presentaciones. Los diferentes tipos de pescado se encuentran de muchas maneras: fresco, seco o salado (tipo machaca o bacalao), congelado, enlatado, ahumado, en salmuera, preparado, etcétera.
- 3. Porque su precio es bajo. Se tiene la idea de que los pescados y los mariscos son alimentos de precio elevado; sin embargo, en algunos mercados se pueden encontrar, según datos de la Secretaría de Economía, especies cuyos precios son de hasta \$10.00 (\$0.70 dólares) el kilogramo, como el ronco, la mojarra y la lisa del Pacífico o el calamar gigante.
- 4. Porque permite preparar una gran variedad de platillos. Con los pescados se pueden realizar cientos de platillos; tantos como para comer uno diferente cada día del año y no repetir la receta. Se pueden emplear diversas técnicas culinarias: al vapor, como fritura, asado, a las brasas, en microondas, hervido, braseado, escalfado, horneado, capeado, empapelado, en mixiote, etcétera.
- 5. Porque son fáciles de digerir. El pescado, a diferencia de la carne, posee proteínas poco fibrosas, con un contenido bajo de colágeno; por ello, su textura y digestión son ideales para todo tipo de personas, incluidos niños y adultos mayores. Vale la pena considerar que la capacidad de digerir el pescado se relaciona de manera directa con la forma de cocinarlo.
- **6.** Porque se pueden consumir en la mayoría de los regímenes alimenticios. Esto es cierto, sobre todo, para los pescados conocidos como magros o blancos, con un contenido de grasa menor a 2% y un aporte calórico de 80 cal/100 g de pescado. El consumo de pescado se ve restringido en personas alérgicas a éste o con hiperuricemia (que están sometidas a un consumo restringido de purinas, que son componentes de las proteínas y que se transforman en ácido úrico en el organismo).
- 7. Porque tienen un gran valor nutrimental. En su composición, las proteínas del pescado poseen aminoácidos esenciales comparables con los de la carne, el huevo y la leche. Además, el pescado contiene vitaminas A, D y del grupo B, además de yodo y fósforo. Son la principal fuente alimenticia de ácidos grasos omega 3 (EPA y

DHA) y, de acuerdo con la Sociedad Americana del Corazón, de Estados Unidos, el consumo de dos raciones a la semana de pescado rico en estos ácidos se relaciona con una reducción en el riesgo de muerte súbita y muerte por enfermedades coronarias en adultos.

La propia Asociación Americana del Corazón recomienda, para una persona sin enfermedad cardiovascular, el consumo de dos raciones de pescado graso a la semana, lo que equivale a 250 a 300 mg/día de los ácidos grasos EPA + DHA. Para personas con enfermedad cardiovascular, se recomienda un consumo de 1 g/día de estos ácidos grasos.

Cuadro 11-1 Nombres en español, científico y en inglés de pescados y mariscos.

	Recursos marinos		Marine resources
ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
RM-PES-	Pescados magros		Fish
1	Abadejo, cuna garopa	Mycteroperca phenax	Scamp
2	Aleta mantarraya, raya manta, raya mariposa	Gymnura marmorata	California butterfly ray
3	Angelito, angelote, angelote del Pacífico	Squatina californica	Pacific angelshark
4	Atún aleta azul, atún, atún rojo	Thunnus thynnus	Atlantic bluefin tuna
5	Atún aleta amarilla, albacora, rábil	Thunnus albacares	Yellowfin tuna
6	Boquilla, ronco amarillo, roncacho	Bairdiella Chrysoura	Silver perch
7	Cabrilla, chema, mero brujo	Mycteroperca xenarcha	Broomtail grouper
8	Cabrilla, cabrilla de arena	Paralabrax nebulifer	Spotted cabrilla
9	Conejo, botete grande, baiacú, ratón	Lagocephalus laevigatus	Smooth puffer
10	Charrito, garretón	Trachurus lathami	Rough sacad
11	Cherna, mero	Epinephelus morio	Red grouper
12	Chile	Synodus foetens	Lizardfish
13	Lucero, Cabrilla cachete amarillo, Loro	Paralabrax loro	Parrot sand bass
14	Gurrubata, berrugata californiana	Menticirrhus undulatus	California kingcroaker
15	Huachinango, pargo	Lutianus blackfordié, L. campechanus	Pensacola snapper, red
16	Isabelita	Holocanthus isabelita, Angelichthys isabelita	Angel fish
17	Jorobado, galo, galo de penacho	Selene vomer	Atlantic lookdown

183

Cuadro 11-1 Nombres en español, científico y en inglés de pescados y mariscos. (*Continuación*)

	Recursos marinos		Marine resources
ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
18	Lengua, lengua Williams, galo, pez luna	Symphurus williamsi	William's tonguefish
19	Lenguado (promedio)	Paralichtiis lethostigma, P. californicus	Halibut
20	Lenguado aleta manchada	Cyclopsetta chittendeni	Mexican flounder
21	Lenguado, lenguado de Florida	Paralichthys lethostigma	Southern flounder
22	Lenguado moreno	Syacium gunteri	Shoal flounder
23	Lisa Pacífico, cambiro, capitán	Mugil cephalus	Flathead grey mullet, black mullet
24	Mojarra rayada, mojarra periche	Eugerres periche	Periche mojarra
25	Merluza, merluza norteña, del Pacífico	Merluccius productus	North Pacific hake
26	Pargo habanero, cioba, pargo cebal	Lutjanus analis	Mutton snapper
27	Pargo huachinango, acara aya	Lutjanus campechanus	Northern red snapper
28	Pez perco, cochinito prieto	Balistes capriscus	Grey triggerfish, common triggerfish
29	Pez sable, tajalí sable	Trichirus lepturus	Langehead hairtail; Atlantic cutlassfish
30	Picuda, barracuda, plateada	Sphyraena ensis	Mexican barracuda
31	Pierna, blanquillo cabezudo	Caulolatilus princeps	Ocean whitefish
32	Raya mariposa	Prionotus roseus	Searobin
33	Raya mariposa	Prionotus rubio	Butterfly searobin
34	Robalo, bicudo, camorin	Centropomus undecimalis	Common snook
35	Ronco canario, cale cale	Conodon nobilis	Barred grunt
36	Rubia, colirrubia, cola, rabirrubia	Ocyurus chrysurus	Yellowtail snapper
37	Sargo, chopa espina	Lagodon rhomboides	Pinfish
38	Tiburón, cazón, macuira	Carcharhinus limbatus	Blacktip shark
39	Tilapia, tilapia roja	Oreochromis urolepis hornorum	Wami tilapia, Mojarra tilapia
40	Trucha plateada, corvinata plateada	Cynoscion nothus	Silver seatrout; Silver trout
41	Verdillo, cabrilla de arena	Paralabrax nebulifer	Barred sand bass
RM-PES-	Pescados con bajo contenido de	grasa	Fish
42	Anchoa, anchoa legítima, mejúa	Anchoa hepsetus	Striped anchovy

	Recursos marinos		Marine resources
ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
43	Bagre, bagre cacumo, barbudo de barbere	Bagre marinus	Gafftopsail sea catfish
44	Bagre, chihuil	Ictalurus sp., Bagre marinus	Caffish
45	Bandera, bagre banderillo, gato	Bagre marinus	Gafftopsail sea catfish
46	Baqueta, cabrilla rosa	Hyporthodus acanthistius	Rooster hind
47	Besugo, mulata, realito, camaronero	Rhomboplites aurorubens	Vermilion snapper
48	Bobo escama, bobo, lisa bobo	Joturus pichardi	Blue Bobo
49	Cazón, sarda, tiburón aletón, tollo	Carcharhinus porosus	Smalltail shark
50	Charales secos	Chirostoma sp.	Dried salted freshwater
51	Cintilla, balila	Benthodesmus tenuis	frostfish, slender frostfish
52	Cojinuda, guaricu, cavaco, cojinuda negra, surell	Caranx crysos	Blue runner
53	Gurrubata, lambe berrugato, berrugato californiano	Menticirrhus undulatus	California kingcroaker
54	Gurrubata, croaca, roncandina	Micropogonias furneri	Whitemouth, Croaker; Brazilian croaker
55	Huachinango Golfo, pargo huachinango	Lutjanus campechanus	Northern red snapper
56	Huachinango Pacífico, pargo del Pacífico, Pargo rojo	Lutjanus peru	Pacific red snapper
57	Jorobado, lamparosa, papelillo	Selene vomer	Atlantic lookdown; lookdown
58	Jorobado luna	Selene spixii	Full moonfish
59	Jurel, carago, guaracema	Caranx hippos	Crevalle jack
60	Lisa, churra, cabezuda	Mugil cephalus	Flat head grey mullet
61	Lisa Golfo, galupe, lisa común	Mugil cephalus	Flat head grey mullet
62	Malacho, banano, macaco	Elops saurus	Ladyfish; tenpounder
63	Mero, piragia, garoupa, mero americano	Epinephelus morio	Red grouper
64	Mero, cherna, garropa	Epinephelus sp., Sterolepis gigas	Red grouper
65	Colibrí, agujón, aguja	Xiphias gladius	Broadbill swordfish
66	Bagre de canal, chihuil, collarca, barbeta	Ictalurus punctatus	River catfish

Continúa

Cuadro 11-1 Nombres en español, científico y en inglés de pescados y mariscos. (Continuación)

	Recursos marinos		Marine resources
ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
67	Piña, zapatero sierrita, zapatero pelón, voladora	Oligoplites altus	Longjaw leatherjacket
68	Pargo mulato, pargo prieto, pargo dientón	Lutjanus griseus	Grey snapper
69	Payasos, blanquillo	Caulolatilus intermedius	Gulf beyere tilefish
70	Mojarra tilapia, tilapia	Oreochromis niloticus	Tilapia
71	Lobina, perca atruchada	Micropterus salmoides	Largemouth black bass
72	Sargo, sargo salema, bream	Lagodon rhomboides	Pinfish
73	Trucha palota, cornivata pintada, trucha de mar	Cynoscion nebulosus	Spotted weakfish
74	Hueva de pescado (promedio)	Mugil cephalus	Fish roe
75	Cazón seco tipo bacalao	Gadus morhua	Dried salted Atlantic cod
76	Villajaiba, pargo villajaiba	Lutjanus synagris	Lane snapper
RM-PES-	Pescados con contenido medio d	e grasa	Fish
77	Albacora, bacora, alcacora cachorra	Thunnus alalunga	Albacore
78	Bonito, bacoreta, cachorra	Euthynnus alleteratus, Sarda sarda, S. chilienis	Striped tunny
79	Boquerón crudo	Engraulis encrasicholus	Anchovy, boqueron
80	Carpa, carpa común, carpa espejos, carpa germana	Cyprinus carpio	Carp
81	Charal, charal de laguna, pescado blanco	Chirostoma lucius	Longjaw silver
82	Trucha de agua dulce, trucha pinta, corvina pinta	Oncorhynchus mykiss	River trout
83	Jorobado	Selene vomer	Lookdown
84	Lebrancha, lisa criolla, jarea	Mugil curema	White mullet
85	Mojarra marina, mojarra caitipa	Diapterus rhombeus	Caitipa mojarra
86	Charal	Chirostoma chapalae	False grunion
87	Peto carito, sierra, taza cavala	Scomberomorus cavalla	King mackerel
88	Sardina, sardina japonesa	Etrumeus teres	Round herring
89	Salmón chileno, salmón del Atlántico	Salmo salar	Atlantic salmon
90	Trucha marina, corvinata pintada, trucha de mar	Cynoscion nebulosus	Spotted weakfish

	Recursos marinos		Marine resources
ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
RM-PES-	Pescados con alto contenido de o	yrasa	Fish
91	Boquerón cocido	Engraulis encrasicholus	Fried boqueron
92	Escolar, petróleo, mírame lindo	Lepidocybium flavobrunneum	Escolar
93	Pámpano, pámpano amarillo, carengue, pamplo	Trachinotus carolinus	Florida pompano
94	Sierra, carite, pintada	Scomberomorus maculatus	Spanish mackerel
1	Atún en aceite, enlatado	Thunnus thynnus	Tuna in oil
2	Salmón en aceite, enlatado	Salmo salar	Salmon in oil
3	Sardinas en aceite, enlatadas	Sardinaps sagax	Sardines in oil
4	Sardinas en tomate, enlatadas	Sardinaps sagax	Sardines in tomato sauce
RM-MFE-	Mariscos frescos y enlatados		Seafood (fresh or processed)
1	Calamar (manto)	Dosidicus gigas	Squid
2	Calamar (tentáculo)	Dosidicus gigas	Squid
3	Ostión del Pacífico	Crassostrea sp.	Pacific oyster
RM-MFE-	Mariscos magros		Seafood (fresh or processed)
4	Almejas sin concha	Mya arenaria	Soft shell clam
5	Calamar fresco	Dosidicus gigas	Squid, fresh
6	Camarones crudos	Panaeus sp.	Raw shrimp
7	Camarón cocido	Panaeus sp.	Cooked shrimp
8	Jaiba cocida	Callinectes sp., Cancer sp.	Cooked crab
9	Langosta cruda	Panulirus interruptus	California/Caribean spin
10	Langostino	Macrobachium rosenbergil	Crayfish, prawn
11	Pulpo crudo	Octopus sp.	Raw octopus
RM-MFE-	Mariscos con bajo contenido de grasa		Seafood (fresh or processed)
12	Camarón seco salado	Panaeus sp.	Dried and salted shrimp
13	Jaiba (carne)	Callinectes sp., Cancer sp.	Crabmeat
14	Ostión del Golfo de México	Callinectes sp., Cancer sp.	Gulf Oyster
15	Ostiones sin concha	Crassostrea sp.	Oyster

Cuadro 11-2 Valores para pescados.

Componente			RM-	PES-1	RM-	PES-2	RM-	PES-3	RM-I	PES-4	RM-F	PES-5
alimentario			Aba	idejo	Aleta ma	antarraya	Ang	jelito	Atún al	eta azul	Atún alet	a amarilla
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		76.2		106		96		102		96
		kJ		319		443		403		425		403
Humedad	WATER	%		79.84		72.74		77.37		73.23		75.24
Fibra dietética	FIBTG	g										
Carbohidratos	CHOCDF	g										
Proteínas	PROCNT	g		15.63		22.82		20.23		22.90		22.37
Lípidos totales	FAT	g		1.52		1.55		1.71		1.20		0.76
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		78.13		99.30		88.66		112.17		104.59
Monoinsaturados	FAMS	mg		57.45		61.55		137.89		75.30		65.79
Poliinsaturados	FAPU	mg		133.82		162.40		220.61		226.59		225.02
Linolénico	F18D3N3	mg		1.13		1.75		4.18		2.16		2.15
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		8.30		10.66		12.23		13.37		15.48
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		105.52		126.63		123.74		156.24		152.40
Colesterol	CHOLE	mg				16.58						61.70
Minerales												
Calcio	CA	mg		29.41		4.57		10.20				12.83
Fósforo	Р	mg		247.00		271.00		179.00				279.28
Hierro	FE	mg										
Magnesio	MG	mg										
Sodio	NA	mg										45.50
Potasio	К	mg		334.00		324.00		213.00				150.70
Cinc	ZN	mg										
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg										
Ácido ascórbico	ASCL	mg										
Tiamina	THIA	mg										
Riboflavina	RIBF	mg										
Niacina	NIA	mg										
Piridoxina	VITB6A	mg										
Ácido fólico	FOL	μg										
Cobalamina	VITB12	μg										

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-I	PES-6	RM-F	PES-7	RM-I	PES-8	RM-F	PES-9	RM-P	ES-10
alimentario			Boq	uilla	Cabrilla <i>Mycter</i>	operca xenarcha	Cab	rilla	Cor	nejo	Cha	rrito
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		147		80		81		127.24		97.5
		kJ		635		337		340		530.59		408
Humedad	WATER	%		80.69		70.34		79.60		69.90		76.50
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00				0.00				
Carbohidratos	CHOCDF	g		0.00				0.00				4.85
Proteínas	PROCNT	g		33.20		17.62		17.62		28.21		17.50
Lípidos totales	FAT	g		1.52		1.12		0.10		1.60		0.90
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		303.03		1293.84		-		38.75		115.54
Monoinsaturados	FAMS	mg		130.49		66.63		-		55.77		73.81
Poliinsaturados	FAPU	mg		663.03		166.16		-		116.53		93.87
Linolénico	F18D3N3	mg		-		1.29		-				
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		71-90		13.90		-		15.66		9.87
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		434.70		85.14		-		28.75		63.38
Colesterol	CHOLE	mg		53.25		16.54		-				32.00
Minerales												
Calcio	CA	mg		10.00		10.17		15.00		15.20		
Fósforo	Р	mg		160.90		103.00		103.00		255.00		196.00
Hierro	FE	mg		-				0.00				
Magnesio	MG	mg		-				-				
Sodio	NA	mg		82.10				-				
Potasio	К	mg		236.70		321.00		321.00		335.00		318.00
Cinc	ZN	mg		-				-				
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-				-				
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00				0.00				
Tiamina	THIA	mg		0.03				0.05				
Riboflavina	RIBF	mg		0.03				0.05				
Niacina	NIA	mg		2.20				1.10				
Piridoxina	VITB6A	mg		-				-				
Ácido fólico	FOL	μg		-				-				
Cobalamina	VITB12	μg		-				-				

187

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-11	RM-F	ES-12	RM-F	PES-13	RM-P	ES-14	RM-P	ES-15
alimentario			Che	erna	Cł	nile	Luc	cero	Gurri	ubata	Huach	inango
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		90		90		84.3		87		91
		kJ		387		376		351.53		364		382
Humedad	WATER	%		79.80		78.30		81.10		79.47		76.53
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00								0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g		0.00		3.79						0.00
Proteínas	PROCNT	g		15.10		16.90		18.60		17.83		19.20
Lípidos totales	FAT	g		2.98		0.80		1.10		1.75		1.23
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		115.54				202.91		64.69		51.62
Monoinsaturados	FAMS	mg		73.81				113.17		25.98		41.18
Poliinsaturados	FAPU	mg		93.87				397.16		70.36		156.34
Linolénico	F18D3N3	mg		-						2.59		0.01
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		9.87				97.85		7.91		28.07
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		63.38				221.47		79.97		237.33
Colesterol	CHOLE	mg		32.00				64.55		61.00		25.00
Minerales												
Calcio	CA	mg		7.00						32.03		14.00
Fósforo	Р	mg		196.00				161.53		128.51		194.00
Hierro	FE	mg		-								0.60
Magnesio	MG	mg		-								28.00
Sodio	NA	mg		-				115.20				-
Potasio	К	mg		318.00				265.00		289.21		233.00
Cinc	ZN	mg		0.30								0.20
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg		50.00								-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00								0.00
Tiamina	THIA	mg		0.11								0.08
Riboflavina	RIBF	mg		0.37								0.05
Niacina	NIA	mg		1.40								1.80
Piridoxina	VITB6A	mg		-								-
Ácido fólico	FOL	μg		-								-
Cobalamina	VITB12	μg		-								-

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-16	RM-P	ES-17	RM-P	ES-18	RM-P	ES-19	RM-F	ES-20
alimentario			Isab	elita	Joro	bado	Len	gua	Lengu	ado sp.	Lenguado al	eta manchada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		83		95		80		76		105
		kJ		347		397		335		317		438
Humedad	WATER	%		79.70		77.80		82.20		81.30		74.50
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00		0.00				0.00		
Carbohidratos	CHOCDF	g		0.00		0.00				0.00		5.60
Proteínas	PROCNT	g		20.30		20.60		16.19		16.70		18.60
Lípidos totales	FAT	g		0.20		1.40		1.70		1.00		0.90
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		-		916.62		92.58		0.20		
Monoinsaturados	FAMS	mg		-		802.39		89.67		0.30		
Poliinsaturados	FAPU	mg		-		966.36		141.92		0.30		
Linolénico	F18D3N3	mg		-		-		1.43		0.01		
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		-		127.68		9.16		0.10		
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		-		656.96		31.03		0.10		
Colesterol	CHOLE	mg		-		-				46.00		
Minerales												
Calcio	CA	mg		12.00		13.00		9.45		12.00		
Fósforo	Р	mg		138.00		150.00		199.00		303.00		
Hierro	FE	mg		-		-				0.80		
Magnesio	MG	mg		-		-				29.00		
Sodio	NA	mg		-		-				78.00		
Potasio	K	mg		-		346.00		315.00		342.00		
Cinc	ZN	mg		-		-				0.50		
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		-				10.00		
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00		0.00				0.00		
Tiamina	THIA	mg		0.31		0.08				0.05		
Riboflavina	RIBF	mg		0.44		0.07				0.05		
Niacina	NIA	mg		4.60		2.10				1.70		
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-				-		
Ácido fólico	FOL	μg		-		-				11.00		
Cobalamina	VITB12	μg		-		-				9.00		

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-F	PES-21	RM-P	ES-22	RM-P	ES-23	RM-P	ES-24	RM-P	ES-25
alimentario			Leng	juado	Lenguad	o moreno	Lisa P	acífico	Mojarra	rayada	Mer	luza
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		97		95		82		106.17		73
		kJ		405		396		342		442.73		303
Humedad	WATER	%		75.59		77.20		68.20		80.84		81.70
Fibra dietética	FIBTG	g										
Carbohidratos	CHOCDF	g				4.84						
Proteínas	PROCNT	g		27.98		21.43		17.10		24.00		15.75
Lípidos totales	FAT	g		1.24		0.90		1.47		1.13		1.07
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		19.47				1198.41		119.80		42.63
Monoinsaturados	FAMS	mg		23.09				116.77		90.05		33.26
Poliinsaturados	FAPU	mg		42.26				172.12		135.26		133.39
Linolénico	F18D3N3	mg						4.20				1.78
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		3.17				27.64		29.15		22.54
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		78.45				74.39		43.55		102.08
Colesterol	CHOLE	mg								47.85		
Minerales												
Calcio	CA	mg										16.79
Fósforo	Р	mg				179.00		220.00		28.60		167.00
Hierro	FE	mg										
Magnesio	MG	mg										
Sodio	NA	mg								60.62		
Potasio	К	mg				229.00		323.00		294.19		241.00
Cinc	ZN	mg										
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg										
Ácido ascórbico	ASCL	mg										
Tiamina	THIA	mg										
Riboflavina	RIBF	mg										
Niacina	NIA	mg										
Piridoxina	VITB6A	mg										
Ácido fólico	FOL	μg										
Cobalamina	VITB12	μg										

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-26	RM-P	ES-27	RM-P	ES-28	RM-P	ES-29	RM-P	ES-30
alimentario			Pargo h	abanero	Pargo hua	achinango	Pez p	perco	Pez	sable	Pic	uda
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		69		88		93		98		79
		kJ		291		367		388		409		330
Humedad	WATER	%		82.10		76.53		77.90		76.30		77.73
Fibra dietética	FIBTG	g										
Carbohidratos	CHOCDF	g						3.86		3.27		
Proteínas	PROCNT	g		14.60		19.20		17.10		19.60		16.21
Lípidos totales	FAT	g		0.99		1.23		1.00		0.70		1.56
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		49.93		51.62						125.18
Monoinsaturados	FAMS	mg		29.05		41.18						111.59
Poliinsaturados	FAPU	mg		61.16		156.34						324.90
Linolénico	F18D3N3	mg		0.77		1.01						2.56
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		4.65		28.07						55.54
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		45.21		237.33						35.79
Colesterol	CHOLE	mg		5.02		25.00						
Minerales												
Calcio	CA	mg										
Fósforo	Р	mg										252.00
Hierro	FE	mg										
Magnesio	MG	mg										
Sodio	NA	mg										
Potasio	К	mg										318.00
Cinc	ZN	mg										
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg										
Ácido ascórbico	ASCL	mg										
Tiamina	THIA	mg										
Riboflavina	RIBF	mg										
Niacina	NIA	mg										
Piridoxina	VITB6A	mg										
Ácido fólico	FOL	μg										
Cobalamina	VITB12	μg										

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-31	RM-P	ES-32	RM-P	ES-33	RM-P	RM-PES-34		ES-35
alimentario			Pie	rna	Raya m	ariposa	Raya mariposa	Prionotus rubiol	Rok	oalo	Ronco	canario
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		75		88		85		89		110
		kJ		314		369		355		372		461
Humedad	WATER	%		78.37		78.30		79.20		78.50		73.80
Fibra dietética	FIBTG	g								0.00		
Carbohidratos	CHOCDF	g				6.25		5.83		0.00		7.36
Proteínas	PROCNT	g		15.14		14.70		14.30		20.00		17.30
Lípidos totales	FAT	g		1.61		0.50		0.50		3.28		1.30
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		12.57						341.52		
Monoinsaturados	FAMS	mg		18.98						452.95		
Poliinsaturados	FAPU	mg		47.43						382.55		
Linolénico	F18D3N3	mg		1.37						-		
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		4.30						22.56		
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		92.23						112.48		
Colesterol	CHOLE	mg								43.65		
Minerales												
Calcio	CA	mg								15.96		
Fósforo	Р	mg		252.00						219.00		
Hierro	FE	mg								0.60		
Magnesio	MG	mg								-		
Sodio	NA	mg								-		
Potasio	К	mg		318.00						281.00		
Cinc	ZN	mg								-		
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg								0.00		
Ácido ascórbico	ASCL	mg								0.00		
Tiamina	THIA	mg								0.35		
Riboflavina	RIBF	mg								0.07		
Niacina	NIA	mg								0.90		
Piridoxina	VITB6A	mg								-		
Ácido fólico	FOL	μg								-		
Cobalamina	VITB12	μg								-		

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-36	RM-F	PES-37	RM-P	ES-38	RM-F	ES-39	RM-P	PES-40
alimentario			Ru	bia	Sa	rgo	Tibu	ırón	Tila	pia	Trucha į	plateada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		80		88		94		107		104
		kJ		333		369		394		448		435
Humedad	WATER	%		75.82		77.09		77.78		77.40		75.50
Fibra dietética	FIBTG	g								0.00		
Carbohidratos	CHOCDF	g										4.41
Proteínas	PROCNT	g		17.86		18.47		20.04		17.00		18.70
Lípidos totales	FAT	g		0.92		1.59		1.56		1.95		1.30
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		71.82		7.74		57.98				
Monoinsaturados	FAMS	mg		71.47		15.27		54.62				
Poliinsaturados	FAPU	mg		111.38		313.34		127.78				
Linolénico	F18D3N3	mg		1.99				1.90				
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		1.49		55.67		7.93		48.12		
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		237.88		85.00		23.82		141.05		
Colesterol	CHOLE	mg				44.00				33.85		
Minerales												
Calcio	CA	mg		13.26		23.44						
Fósforo	Р	mg		176.00		233.00				126.40		
Hierro	FE	mg										
Magnesio	MG	mg										
Sodio	NA	mg								29.58		
Potasio	К	mg		240.00		383.00				280.47		
Cinc	ZN	mg										
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg										
Ácido ascórbico	ASCL	mg										
Tiamina	THIA	mg										
Riboflavina	RIBF	mg										
Niacina	NIA	mg										
Piridoxina	VITB6A	mg										
Ácido fólico	FOL	μg										
Cobalamina	VITB12	μg										

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-41	RM-F	PES-42	RM-F	PES-43	RM-P	ES-44	RM-P	ES-45
alimentario			Ver	dillo	And	choa	Bagre	cacumo	Bagre,	chihuil	Bagre ba	anderillo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		81		98		92		103		101
		kj		337		410		384		433		422
Humedad	WATER	%		78.88		77.60		79.80		79.31		77.07
Fibra dietética	FIBTG	g								0.00		
Carbohidratos	CHOCDF	g				4.51				0.00		
Proteínas	PROCNT	g		16.76		15.70		17.00		15.91		20.15
Lípidos totales	FAT	g		1.52		2.00		2.65		2.70		2.33
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		28.93				404.55		0.60		18.13
Monoinsaturados	FAMS	mg		24.42				332.04		1.00		97.45
Poliinsaturados	FAPU	mg		47.92				537.04		0.80		120.40
Linolénico	F18D3N3	mg		0.64				11.00		0.10		3.66
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		12.25				27.38		12.34		3.82
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		84.82				343.80		39.02		35.67
Colesterol	CHOLE	mg						8.29		20.27		
Minerales												
Calcio	CA	mg		21.73				25.59		32.00		
Fósforo	Р	mg		191.00				144.00		194.00		
Hierro	FE	mg								0.40		
Magnesio	MG	mg								-		
Sodio	NA	mg								60.00		
Potasio	K	mg		213.00				148.00		330.00		
Cinc	ZN	mg								0.80		
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg								-		
Ácido ascórbico	ASCL	mg								0.00		
Tiamina	THIA	mg								0.04		
Riboflavina	RIBF	mg								0.03		
Niacina	NIA	mg								1.70		
Piridoxina	VITB6A	mg								-		
Ácido fólico	FOL	μд								-		
Cobalamina	VITB12	μg								-		

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-46	RM-P	ES-47	RM-P	ES-48	RM-P	PES-49	RM-P	PES-50
alimentario			Baq	ueta	Bes	ugo	Bobo e	escama	Ca	zón	Charale	es secos
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		88		101		102		106		318
		kJ		368		423		427		443		1332
Humedad	WATER	%		76.43		76.23		77.86		72.89		15.20
Fibra dietética	FIBTG	g										0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g										2.50
Proteínas	PROCNT	g		15.72		18.24		17.00		21.15		68.30
Lípidos totales	FAT	g		2.80		3.13		3.73		2.37		3.90
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		129.03		139.00		12.88		100.09		-
Monoinsaturados	FAMS	mg		152.90		61.98		13.55		53.87		-
Poliinsaturados	FAPU	mg		268.56		250.93		20.39		94.27		-
Linolénico	F18D3N3	mg		1.74		3.88		3.09		1.20		-
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		13.56		22.60		0.56		1.53		-
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		326.27		207.81		1.39		20.72		-
Colesterol	CHOLE	mg				68.65				52.00		-
Minerales												
Calcio	CA	mg		14.25						17.94		4 005.00
Fósforo	Р	mg		249.00		157.00		226.00		575.98		2 614.00
Hierro	FE	mg										-
Magnesio	MG	mg										-
Sodio	NA	mg										-
Potasio	К	mg		306.00		213.00		278.00		404.2		-
Cinc	ZN	mg										-
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg										-
Ácido ascórbico	ASCL	mg										0.00
Tiamina	THIA	mg										0.67
Riboflavina	RIBF	mg										0.19
Niacina	NIA	mg										5.80
Piridoxina	VITB6A	mg										-
Ácido fólico	FOL	μg										-
Cobalamina	VITB12	μg										-

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-51	RM-F	ES-52	RM-F	PES-53	RM-P	ES-54	RM-F	ES-55
alimentario			Cin	tilla	Coji	nuda	Gurr	ubata	Gurruba	ta, croaca	Huachina	ngo Golfo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		97		89		100		118		105
		kJ		406		374		418		497		440
Humedad	WATER	%		79.64		79.94		79.47		73.40		81.77
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00				0.00				
Carbohidratos	CHOCDF	g						0.00		5.85		
Proteínas	PROCNT	g		16.56		14.27		17.80		18.00		14.69
Lípidos totales	FAT	g		2.82		3.61		1.75		2.60		2.82
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		196.26		1 662.42		64.69				75.36
Monoinsaturados	FAMS	mg		110.74		1 312.86		25.98				64.37
Poliinsaturados	FAPU	mg		315.58		267.33		70.36				48.11
Linolénico	F18D3N3	mg		3.18		8.43		0.05				0.58
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		16.62		68.00		7.91				4.71
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		210.30		466.85		79.97				18.59
Colesterol	CHOLE	mg		18.55		23.95		61.00				12.54
Minerales												
Calcio	CA	mg		21.10		3.17		-				
Fósforo	Р	mg		209.00		273.77		-				194.00
Hierro	FE	mg						-				
Magnesio	MG	mg						-				
Sodio	NA	mg						87.00				
Potasio	К	mg		313.00		27.74		234.00				233.00
Cinc	ZN	mg						0.70				
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg						18.00				
Ácido ascórbico	ASCL	mg						0.00				
Tiamina	THIA	mg						0.12				
Riboflavina	RIBF	mg						0.08				
Niacina	NIA	mg						5.50				
Piridoxina	VITB6A	mg						-				
Ácido fólico	FOL	μg						-				
Cobalamina	VITB12	μg						-				

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-56	RM-P	ES-57	RM-P	ES-58	RM-P	ES-59	RM-P	ES-60
alimentario			Huachinan	igo Pacífico	Jorobado	papelillo	Joroba	do luna	Ju	rel	Li	sa
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		87		109		114		108		112
		kJ		362		457		480		451		467
Humedad	WATER	%		81.46		75.40		72.40		74.10		72.60
Fibra dietética	FIBTG	g										0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g				4.44						0.00
Proteínas	PROCNT	g		15.37		17.70		19.93		21.30		19.60
Lípidos totales	FAT	g		2.77		2.30		7.29		2.52		3.70
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		64.42				916.62		99.34		1.20
Monoinsaturados	FAMS	mg		37.09				802.39		69.61		1.10
Poliinsaturados	FAPU	mg		97.28				966.36		127.58		1.10
Linolénico	F18D3N3	mg		1.22						2.17		0.10
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		6.07				127.68		4.01		0.30
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		85.76				685.96		117.67		0.20
Colesterol	CHOLE	mg		10.48								49.00
Minerales												
Calcio	CA	mg		16.15				32.67				26.00
Fósforo	Р	mg		182.00				234.00		244.00		173.00
Hierro	FE	mg										1.80
Magnesio	MG	mg										32.00
Sodio	NA	mg										81.00
Potasio	К	mg		221.00				346.00		306.00		292.00
Cinc	ZN	mg										0.60
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg										-
Ácido ascórbico	ASCL	mg										0.00
Tiamina	THIA	mg										0.07
Riboflavina	RIBF	mg										0.08
Niacina	NIA	mg										5.20
Piridoxina	VITB6A	mg										-
Ácido fólico	FOL	μg										-
Cobalamina	VITB12	μg										-

197

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-61	RM-F	PES-62	RM-P	ES-63	RM-P	ES-64	RM-P	ES-65
alimentario			Lisa	Golfo	Mal	acho	Mero,	piragia	Mero,	cherna	Col	ibrí
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		138		122		87		93		117.77
		kJ		578		508		365		388		491.10
Humedad	WATER	%		75.52		74.20		79.50		81.10		78.36
Fibra dietética	FIBTG	g								0.00		
Carbohidratos	CHOCDF	g				4.75				0.00		
Proteínas	PROCNT	g		28.00		17.10		15.10		18.00		22.40
Lípidos totales	FAT	g		2.91		3.80		2.98		2.30		3.13
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		87.35				115.54		0.30		7.66
Monoinsaturados	FAMS	mg		66.99				73.81		0.80		996.46
Poliinsaturados	FAPU	mg		87.84				93.87		0.70		613.73
Linolénico	F18D3N3	mg		4.26				1.62		0.10		
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		33.97				9.87		0.10		51.98
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		57.52				63.38		0.30		433.62
Colesterol	CHOLE	mg						32.00		32.00		51.98
Minerales												
Calcio	CA	mg								10.00		
Fósforo	Р	mg		220.00				195.00		200.00		227.52
Hierro	FE	mg								0.50		
Magnesio	MG	mg								20.00		
Sodio	NA	mg								54.00		102.00
Potasio	K	mg		323.00				318.00		449.00		342.00
Cinc	ZN	mg								0.40		
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg								132.00		
Ácido ascórbico	ASCL	mg								0.00		
Tiamina	THIA	mg								0.10		
Riboflavina	RIBF	mg								0.05		
Niacina	NIA	mg								2.40		
Piridoxina	VITB6A	mg								-		
Ácido fólico	FOL	μg								-		-
Cobalamina	VITB12	μg								-		-

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-66	RM-F	PES-67	RM-P	ES-68	RM-P	ES-69	RM-P	PES-70
alimentario			Bagre o	de canal	Pi	ña	Pargo	mulato	Pay	asos	Mojarra	a tilapia
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		108		117.96		103		102		102
		kJ		465		491.89		432		430		439
Humedad	WATER	%		80.30		77.22		75.70		77.80		79.37
Fibra dietética	FIBTG	g						0.00				
Carbohidratos	CHOCDF	g						0.00		4.95		
Proteínas	PROCNT	g		16.53		25.50		21.10		16.00		16.67
Lípidos totales	FAT	g		2.38		3.99		2.10		2.10		2.27
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg				1001.42		0.20				
Monoinsaturados	FAMS	mg				744.85		0.20				
Poliinsaturados	FAPU	mg				763.17		0.40				
Linolénico	F18D3N3	mg						0.05				
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		36.77		105.21		0.05				34.12
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		56.57		501.70		0.20				54.03
Colesterol	CHOLE	mg		41.48		66.70		-				45.54
Minerales												
Calcio	CA	mg						17.00				
Fósforo	Р	mg				156.21		204.00				
Hierro	FE	mg						0.80				
Magnesio	MG	mg				57.13		-				
Sodio	NA	mg				210.10		67.00				
Potasio	К	mg						323.00				
Cinc	ZN	mg						0.70				
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg						-				
Ácido ascórbico	ASCL	mg						0.00				
Tiamina	THIA	mg						0.09				
Riboflavina	RIBF	mg						0.06				
Niacina	NIA	mg						2.50				
Piridoxina	VITB6A	mg						-				
Ácido fólico	FOL	μg						-				
Cobalamina	VITB12	μg						-				

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-71	RM-P	ES-72	RM-P	ES-73	RM-P	ES-74	RM-P	ES-75
alimentario			Lok	oina	Sai	go	Trucha	palota	Hueva de pesca	ado (promedio)	Cazón seco	tipo bacalao
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		83.01		104		110		124		352
		kJ		346.15		435		462		518		1474
Humedad	WATER	%		79.40		77.09		82.10		69.00		12.30
Fibra dietética	FIBTG	g				0.00				0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g				0.00		2.10		1.50		0.00
Proteínas	PROCNT	g		16.50		18.47		23.40		20.90		81.80
Lípidos totales	FAT	g		1.89		1.59		2.53		3.80		2.80
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		622.97		7.74		9.87		-		0.10
Monoinsaturados	FAMS	mg		462.47		15.27		8.71		-		0.10
Poliinsaturados	FAPU	mg		677.47		313.34		6.30		-		0.30
Linolénico	F18D3N3	mg				0.05				-		0.01
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		36.72		55.67		1.66		-		0.10
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		334.43		85.00		2.17		-		0.20
Colesterol	CHOLE	mg		69.05		44.00		44.70		1 080.00		37.00
Minerales												
Calcio	CA	mg				23.44				85.00		50.00
Fósforo	Р	mg		159.43		233.00		100.49		274.00		-
Hierro	FE	mg				-				0.80		3.60
Magnesio	MG	mg				-				-		-
Sodio	NA	mg		77.94		101.00		73.73		-		8 100.00
Potasio	K	mg		257.83		383.00		297.93		-		160.00
Cinc	ZN	mg				0.70				-		2.00
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg				-				-		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg				0.00				0.00		0.00
Tiamina	THIA	mg				-				0.04		0.08
Riboflavina	RIBF	mg				-				0.19		0.45
Niacina	NIA	mg				-				0.00		10.90
Piridoxina	VITB6A	mg				-				-		-
Ácido fólico	FOL	μg				-				-		-
Cobalamina	VITB12	μg				-				-		5.00

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-76	RM-P	ES-77	RM-P	ES-78	RM-P	ES-79	RM-P	ES-80
alimentario			Villa	jaiba	Alba	acora	Bor	nito	Boquero	ón crudo	Cai	rpa
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		98		119.18		162		114		122
		kJ		409		496.98		677		477		512
Humedad	WATER	%		76.30		76.31		71.43		71.10		78.49
Fibra dietética	FIBTG	g						0.00		0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g						0.00		0.00		0.00
Proteínas	PROCNT	g		18.50		18.68		23.30		17.70		19.60
Lípidos totales	FAT	g		2.92		4.94		1.32		4.80		4.63
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		233.26		425.42		224.96		1.30		431.55
Monoinsaturados	FAMS	mg		204.33		381.56		96.46		1.20		419.25
Poliinsaturados	FAPU	mg		293.97		1050.41		276.92		1.60		1 846.55
Linolénico	F18D3N3	mg		3.69				-		-		0.30
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		40.10		339.15		39.94		0.50		29.55
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		182.30		962.50		174.73		0.90		55.20
Colesterol	CHOLE	mg		11.26		18.71		65.05		-		77.65
Minerales												
Calcio	CA	mg		24.73						-		50.00
Fósforo	Р	mg		237.00		231.00		184.90		-		227.52
Hierro	FE	mg						0.70		1.20		0.90
Magnesio	MG	mg						-		-		-
Sodio	NA	mg						40.00		-		102.00
Potasio	К	mg		349.00		303.00		417.77		-		342.00
Cinc	ZN	mg						0.30		0.50		5.00
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg						-		0.00		51.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg						0.00		0.00		0.00
Tiamina	THIA	mg						0.02		0.01		0.01
Riboflavina	RIBF	mg						0.05		0.15		0.04
Niacina	NIA	mg						12.80		1.90		1.50
Piridoxina	VITB6A	mg						-		0.48		-
Ácido fólico	FOL	μg						-		8.00		13.00
Cobalamina	VITB12	μg						-		28.00		1.00

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-81	RM-F	PES-82	RM-F	PES-83	RM-P	ES-84	RM-P	ES-85
alimentario			Charal d	e laguna	Trucha de	agua dulce	Joro	bado	Lebra	ancha	Mojarra	marina
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		96		148		145		132		100
		kJ		413		636		607		554		417
Humedad	WATER	%		83.27		79.28		72.40		75.55		79.60
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00								
Carbohidratos	CHOCDF	g										
Proteínas	PROCNT	g		20.60		17.49		19.90		17.06		15.80
Lípidos totales	FAT	g		1.49		4.05		7.29		7.13		4.05
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		145.66				916.62		136.92		1 089.54
Monoinsaturados	FAMS	mg		83.25				802.39		119.94		611.25
Poliinsaturados	FAPU	mg		195.77				966.36		196.60		397.21
Linolénico	F18D3N3	mg		-				15.01		7.24		90.74
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		11.64		40.68		127.68		77.92		31.93
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		88.21		52.97		685.96		84.82		114.53
Colesterol	CHOLE	mg		48.05		39.16				59.00		4.50
Minerales												
Calcio	CA	mg		2 360.00				32.67				26.80
Fósforo	Р	mg		128.06				234.00		213.00		227.00
Hierro	FE	mg		-								
Magnesio	MG	mg		-								
Sodio	NA	mg		28.29								
Potasio	К	mg		127.33				346.00		323.00		352.00
Cinc	ZN	mg		-								
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-								
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00								
Tiamina	THIA	mg		0.02								
Riboflavina	RIBF	mg		0.56								
Niacina	NIA	mg		2.90								
Piridoxina	VITB6A	mg		-								
Ácido fólico	FOL	μд		-								
Cobalamina	VITB12	μд		-								

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-86	RM-P	ES-87	RM-P	ES-88	RM-P	ES-89	RM-P	ES-90
alimentario			Cha	aral	Peto	carito	Sard	dina	Salmón	chileno	Trucha	marina
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		282		109		111		149.89		117
		kJ		1 180		456		465		620.87		488
Humedad	WATER	%		34.00		74.80		72.02		74.53		73.80
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00				0.00				
Carbohidratos	CHOCDF	g		3.40								
Proteínas	PROCNT	g		51.60		17.80		23.30		25.50		17.90
Lípidos totales	FAT	g		6.90		4.40		6.37		5.21		5.13
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		-		726.62				2 157.93		854.47
Monoinsaturados	FAMS	mg		-		243.54				2 472.40		476.78
Poliinsaturados	FAPU	mg		-		761.12				2 399.21		598.98
Linolénico	F18D3N3	mg		-		12.14						10.57
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		-		106.10		2.14		554.10		106.15
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		-		521.74		0.75		827.43		506.70
Colesterol	CHOLE	mg		-		22.91		65.35		63.85		2.48
Minerales												
Calcio	CA	mg		1 840.00		34.08						18-13
Fósforo	Р	mg		-		257.00		70.67		226.32		289.00
Hierro	FE	mg		1.80								
Magnesio	MG	mg		-								
Sodio	NA	mg		-				192.90		82.55		
Potasio	К	mg		-		355.00		280.69		340.63		412.00
Cinc	ZN	mg		-								
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-								
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00								
Tiamina	THIA	mg		0.09								
Riboflavina	RIBF	mg		0.18								
Niacina	NIA	mg		4.60								
Piridoxina	VITB6A	mg		-								
Ácido fólico	FOL	μg		-								
Cobalamina	VITB12	μg		-								

203

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RM-P	ES-91	RM-F	PES-92	RM-F	PES-93	RM-P	ES-94	RM-F	PEN-1
alimentario			Boquerá	n cocido	Esc	olar	Pámpano	o amarillo	Sie	rra	Atún en ace	ite enlatado
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		190		246.06		193		203		161.8
		kj		795		1 026.07		810		848		695.74
Humedad	WATER	%		58.60		51.31		64.10		74.70		70.50
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00						0.00		1.35
Carbohidratos	CHOCDF	g		0.30						0.00		0.00
Proteínas	PROCNT	g		24.00		18.90		15.00		19.40		9.96
Lípidos totales	FAT	g		10.30		18.94		14.85		13.90		11.50
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		-		371.38		1 398.57		3.60		984.00
Monoinsaturados	FAMS	mg		-		6 230.90		929.76		5.40		2 934.33
Poliinsaturados	FAPU	mg		-		1 414.48		385.08		3.70		5 386.00
Linolénico	F18D3N3	mg		-				14.17		0.10		585.00
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		-		154.39		34.59		0.90		1 122.00
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		-		437.63		231.77		1.60		2 705.00
Colesterol	CHOLE	mg		-		53.10				80.00		55.00
Minerales												
Calcio	CA	mg		168.00						5.00		10.73
Fósforo	Р	mg		-		189.60		287.00				436.88
Hierro	FE	mg		-						1.00		0.47
Magnesio	MG	mg		-						-		436.89
Sodio	NA	mg		-		67.63				-		257.83
Potasio	К	mg		-		145.88		390.00		-		143.00
Cinc	ZN	mg		1.80						-		0.47
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg		0.00						135.00		11.48
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00						0.00		0.00
Tiamina	THIA	mg		-						0.06		0.11
Riboflavina	RIBF	mg		-						0.21		0.23
Niacina	NIA	mg		-						5.80		10.12
Piridoxina	VITB6A	mg		-						-		0.44
Ácido fólico	FOL	μд		-						-		15.00
Cobalamina	VITB12	μg		-		-				-		5.00

Cuadro 11-2 Valores para pescados. (Continuación)

Componente			RE-P	EN-2	RM	-PEN-3	RM-PEN-4		
alimentario			Sardina e	n chipotle	Sardinas en a	aceite enlatadas	Sardinas en toi	mate enlatadas	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales									
Energía	ENERC	kcal		58.4		290		121.29	
		kJ		243.53		1 213		904.53	
Humedad	WATER	%				59.60		73.60	
Fibra dietética	FIBTG	g				0.00		0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g				0.60		1.70	
Proteínas	PROCNT	g		14.60		18.80		12.23	
Lípidos totales	FAT	g				23.60		8.04	
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	mg				-		489.00	
Monoinsaturados	FAMS	mg				-		2 480.33	
Poliinsaturados	FAPU	mg				-		6 349.33	
Linolénico	F18D3N3	mg				-		279.63	
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		887		-		887	
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		4 177		-		3621	
Colesterol	CHOLE	mg				-		120.00	
Minerales									
Calcio	CA	mg		108.00		303.00		88.13	
Fósforo	Р	mg		322.00		434.00		227.80	
Hierro	FE	mg				5.20		4.86	
Magnesio	MG	mg				-		24.40	
Sodio	NA	mg				510.00		350.00	
Potasio	K	mg		279.00		560.00		251.30	
Cinc	ZN	mg				3.00		2.70	
Vitaminas									
RAE (vitamina A)	VITA	μд				9.00		65.00	
Ácido ascórbico	ASCL	mg				0.00		0.00	
Tiamina	THIA	mg				0.01		0.11	
Riboflavina	RIBF	mg				0.27		0.14	
Niacina	NIA	mg				5.30		1.82	
Piridoxina	VITB6A	mg				0.48		0.48	
Ácido fólico	FOL	μg				8.00		8.00	
Cobalamina	VITB12	μg				28.00		28.00	

Cuadro 11-3 Valores para mariscos.

Componente			RM-I	VIFE-1	RM-I	MFE-2	RM-I	VIFE-3	RM-N	ΛFE-4	RM-N	/IFE-5
alimentario			Calamar	(manto)	Calamar (	(tentáculo)	Ostión de	el Pacífico	Almejas s	in concha	Calama	r fresco
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		73		70		50		68		82
		kJ		304		292		209		282		341
Humedad	WATER	%		75.47		80.00		93.95		80.80		80.20
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00		0.00		0.00		0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g								1.30		1.50
Proteínas	PROCNT	g		16.87		15.72		3.85		14.00		16.40
Lípidos totales	FAT	g								0.70		1.10
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg								0.20		0.30
Monoinsaturados	FAMS	mg								0.10		0.10
Poliinsaturados	FAPU	mg								0.10		0.40
Linolénico	F18D3N3	mg								-		0.01
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		29.76		22.58		10.1		0.01		0.1
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		41.02		61.01		6.62		0.01		0.2
Colesterol	CHOLE	mg		14.63		20.90		7.95		31.00		233.00
Minerales												
Calcio	CA	mg								-		12.00
Fósforo	Р	mg								168.00		119.00
Hierro	FE	mg								3.40		0.50
Magnesio	MG	mg								51.00		-
Sodio	NA	mg								36.00		-
Potasio	К	mg								235.00		-
Cinc	ZN	mg								1.70		4.00
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg								-		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg								0.00		0.00
Tiamina	THIA	mg								-		0.02
Riboflavina	RIBF	mg								-		0.12
Niacina	NIA	mg								-		-
Piridoxina	VITB6A	mg								-		-
Ácido fólico	FOL	μg								-		-
Cobalamina	VITB12	μg								-		-
Alimento crudo en peso ne	eto								P. comest	ible 100%	P. comest	ible 80%

Cuadro 11-3 Valores para mariscos. (Continuación)

Componente			RM-I	VIFE-6	RM-N	MFE-7	RM-I	VIFE-8	RM-MFE-9		RM-MFE-10	
alimentario			Camaron	es crudos	Camaró	n cocido	Jaiba	cocida	Langos	ta cruda	Lango	stino
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		90		113		83		92		68
		kJ		377		472		347		385		287
Humedad	WATER	%		78.20		74.60		78.50		79.20		82.50
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00		0.00		0.00		0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g		1.50		2.50		0.00		0.50		0.00
Proteínas	PROCNT	g		18.10		23.20		17.30		16.20		14.60
Lípidos totales	FAT	g		1.30		1.10		1.30		0.90		1.12
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		0.40		0.20		0.20		0.20		0.30
Monoinsaturados	FAMS	mg		0.30		0.10		0.20		0.20		0.40
Poliinsaturados	FAPU	mg		0.30		0.40		0.50		0.20		0.30
Linolénico	F18D3N3	mg		0.01		0.01		0.01		0.2		0.01
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		0.1		0.2		0.2		-		0.1
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		0.1		0.1		0.2		-		0.01
Colesterol	CHOLE	mg		128.00		147.00		78.00		200.00		158.00
Minerales												
Calcio	CA	mg		63.00		144.00		43.00		40.00		7.70
Fósforo	Р	mg		230.00		136.00		140.00		184.00		215.00
Hierro	FE	mg		1.60		2.80		0.80		0.50		1.50
Magnesio	MG	mg		42.00		51.00		34.00		22.00		22.00
Sodio	NA	mg		140.00		230.00		41.00		-		366.00
Potasio	К	mg		220.00		122.00		265.00		300.00		366.00
Cinc	ZN	mg		1.50		0.21		4.30		1.80		1.80
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg		12.00		18.00		651.00		-		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00		0.00		0.00		0.00		-
Tiamina	THIA	mg		0.02		0.01		0.16		0.40		0.08
Riboflavina	RIBF	mg		0.03		0.04		0.08		0.05		15.00
Niacina	NIA	mg		3.20		1.10		2.80		1.50		2.40
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		17.00		17.00
Cobalamina	VITB12	μg		-		-		-		1.00		1.00
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comes	tible 40%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 54%	P. comes	tible 40%		

207

Cuadro 11-3 Valores para mariscos. (Continuación)

Componente	Componente		RM-N	1FE-11	RM-N	IFE-12	RM-N	1FE-13	RM-N	1FE-14	RM-N	IFE-15
alimentario			Pulpo	crudo	Camarón s	eco salado	Jaiba	(carne)	Ostión del Go	olfo de México	Ostiones	in concha
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		59		372		97		50		78
		kJ		249		1556		404		209		326
Humedad	WATER	%		82.40		4.80		77.20		90.57		81.80
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00		0.00		0.00		0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g		0.00		5.00		1.10				4.90
Proteínas	PROCNT	g		12.60		83.00		17.40		9.00		9.40
Lípidos totales	FAT	g		1.00		2.20		2.50		2.00		2.30
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	mg		0.30		34.46		0.30				0.50
Monoinsaturados	FAMS	mg		0.10		24.30		0.30				0.40
Poliinsaturados	FAPU	mg		0.30		41.63		0.90				0.90
Linolénico	F18D3N3	mg		-		-		0.02				0.01
Eicosapentaenoico	F20D5N3	mg		0.1		-		0.3		3.57		0.4
Docosahexaenoico	F22D6N3	mg		0.1		-		0.3		14.28		0.2
Colesterol	CHOLE	mg		-		130.12		150.00		9.29		38.00
Minerales												
Calcio	CA	mg		39.00		684.00		45.00				91.00
Fósforo	Р	mg		109.00		779.00		-				-
Hierro	FE	mg		2.50		4.90		0.80				6.30
Magnesio	MG	mg		-		-		34.00				32.00
Sodio	NA	mg		89.00		2450.00		1000.00				200.00
Potasio	K	mg		274.00		-		110.00				175.00
Cinc	ZN	mg		1.70		-		4.30				74.70
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		15.00		-				-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00		0.00		0.00				5.00
Tiamina	THIA	mg		0.02		0.10		0.08				0.13
Riboflavina	RIBF	mg		0.07		0.08		0.08				0.09
Niacina	NIA	mg		1.30		7.20		1.90				1.90
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-				-
Ácido fólico	FOL	μg		13.00		-		-				-
Cobalamina	VITB12	μg		2.00		-		-				-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comes	tible 80%	P. comest	ible 90%	P. comest	ible 100%			P. comesti	ble 100%

Referencias bibliográficas

- Castro González MI, Montaño BS. 2007. Pescado todo el año. Cuadernos de Nutrición, 30(5):185-192.
- Castro-González MI, Maafs RAG, Galindo GC. La dieta del paciente renal. ¿Se puede incluir pescado? Nutrición Hospitalaria. 2012:27(5):1485-1495.
- Castro-González MI, Maafs RAG, Galindo GC, Pérez-Gil RF. 2012. Evaluación de 10 especies de pescado para su inclusión como parte de la dieta renal, por su contenido de proteína, fósforo y ácidos grasos. Arch Lat Nut, 2012;62(2):127-136.
- Castro-González MI, Maafs RAG, Silencio BJL, Galindo GC, Pérez-Gil F. Evaluation of the possible inclusion of certain fish species in chronic kidney disease diets based on the adverse and beneficial nutrient ratios. Int J Food Sci Nutr, 2013;64(1):82-88.
- Castro-González MI, Maafs-Rodríguez AG, Gómez-Meléndez L, Gutierrez-Gómez, Y. *Análisis de diferentes pes*cados para identificar los nutrimentos limitantes y benéficos para su incursión en la dieta del paciente renal. 2011. 41° Congreso de Investigación y Desarrollo. ITESM campus Monterrey.
- Castro-González MI, Miranda BD. El pescado en la dieta del paciente renal: relación fósforo:ácidos grasos n-3. Revista de Investigación Clínica, 2010;62(1):44-53.
- Castro-González MI, Miranda BD. Riesgo: beneficio de algunos moluscos y pescados procesados en la dieta de los pacientes renales. Arch Lat Nutr. 2010:60(1):70-78.
- Castro-González MI, Miranda-Becerra D, Montano-Benavides S. Evaluation of phosphorus, protein and n-3 fatty acids contents in 15 marine fish species identifies the most beneficial to renal patients. J Renal Nutr, 2009;19(6):462-468.
- Castro-González MI, Ojeda A, Pérez-Gil F. Perfil lipídico de 25 pescados marinos mexicanos con especial énfasis en sus ácidos grasos n-3 como componentes nutracéuticos. Arch Lat Nutr, 2004;54(3):328-336.
- Castro-González MI, Ojeda VA, Montaño BS, Ledesma CE, Pérez-Gil RF. Evaluación de los ácidos grasos n-3 de 18 especies de pescados marinos mexicanos como alimentos funcionales. Arch Lat Nutr, 2007;55(1):85-93.
- Castro-González MI, Pérez-Gil RF. Ácidos grasos del atún de diferentes zonas pesqueras del Pacífico mexicano, en aceite y agua. Arch Lat Nut, 2001;51(4):407-413.

- Castro-Gonzaléz MI, Pérez-Gil RF. Vitaminas y minerales del atún aleta amarilla (Thunnus albacares) del Pacífico mexicano, enlatado en aceite. Arch Lat Nut, 1998;48(3):265-268.
- Castro-González MI, Pérez-Gil RF, Montaño S, Silencio JL. Vitaminas y minerales de sardina en salsa de tomate, colectada en las zonas pesqueras del Pacífico mexicano. Arch Lat Nut, 1999;59(4):379-383.
- Castro-González MI, Silencio JL, Montaño S, Pérez-Gil RF. Composición química de la fauna de acompañamiento del camarón de Veracruz (golfo de México). Rev Biol Trop, 1998;46(2):249-256.
- Nurnadia AA, Azrina Ah, Amin I. *Proximate composition and energetic value of selected marine fish and shell-fish from the West coast of Peninsular Malasya*. Int Food Res J, 2011;18:137-148.
- Rice R. 1999. Fish. Nutritional Value. Encyclopedia of Human Nutrition, Vol II. Sadler MJ, Strain JJ, Caballero B (ed). Reino Unido: Academic Press, 1999:793-802.
- Rodríguez SR, Hernández VS, Lluch BD, Félix UR, Ortega GS, Villa AR, Ponce DG, Llunc CD. Pesquería de pelágicos menores (sardinas anchovetas). En: Casas VM, Ponce DG (ed). Estudio del potencial pesquero y acuícola de Baja California Sur. México: Semarnap/FAO/UABCS/CIBNOR/INP/CICIMAR/CRIP/CET del Mar, 1996:317-388.
- Silencio BJL, Ortiz OV, Castro-González MI, Montaño BS, Velasco S, Cárdenas B, Pérez-Gil RF, Bourges RH. Trace element content of marine foods from the Pacific mexican coast. J Trace Elements in Exp Med, 1998;11(4):471.

Páginas web consultadas

http://faostat.fao.org/site/629/default.aspx http://www.fao.org/docrep/007/y5600s/y5600s05.htm#P440_77145 http://www.inegi.gob.mx: infoINEGI. Servicio de Información Económica en Línea. http://www.marlin.conapesca.gob.mx/work/sites/cona/dgof/estudio_nutrimental.pdf

Alimentos nativos

Virginia Melo / María de la Concepción Calvo Carrillo

Los datos reportados para las muestras analizadas de insectos se encuentran en base seca (%). Se reporta además la humedad (%) de las muestras originales.

Cuadro 12-1 Nombres en español, científico y en inglés de alimentos nativos.

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Insectos comestibles		Edible insects
AN-IC-1	Abeja	Apis mellifera F.	Honey bee
AN-IC-2	Acociles	Cambarus montezumi	Not insect Astacid
AN-IC-3	Ahuahutle seco	Ahuathea mexicana, corsella	Water boatmen
AN-IC-4	Ahuahutle*	Krisousacorixa azteca J.	Eggs water boatmen
AN-IC-5	Avispa negrita	Mischocytarius basimaculata C.	Black wasp
AN-IC-6	Avispa campanera	Polybia parvulina R.	Wasp
AN-IC-7	Avispa de tierra	Vespula squamosa D.	Hornet
AN-IC-8	Avispa zapatona	Polistes instabilis S.	Wasp hornet
AN-IC-9	Avispa, panal azteca	Brachygastra azteca S.	Azteca honey comb wasp.
AN-IC-10	Avispa, panal de castilla	Brachygastra mellifica S.	Castilla honey comb wasp
AN-IC-11	Axayácatl*	Krisousacorixa femorata G.	Water boatmen
AN-IC-12	Botija	Sciphophorus acupunctatus G.	Weevil grub
AN-IC-13	Brujas	Stenomarca marginella H.	Tree bug
AN-IC-14	Capulcuamiche, gusano de capulín	Synopsia mexicanarea W.	Measuring worm
AN-IC-15	Cara de niño	Stenopelmatus talpa B.	Grasshopper
AN-IC-16	Chapulín	Sphenarium histrio S.	Short horn grasshopper
AN-IC-17	Chapulín	Sphenarium purpuracens Ch.	Short horn grasshopper

Continúa

Cuadro 12-1 Nombres en español, científico y en inglés de alimentos nativos. (Continuación)

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Insectos comestibles		Edible insects
AN-IC-18	Chapulín	Taeniopoda eques B.	Lubber grasshopper
AN-IC-19	Chapulín	Sphenarium magnum M.	Short horn grasshopper
AN-IC-20	Chapulín	Melanoplus mexicanus S.	Short horn grasshopper
AN-IC-21	Chapulín	Boopedon flaviventris S.	Short horn grasshopper
AN-IC-22	Chapulín	Romaela colorata S.	Lubber grasshopper
AN-IC-23	Chapulín	Arphia falax S.	Short horn grasshopper
AN-IC-24	Chapulín gordinflón	Brachistola magna G.	Grasshopper
AN-IC-25	Chapulín langosta	Schistocerca paranensis B.	Spur-throated grasshopper
AN-IC-26	Chapulín patas rojas	Melanoplus femurrubrum D.	Grasshoper red legs
AN-IC-27	Chicatanas, sontetas	Atta cephalotes L.	Big-ass ant
AN-IC-28	Chinche	Acanthocephala luctuosa S.	Bug
AN-IC-29	Chinche	Brachymona arcana tenebrosa W.	Bug
AN-IC-30	Chinche de jardín	Leptocaris trivittatus	Garden bug
AN-IC-31	Chinche de monte	Acanthocephala femorata F.	Forest bug
AN-IC-32	Chinche de monte	Euchistus crenator R.	Forest bug
AN-IC-33	Cola de ratón	Eritalis sp.	Fly
AN-IC-34	Cucaracha de agua	Lethocerus americanus	Giant waterbug
AN-IC-35	Cucarachón de agua	Abedus ovatus S.	Giant waterbug
AN-IC-36	Cucarachón de agua	Belostoma sp.	Giant waterbug
AN-IC-37	Cuetla	Lathebraria amphipyrioides D.	Giant silk moth
AN-IC-38	Escamol	Liometropum apiculatum M.	Ant eggs
AN-IC-39	Escamol	Liometropum occidentale W.	Eggs ants, escamoles
AN-IC-40	Escarabajo de agua, mecapales	Rhantus sp.	Water beatle
AN-IC-41	Falsa polilla de la cera	Galleria mellonella	Wax false moth
AN-IC-42	Gallina ciega	Phyllophaga sp.	Scarab beetl
AN-IC-43	Gorgojo del maíz	Sitophilus zeamais	Mis weevil
AN-IC-44	Gusanillo de nopal	Laniifera cyclades D.	Grass moth
AN-IC-45	Gusano blanco de maguey	Aegiale hesperiasis K.	Giant skippers
AN-IC-46	Gusano de col	Pieris rapae L.	Cabbage worm
AN-IC-47	Gusano de jonote	Arsenura armida C.	Caterpillar
AN-IC-48	Gusano de la piña del maguey	Campylostoma sp.	Maguey maggot
AN-IC-49	Gusano de madroño	Eucheria socialis W.	Sulphurs moth
AN-IC-50	Gusano de mango	Anastrepha serpentina W.	Mango fly

211

Cuadro 12-1 Nombres en español, científico y en inglés de alimentos nativos. (Continuación)

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Insectos comestibles		Edible insects
AN-IC-51	Gusano de palo	Callipogon barbatum F.	Long-horn beetle
AN-IC-52	Gusano de palo	Homoleta sp.	Hister beetle
AN-IC-53	Gusano de palo	Trichoderes pini Ch.	Long-horn beetle
AN-IC-54	Gusano de palo, virgencitas	Arhophalus rusticus L.	Long-horn beetle
AN-IC-55	Gusano de pera, chancueclas	Rotschildia orizaba	Pear butterfly swallowtail
AN-IC-56	Gusano de pino	Hylesia frigida	Caterpillar
AN-IC-57	Gusano de tepozán	Phasus triangularis E.	Ghost moth
AN-IC-58	Gusano del queso	Musca domestica L.	Filth fly
AN-IC-59	Gusano del sauce, ticoco	Aplagiognathus spinosus N.	Long-horn beetle
AN-IC-60	Gusano elotero	Heliothis zea B.	Ear worm noctuid moth
AN-IC-61	Gusano medidor, aztlacapoli	Catastica teutila D.	White moth
AN-IC-62	Gusano rojo de maguey	Cossus redtembachieri H.	Carpenter moth maguey red worm
AN-IC-63	Gusano soldado, gusano cogollero	Spodóptera frujiperda S.	Noctuid moth
AN-IC-64	Gusano verde del agua, poxi	Ephydra hianis C.	Shore fly
AN-IC-65	Gusanos de maguey	Aegiale acentrocneme hesperiaris	Maguey worm
AN-IC-66	Hormiga chicatana, noku	Atta mexicana B.	Big-ass ant
AN-IC-67	Hormiga mielera, vinito	Myrmecosystus mellinger LL.	Honeypot ant
AN-IC-68	Jumil	Euchistus strennus S.	Stink bug
AN-IC-69	Jumil	Euchistus zopilotensis E.	Stink bug
AN-IC-70	Jumil	Euchistus egglestoni R.	Stink bug
AN-IC-71	Jumil	Atisies taxcoensis A.	Stink bug
AN-IC-72	Jumil	Edessa conspersa S.	Stink bug
AN-IC-73	Jumil	Euchistus strennus D.	Stink bug
AN-IC-74	Jumil sagrado	Edessa cordifera W.	Stink bug
AN-IC-75	Jumiles	Atizies tascoensis	Stink bug
AN-IC-76	Jumilín	Leptoglossus clypealis H.	Stink bug
AN-IC-77	Larva de abeja	Apis mellifera F.	Honey bee
AN-IC-78	Manfe	Corydalus cornutus	Caterpillar
AN-IC-79	Mariposa del muerto	Ascalapha odorata L.	Caterpillar
AN-IC-80	Mariposa monarca	Danaus plexipus L.	Monarch butterfly
AN-IC-81	Mosca de la fruta	Drosophila melanogaster	Fruit fly
AN-IC-82	Oruga	Lepidóptera	Noctuid caterpillar
AN-IC-83	Periquito de aguacate	Hoplophorion monograma F.	Treehopper

Cuadro 12-1 Nombres en español, científico y en inglés de alimentos nativos. (Continuación)

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
	Insectos comestibles		Edible insects
AN-IC-84	Periquitos	Tribicen pruinosa S.	Cicadas
AN-IC-85	Periquitos, torito	Umbonia reclinata G.	Treehopper
AN-IC-86	Picudo de la palma	Rhynchophorus palmarum L.	Sonut beetle
AN-IC-87	Picudo de nopal	Metamasius spinolae V.	Weevil
AN-IC-88	Pinacate	Elodeas piuda S.	Pinacate weevil
AN-IC-89	Pipioli, abeja alazana	Melipona bleckei B.	Bumblebee
AN-IC-90	Remero	Notonecta unifasciata G.	Water backswimmer
AN-IC-91	Tenebrio	Tenebrio molitor L.	Mealworm
AN-IC-92	Topilejo de maguey	Acanthoderes funerarius	Leaf-footed bug
AN-IC-93	Toritos	Cybister explanatus L.	Diving beetle
AN-IC-94	Toritos, atelepitz	Tropisternus tinctus S.	Water scavenger beetle
AN-IC-95	Xamue, tantarrias. Cocopaches	Pachilis gigas B.	Forest bug
	Otros animales comestibles		Other animals
AN-OAC-1	Armadillo (carne de)	Dasy pua novencictus	Armadillo meat
AN-OAC-2	Búfalo de agua (carne de)	Bubalus bubalis	Water Buffalo meat
AN-OAC-3	Conejo de crianza	Orytolagus cuniculus	Rabbit
AN-OAC-4	Iguana	Iguana rhinolopa	Iguana
AN-OAC-5	Venado crudo (carne magra)	Odocolieus virginianus	Deer (low fat meat)
AN-OAC-6	Venado (asado)	Odocolieus virginianus	Roasted deer

213

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles.

				-IC-1	AN	-IC-2	AN-	IC-3	AN-IC-4	
Componente alimentario			Ab	peja	Acc	ociles	Ahuahu	tle seco*	Ahua	hutle*
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		439		107		394		399
		kJ		1 838		446		1 230		1 671
Humedad (%)	WATER			6.07		75.00		30.9		12.21
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00	R	0.00	1	0.00	15	6.07
Extracto libre de nitrógeno		g	15	32.54	1	2.70	1	1.80	15	13.64
Proteínas	PROCNT	g	15	42.17	R	21.00	1	63.80	15	61.05
Lípidos totales	FAT	g	15	19.22	1	1.30	1	3.50	15	7.03
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	30.00	1	3 250.00	1	104.00	15	450.00
Fósforo	Р	mg	15	640.00	2	423.00	2	693.00	15	1 500.00
Hierro	FE	mg	15	-	1	8.40	1	9.50	15	150.00
Magnesio	MG	mg	15	-	1	-	1	-	15	2 500.00
Sodio	NA	mg	15	-	1	-	1	-	15	2 500.00
Potasio	K	mg	15	-	1	-	1	-	15	3 100.00
Cinc	ZN	mg	15	-	1	-	1		15	50.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-	1	8.00	1	-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-		-		-	15	-
Vitamina E ($lpha$ tocoferol)		mg	15	2.10		-		-	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	2.45		-		-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-	1	0.00	1	0.00		-
Tiamina	THIA	mg		-	1	0.00	1	0.41		-
Riboflavina	RIBF	mg		-	1	1.02	1	0.91		-
Niacina	NIA	mg		-	1	3.70	1	11.40		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-	1	-	1	-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-	1	-	1	-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-	1	-	1	-		-
Orden			15	Himenóptera	-	-	15	Hemíptera	15	Hemíptera
Etapa de consumo			15	Pupa	-	Adulto	15	Huevo	15	Huevo
Alimento crudo en peso neto	limento crudo en peso neto		P. comestible 100%		P. comes	tible 70%	P. comest	ible 100%	P. comestible 100%	

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN	·IC-5	AN-	·IC-6	AN-	·IC-7	AN	-IC-8
Componente alimentario			Avispa	negrita	Avispa ca	ampanera	Avispa o	de tierra	Avispa z	zapatona
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		510		510		530		607
		kJ		2 135		2 135		2 219		2 542
Humedad (%)	WATER			4.54		3.46		4.82		3.93
Fibra dietética	FIBTG	g	15	7.18	15	4.16	15	3.89	15	2.62
Extracto libre de nitrógeno		g	15	6.29	15	10.39	15	1.84	15	10.88
Proteínas	PROCNT	g	15	56.83	15	60.91	15	62.95	15	41.07
Lípidos totales	FAT	g	15	25.16	15	21.08	15	26.50	15	41.50
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	250.00	15	120.00	15	90.00
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	0.00	15	-
Hierro	FE	mg	15	-	15	40.00	15	30.00	15	30.00
Magnesio	MG	mg	15	-	15	1 120.00	15	860.00	15	420.00
Sodio	NA	mg	15	-	15	540.00	15	910.00	15	70.00
Potasio	K	mg	15	-	15	850.00	15	390.00	15	80.00
Cinc	ZN	mg	15	-	15	30.00	15	40.00	15	40.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	0.53	15	-	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	0.23	15	-	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Himenóptera	15	Himenóptera	15	Himenóptera	15	Himenóptera
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Larva	15	Larva	15	Larva
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%

215

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN	-IC-9	AN-	IC-10	AN-	IC-11	AN-	IC-12
Componente alimentario				spa, azteca	Avi panal d	ispa, le castilla	Axayá	icatl**	Вс	tija
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		508		532		399		646
		kJ		2 127		2 227		1 671		2 705
Humedad (%)	WATER			4.01		3.94		15.96		1.91
Fibra dietética	FIBTG	g	15	3.24	15	4.02	15	7.03	15	5.31
Extracto libre de nitrógeno		g	15	10.54	15	11.77	15	7.90	15	4.61
Proteínas	PROCNT	g	15	61.47	15	54.08	15	63.15	15	37.50
Lípidos totales	FAT	g	15	20.74	15	26.19	15	5.96	15	50.67
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	150.00	15	120.00	15	100.00	15	190.00
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	0.00	15	1 530.00
Hierro	FE	mg	15	40.00	15	40.00	15	150.00	15	-
Magnesio	MG	mg	15	460.00	15	460.00	15	980.00	15	-
Sodio	NA	mg	15	470.00	15	170.00	15	2 500.00	15	20.00
Potasio	К	mg	15	210.00	15	590.00	15	3 100.00	15	80.00
Cinc	ZN	mg	15	40.00	15	30.00	15	50.00	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	-	15	-	15	0.42
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	0.27
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	255.15
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μg		-		-		-		-
Orden			15	Himenóptera	15	Himenóptera	15	Hemíptera	15	Coleópter
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto	15	Larva
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-13	AN-	IC-14	AN-I	C-15	AN-	IC-16
Componente alimentario			Bri	ujas		uamiche, de capulín	Cara c	de niño	Cha	pulín
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		480		578		460		412
		kJ		2 010		2 420		1 926		1 725
Humedad (%)	WATER			5.91		3.06		4.60		2.05
Fibra dietética	FIBTG	g	15	9.12	15	2.12	15	10.00	15	11.15
Extracto libre de nitrógeno		g	15	11.08	15	13.57	15	7.00	15	4.84
Proteínas	PROCNT	g	15	52.07	15	49.64	15	61.40	15	77.25
Lípidos totales	FAT	g	15	21.82	15	32.61	15	17.00	15	4.71
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	580.00	15	-	15	-	15	110.00
Fósforo	Р	mg	15	880.00	15	-	15	-	15	0.00
Hierro	FE	mg	15	30.00	15	30.00	15	-	15	40.00
Magnesio	MG	mg	15	320.00	15	-	15	-	15	940.00
Sodio	NA	mg	15	50.00	15	50.00	15	-	15	2 100.00
Potasio	K	mg	15	80.00	15	80.00	15	-	15	450.00
Cinc	ZN	mg	15	20.00	15	20.00	15	-	15	90.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	5.06	15	-	15	-	15	3.60
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	1.37	15	-	15	-	15	0.73
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Hemíptera	15	Lepidóptera	15	Ortóptera	15	Ortóptera
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Larva	15	Adulto	15	Adulto
Alimento crudo en peso neto			P. comest	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	tible 95%	P. comest	ible 100%

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-17	AN-	IC-18	AN-	C-19	AN-	IC-20
Componente alimentario			Cha	pulín	Cha	pulín	Cha _l	oulín	Cha	pulín
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		439		415		456		414
		kJ		1 838		1 738		1 909		1 733
Humedad (%)	WATER			2.52		2.95		3.34		3.30
Fibra dietética	FIBTG	g	15	7.08	15	10.56	15	5.06	15	10.01
Extracto libre de nitrógeno		g	15	8.51	15	9.59	15	19.66	15	6.76
Proteínas	PROCNT	g	15	75.87	15	71.05	15	62.13	15	74.70
Lípidos totales	FAT	g	15	6.02	15	5.85	15	9.81	15	5.23
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	120.00	15	-	15	110.00	15	120.00
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	0.00	15	-
Hierro	FE	mg	15	50.00	15	40.00	15	810.00	15	30.00
Magnesio	MG	mg	15	750.00	15	810.00	15	0.00	15	940.00
Sodio	NA	mg	15	1 900.00	15	1 800.00	15	110.00	15	3 800.00
Potasio	К	mg	15	770.00	15	870.00	15	610.00	15	270.00
Cinc	ZN	mg	15	40.00	15	30.00	15	60.00	15	60.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	4.12	15	4.03	15	3.06	15	3.06
Vitamina E ($lpha$ tocoferol)		mg	15	0.79	15	0.67	15	0.66	15	0.67
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μд		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Ortóptera	15	Ortóptera	15	Ortóptera	15	Ortóptera
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	tible 100%	P. comes	tible 95%	P. comes	tible 95%

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-I	C-21	AN-	IC-22	AN-	IC-23	AN-	IC-24
Componente alimentario			Cha	oulín	Cha	pulín	Cha	pulín	Cha gord	pulín inflón
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		421		476		417		427
		kJ		1 763		1 993		1 746		1 788
Humedad (%)	WATER			3.40		5.64		5.39		3.27
Fibra dietética	FIBTG	g	15	9.51	15	5.01	15	9.65	15	10.85
Extracto libre de nitrógeno		g	15	7.23	15	1.34	15	5.21	15	4.83
Proteínas	PROCNT	g	15	73.35	15	71.65	15	69.80	15	72.08
Lípidos totales	FAT	g	15	6.51	15	16.36	15	9.45	15	8.97
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	110.00	15	-	15	70.00	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Hierro	FE	mg	15	30.00	15	40.00	15	20.00	15	30.00
Magnesio	MG	mg	15	940.00	15	-	15	650.00	15	-
Sodio	NA	mg	15	610.00	15	890.00	15	120.00	15	910.00
Potasio	К	mg	15	90.00	15	50.00	15	80.00	15	190.00
Cinc	ZN	mg	15	40.00	15	60.00	15	60.00	15	40.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Ortóptera	15	Ortóptera	15	Ortóptera	15	Ortóptera
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto
Alimento crudo en peso neto			P. comest	tible 95%	P. comes	tible 95%	P. comes	tible 95%	P. comes	tible 95%

219

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-25	AN-	IC-26	AN-I	IC-27	AN-	C-28
Componente alimentario				pulín gosta		pulín s rojas		<i>halotes L</i> s, sontetas		ala luctuosa S. nche
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		454		429		542		516
		kJ		1 901		1 796		2 269		2 160
Humedad (%)	WATER			5.00		5.80		2.50		4.34
Fibra dietética	FIBTG	g	15	10.05	15	6.29	15	9.50	15	10.45
Extracto libre de nitrógeno		g	15	6.45	15	8.38	15	9.93	15	3.75
Proteínas	PROCNT	g	15	62.50	15	72.16	15	45.50	15	49.03
Lípidos totales	FAT	g	15	16.00	15	7.37	15	32.57	15	32.43
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	120.00	15	110.00	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	0.00	15	-
Hierro	FE	mg	15	40.00	15	30.00	15	40.00	15	40.00
Magnesio	MG	mg	15	-	15	940.00	15	940.00	15	-
Sodio	NA	mg	15	6 300.00	15	2 500.00	15	70.00	15	1 600.00
Potasio	K	mg	15	90.00	15	90.00	15	60.00	15	1 700.00
Cinc	ZN	mg	15	60.00	15	60.00	15	30.00	15	60.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	0.54	15	36.49	15	-
Vitamina E ($lpha$ tocoferol)		mg	15	-	15	0.41	15	2.24	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μд		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Ortóptera	15	Ortóptera	15	Himenóptera	15	Hemíptera
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto
Alimento crudo en peso neto			P. comes	tible 95%	P. comes	tible 95%	P. comes	tible 90%	P. comest	ible 100%

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-29	AN-	IC-30	AN-	IC-31	AN-	IC-32
Componente alimentario				nne tenebrosa W. nche		trivittatus de jardín		ala femorata F. de monte		<i>crenator R</i> . de monte
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		496		537		485		520
		kJ		2 077		2 248		2 031		2 177
Humedad (%)	WATER			4.61		4.97		3.45		4.75
Fibra dietética	FIBTG	g	15	13.81	15	1.01	15	19.27	15	12.01
Extracto libre de nitrógeno		g	15	5.72	15	12.37	15	13.38	15	5.66
Proteínas	PROCNT	g	15	47.11	15	56.23	15	31.17	15	45.35
Lípidos totales	FAT	g	15	28.75	15	25.42	15	32.73	15	32.23
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	-	15	980.00	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	2 900.00	15	-
Hierro	FE	mg	15	40.00	15	-	15	190.00	15	-
Magnesio	MG	mg	15	-	15	-	15	0.00	15	-
Sodio	NA	mg	15	1 900.00	15	-	15	50.00	15	-
Potasio	К	mg	15	1 700.00	15	-	15	60.00	15	-
Cinc	ZN	mg	15	60.00	15	-	15	30.00	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitamina E ($lpha$ tocoferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15		15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μg		-		-		-		-
Orden			15	Hemíptera	15	Hemíptera	15	Hemíptera	15	Hemípter
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-33	AN-	IC-34	AN-	IC-35	AN-	IC-36
Componente alimentario				<i>lis</i> sp. e ratón	Cucarach	a de agua	Cucarachó	ón de agua	Cucaracho	on de agua
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		496		402		383		419
		kJ		2 077		1 683		1 604		1 754
Humedad (%)	WATER			14.6		3.99		12.00		3.12
Fibra dietética	FIBTG	g	15	10.29	15	14.08	15	8.22	15	12.15
Extracto libre de nitrógeno		g	15	19.01	15	7.43	15	10.87	15	10.32
Proteínas	PROCNT	g	15	42.96	15	67.21	15	63.38	15	65.95
Lípidos totales	FAT	g	15	13.05	15	7.37	15	5.53	15	8.46
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	-	15	-	15	750.00
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	-	15	1 120.00
Hierro	FE	mg	15	-	15	10.00	15	10.00	15	-
Magnesio	MG	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Sodio	NA	mg	15	-	15	50.00	15	50.00	15	-
Potasio	К	mg	15	-	15	90.00	15	1070.00	15	-
Cinc	ZN	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	125.00	15	127.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μд		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Díptera	15	Hemíptera	15	Hemíptera	15	Hemíptera
Etapa de consumo			15	Pupa	15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comes	tible 90%	P. comes	tible 90%	P. comes	tible 90%

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-37	AN-	IC-38	AN-	IC-39	AN-	IC-40
Componente alimentario			Cu	etla	Esca	amol	Esca	amol		o de agua, apales
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		492		507		543		443
		kJ		2 060		2 123		2 274		1 855
Humedad (%)	WATER			6.31		7.88		6.12		4.93
Fibra dietética	FIBTG	g	15	1.21	15	2.51	15	2.15	15	9.79
Extracto libre de nitrógeno		g	15	8.37	15	18.31	15	14.89	15	1.80
Proteínas	PROCNT	g	15	67.28	15	48.33	15	47.92	15	70.21
Lípidos totales	FAT	g	15	16.83	15	23.00	15	28.92	15	13.27
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	80.00	15	2 140.00	15	90.00	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	80.00	15	0.00	15	-
Hierro	FE	mg	15	-	15	20.00	15	20.00	15	-
Magnesio	MG	mg	15	-	15	960.00	15	560.00	15	-
Sodio	NA	mg	15	-	15	120.00	15	100.00	15	-
Potasio	K	mg	15	-	15	950.00	15	210.00	15	-
Cinc	ZN	mg	15	-	15	30.00	15	30.00	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	-	15	-	15	3.89
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	0.07	15	3.22	15	3.14	15	0.89
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	3.22	15	1.28	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μд		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Lepidóptera	15	Himenóptera	15	Himenóptera	15	Coleóptera
Etapa de consumo			15	Larva	15	Huevo	15	Huevo	15	Larva
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-41	AN-	IC-42	AN-I	C-43	AN-	IC-44
Componente alimentario			Falsa polill	a de la cera	Gallin	a ciega	Gorgojo	del maíz	Gusanillo	o de nopal
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		638		461		465		538
		kJ		2 671		1 930		1 947		2 253
Humedad (%)	WATER			2.93		9.12		2.93		6.62
Fibra dietética	FIBTG	g	15	0.00	15	3.97	15	18.63	15	1.95
Extracto libre de nitrógeno		g	15	9.83	15	27.03	15	12.71	15	18.08
Proteínas	PROCNT	g	15	42.54	15	44.26	15	40.70	15	45.25
Lípidos totales	FAT	g	15	44.70	15	15.62	15	25.03	15	28.10
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Hierro	FE	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Magnesio	MG	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Sodio	NA	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Potasio	К	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Cinc	ZN	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	1.36	15	-	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	0.72	15	-	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	2.21
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Lepidóptera	15	Coleóptera	15	Coleóptera	15	Lepidóptera
Etapa de consumo			15	Larva	15	Larva	15	Adulto	15	Larva
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-45	AN-	IC-46	AN-	IC-47	AN-	IC-48
Componente alimentario			Gusano blano	co de maguey	Gusano	o de col	Gusano	de jonote	Gusano del m	de la piña aguey
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		610		567		537		521
		kJ		2 554		2 374		2 248		2 181
Humedad (%)	WATER			3.24		3.13		7.32		8.32
Fibra dietética	FIBTG	g	15	3.41	15	0.56	15	1.09	15	2.81
Extracto libre de nitrógeno		g	15	12.02	15	18.10	15	6.03	15	18.93
Proteínas	PROCNT	g	15	39.14	15	48.50	15	57.81	15	43.01
Lípidos totales	FAT	g	15	42.19	15	29.71	15	27.75	15	26.93
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	-	15	80.00	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Hierro	FE	mg	15	310.00	15	-	15	-	15	-
Magnesio	MG	mg	15	-	15	-	15	1 600.00	15	-
Sodio	NA	mg	15	40.00	15	-	15	650.00	15	-
Potasio	K	mg	15	230.00	15	-	15	510.00	15	-
Cinc	ZN	mg	15	110.00	15	-	15	20.00	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	-	15	3.14	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μд		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Lepidóptera	15	Lepidóptera	15	Lepidóptera	15	Díptera
Etapa de consumo			15	Larva	15	Larva	15	Larva	15	Larva
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-49	AN-	IC-50	AN-	C-51	AN-	IC-52
Componente alimentario			Gusano d	e madroño	Gusano	de mango	Gusano	de palo	Gusano	de palo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		534		597		573		530
		kJ		2 236		2 500		2 399		2 219
Humedad (%)	WATER			6.42		3.21		4.72		6.90
Fibra dietética	FIBTG	g	15	1.14	15	1.37	15	3.11	15	3.27
Extracto libre de nitrógeno		g	15	10.99	15	19.63	15	14.72	15	6.60
Proteínas	PROCNT	g	15	56.12	15	38.54	15	42.19	15	55.20
Lípidos totales	FAT	g	15	25.33	15	37.25	15	35.26	15	28.03
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	40.00	15	590.00	15	-	15	-
Fósforo	Р	mg	15	0.00	15	1 070.00	15	-	15	-
Hierro	FE	mg	15	80.00	15	-	15	-	15	-
Magnesio	MG	mg	15	1 200.00	15	-	15	-	15	-
Sodio	NA	mg	15	50.00	15	-	15	-	15	-
Potasio	K	mg	15	2 500.00	15	-	15	-	15	-
Cinc	ZN	mg	15	20.00	15	-	15	-	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	0.12	15	-	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	3.12	15	0.55	15	-	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	128.10	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μg		-		-		-		-
Orden			15	Lepidóptera	15	Díptera	15	Coleóptera	15	Coleóptera
Etapa de consumo			15	Larva	15	Larva	15	Larva	15	Larva
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-53	AN-	IC-54	AN-I	C-55	AN-	IC-56
Componente alimentario			Gusano	de palo	Gusano virge	de palo, ncitas	Gusano de pe	ra chancueclas	Gusano	de pino
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		576		42		474		494
		kJ		2 412		176		1 985		2 068
Humedad (%)	WATER			5.93		2.94		5.92		6.91
Fibra dietética	FIBTG	g	15	2.19	15	1.08	15	2.33	15	3.45
Extracto libre de nitrógeno		g	15	14.74	15	15.86	15	25.88	15	26.60
Proteínas	PROCNT	g	15	40.92	15	42.09	15	52.22	15	42.95
Lípidos totales	FAT	g	15	36.22	15	38.03	15	13.65	15	20.09
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	1 510.00	15	-	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	1 700.00	15	-	15	-
Hierro	FE	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Magnesio	MG	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Sodio	NA	mg	15	-	15	30.00	15	-	15	-
Potasio	К	mg	15	-	15	60.00	15	-	15	-
Cinc	ZN	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15		15	0.51	15	-	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15		15	1.35	15	-	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15		15	1.71	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μg		-		-		-		-
Orden			15	Coleóptera	15	Coleóptera	15	Lepidóptera	15	Lepidóptera
Etapa de consumo			15	Larva	15	Larva	15	Larva	15	Larva
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	mestible 100% P. comestib		ible 100%

227

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-57	AN-	IC-58	AN-	IC-59	AN-	IC-60	
Componente alimentario			Gusano d	le tepozán	Gusano	del queso		del sauce, oco	Gusano	elotero	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		676		535		595		558	
		kJ		2 830		2 240		2 491		2 336	
Humedad (%)	WATER			3.81		5.31		6.07		4.89	
Fibra dietética	FIBTG	g	15	1.04	15	3.63	15	1.01	15	1.01	
Extracto libre de nitrógeno		g	15	12.07	15	7.14	15	1853	15	18.25	
Proteínas	PROCNT	g	15	27.97	15	56.17	15	40.80	15	45.89	
Lípidos totales	FAT	g	15	55.11	15	27.75	15	36.38	15	29.96	
Minerales											
Calcio	CA	mg	15	860.00	15	-	15	170.00	15	1 940.00	
Fósforo	Р	mg	15	190.00	15	-	15	520.00	15	320.00	
Hierro	FE	mg	15	30.00	15	-	15	-	15	-	
Magnesio	MG	mg	15	840.00	15	-	15	-	15	60.00	
Sodio	NA	mg	15	140.00	15	-	15	40.00	15	-	
Potasio	K	mg	15	50.00	15	-	15	50.00	15	-	
Cinc	ZN	mg	15	40.00	15	-	15	-	15	-	
Vitaminas											
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-	
Acetato de vitamina A		mg	15	0.68	15	-	15	0.72	15	1.42	
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	0.42	15	-	15	1.21	15	0.42	
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	1.88	15	-	
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-	
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-	
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-	
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-	
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-	
Ácido fólico	FOL	μд		-		-		-		-	
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-	
Orden			15	Lepidóptera	15	Díptera	15	Coleóptera	15	Lepidóptera	
Etapa de consumo			15	Larva	15	Larva	15	Larva	15	Larva	
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	estible 100%	

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-61	AN-	C-62	AN-I	C-63	AN-	IC-64
Componente alimentario				medidor, capoli	Gusano rojo	de maguey	Gusano gusano d		Gusano verde	del agua, poxi
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		494		622		534		417
		kJ		2 068		2 604		2 236		1 746
Humedad (%)	WATER			7.18		1.95		5.75		9.87
Fibra dietética	FIBTG	g	15	1.25	15	1.99	15	1.87	15	6.09
Extracto libre de nitrógeno		g	15	12.56	15	12.02	15	20.19	15	14.01
Proteínas	PROCNT	g	15	60.75	15	41.95	15	45.93	15	61.41
Lípidos totales	FAT	g	15	18.26	15	42.09	15	26.26	15	8.62
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Hierro	FE	mg	15	20.00	15	40.00	15	-	15	-
Magnesio	MG	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Sodio	NA	mg	15	60.00	15	690.00	15	-	15	-
Potasio	К	mg	15	40.00	15	620.00	15	-	15	-
Cinc	ZN	mg	15	-	15	80.00	15	-	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	-	15	1.18	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	-	15	0.38	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μg		-		-		-		-
Orden			15	Lepidóptera	15	Lepidóptera	15	Lepidóptera	15	Díptera
Etapa de consumo			15	Larva	15	Larva	15	Larva	15	Larva
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. come	stible %

229

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-65	AN-	IC-66	AN-	IC-67	AN-	C-68	
Componente alimentario			Gusanos	de maguey	Hormiga chi	catana, noku	Hormiga m	ielera, vinito	Ju	mil	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		190		586		454		563	
		kJ		795		2 454		1 901		2 357	
Humedad (%)	WATER			13.63		3.24		4.15		3.10	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	15	7.01	15	3.85	15	12.40	
Extracto libre de nitrógeno		g	1	0.00	15	4.23	15	80.67	15	2.00	
Proteínas	PROCNT	g	1	16.70	15	45.01	15	2.45	15	41.80	
Lípidos totales	FAT	g	1	13.70	15	40.51	15	8.88	15	40.70	
Minerales											
Calcio	CA	mg	1	142.00	15	90.00	15	-	15	290.00	
Fósforo	Р	mg	2	140.00	15	-	15	-	15	220.00	
Hierro	FE	mg	1	4.30	15	10.00	15	-	15	20.00	
Magnesio	MG	mg	1	-	15	430.00	15	-	15	50.00	
Sodio	NA	mg	1	-	15	1 800.00	15	-	15	1 700.00	
Potasio	K	mg	1	-	15	1 200.00	15	-	15	90.00	
Cinc	ZN	mg	1	-	15	50.00	15	-	15	20.00	
Vitaminas											
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	-		-		-		-	
Acetato de vitamina A		mg		-	15	38.63	15	-	15	2.51	
Vitamina E (α tocoferol)		mg		-	15	2.68	15	-	15	1.14	
Vitamina D (colecalciferol)		mg		-	15	-	15	-	15	61.20	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00		-		-		-	
Tiamina	THIA	mg	1	0.42		-		-		-	
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.58		-		-		-	
Niacina	NIA	mg	1	3.00		-		-		-	
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-		-		-		-	
Ácido fólico	FOL	μg	1	-		-		-		-	
Cobalamina	VITB12	μд	1	-		-		-		-	
Orden				Lepidóptera	15	Himenóptera	15	Himenóptera	15	Hemíptera	
Etapa de consumo				Larva	15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto	
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comes	tible 90%	P. comest	ible 100%	P. comest	estible 100%	

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-69	AN-	IC-70	AN-	IC-71	AN-	IC-72
Componente alimentario			Ju	mil	Ju	mil	Ju	mil	Ju	mil
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		536		563		524		546
		kJ		2 244		2 357		2 194		2 286
Humedad (%)	WATER			7.15		5.25		6.06		4.79
Fibra dietética	FIBTG	g	15	5.79	15	12.51	15	15.79	15	14.01
Extracto libre de nitrógeno		g	15	12.77	15	0.87	15	2.47	15	1.86
Proteínas	PROCNT	g	15	42.12	15	36.36	15	43.43	15	39.28
Lípidos totales	FAT	g	15	32.17	15	45.01	15	32.25	15	40.06
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	-	15	80.00	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Hierro	FE	mg	15	20.00	15	20.00	15	20.00	15	-
Magnesio	MG	mg	15	-	15	-	15	740.00	15	-
Sodio	NA	mg	15	890.00	15	970.00	15	1 500.00	15	-
Potasio	K	mg	15	790.00	15	810.00	15	950.00	15	-
Cinc	ZN	mg	15	40.00	15	60.00	15	40.00	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	7.76	15	-	15	7.98	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	1.20	15	-	15	1.38	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Hemíptera	15	Hemíptera	15	Hemíptera	15	Hemíptera
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comestible 100%		6 P. comestible 10	

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-73	AN-	IC-74	AN-	IC-75	AN-	IC-76
Componente alimentario			Ju	mil		mil rado	Jum	iles*	Jur	nilín
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		588		534		437		482
		kJ		2 462		2 236		1 827		2 018
Humedad (%)	WATER			5.01		4.16		19.95		3.66
Fibra dietética	FIBTG	g	15	8.33	15	10.40	1	0.00	15	19.61
Extracto libre de nitrógeno		g	15	0.69	15	9.43	1	0.00	15	14.86
Proteínas	PROCNT	g	15	41.98	15	42.80	1	32.20	15	31.52
Lípidos totales	FAT	g	15	43.99	15	33.21	1	34.20	15	30.35
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	80.00	15	-	1	78.00	15	280.00
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	1	285.00	15	2 100.00
Hierro	FE	mg	15	20.00	15	-	1	10.10	15	210.00
Magnesio	MG	mg	15	830.00	15	-	1	-	15	0.00
Sodio	NA	mg	15	720.00	15	-	1	-	15	60.00
Potasio	K	mg	15	310.00	15	-	1	-	15	70.00
Cinc	ZN	mg	15	120.00	15	-	1	-	15	30.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		-	1	-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	7.12	15	-		-	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	1.21	15	-		-	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-		-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-	1	-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-	1	0.32		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-	1	1.28		-
Niacina	NIA	mg		-		-	1	3.80		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-	1	-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-	1	-		-
Cobalamina	VITB12	μg		-		-	1	-		-
Orden			15	Hemíptera	15	Hemíptera	15	Hemíptera	15	Hemíptera
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Adulto	-	Adulto	15	Larva
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. come	estible %	P. comes	tible 82%	% P. comestible 100%	

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-77	AN-	IC-78	AN-I	C-79	AN-	IC-80
Componente alimentario			Larva c	le abeja	Ma	ınfe	Mari del m		Mariposa	ı monarca
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		568		493		532		558
		kJ		2 378		2 064		2 227		2 336
Humedad (%)	WATER			1.31		4.13		4.75		3.67
Fibra dietética	FIBTG	g	15	1.57	15	1.16	15	1.75	15	2.01
Extracto libre de nitrógeno		g	15	38.33	15	30.24	15	9.16	15	9.32
Proteínas	PROCNT	g	15	36.43	15	49.64	15	59.20	15	55.35
Lípidos totales	FAT	g	15	22.36	15	14.83	15	24.94	15	29.65
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Hierro	FE	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Magnesio	MG	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Sodio	NA	mg	15	20.00	15	-	15	-	15	-
Potasio	К	mg	15	120.00	15	-	15	-	15	-
Cinc	ZN	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	2.35	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μg		-		-		-		-
Orden			15	Himenóptera	15	Megalóptera	15	Lepidóptera	15	Lepidóptera
Etapa de consumo			15	Larva	15	Larva	15	Larva	15	Larva
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	P. comestible 100% P. come		stible %

233

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-81	AN-	IC-82	AN-I	IC-83	AN-	IC-84	
Componente alimentario			Mosca d	e la fruta	Or	uga		quito uacate	Perio	quitos	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		470		54		423		459	
		kJ		1 968		224		1 771		1 922	
Humedad (%)	WATER			4.71		88.10		3.15		5.17	
Fibra dietética	FIBTG	g	15	4.78	1	0.00	15	16.85	15	6.87	
Extracto libre de nitrógeno		g	15	8.93	1	0.00	15	11.37	15	1.58	
Proteínas	PROCNT	g	15	67.54	1	10.70	15	54.54	15	72.37	
Lípidos totales	FAT	g	15	14.04	1	1.20	15	14.09	15	14.01	
Minerales											
Calcio	CA	mg	15	-	1	54.00	15	-	15	-	
Fósforo	Р	mg	15	-	1	39.00	15	-	15	-	
Hierro	FE	mg	15	-	1	4.10	15	-	15	-	
Magnesio	MG	mg	15	-	1	-	15	-	15	-	
Sodio	NA	mg	15	-	1	-	15	810.00	15	-	
Potasio	К	mg	15	-	1	-	15	120.00	15	-	
Cinc	ZN	mg	15	-	1	-	15	-	15	-	
Vitaminas											
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-	1	22.00		-		-	
Acetato de vitamina A		mg	15	-		-	15	-	15	-	
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-		-	15	-	15	-	
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-		-	15	-	15	-	
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-	1	0.00		-		-	
Tiamina	THIA	mg		-	1	0.28		-		-	
Riboflavina	RIBF	mg		-	1	0.20		-		-	
Niacina	NIA	mg		-	1	2.40		-		-	
Piridoxina	VITB6A	mg		-	1	-		-		-	
Ácido fólico	FOL	μg		-	1	-		-		-	
Cobalamina	VITB12	μд		-	1	-		-		-	
Orden			15	Díptera	-	Lepidóptera	15	Homóptera	15	Homóptera	
Etapa de consumo			15	Adulto	-	Larva	15	Adulto	15	Adulto	
Alimento crudo en peso neto			P. come	stible %	P. comes	tible 82%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-I	C-85	AN-	IC-86	AN-	IC-87	AN-	IC-88
Componente alimentario			Periq tor	uitos, ·ito	Picudo de	e la palma	Picudo (	de nopal	Pina	acate
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		491		516		541		406
		kJ		2 056		2 160		2 265		1 700
Humedad (%)	WATER			9.03		5.43		5.45		3.32
Fibra dietética	FIBTG	g	15	15.03	15	10.09	15	2.78	15	22.74
Extracto libre de nitrógeno		g	15	11.62	15	5.18	15	14.75	15	6.37
Proteínas	PROCNT	g	15	31.06	15	49.11	15	48.50	15	51.22
Lípidos totales	FAT	g	15	33.26	15	30.19	15	28.52	15	16.35
Minerales										
Calcio	CA	mg	15	-	15	-	15	210.00	15	-
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	430.00	15	-
Hierro	FE	mg	15	-	15	-	15	70.00	15	-
Magnesio	MG	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Sodio	NA	mg	15	-	15	-	15	30.00	15	-
Potasio	K	mg	15	-	15	-	15	60.00	15	-
Cinc	ZN	mg	15	-	15	-	15	-	15	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	-	15	0.92	15	-
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	-	15	1.65	15	-
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	1.65	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μg		-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-
Orden			15	Homóptera	15	Coleóptera	15	Coleóptera	15	Coleóptera
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Larva	15	Larva	15	Adulto
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comestible 100%	

235

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-89	AN-	IC-90	AN-	IC-91	AN-	IC-92	
Componente alimentario			Pip abeja a	ioli, alazana	Ren	nero	Tene	ebrio	Topilejo o	de maguey	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		587		306		572		501	
		kJ		2 458		1 281		2 395		2 098	
Humedad (%)	WATER			3.54		8.14		3.97		2.92	
Fibra dietética	FIBTG	g	15	6.15	15	10.46	15	2.09	15	16.09	
Extracto libre de nitrógeno		g	15	20.11	15	10.93	15	1.62	15	15.63	
Proteínas	PROCNT	g	15	29.98	15	61.70	15	59.13	15	42.13	
Lípidos totales	FAT	g	15	40.22	15	8.77	15	33.19	15	23.83	
Minerales											
Calcio	CA	mg	15	-	15	80.00	15	-	15	-	
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	-	15	-	
Hierro	FE	mg	15	-	15	-	15	-	15	-	
Magnesio	MG	mg	15	-	15	930.00	15	-	15	-	
Sodio	NA	mg	15	-	15	-	15	-	15	-	
Potasio	К	mg	15	-	15	-	15	-	15	-	
Cinc	ZN	mg	15	-	15	-	15	-	15	-	
Vitaminas											
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		-		-		-	
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	7.09	15	-	15	-	
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	1.23	15	-	15	-	
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	2.18	15	-	
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-		-	
Tiamina	THIA	mg		-		-		-		-	
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-		-	
Niacina	NIA	mg		-		-		-		-	
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-		-	
Ácido fólico	FOL	μд		-		-		-		-	
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-		-	
Orden			15	Himenóptera	15	Hemíptera	15	Coleóptera	15	Coleóptera	
Etapa de consumo			15	Adulto	15	Adulto	15	Adulto	15	Larva	
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comestible 100% P. c		P. comest	P. comestible 100%	

Cuadro 12-2 Valores para insectos comestibles. (Continuación)

			AN-	IC-93	AN-	IC-94	AN-	IC-95
Componente alimentario			Tor	ritos	Toritos,	atelepitz	Xamue, t Coco	tantarrias. paches
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales								
Energía	ENERC	kcal		430		433		482
		kJ		1 800		1 813		2 018
Humedad (%)	WATER			5.39		5.71		3.80
Fibra dietética	FIBTG	g	15	8.95	15	9.19	15	8.50
Extracto libre de nitrógeno		g	15	15.60	15	16.08	15	1.95
Proteínas	PROCNT	g	15	60.15	15	57.85	15	66.40
Lípidos totales	FAT	g	15	9.91	15	11.17	15	19.35
Minerales								
Calcio	CA	mg	15	-	15	-	15	80.00
Fósforo	Р	mg	15	-	15	-	15	-
Hierro	FE	mg	15	-	15	-	15	20.00
Magnesio	MG	mg	15	-	15	-	15	790.00
Sodio	NA	mg	15	-	15	-	15	30.00
Potasio	K	mg	15	-	15	-	15	20.00
Cinc	ZN	mg	15	-	15	-	15	180.00
Vitaminas								
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		-		-
Acetato de vitamina A		mg	15	-	15	-	15	3.64
Vitamina E (α tocoferol)		mg	15	-	15	-	15	0.37
Vitamina D (colecalciferol)		mg	15	-	15	-	15	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-		-
Tiamina	THIA	mg		-		-		-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-		-
Niacina	NIA	mg		-		-		-
Piridoxina	VITB6A	mg		-		-		-
Ácido fólico	FOL	μд		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-		-
Orden			15	Coleóptera	15	Coleóptera	15	Hemíptera
Etapa de consumo			15	Larva	15	Larva	15	Adulto
Alimento crudo en peso neto			P. comest	ible 100%	P. comest	tible 100%	P. comest	tible 100%

^{*}Mezcla de huevecillos Krizousacorixia azteca J., Krizousacorixia femorata G., Corisella texcocana J. y Corisella mercenaria S.

^{**}Conjunto de mosco en estado adulto de Krizousacorixia azteca J., Krizousacorixia femorata G., Corisella texcocana J. y Corisella mercenaria S.

237

Cuadro 12-3 Valores para otros animales comestibles.

			AN-C	DAC-1	AN-C	AC-2	AN-C	AC-3	AN-C	DAC-4	AN-C	DAC-5	AN-C	DAC-6
Componente alimentario				adillo ne de)	Búfalo ((carn	de agua e de)	Conejo d	le crianza	lgu	ana		o crudo magra)		ado ado)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos pri	ncipales													
Energía	ENERC	kcal		165		99		154		106		120		138
		kJ		689		414		643		442		502		577
Humedad	WATER	%	1	64.50	11	76.30	1	70.40	1	72.90	1	74.00	1	67.10
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	11	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	11	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Proteínas	PROCNT	g	1	29.00	11	20.39	1	20.40	1	24.40	1	21.00	1	29.50
Lípidos totales	FAT	g	1	5.40	11	1.37	1	8.00	1	0.90	1	4.00	1	2.20
Ácidos grasos														
Saturados	FASAT	g	1	-	11	0.46	1	3.00	1	-	1	3.00	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	-	11	0.42	1	3.00	1	-	1	1.00	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	-	11	0.27	1	1.00	1	-	1	0.01	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	-	11	46.00	1	65.00	1	-	1	-	1	-
Minerales														
Calcio	CA	mg	1	30.00	11	11.00	1	18.00	1	25.00	1	10.00	1	20.00
Fósforo	Р	mg	2	208.00	11	197.00	2	210.00	1	252.00	1	264.00	1	298.00
Hierro	FE	mg	1	10.90	11	1.61	1	2.40	1	3.40	1	-	1	3.50
Magnesio	MG	mg	1	-	11	32.00	1	20.00	1	-	1	-	1	-
Sodio	NA	mg	1	-	11	53.00	1	43.00	1	-	1	90.00	1	80.00
Potasio	K	mg	1	-	11	297.00	1	360.00	1	-	1	320.00	1	500.00
Cinc	ZN	mg	1	-	11	1.93	1	1.40	1	-	1	-	1	-
Vitaminas														
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	-	11	0.00	1	-	1	225.00	1	-	1	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	11	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.10	11	0.04	1	0.04	1	0.05	1	0.23	1	0.37
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.40	11	0.20	1	0.18	1	0.24	1	0.48	1	0.28
Niacina	NIA	mg	1	6.00	11	5.97	1	10.00	1	8.20	1	6.30	1	7.40
Piridoxina	VITB6A	mg	1	-	11	0.53	1	0.50	1	-	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μд	1	-	11	0.00	1	5.00	1	-	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	1	-	11	1.66	1	10.00	1	-	1	-	1	-
Alimento crudo en	peso neto		P. come	stible %	P. comest	ible 100%	P. comest	tible 80%	P. comes	tible 30%	P. comes	tible 82%	P. comes	tible 82%

Productos lácteos Claudia Delgadillo Puga

La industria mundial y nacional de lácteos con frecuencia elabora, formula y reformula sus productos, a fin de lanzar al mercado desarrollos innovadores, que muchas veces rebasan la comprensión del consumidor. En la presente edición se realizó una selección cuidadosa de la terminología oficial que define y caracteriza a la leche, queso, yogur, crema, mantequilla, fórmulas lácteas, productos lácteos acidificados y combinados. Se identificó una amplia gama de tipos y subtipos lácteos, productos que son una opción real de compra. En la edición anterior, se hizo referencia al valor nutritivo de 84 productos lácteos. En ésta se presenta la información nutrimental de 169 productos, incorporándose 85 nuevos productos, lo que representó un incremento de 101%.

Por otra parte, es imperativo reconocer que términos como aditivo, cultivo láctico, edulcorante, fermentación, grasa butírica, ingrediente, saborizante y sólidos lácteos deben ser atendidos para facilitar la comprensión de este capítulo.

Por aditivo se alude a la sustancia permitida que se adiciona de manera directa a alimentos y bebidas no alcohólicas durante su elaboración, y cuyo uso permite desempeñar alguna función tecnológica. Cultivo láctico es la población de células microbianas inocuas utilizadas para la fermentación de yogur. Edulcorante es la sustancia que produce la sensación de dulzura, sea de origen natural o sintético. Fermentación alude a la transformación de la leche mediante la acción de microorganismos específicos, como parte natural de su metabolismo; para ello se requiere, además del microorganismo, de un medio con los nutrimentos necesarios y condiciones óptimas de pH y temperatura, entre otras. Grasa butírica es la grasa que se obtiene de la leche y que se caracteriza por tener un alto contenido de ácidos grasos saturados, entre ellos el butírico. Por ingrediente se define a cualquier sustancia o producto, incluidos los aditivos, que se emplea en la fabricación o preparación de un alimento o bebida no alcohólica y está presente en el producto final, transformado o no. Saborizante es la sustancia que imparte sabor a los

alimentos de origen natural o sintético. Por último, los *sólidos lácteos* son los componentes propios de la leche, es decir proteínas, caseínas, lactoalbúminas, lactosa, grasas, sales minerales y otros.

Por su parte, la *leche para consumo humano* es definida como aquella que se somete a tratamientos térmicos u otros procesos que garantizan la inocuidad del producto; además de clarificación, homogeneización, estandarización u otras operaciones que no contaminen ni alteren las especificaciones del producto final. Aquí se incluyen *productos lácteos* (PL) y *productos lácteos combinados* (PLC). Los primeros se elaboran a partir de ingredientes propios de la leche, como caseína, grasa, suero de leche y agua, con un mínimo de 22 g/L de proteína de la leche (de ésta, 80% debe ser caseína), y puede contener grasas de origen vegetal. Por otra parte, los *productos lácteos combinados* se elaboran a partir de sólidos lácteos y otros ingredientes, y deben contener como mínimo 15 g/L de proteína propia de la leche y, de ésta, 80% debe ser caseína. En este sentido, el marco legal mexicano establece que la leche, los PL y los PLC se clasifican de acuerdo con su *contenido de grasa*, su *proceso de elaboración (primario* o *secundario*) y por la *adición de algún sabor, ingrediente, o ambos*.

De acuerdo con el contenido de grasa, se identifican cinco tipos de leche: entera, semidescremada, parcialmente descremada, descremada y con grasa vegetal. Los PL y PLC pueden contener o no grasa vegetal. De acuerdo con el proceso de elaboración primario, las leches, los PL y los PLC se clasifican como rehidratados, reconstituidos o deslactosados. Según el proceso secundario, se reconocen como pasteurizados, ultrapasteurizados, microfiltrados, evaporados, condensados azucarados, concentrados o deshidratados. Por último, dentro de esta clasificación se ubican las leches, los PL y los PLC con sabor, algún ingrediente, o ambos. Es importante señalar que los productos pasteurizados y ultrapasteurizados garantizan la destrucción de organismos patógenos; además

de la esterilidad comercial y el envasado aséptico, con la ventaja de la inactivación de algunas enzimas que pueden alterar la vida del producto en el anaquel y la generación de compuestos extraños.

A continuación se hace referencia a varias especificaciones oficiales (contenido de proteína, grasa butírica, caseína y lactosa) para leches fluidas, evaporadas, condensadas, rehidratadas, reconstituidas, deslactosadas, con grasa vegetal, saborizadas, además de los PL y los PLC. Todo ello se resume en los siguientes cuadros. Es importante identificar que las especificaciones varían de acuerdo con el proceso sanitario (pasteurizado, ultrapasteurizado y microfiltrado) al que la leche o producto lácteo haya sido sometido. En este sentido, se pudieron identificar 60 categorías para estos productos, mismos que se encuentran disponibles para su consumo en el territorio nacional.

Cuadro 13-1 Clasificación de la leche fluida por su contenido de proteína y grasa butírica.

Tipos de leches	Proteína (g/L) propia de la leche	Grasa butírica (g/L)
Leche entera pasteurizada	30	30
Leche entera ultrapasteurizada	30	30
Leche entera microfiltrada	30	30
Leche pasteurizada parcialmente descremada	30	6-28
Leche pasteurizada semidescremada	30	16
Leche pasteurizada descremada	30	5 máx
Leche pasteurizada parcialmente descremada, con sabor	25.5 mín	6-28
Leche pasteurizada semidescremada, con sabor	25.5 mín	16
Leche pasteurizada descremada, con sabor	25.5 mín	5 máx
Leche ultrapasteurizada parcialmente descremada	30	6-28
Leche ultrapasteurizada semidescremada	30	16
Leche ultrapasteurizada descremada	30	5 máx
Leche ultrapasteurizada parcialmente descremada, con sabor	25.5 mín	6-28
Leche ultrapasteurizada semidescremada, con sabor	25.5 mín	16
Leche ultrapasteurizada descremada, con sabor	25.5 mín	5 máx
Leche microfiltrada parcialmente descremada	30	6-28
Leche microfiltrada semidescremada	30	16
Leche microfiltrada descremada	30	5 máx
Leche microfiltrada parcialmente descremada, con sabor	25.5 mín	6-28
Leche microfiltrada semidescremada, con sabor	25.5 mín	16
Leche microfiltrada descremada, con sabor	25.5 mín	5 máx

Cuadro 13-2 Clasificación de la leche evaporada, concentrada o condensada, azucarada, por su contenido de proteína y grasa butírica.

Tipos de leches evaporadas	Proteína en sólidos lácteos (%)	Grasa butírica (%)
Leche entera evaporada o concentrada, sin o con sabor	34	7.5
Leche entera condensada azucarada, sin o con sabor	34	2 a 7
Leche parcialmente descremada, evaporada o concentrada, sin o con sabor	34	2 a 7
Leche parcialmente descremada condensada, azucarada, sin o con sabor	34	2 a 7
Leche semidescremada evaporada o concentrada, sin o con sabor	34	5 a 6
Leche semidescremada condensada, azucarada, sin o con sabor	34	5 a 6
Leche descremada evaporada o concentrada, sin o con sabor	34	1 máx
Leche descremada condensada, azucarada, sin o con sabor	34	1.5

Cuadro 13-3 Clasificación de la leche en polvo, con o sin sabor, por su contenido de proteína y grasa butírica.

Tipos de leches en polvo	Proteína en sólidos lácteos (%)	Grasa butírica (%)
Leche entera en polvo, sin o con sabor	34	26
Leche parcialmente descremada en polvo, sin o con sabor	34	1.5
Leche semidescremada en polvo, sin o con sabor	34	12 a 14
Leche descremada en polvo, sin o con sabor	34	1 mín

Cuadro 13-4 Clasificación de la leche rehidratada o reconstituida por su contenido de proteína y grasa butírica.

Tipos de leches rehidratadas o reconstituidas	Proteína en sólidos lácteos (g/L)	Grasa butírica (g/L)
Leche entera rehidratada o reconstituida	30	30
Leche parcialmente descremada rehidratada o reconstituida	30	6 a 28
Leche semidescremada rehidratada o reconstituida	30	16 a 18
Leche descremada rehidratada o reconstituida	30	5 máx

241

Cuadro 13-5 Clasificación de la leche deslactosada por su contenido de proteína, grasa butírica y lactosa.

Tipos de leches deslactosadas	Proteína en sólidos lácteos (g/L)	Grasa butírica (g/L)	Lactosa (g/L)
Leche entera deslactosada	30	30	10 máx
Leche entera deslactosada, con sabor	30	25.5	8.5 máx
Leche parcialmente descremada, deslactosada	30	6 a 28	10 máx
Leche parcialmente descremada, deslactosada, con sabor	30	6 a 28	8.5 máx
Leche semidescremada, deslactosada	30	16 a 18	10 máx
Leche semidescremada, deslactosada, con sabor	30	16 a 18	8.5 máx
Leche descremada, deslactosada	30	5 máx	10 máx
Leche descremada, deslactosada, con sabor	30	5 máx	8.5 máx

Cuadro 13-6 Clasificación de la leche con grasa vegetal por su contenido de proteína en sólidos lácteos.

Tipos de leches con grasa vegetal	Proteína en sólidos lácteos (g/L)
Leche pasteurizada, con grasa vegetal	30
Leche ultrapasteurizada, con grasa vegetal	30
Leche microfiltrada, con grasa vegetal	30
Leche deslactosada, con grasa vegetal	30
Leche en polvo, con grasa vegetal	34

Cuadro 13-7 Clasificación de productos lácteos (PL) y productos lácteos combinados (PLC) por su contenido de proteína, caseína y lactosa.

Tipos de productos lácteos y productos lácteos combinados	Proteína propia de la leche (g/L)	Caseína (g/L)	Lactosa (g/L)
Producto lácteo pasteurizado	22 mín	15.4 mín	55 mín
Producto lácteo combinado pasteurizado	15 mín	10.5 mín	
Producto lácteo ultrapasteurizado	22 mín	15.4 mín	55 mín
Producto lácteo combinado ultrapasteurizado	15 mín	10.5 mín	
Producto lácteo microfiltrado	22 mín	15.4 mín	55 mín
Producto lácteo combinado microfiltrado	15 mín	10.5 mín	
Producto lácteo rehidratado	22 mín	15.4 mín	55 mín
Producto lácteo con sabor	22 mín	15.4 mín	55 mín
Producto lácteo en polvo	15 mín	10.5 mín	
Producto lácteo concentrado	44 mín	30.8 min	110

Otro producto lácteo de gran importancia para el consumidor es el *yogur*. Se elabora a partir de la fermentación de leche, estandarizada o no, con los microorganismos *Strepto-coccus thermophilus*, *Lactobacillus delbrueckii* subespecie *bulgaricus* (10⁷ UFC/g), *Lactobacillus y Bifidobacterium* (10⁶ UFC/g); lo que da como resultado la reducción del pH (4.0). Se puede encontrar yogur adicionado con sabores a frutas, edulcorantes, frutas frescas, verduras, jugos, purés, pastas, cereales, miel, chocolate, frutos secos, café, especias y otros alimentos aromatizantes naturales e inocuos, mismos que son añadidos antes o después de la fermentación. En el yogur, el contenido mínimo de proteína láctea debe ser de 2.9%; de éste, al menos 70% debe ser caseína y con un máximo de 15% de grasa butírica.

La fermentación de la leche mediante la acción de microorganismos específicos produce lácteos fermentados, con una reducción en el nivel de pH (4.0); a estos productos se les pueden añadir aditivos e ingredientes opcionales. Con esta información, se identificaron 42 categorías de yogur y productos lácteos fermentados, que se encuentran disponibles en México; en la edición anterior se contaba con tan sólo 16 categorías, lo que representó un incremento de 162.5%.

Otro producto lácteo de gran importancia es el queso, un producto elaborado con la cuajada de leche estandarizada y pasteurizada de vaca o de otras especies animales, con o sin adición de crema. Se obtiene mediante la coagulación de la caseína con cuajo, gérmenes lácticos, enzimas, ácidos orgánicos comestibles, con o sin tratamiento de calentamiento. Puede ser drenado, prensado o no, con o sin adición de fermentos de maduración, mohos especiales, sales fundentes e ingredientes comestibles opcionales. Se clasifican en tres grandes grupos: fresco, madurado o procesado. En la edición anterior se contaba con 39 variedades de quesos; a partir de esta edición se cuenta con 61 variedades, y en el cuadro 13-8 se presenta una clasificación de los tipos de quesos basada en un contenido de humedad y procesamiento tecnológico.

Cuadro 13-8 Clasificación de los quesos por su contenido de humedad y proceso tecnológico.

Tipos de quesos	Subclasificación por su proceso	Ejemplos
Quesos frescos		
Cuentan con un alto contenido de humedad, sabor suave y no tienen corteza	Frescales De pasta cocida Acidificados	Panela, ranchero, adobados Oaxaca, asadero, mozzarela Cottage, crema, petit suisse
Quesos madurados		
De pasta dura, semidura o blanda, con o sin corteza. Se someten a un proceso de maduración mediante la adición de microorganismos, en condiciones controladas de tiempo, temperatura y humedad, para provocar cambios bioquímicos y físicos característicos.	Madurados, prensados, de pasta dura Madurados prensados De maduración con mohos	Parmesano, cotija, reggianito Cheddar, chester, Chihuahua, manchego Azul, camembert, roquefort, brie

Cuadro 13-8 Clasificación de los quesos por su contenido de humedad y proceso tecnológico. (*Continuación*)

Tipos de quesos	Subclasificación por su proceso	Ejemplos
Quesos procesados		
Elaborados con mezclas de quesos, fusión y emulsión con sales fundentes, aditivos para alimentos e ingredientes opcionales. Se someten a un proceso térmico de 70°C durante 30 segundos o a cualquier otra combinación equivalente o mayor de tiempo y temperatura. Aquí podemos encontrar a los fundidos, fundidos para untar y otros		Queso para nachos

La crema es un producto en el que se ha reunido una fracción determinada de grasa y sólidos no grasos de la leche por reposo, centrifugación o reconstitución, sometida a pasteurización o cualquier otro tratamiento térmico que asegure su inocuidad. Se clasifica de acuerdo con su proceso secundario: pasteurización, ultrapasteurización, esterilización, deshidratación, acidificación, fermentación y para batir. Se puede fabricar a partir de leche o crema pasteurizada de vaca, cabra, o ambas.

Cuadro 13-9 Clasificación de cremas según su contenido de grasa butírica.

Tipos de cremas	Grasa butírica (%)
Crema	30 mín
Media crema	20 mín
Cremas ligeras	14 mín
Cremas light o lite	15 a 19
Cremas vegetales	9 a 25*

^{*}No existe una especificación de calidad, lo que genera un desajuste entre contenidos de grasa.

Por último, este capítulo cuenta con información referente a la mantequilla, que es el producto obtenido a partir de la grasa de la leche o de la crema, que ha sido pasteurizada, sometida a maduración, fermentación o acidificación, batida o amasada, con o sin

adición de sal. Su componente mayoritario es la grasa de leche (80% mínimo) y debe tener un máximo de 16% de agua, de 2 a 4% de sólidos no grasos de leche (suero), y hasta 3% de sal.

Con este esfuerzo se pretende poner a disposición del lector la información nutrimental de una amplia gama de productos lácteos que inundan el mercado, mismo que continuarán en un constante cambio, innovando cada vez más con desarrollos tecnológicos, lo que nos compromete a seguir trabajando para fortalecer y enriquecer esta obra.

El autor agradece la valiosa participación de la QA Jocelin Daniela Rubio Ortiz, quien en todo momento contribuyó con su entrega y conocimientos.

Referencias bibliográficas

Norma Oficial Mexicana. NOM-155-SSA1-2003, Leche, fórmula láctea y producto lácteo combinado. Denominaciones, especificaciones fisicoquímicas, información comercial y métodos de prueba.

Norma Oficial Mexicana. NOM-183-SCFI-2011, Producto lácteo y producto lácteo combinado. Denominaciones, especificaciones fisicoguímicas, información comercial y métodos de prueba.

Norma Oficial Mexicana. NOM-181-SCFI-2010, Yogur-Denominación, especificaciones fisicoquímicas y microbiológicas, información comercial y métodos de prueba.

Norma Oficial Mexicana. NOM-121-SSA1-1994, Bienes y servicios. Quesos: frescos, madurados y procesados. Especificaciones sanitarias.

Norma Oficial Mexicana. NOM-185-SSA1-2002, Productos y servicios. Mantequilla, cremas, producto lácteo condensado azucarado, productos lácteos fermentados y acidificados, dulces a base de leche. Especificaciones sanitarias.

Norma Mexicana. NMX-F-010-1982. Alimentos para humanos. Mantequilla de leche o crema pasteurizada. Foods for human pasteurized milk or cream butter. Normas Mexicanas. Dirección General de Normas.

Cuadro 13-10 Valores para leche.

			LY	D-1	LY	D-2	LYI	D-3	LY	D-4
Componente alimentario				ra en polvo ırizada	Leche entera	pasteurizada	Leche parcialme	ente descremada		nte descremada, teurizada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 250 ml	F	En 100 g	F	En 250 ml
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		496		144.67		50		525
		kJ		2 088		625.33		207		2 194
Humedad	WATER	%	1	2.50	1		1	89.20		-
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	38.70	1	12.00	1	4.80	1	12.00
Proteínas	PROCNT	g	1	26.40	1	7.93	1	33.00	1	7.75
Lípidos totales	FAT	g	1	26.30	1	6.83	1	1.90	1	5.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	16.70	1	3.83	1	1.20	1	1.20
Monoinsaturados	FAMS	g	1	6.19	1	-	1	0.48	1	0.48
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.46	1	-	1	0.04	1	0.04
Colesterol	CHOLE	mg	1	97.00	1	-	1	8.00	1	8.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	912.00	1	277.67	1	122.00	1	275.00
Fósforo	Р	mg	2	776.00	2	-	2	95.00	2	95.00
Hierro	FE	mg	1	0.50	1	-	1	0.10	1	0.10
Magnesio	MG	mg	1	85.00	1	-	1	14.00	1	14.00
Sodio	NA	mg	1	371.00	1	125.00	1	50.00	1	50.00
Potasio	К	mg	1	1 330.00	1	-	1	154.00	1	154.00
Cinc	ZN	mg	1	3.34	1	-	1	0.39	1	0.39
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	280.00	1	142.83	1	-		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	8.00	1	-	1	1.00	1	1.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.28	1	-	1	0.04	1	0.04
Riboflavina	RIBF	mg	1	1.20	1	-	1	0.17	1	0.17
Niacina	NIA	mg	1	0.60	1	-	1	0.10	1	0.10
Piridoxina	VITB6	mg	1	0.30	1	-	1	0.04	1	0.04
Folatos totales	FOL	μg	1	37.00	1	-	1	5.00	1	5.00
Cobalamina	VITB12	μд	1	3.25	1	-	1	0.36	1	0.36
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYI	D-5	LY	D-6	LYI	D-7	LY	D-8
Componente alimentario				descremada, eurizada		ente descremada a con ácido fólico		scremada, teurizada	•	ente descremada polvo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	c	102.33	с	109	c	89		482
		kJ	С	431.67	с	459.5	С	376		2 014
Humedad	WATER	%		-		-		-		-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	C	-		2.90
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	12.07	С	12.10	С	12.00	1	48.00
Proteínas	PROCNT	g	С	7.73	С	7.85	С	7.50	1	19.50
Lípidos totales	FAT	g	c	2.57	С	3.25	C	1.20	1	23.50
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	c	1.43	С	2.10	С	0.80	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	-	С	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	-	С	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Minerales										
Calcio	CA	mg	С	285.67	С	278.50	С	300.00	1	600.00
Fósforo	Р	mg	С	-	С	-	С	-	2	-
Hierro	FE	mg	С	-	С	2.50	С	-	1	9.00
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Sodio	NA	mg	С	128.33	С	130.00	С	125.00	1	-
Potasio	K	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	1.50	С	-	1	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	С	142.83	С	166.00	С	112.50		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С		С	-	С	-	1	-
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Folatos totales	FOL	μд	С	100.00	С	78.50	С		1	-
Cobalamina	VITB12	μд	С	-	С	-	С	-	1	-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

245

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYI	D-9	LYI	D-10	LYI	)-11	LYI	)-12
Componente alimentario				nada en polvo, Irizada		nada en polvo ntánea)		da en polvo, con iótico		nada en polvo, I con hierro
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	359	с	356	с	333	с	455
		kJ	c	1 503	с	1 487	с	1 391	c	1 901
Humedad	WATER	%	1	3.20	1	4.00		-		-
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	5.70	1	3.0
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	51.90	1	52.20	1	53.70	1	51.3
Proteínas	PROCNT	g	1	36.10	1	35.10	1	32.60	1	20.0
Lípidos totales	FAT	g	1	0.80	1	0.70	1	1.20	1	20.2
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	0.50	1	0.47	1	-	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.17	1	0.16	1	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.02	1	0.02	1	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	20.00	1	18.00	1	-	1	-
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	1 257.00	1	1 231.00	1	2 000.00	1	1 110.00
Fósforo	Р	mg	2	968.00	2	985.00	2	-	2	595.00
Hierro	FE	mg	1	0.30	1	0.30	1	10.00	1	7.00
Magnesio	MG	mg	1	110.00	1	117.00	1	-	1	70.00
Sodio	NA	mg	1	535.00	1	549.00	1	450.00	1	290.00
Potasio	К	mg	1	1 705.00	1	1 705.00	1	-	1	940.00
Cinc	ZN	mg	1	4.08	1	4.41	1	4.50	1	5.90
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	8.00	1	-	1	-	1	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	7.00	1	6.00	1	-	1	-
Tiamina	THIA	mg	1	0.42	1	0.41	1	-	1	-
Riboflavina	RIBF	mg	1	1.55	1	1.74	1	-	1	-
Niacina	NIA	mg	1	1.00	1	1.00	1	-	1	-
Piridoxina	VITB6	mg	1	0.36	1	0.34	1	-	1	-
Folatos totales	FOL	μg	1	50.00	1	50.00	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	1	4.03	1	3.99	1	-	1	-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comestible 100%		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comestible 100%	

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYD	-13	LYI	)-14	LYC	)-15	LYI	)-16
Componente alimentario			Leche parcialme en p			scremada ada en polvo		vaporada tera)	Leche ev (parcialmente	raporada e descremada)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 250 ml	F	En 250 ml
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		482	c	438		357	с	307.5
		kJ		2 014	С	1 842		1 497	с	1 305
Humedad	WATER	%		-		-	1	197.16		-
Fibra dietética	FIBTG	g	1	2.90	C	0.00	1	0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	48.00	C	44.30	1	26.74	С	28.00
Proteínas	PROCNT	g	1	19.50	C	27.70	1	18.13	С	18.75
Lípidos totales	FAT	g	1	23.50	С	16.70	1	20.13	С	13.50
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	-	C	10.90	1	12.22		-
Monoinsaturados	FAMS	g	1	-	С	-	1	6.22		-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	-	C	-	1	0.65		-
Colesterol	CHOLE	mg	1	-	C	-	1	77.00		-
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	600.00	C	970.00	1	695.00		-
Fósforo	Р	mg	2	-	C	795.00	2	541.00		-
Hierro	FE	mg	1	9.00	C	-	1	0.51		-
Magnesio	MG	mg	1	-	C	90.00	1	64.00		-
Sodio	NA	mg	1	-	C	535.00	1	282.00	С	273.00
Potasio	K	mg	1	-	C	1 414.00	1	807.00		-
Cinc	ZN	mg	1	-	C	3.60	1	2.05		-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	-	C	500.00	1	173.00		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	-	C	-	1	5.10		-
Tiamina	THIA	mg	1	-	С	-	1	0.12		-
Riboflavina	RIBF	mg	1	-	C	1.20	1	0.84		-
Niacina	NIA	mg	1	-	С	-	1	0.52		-
Piridoxina	VITB6	mg	1	-	С	-	1	0.13		-
Folatos totales	FOL	μд	1	-	С	39.40	1	21.00		-
Cobalamina	VITB12	μд	1	-	С	3.40	1	0.43		-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ble 100%	P. comest	ble 100%	P. comesti	ible 100%	P. comest	ble 100%

247

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYE	)-17	LY	D-18	LYI	D-19	LYI	D-20
Componente alimentario				vaporada emada)		sca de vaca ada o cruda)	Leche	hervida	Leche ı	materna
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 100 g	F	En 250 ml
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		210		155		69		182
		kJ		879		650		287		758
Humedad	WATER	%	1	214.12	1	227.72	1	88.20	1	227.82
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	29.6	1	11.65	1	5.2	1	17.94
Proteínas	PROCNT	g	1	19.8	1	8.30	1	3.4	R	2.68
Lípidos totales	FAT	g	1	1.4	1	8.38	1	3.8	R	11.40
Ácidos grasos						-				-
Saturados	FASAT	g	1	0.33	R	4.81	1	2.30	R	5.23
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.17	R	2.09	1	1.00	R	4.32
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.02	R	0.50	1	0.10	R	1.29
Colesterol	CHOLE	mg	1	11.00	R	26.00	1	14.00	1	36.00
Minerales						-				-
Calcio	CA	mg	1	782.00	1	291.00	1	113.00	1	83.00
Fósforo	Р	mg	2	526.00	2	235.00	2	-	2	36.00
Hierro	FE	mg	1	0.78	1	0.08	1	0.10	1	0.08
Magnesio	MG	mg	1	73.00	1	26.00	1	13.00	1	8.00
Sodio	NA	mg	1	310.00	R	103.00	1	49.00	1	44.00
Potasio	K	mg	1	895.00	1	369.00	1	152.00	1	133.00
Cinc	ZN	mg	1	2.43	1	1.03	1	0.38	1	0.44
Vitaminas						-				-
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	318.00	1	27.00	1	31.00	1	159.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	3.20	1	0.00	1	0.00	R	13.04
Tiamina	THIA	mg	1	0.12	1	0.11	1	0.04	1	0.04
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.83	1	0.47	1	0.16	1	0.09
Niacina	NIA	mg	1	0.47	1	0.28	1	0.10	1	0.05
Piridoxina	VITB6	mg	1	0.15	1	0.09	1	0.04	1	0.03
Folatos totales	FOL	μg	1	24.00	1	13.00	1	5.00	1	13.00
Cobalamina	VITB12	μд	1	0.65	1	1.13	1	0.36	1	0.13
Alimento crudo en peso no	eto	_	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYD	-21	LYI	)-22	LYD	)-23	LYI	)-24
Componente alimentario			Sucedáneo de en p	leche materna olvo		materna polvo	Leche freso	ca de cabra	Leche fres	ca de oveja
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 250 ml	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		517		517		178		108
		kJ		2 161		2 161		743		431
Humedad	WATER	%	1	3.00	1	3.00	1	224.39	1	80.70
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	551.00	1	55.10	1	11.47	1	5.36
Proteínas	PROCNT	g	R	13.30	1	13.30	1	9.18	1	5.98
Lípidos totales	FAT	g	R	27.00	1	27.00	1	10.67	1	7.00
Ácidos grasos				-		-				
Saturados	FASAT	g	R	20.10	R	20.10	1	6.88	1	4.60
Monoinsaturados	FAMS	g	R	6.66	R	6.66	1	2.86	1	1.72
Poliinsaturados	FAPU	g	R	0.30	R	0.30	1	0.38	1	0.31
Colesterol	CHOLE	mg	1	12.00	R	12.00	1	28.00	1	27.00
Minerales				-		-				
Calcio	CA	mg	1	335.00	1	335.00	1	345.00	1	193.00
Fósforo	Р	mg	2	-	2	-	2	286.00	2	158.00
Hierro	FE	mg	1	0.50	1	0.50	1	0.13	1	0.10
Magnesio	MG	mg	1	-	1	-	1	36.00	1	18.00
Sodio	NA	mg	1	-	1	-	1	129.00	1	44.00
Potasio	K	mg	1	-	1	-	1	526.00	1	137.00
Cinc	ZN	mg	1	-	1	-	1	0.77	1	0.54
Vitaminas						-				
RAE (vitamina A)	VITA	μд	1	860.00	1	860.00	1	147.00	1	44.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	R	3.00	1	3.00	1	3.40	1	4.20
Tiamina	THIA	mg	1	0.04	1	0.04	1	0.12	1	0.07
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.63	1	0.63	1	0.36	1	0.36
Niacina	NIA	mg	1	3.00	1	3.00	1	0.71	1	0.42
Piridoxina	VITB6	mg	1	-	1	-	1	0.12	1	0.06
Folatos totales	FOL	μg	1	-	1	-	1	3.00	1	7.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	-	1	-	1	0.18	1	0.71
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%

249

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYD-25		LYI	D-26	LYI	)-27	LYI	D-28
Componente alimentario			Leche fresc	a de búfala	Leche c	le burra	Leche condens	ada, azucarada		ada, azucarada, e descremada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 250 ml	F	En 250 ml
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		97		54		1 037	с	1 083
		kJ		404		226		4 334	с	4 527
Humedad	WATER	%	1	83.39	1	89.00	1	87.71		-
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	5.18	1	6.10	1	175.67	С	183.33
Proteínas	PROCNT	g	1	3.75	1	2.00	1	25.54	С	25.00
Lípidos totales	FAT	g	1	6.89	1	2.40	1	28.09	С	25.00
Ácidos grasos						-				
Saturados	FASAT	g	1	4.60		-	1	17.72	С	16.67
Monoinsaturados	FAMS	g	1	1.79		-	1	7.84		-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.15		-	1	1.09		-
Colesterol	CHOLE	mg	1	19.00		-	1	110.00	С	83.33
Minerales						-				
Calcio	CA	mg	1	169.00	1	82.00	1	917.00		-
Fósforo	Р	mg	2	117.00	2	57.00	2	817.00		-
Hierro	FE	mg	1	0.12	1	0.90	1	0.61		-
Magnesio	MG	mg	1	31.00		-	1	84.00		-
Sodio	NA	mg	1	52.00		-	1	410.00	С	102.00
Potasio	K	mg	1	178.00		-	1	1 198.00		-
Cinc	ZN	mg	1	0.22		-	1	3.04		-
Vitaminas						-				
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	53.00	1	20.00	1	239.00		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	2.30	1	2.00	1	8.40		-
Tiamina	THIA	mg	1	0.05	1	0.06	1	0.29		-
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.04	1	0.03	1	1.34		-
Niacina	NIA	mg	1	0.09	1	0.10	1	0.68		-
Piridoxina	VITB6	mg	1	0.02		-	1	0.17		-
Folatos totales	FOL	μg	1	6.00		-	1	36.00		-
Cobalamina	VITB12	μд	1	0.36		-	1	1.42		-
Alimento crudo en peso no	eto	_	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYC	-29	LYE	D-30	LYD	-31
Componente alimentario			Leche cor parcialment		parcialmente descr	da, pasteurizada, remada, saborizada , guayaba, plátano y fresa)	Leche fresca, ult parcialmente descr (mora azul, fr	emada, saborizada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml
Elementos principales								
Energía	ENERC	kcal	с	183	с	207		209
		kJ	с	774	с	868		873
Humedad	WATER	%		-		-	1	-
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00		0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	37.30	С	38.15	1	38.54
Proteínas	PROCNT	g	С	3.90	С	5.60	1	5.56
Lípidos totales	FAT	g	С	2.00	С	3.63	1	3.62
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	С	1.60		-	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g		-		-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g		-		-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-		-	1	-
Minerales								
Calcio	CA	mg		-	С	185.61	1	247.50
Fósforo	Р	mg		-		-	2	-
Hierro	FE	mg		-		-	1	-
Magnesio	MG	mg		-		-	1	-
Sodio	NA	mg	С	190.00	С	87.91	1	192
Potasio	K	mg		-		-	1	-
Cinc	ZN	mg		-		-	1	-
Vitaminas								
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-		-	1	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-		-	1	-
Tiamina	THIA	mg		-		-	1	-
Riboflavina	RIBF	mg		-		-	1	-
Niacina	NIA	mg		-		-	1	-
Piridoxina	VITB6	mg		-		-	1	-
Folatos totales	FOL	μд		-		-	1	-
Cobalamina	VITB12	μд		-		-	1	-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ble 100%

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYD	-32	LYC	)-33	LYI	)-34	LYI	D-35
Componente alimentario			Leche par descremada (chocolate, va		· ·	nte descremada, da, deslactosada		da, deslactosada, teurizada	Leche semidescremada, deslactosada, ultrapasteurizada	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		188.07	с	124	с	96.5	с	117.00
		kJ		793	с	518	с	405.5	с	491.00
Humedad	WATER	%	1	216.72		-		-		-
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.80		0.00	С	0.00	С	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	29.76	С	12.00	С	12.10	С	12.00
Proteínas	PROCNT	g	1	7.70	С	7.75	С	7.86	С	7.65
Lípidos totales	FAT	g	1	4.51	С	5.00	С	1.85	С	4.25
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	3.10		-	С	0.80	С	2.75
Monoinsaturados	FAMS	g	1	1.20		-	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.24		-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	21.00		-	С	-	С	-
Minerales										
Calcio	CA	mg	1	287.00	С	275.00	С	278.25	С	287.50
Fósforo	Р	mg	2	269.00		-	С	303.00	С	-
Hierro	FE	mg	1	0.63		-	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg	1	37.00		-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	1	174.00	С	125.00	С	134.70	С	125.00
Potasio	К	mg	1	446.00		-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	1	1.03		-	С	-	С	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	169.00		-	С	166.00	С	131.25
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00		-	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg	1	0.12		-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.48		-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg	1	0.43		-	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6	mg	1	-		-	С	-	С	-
Folatos totales	FOL	μg	1	0.00		-	С	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μд	1	-		-	С	-	С	-
Alimento crudo en peso no			P. comesti	ble 100%	P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYD	)-36	LYE	)-37	LYE	)-38	LYI	D-39
Componente alimentario				da, deslactosada, eurizada, nas de soya	deslactosada, ul	nte descremada, trapasteurizada, do fólico	deslactosada, ul	descremada, trapasteurizada, a vegetal	Leche deslactosada, ultrapasteurizada, con grasa vegetal, con ácido fólico	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	103	c	103	с	127	c	113
		kJ	c	437	c	434	с	536	c	476
Humedad	WATER	%				-				
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	С	0.00	С	
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	13.70	С	12.20	С	13.70	С	11.70
Proteínas	PROCNT	g	С	9.20	С	7.90	С	9.10	С	7.50
Lípidos totales	FAT	g	С	1.30	С	2.50	С	4.00	С	4.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	0.80	С	-	С	1.10	С	1.41
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	-	С	2.28	С	1.07
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	с	-	С	0.62	С	1.17
Colesterol	CHOLE	mg	С	0.00	С	-	С	0.00	С	0.60
Minerales										
Calcio	CA	mg	С	380.00	С	299.00	С	330.00	С	270.00
Fósforo	Р	mg	С	303.00	С	-	С	-	С	-
Hierro	FE	mg	С	-	С	-	С	-	С	1.00
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	37.00	С	-
Sodio	NA	mg	С	150.00	С	135.00	С	150.00	С	123.00
Potasio	K	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	С	2.50	С	3.00
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	С	166.00	С	150.00	С	166.00	С	150.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	С	12.00	С	15.00
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	С	0.15	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	С	0.17	С	-
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	С	0.20	С	-
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Folatos totales	FOL	μg	С	-	С	100.00	С	-	С	100.00
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	С	-	С	-	С	1.25
Alimento crudo en peso ne	1 1 3		P. comesti	ble 100%	P. comesti	ible 100%	P. comest	ble 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYI	)-40	LYI	D-41	LYI	)-42	LYI	)- 4 3
Componente alimentario			ultrapas	scremada teurizada ebiótico	ultrapast	escremada teurizada, co y ácido fólico	ultrapast	da deslactosada, eurizada, obiótico	deslactosada, ul	descremada, trapasteurizada, obiótico
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	111	с	84	с	83	с	115
		kJ	c	466	с	355	с	353	с	485
Humedad	WATER	%		-		-		-		-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	3.30	С	2.60	С	2.40	С	4.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	13.28	С	12.00	С	12.00	С	12.00
Proteínas	PROCNT	g	С	3.94	С	7.80	С	7.70	С	7.80
Lípidos totales	FAT	g	С	3.25	С	5.00	С	5.00	С	4.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	2.50	С	0.30	С	0.03	С	2.50
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	-	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Minerales										
Calcio	CA	mg	С	304.00	С	281.00	С	330.00	С	258.00
Fósforo	Р	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Hierro	FE	mg	С	-	С	2.25	С	2.50	С	-
Magnesio	MG	mg	С	-	С	40.00	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	132.50	С	156.00	С	124.00	С	125.00
Potasio	K	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	С	166.00	С	165.00	С	-	С	166.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	0.14	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	0.17	С	0.18	С	-
Niacina	NIA	mg	С	-	С	1.65	С	0.00	С	-
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	С	0.19	С	0.39	С	-
Folatos totales	FOL	μg	С	-	С	115.00	С	100.00	С	-
Cobalamina	VITB12	μд	С	-	С	0.39	С	-	С	-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYC	)-44	LYE	D-45	LYE	)-46	LYI	D-47
Componente alimentario			ultrapasteuriza	descremada, da, adicionada alcio	ultrapasteuriza	nte descremada, ada, adicionada calcio	deslactosada, ul	descremada, trapasteurizada, a con calcio	Leche semidescremada, ultrapasteurizada, con grasa vegetal	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	128	с	114	c	128	с	127
		kJ	с	537	с	482	с	537	с	536
Humedad	WATER	%		-		-		-		-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	С	0.00	С	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	13.70	С	13.70	С	13.70	С	13.70
Proteínas	PROCNT	g	С	9.20	С	9.20	С	9.20	С	9.10
Lípidos totales	FAT	g	С	4.00	С	2.50	С	4.00	С	4.00
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	2.60	С	1.60	С	2.60	С	0.60
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	-	С	-	С	2.28
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	-	С	-	С	1.10
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	-	С	-	С	1.70
Minerales										
Calcio	CA	mg	С	380.00	С	380.00	С	380.00	С	300.00
Fósforo	Р	mg	С	294.00	С	294.00	С	294.00	С	-
Hierro	FE	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	250.00	С	150.00	С	150.00	С	183.00
Potasio	К	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	166.00	С	166.00	С	166.00	С	150.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	С	-	С	-	С	0.35
Folatos totales	FOL	μg	С	-	С	-	С	-	С	75.00
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	С	-	С	-	С	-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

255

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYI	D-48	LY	D-49	LYI	)-50	LYI	D-51
Componente alimentario			·	pasteurizada, a vegetal	ultrapasteuriz	hidratada, zada, con grasa ácido fólico	ultrapast	scremada, eurizada, mega 3	ultrapast	o lácteo eurizado, a vegetal
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml	F	En 250 ml
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	127	с	144	с	126	с	151.67
		kJ	c	532	с	601	c	526	с	635.67
Humedad	WATER	%		-		-		-		-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	С	0.00	С	0.90
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	12.00	С	11.50	С	12.00	С	16.00
Proteínas	PROCNT	g	С	7.80	С	7.50	С	7.75	С	5.97
Lípidos totales	FAT	g	С	5.30	С	7.50	С	5.25	С	7.08
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	с	1.90	С	6.80	с	-	С	3.32
Monoinsaturados	FAMS	g	С		С		С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	1.50	С	-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	0.00	С	-	С	-	С	-
Minerales										
Calcio	CA	mg	С	275.00	С	275.00	С	-	С	275.00
Fósforo	Р	mg	с	-	С	-	с	-	С	181.00
Hierro	FE	mg	С	-	С	0.78	с	-	С	2.12
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	-	С	24.00
Sodio	NA	mg	С	125.00	С	140.00	С	-	С	160.33
Potasio	K	mg	С	-	С	-	С	-	С	314.00
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	С	-	С	1.95
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μд	С	150.00	С	150.00	С	-	С	136.67
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	С	-	С	11.90
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	0.14
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	С	-	С	0.21
Niacina	NIA	mg	С	-	С	2.00	С	-	С	1.60
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	С	0.21	С	-	С	0.04
Folatos totales	FOL	μg	С	-	С	20.00	С	-	С	13.40
Cobalamina	VITB12	μд	С	-	С	-	С	-	С	0.23
Alimento crudo en peso no	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYC	)-52	LYI	D-53	LYE	)-54	LYI	)-55
Componente alimentario			Product ultrapast	o lácteo eurizado	y ultrapa	o deslactosado sturizado, a vegetal		o deslactosado n prebiótico		teo en polvo, a vegetal
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	43	с	144.5	с	318	с	481.5
		kJ	с	183	с	604.75	с	1 348	с	2 040
Humedad	WATER	%		-		-		-		-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	С	9.00	С	2.90
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	6.20	С	13.75	С	56.00	С	48.00
Proteínas	PROCNT	g	С	2.30	С	5.50	С	20.00	С	19.50
Lípidos totales	FAT	g	С	0.20	С	7.50	С	1.50	С	23.50
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	0.00	С	4.10	С	0.60	С	-
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	-	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Minerales										
Calcio	CA	mg	С	85.00	С	-	С	170.00	С	600.00
Fósforo	Р	mg	С	-	С	-	С	-	С	577.00
Hierro	FE	mg	с	-	С	0.75	С	16.00	С	9.00
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	60.00	С	210.00	С	54.00	С	312.00
Potasio	K	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	С	-	С	7.50
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	30.00	С	120.00	С	120.00	С	450.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	8.80	С	-	С	90.00	С	40.00
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	С	0.40	С	0.45
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	с	-	С	1.40	С	0.60
Niacina	NIA	mg	С	-	с	-	с	6.50	С	6.50
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	с	-	с	0.65	С	0.65
Folatos totales	FOL	μд	С	-	с	-	с	460.00	С	22.00
Cobalamina	VITB12	μд	С	-	С	-	С	1.80	С	0.70
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ble 100%

257

Cuadro 13-10 Valores para leche. (Continuación)

			LYC	)-56	LYI	)-57	LYI	)-58	LYE	)-59	LYI	D-60
Componente alimentario			deslactosac	o lácteo lo en polvo, a vegetal		teo en polvo, getal y calcio	polvo, con g	lácteo en rasa vegetal, os y DHA	polvo, con g	lácteo en rasa vegetal, ARA y DHA	ultrapasteuriz	o deslactosado, zado, en polvo, abor chocolate
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 250 ml
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal	с	429	с	457	с	441	с	432	с	171.61
		kJ	с	1 803	с	1 917	с	1 849	с	1 814	с	721.4
Humedad	WATER	%		-		-				-		-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	С	2.70	С	3.10	С	6.36
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	59.50	С	56.40	С	52.40	С	54.70	С	23.83
Proteínas	PROCNT	g	С	15.00	С	15.00	С	15.00	С	15.00	С	7.73
Lípidos totales	FAT	g	С	14.50	С	19.00	С	19.00	С	17.00	С	4.97
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	С	6.20	С	8.30	С	9.50	С	5.70	С	3.28
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	2.70	С	7.10	С	6.40	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	1.80	С	4.70	С	4.90	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	42.80	С	37.00	С	19.00	С	-
Minerales												
Calcio	CA	mg	С	900.00	С	1 200.00	С	650.00	С	550.00	С	190.68
Fósforo	Р	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	140.68
Hierro	FE	mg	С	7.00	С	7.00	С	6.00	С	6.00	С	-
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	349.00	С	323.00	С	260.00	С	300.00	С	179.68
Potasio	K	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	5.60	С	5.90	С	5.00	С	5.00	С	-
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	240.00	С	240.00	С	240.00	С	240.00	С	158.90
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	40.00	С	40.00	С	100.00	С	110.00	С	15.89
Tiamina	THIA	mg	С	0.45	С	-	С	-	С	0.94	С	0.38
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	0.44
Niacina	NIA	mg	С	6.50	С	0.15	С	6.50	С	-	С	5.24
Piridoxina	VITB6	mg	С	0.50	С	-	С	-	С	1.00	С	1.00
Folatos totales	FOL	μg	С	150.00	С	150.00	С	150.00	С	3.50	С	201.27
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	С	-	С	-	С	0.90	С	2.00
Alimento crudo en peso	neto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-11 Valores para yogur.

			LYI	D-61	LYI	D-62	LYE	)-63	LYE	)-64
Componente alimentario			Yogur natural	de leche entera		ıral de leche cremada	frutas (fresa, ma	leche entera, con ngo, zarzamora, ana, piña-coco)	descremada (fresa, mang	do de leche a, con frutas go, durazno, , piña-coco)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		63		63		106.165		98.81
		kJ		262		135		440		414.01
Humedad	WATER	%	1	87.90	1	85.10	1	-	1	-
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.70
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	4.70	1	7.00	1	17.41	1	16.16
Proteínas	PROCNT	g	1	3.50	1	5.20	1	2.91	1	3.41
Lípidos totales	FAT	g	1	3.30	1	1.60	1	2.78	1	2.30
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1	2.10	1	1.00	1	1.60	1	1.55
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.74	1	0.35	1	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	0.06	1	0.03	1	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	13.00	1	-	1	-	1	-
Minerales				-		-				
Calcio	CA	mg	1	121.00	1	183.00	1	89.65	1	124.33
Fósforo	Р	mg	2	95.00	2	144.00	2	-	2	-
Hierro	FE	mg	1	0.10	1	0.10	1	-	1	-
Magnesio	MG	mg	1	12.00	1	17.00	1	-	1	-
Sodio	NA	mg	1	46.00	1	70.00	1	45.15	1	66.33
Potasio	K	mg	1	155.00	1	234.00	1	-	1	-
Cinc	ZN	mg	1	-	1	-	1	-	1	-
Vitaminas				-		-				
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	30.00	1	16.00	1	-	1	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	1.00	1	1.00	1	-	1	-
Tiamina	THIA	mg	1	0.03	1	0.04	1	-	1	-
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.14	1	0.21	1	-	1	-
Niacina	NIA	mg	1	0.10	1	0.10	1	-	1	-
Piridoxina	VITB6BA	mg	1	0.03	1	0.05	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	1	7.00	1	11.00	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.37	1	0.56	1	-	1	-
Alimento crudo en peso	neto		P. comest	ible 100%						

259

Cuadro 13-11 Valores para yogur. (Continuación)

			LYI	D-65	LYI	D-66	LYC	-67	LYE	D-68
Componente alimentario			descremada, co (fresa, cir	do de leche on sabor a frutas uela pasa, nzana-piña)		do de leche 1 frutas y verduras	Yogur bation descremada, con	do de leche frutas y cereales	deslactosada	de leche entera a, con frutas: durazno
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	85.28		86.85		99.332		105.64
		kJ	с	359.44		382.19		415.19		441.57
Humedad	WATER	%	С	-	1	-	1	-	1	-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.32	1	-	1	-	1	-
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	13.28	1	14.20	1	16.37	1	17.76
Proteínas	PROCNT	g	С	2.72	1	3.07	1	3.32	1	4.90
Lípidos totales	FAT	g	С	2.48	1	1.96	1	2.28	1	2.6
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	1.60	1	-	1	-	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	1	-	1	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	1	-	1	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	1	-	1	-	1	-
Minerales										
Calcio	CA	mg	С	86.24	1	107.00	1	107.00	1	92.60
Fósforo	P	mg	С	-	2	-	2	-	2	-
Hierro	FE	mg	С	-	1	-	1	-	1	-
Magnesio	MG	mg	С	-	1	-	1	-	1	-
Sodio	NA	mg	С	47.44	1	51.00	1	55.00	1	45.00
Potasio	K	mg	С	-	1	-	1	-	1	-
Cinc	ZN	mg	С	-	1	-	1	-	1	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-	1	-	1	-	1	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	1	-	1	-	1	-
Tiamina	THIA	mg	С	-	1	-	1	-	1	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	1	-	1	-	1	-
Niacina	NIA	mg	С	-	1	-	1	-	1	-
Piridoxina	VITB6BA	mg	С	-	1	-	1	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	С	-	1	-	1	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	1	-	1	-	1	-
Alimento crudo en peso	neto									

Cuadro 13-11 Valores para yogur. (Continuación)

			LYI	D-69	LYI	)-70	LYE	D-71	LYI	D-72
Componente alimentario				do sin grasa, r fresa	descremada, sin	do de leche grasa, sabor fresa Icorante		ural batido, grasa	descremad	batido de leche a, sin grasa, Ilcorante
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	d	51.00	с	49.12	d	51	с	54.64
		kJ	d	212	с	207.2	d	212	с	230.48
Humedad	WATER	%		-	С	-		-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g		-	С	0.20		-	С	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	d	7.60	С	6.23	d	7.60	С	6.65
Proteínas	PROCNT	g	d	4.40	С	3.37	d	4.90	С	3.80
Lípidos totales	FAT	g	d	0.00	С	1.20	d	0.00	С	1.43
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g		-	С	0.81		-	С	0.93
Monoinsaturados	FAMS	g		-	С	-		-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g		-	С	-		-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	d	0.99	С	-	d	0.99	С	
Minerales										
Calcio	CA	mg	d	211.00	С	100.30	d	200.00	С	113.52
Fósforo	P	mg		-	С	-		-	С	-
Hierro	FE	mg		-	С	-		-	С	-
Magnesio	MG	mg		-	С	-		-	С	-
Sodio	NA	mg	d	76.00	С	45.24	d	87.00	С	44.22
Potasio	K	mg		-	С	-		-	С	-
Cinc	ZN	mg		-	С	-		-	С	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-	С	-		-	С	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-	С	-		-	С	-
Tiamina	THIA	mg		-	С	-		-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg		-	С	-		-	С	-
Niacina	NIA	mg		-	С	-		-	С	-
Piridoxina	VITB6BA	mg		-	c	-		-	С	-
Ácido fólico	FOL	μg		-	С	-		-	С	-
Cobalamina	VITB12	μg		-	С	-		-	С	-
Alimento crudo en peso	neto									

Cuadro 13-11 Valores para yogur. (Continuación)

			LYI	D-73	LYI	D-74	LYC	)-75	LYI	D-76
Componente alimentario			-	batido de leche on granola	semidescrem	ble de leche ada, con fruta mango, manzana)	parcialmente	ole de leche descremada, r a frutas no, piña-coco)	Yogur bebible de leche descremada, con fruta (manzana verde, fresa-frambuesa- zarzamora, manzana, fresa)	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	106		77	с	68.07	с	78.38
		kJ	с	446		345.5	с	290.31	с	331.79
Humedad	WATER	%	С		1	-	С	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.50	1	0.00	С	0.00	С	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	16.90	1	13.30	С	12.15	С	14.04
Proteínas	PROCNT	g	С	2.80	1	1.90	С	1.74	С	2.00
Lípidos totales	FAT	g	С	3.00	1	1.83	С	1.40	С	1.60
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	1.60	1	1.10	С	0.96	С	1.00
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	1	-	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	1	-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	1	-	С	-	С	-
Minerales				-						
Calcio	CA	mg	С	108.00	1	67.50	С	119.40	С	71.76
Fósforo	Р	mg	С	-	2	-	С	-	С	-
Hierro	FE	mg	С	-	1	-	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg	С	-	1	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	47.00	1	29.50	с	34.02	С	39.53
Potasio	K	mg	С	-	1	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-	1	-	с	-	С	-
Vitaminas				-						
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-	1	-	С	100.00	С	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	1	-	С	12.18	С	-
Tiamina	THIA	mg	С	-	1	-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	1	-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg	С	-	1	-	С	2.00	С	-
Piridoxina	VITB6BA	mg	С	-	1	-	С	-	С	-
Ácido fólico	FOL	μg	С	-	1	-	С	20.00	С	-
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	1	-	С	0.20	С	-
Alimento crudo en peso	neto									

Cuadro 13-11 Valores para yogur. (Continuación)

			LYE	)-77	LYI	D-78	LYE	D-79	LYD	)-80
Componente alimentario			parcialmente de a fruta (fresa,	ble de leche sscremada, sabor manzana, uva) DHA	con fruta y	de leche entera prebioticos era)	sabor: fresa, ma	de leche entera ango, manzana, -coco		
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	77.00	с	71	с	73		57.625
		kJ	с	325.00	с	301	с	307		239.72
Humedad	WATER	%	С	-	С	-	С	-	1	-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	1.30	С	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	13.70	С	12.60	С	13.00	1	16.74
Proteínas	PROCNT	g	С	1.70	С	1.60	С	1.60	1	2.51
Lípidos totales	FAT	g	С	1.70	С	1.60	С	1.60	1	1.60
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	1.10	С	1.00	С	1.00	1	-
Monoinsaturados	FAMS	g	С	0.50	С	-	С	-	1	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	0.10	С	-	С	-	1	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	7.00	С	-	С	-	1	-
Minerales										
Calcio	CA	mg	С	-	С	72.00	С	72.00	1	97.35
Fósforo	P	mg	С	81.00	С	-	С	-	2	-
Hierro	FE	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Sodio	NA	mg	С	38.00	С	38.00	С	38.00	1	44.20
Potasio	К	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	102.24	С	-	С	-	1	50.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	С	-	1	6.00
Tiamina	THIA	mg	С	152.00	С	-	С	-	1	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	168.00	С	-	С	-	1	-
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	С	-	1	-
Piridoxina	VITB6BA	mg	С	204.60	С	-	С	-	1	-
Ácido fólico	FOL	μg	С	19.00	С	-	С	-	1	-
Cobalamina	VITB12	μg	С	0.21	С	-	С	-	1	
Alimento crudo en peso	neto		DHA (mg)	21						

Cuadro 13-11 Valores para yogur. (Continuación)

			LYC	)-81	LYI	)-82	LYI	D-83
Componente alimentario				che semidescremada, sy cereales	descremada, sabo (manzana-plátano, f	leche parcialmente or frutas y cereales resa-plátano, mamey, alvado de trigo)		che semidescremada, ereales
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales								
Energía	ENERC	kcal		58.0	с	67.8	с	79.0
		kJ		246.1	с	286.09	с	332
Humedad	WATER	%	1	-	С	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g	1	-	С	0.00	С	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	8.40	С	12.78	С	13.50
Proteínas	PROCNT	g	1	2.50	С	1.39	С	2.30
Lípidos totales	FAT	g	1	1.60	С	1.22	С	1.70
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	1	-	С	-	С	1.10
Monoinsaturados	FAMS	g	1	-	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	1	-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	1	-	С	-	С	-
Minerales								
Calcio	CA	mg	1	95.00	С	44.78	С	80.00
Fósforo	Р	mg	2	-	С	-	С	-
Hierro	FE	mg	1	-	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg	1	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	1	43.00	С	40.00	С	36.00
Potasio	K	mg	1	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	1	-	С	-	С	-
Vitaminas								
RAE (vitamina A)	VITA	μg	1	50.00	С	-	С	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	6.00	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg	1	-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	1	-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg	1	-	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6BA	mg	1	-	С	-	С	-
Ácido fólico	FOL	μg	1	-	С	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μg	1	-	С	-	С	-
Alimento crudo en peso	neto							

Cuadro 13-11 Valores para yogur. (Continuación)

			LYE	)-84	LYE	)-85	LYI	D-86
Componente alimentario			té y fruta, frutas (manzana linaza y cereales, piña-apio y nopal, mar	ada, con sabor: cereales y fruta, , papaya y cereales, fresa-plátano Igo y avena, pera y cereales, fresa, Idanos, manzanilla-manzana)		de leche entera a, sabor fresa		ole sin grasa, · fresa
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales								
Energía	ENERC	kcal	с	79.9		77	d	33
		kJ	с	337.72		325	d	138
Humedad	WATER	%	с	-	1	-		-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.20	1	0.00		-
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	14.40	1	13.00	d	5.00
Proteínas	PROCNT	g	С	2.40	1	1.60	d	3.10
Lípidos totales	FAT	g	С	1.52	1	1.60	d	0.00
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	С	1.00	1	1.00		-
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	1	-		-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	1	-		-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	1	-	d	0.99
Minerales								
Calcio	CA	mg	С	84.00	1	112.00	d	102.00
Fósforo	P	mg	с	-	2	-		-
Hierro	FE	mg	с	-	1	-		-
Magnesio	MG	mg	с	-	1	-		-
Sodio	NA	mg	С	43.52	1	60.00	d	48.00
Potasio	K	mg	С	-	1	-		-
Cinc	ZN	mg	С	-	1	-		-
Vitaminas								
RAE (vitamina A)	VITA	μg	с	-	1	-		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	1	-		-
Tiamina	THIA	mg	с	-	1	-		-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	1	-		-
Niacina	NIA	mg	С	-	1	-		-
Piridoxina	VITB6BA	mg	С	-	1	-		-
Ácido fólico	FOL	μg	С	-	1	-		-
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	1	-		-
Alimento crudo en peso	neto							

Cuadro 13-11 Valores para yogur. (Continuación)

			LYI	D-87	LY	D-88	LYC	-89	LYE	) -90
Componente alimentario			de leche des	le sabor fresa, cremada con pacillus		ural bebible, grasa	descremada	ebible, de leche a, sin grasa, lcorante	Yogur bebible de leche descremada, sin grasa, con frutas y edulcorante (fresa, ciruela pasa, piña coco)	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	86	d	36	с	39.6	с	41.14
		kJ	с	363	d	152	с	168.15	с	174
Humedad	WATER	%	С	-		-	С	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00		-	С	0.00	С	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	15.00	d	5.90	С	6.75	С	6.58
Proteínas	PROCNT	g	С	2.90	d	3.10	С	2.90	С	2.67
Lípidos totales	FAT	g	С	1.50	d	0.00	С	0.12	С	0.83
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	1.00		-	С	0.08	С	0.45
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-		-	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-		-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	d	0.99	С	-	С	-
Minerales										
Calcio	CA	mg	С	159.00	d	102.00	С	125.20	С	96.14
Fósforo	Р	mg	С	-		-	С	-	С	-
Hierro	FE	mg	С	-		-	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg	С	-		-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	45.00	d	48.00	С	44.02	С	43.11
Potasio	K	mg	С	-		-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-		-	С	-	С	-
Vitaminas										
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-		-	С	-	С	50.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-		-	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg	С	-		-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-		-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg	С	-		-	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6BA	mg	С	-		-	С	-	С	-
Ácido fólico	FOL	μg	С	-		-	С	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μg	С	-		-	С	-	С	-
Alimento crudo en peso	neto									

Cuadro 13-11 Valores para yogur. (Continuación)

			LYI	) -91	LYI	D-92	LYC	)-93	LYI	-94
Componente alimentario			descremada, s a frutas, con	ble de leche in grasa, sabor edulcorante as silvestres)	descremada, si frutas, con cerea	ble de leche n grasa, sabor a lles y edulcorante manzana-pera)	Yogur natu de leche	ıral bebible e entera		ral bebible, escremada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	c	30	с	34		66	с	58.55
		kJ	c	127.5	с	144		280	с	246.91
Humedad	WATER	%	С	-	С	-	1	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	1	0.10	С	-
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	4.45	С	5.40	1	11.40	С	8.71
Proteínas	PROCNT	g	С	2.50	С	2.50	1	1.60	С	2.55
Lípidos totales	FAT	g	С	0.25	С	0.25	1	1.60	С	1.55
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	0.10	С	0.16	1	1.00	С	1.00
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	-	1	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	-	1	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	-	1	-	С	-
Minerales								-		-
Calcio	CA	mg	С	70.00	С	70.00	1	162.00	С	89.80
Fósforo	Р	mg	С	-	С	-	2	-	С	-
Hierro	FE	mg	С	-	С	-	1	-	С	-
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	1	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	65.00	С	65.00	1	38.00	С	45.50
Potasio	K	mg	С	-	С	-	1	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	1	-	С	-
Vitaminas								-		-
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-	С	-	1	-	С	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	1	-	С	-
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	1	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	1	-	С	-
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	1	-	С	-
Piridoxina	VITB6BA	mg	С	-	С	-	1	-	С	-
Ácido fólico	FOL	μg	С	-	С	-	1	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	С	-	1	-	С	-
Alimento crudo en peso	neto						P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-11 Valores para yogur. (Continuación)

			LYD-95		LYD-96		LYC	)-97	LYD-98	
Componente alimentario			de leche d	ıral bebible, escremada, obacillus	de lech	ural bebible, e entera, ctosado	Yogur bebil parcialmente deslactosado, cor fresa, durazr	descremada, fruta (piña-coco,	semidescremad	ble de leche a, sabor a fruta, bióticos
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	66	c	53	с	79.47	с	343
		kJ	c	280	с	224	с	33.6	с	81
Humedad	WATER	%	С	-	С	-	С	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	С	0.00	с	1.40
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	12.40	С	8.10	С	13.68	С	13.90
Proteínas	PROCNT	g	С	2.80	С	1.60	С	2.48	С	2.60
Lípidos totales	FAT	g	С	0.60	С	1.60	С	1.60	С	1.70
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	1.00	С	1.00	С	1.04	С	1.10
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	-	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Minerales				-		-		-		-
Calcio	CA	mg	С	157.00	С	70.20	С	111.20	С	90.00
Fósforo	Р	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Hierro	FE	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	46.00	С	37.00	С	39.73	С	40.00
Potasio	K	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Vitaminas				-		-		-		-
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-	С	-	С	-	С	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6BA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Ácido fólico	FOL	μg	С	-	С	-	С	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	С	-	С	-	С	-
Alimento crudo en peso	neto		P. comest	ible 100%	P. comes	tible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-11 Valores para yogur. (Continuación)

			LYC	)-99	LYD	-100	LYD	-101	LYD-102	
Componente alimentario			parcialmente con fruta y	ble de leche descremada, prebióticos , manzana, fresa)		o fermentado, natural	Producto lácte sabor a fruta uva, n	•	Producto lácteo fermentado, sabor natural, con edulcorante	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	76.43	с	66.71	с	56.93	с	37.5
		kJ	с	335.10	с	281.51	с	243.53	с	158.75
Humedad	WATER	%	С	-	С	-	С	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.15	С	0.03	С	0.05	С	3.50
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	11.21	С	13.67	С	12.50	С	10.50
Proteínas	PROCNT	g	С	2.54	С	2.08	С	1.81	С	1.25
Lípidos totales	FAT	g	С	1.57	С	0.41	С	0.05	С	0.05
Ácidos grasos										-
Saturados	FASAT	g	С	0.94	С	0.25	С	0.03	С	0.04
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	-	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Minerales				-		-		-		-
Calcio	CA	mg	С	91.10	С	75.56	С	61.50	С	46.25
Fósforo	Р	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Hierro	FE	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	31.95	С	45.88	С	30.70	С	16.25
Potasio	K	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Vitaminas				-		-		-		-
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-	С	-	С	-	С	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6BA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Ácido fólico	FOL	μg	С	-	С	-	С	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	С	-	С	-	С	-
Alimento crudo en peso	neto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-12 Valores para queso.

			LYD-103		LYD	-104	LYD	-105	LYD-106		
Componente alimentario				cruda de cabra storeo		e pasteurizada le pastoreo	,	cruda de cabra storeo	pasteurizad	le leche entera, izada, de cabra i pastoreo	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal	М	270	М	260	М	220	М	220	
		kJ	М	1 129	М	1 087	М	920	М	920	
Humedad	WATER	%	М	48.3	М	50.6	М	50.0	М	55.8	
Fibra dietética	FIBTG	g	М		М		М		М		
Carbohidratos	CHOCDF	g	М	8.90	М	8.6	М	10.00	М	7.10	
Proteínas	PROCNT	g	М	15.70	М	14.00	М	16.00	М	15.00	
Lípidos totales	FAT	g	М	25.10	М	24.3	М	21.70	М	19.80	
Ácidos grasos			М		М		М		М		
Saturados	FASAT	g	М	8.40	М	8.00	М	6.10	М	6.60	
Monoinsaturados	FAMS	g	М	3.90	М	4.00	М	2.70	М	2.90	
Poliinsaturados	FAPU	g	М	0.64	М	0.64	М	0.50	М	0.50	
Colesterol	CHOLE	mg	М	93.80	М	92.7	М	92.60	М	90.40	
Minerales			М		М		М		М		
Calcio	CA	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Fósforo	Р	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Hierro	FE	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Magnesio	MG	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Sodio	NA	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Potasio	K	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Cinc	ZN	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Vitaminas			М		М		М		М		
RAE (vitamina A)	VITA	μg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Tiamina	THIA	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Riboflavina	RIBF	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Niacina	NIA	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Piridoxina	VITB6	mg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Ácido folico	FOL	μg	М	-	М	-	М	-	М	-	
Cobalamina	VITB12	μд	М	-	М	-	М	-	М	-	
Alimento crudo en peso ne	eto		P comest	ible 100%	P comest	ible 100%	P comesti	ible 100%	P comest	ible 100%	

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD-107		LYD-108		LYD-109		LYD-110	
Componente alimentario			pasteurizada de con cobertur	eche entera cabra, natural o a de cenizas, as finas	Queso fres	co de cabra	Queso fres	sco de vaca	Queso tipo pan ore	ela, semiblando, ado
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	Α	242		174		164		278
		kJ	Α	1 012		729		687		1 163
Humedad	WATER	%	А	51.2		62.70		62.70		51.00
Fibra dietética	FIBTG	g	С	3.50		0.00		0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	А	8.65		8.70		5.00		2.50
Proteínas	PROCNT	g	А	15.18		23.60		20.30		26.50
Lípidos totales	FAT	g	А	22.73		5.00		7.00		18.0
Ácidos grasos			А							
Saturados	FASAT	g	А	4.55		3.50		5.40		13.50
Monoinsaturados	FAMS	g	А	1.85		1.30		1.40		4.50
Poliinsaturados	FAPU	g	А	0.36		0.20		0.10		0.20
Colesterol	CHOLE	mg	А	-		26.00		105.00		105
Minerales			А					-		-
Calcio	CA	mg	А	-		867.00		684.00		686
Fósforo	P	mg	А	-		-		220.00		-
Hierro	FE	mg	А	-		5.70		0.30		2.60
Magnesio	MG	mg	А	-		-		-		-
Sodio	NA	mg	А	-		-		750.00		617.00
Potasio	K	mg	А	-		-		-		-
Cinc	ZN	mg	А	-		-		-		-
Vitaminas			А					-		-
RAE (vitamina A)	VITA	μд	А	-		40.00		70.00		50.0
Ácido ascórbico	ASCL	mg	А	-		0.00		0.00		0.00
Tiamina	THIA	mg	А	-		0.07		0.02		0.08
Riboflavina	RIBF	mg	А	-		0.60		0.24		0.49
Niacina	NIA	mg	А	-		0.40		0.10		0.20
Piridoxina	VITB6	mg	А	-		-		-		-
Ácido folico	FOL	μg	А	-		-		-		-
Cobalamina	VITB12	μg	А	-		-		-		-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ble 100%	P. comest	ble 100%	P. comest	ble 100%	P. comest	ble 100%

271

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD-111		LYD	-112	LYD	-113	LYD-114	
Componente alimentario				anela, de leche rizada, de vaca	parcialmente	anela, de leche e descremada, da, de vaca	entera, pasteu con chiles	nela, de leche rizada, de vaca, o especias zote, jalapeño)	de leche pa descremada,	ación panela, arcialmente pasteurizada, vaca
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	263	с	205	с	287	с	234
		kJ	c	1 101	c	856	c	1 200	с	972
Humedad	WATER	%		-	С	-	С	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.07	С	0.00	С	-	С	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	2.48	С	3.17	С	2.57	С	2.00
Proteínas	PROCNT	g	С	18.56	С	20.00	С	19.75	С	16.00
Lípidos totales	FAT	g	С	20.13	С	11.25	С	22.00	С	18.00
Ácidos grasos					с		с		С	
Saturados	FASAT	g	С	12.34	С	8.27	С	-	С	12.67
Monoinsaturados	FAMS	g		-	С	-	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g		-	С	-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg		-	С	-	С	-	С	-
Minerales					с		с		С	
Calcio	CA	mg	С	341.50	С	-	С	438.00	С	-
Fósforo	Р	mg		-		-		-		-
Hierro	FE	mg	С	0.03	С	-	С	0.03	С	-
Magnesio	MG	mg		-	С	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	518.97	С	628.67	С	182.80	С	640.00
Potasio	K	mg	С	41.16	С	-	С	41.16	С	-
Cinc	ZN	mg		-	С	-	С	-	С	-
Vitaminas					с		с		С	
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-	С	-	С	-	С	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		-	С	-	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg		-	С	-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg		-	С	-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg		-	С	-	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6	mg		-	С	-	С	-	С	-
Ácido folico	FOL	μд		-	с	-	с	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μg		-	с	-	с	-	С	-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ble 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

	<u></u>		LYD-115		LYD	-116	LYD	-117	LYD-118	
Componente alimentario				nela, de leche izada, de cabra	de leche sem pasteurizad	oanela, asado, iidescremada, da, de vaca, specias		obera, de leche rizada, de vaca	descremada,	xaca, de leche pasteurizada, vaca
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	252	c	276				313
		kJ	с	1 051	c	1 156	v			1 308
Humedad	WATER	%	С	-	С	-	V	47.00		47.6
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	V			0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	10.20	С	6.67	V			3.0
Proteínas	PROCNT	g	С	16.81	С	20.00	V	23.40		26.4
Lípidos totales	FAT	g	С	16.00	С	18.33	V	22.50		21.0
Ácidos grasos			С		с		V			
Saturados	FASAT	g	С	6.86	С	11.67	V	-		16.60
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	3.33	V	-		4.50
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	0.00	V	-		1.40
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	66.67	V	-		105.00
Minerales			С		с		V			-
Calcio	CA	mg	С	489.60	С	-	V	-		469.00
Fósforo	Р	mg		-		-	V	-		-
Hierro	FE	mg	С	-	С	-	V	-		3.30
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	V	-		-
Sodio	NA	mg	С	290.00	С	633.33	V	-		617.00
Potasio	K	mg	С	-	С	-	V	-		-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	V	-		-
Vitaminas			с		с		V			-
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	120.60	С	-	V	-		271.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	V	-		0.00
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	V	-		0.09
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	V	-		0.73
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	V	-		0.20
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	С	-	V	-		-
Ácido folico	FOL	μg	С	-	С	-	V	-		-
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	С	-	V	-		-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ble 100%

273

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-119	LYD	-120	LYD	-121	LYD	-122
Componente alimentario				axaca, de leche rizada, de vaca	pasteurizada,	axaca, de leche parcialmente da, de vaca	pasteurizada, s	axaca, de leche emidescremada, vaca		ixaca, de leche mada, de vaca
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	c	284	с	229	с	266		
		kJ	с	1 182	с	957	с	1 107		
Humedad	WATER	%	С	-			С	-		52.30
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	С	0.00		
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	1.99	С	3.34	С	3.88		
Proteínas	PROCNT	g	С	23.33	С	22.75	С	21.00		24.00
Lípidos totales	FAT	g	С	17.43	С	14.48	С	18.50		20.70
Ácidos grasos			с				с			
Saturados	FASAT	g	с	13.00	С	9.95	С	14.45		-
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	3.76	С	-		-
Poliinsaturados	FAPU	g	с	-	С	0.40	С	-		-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-		-	С	-		-
Minerales			с				с			
Calcio	CA	mg	с	766.67		-	С	-		-
Fósforo	Р	mg		-		-		-		-
Hierro	FE	mg	с	-		-	С	-		-
Magnesio	MG	mg	с	-		-	С	-		-
Sodio	NA	mg	С	659.67	С	632.78	С	650.50		-
Potasio	K	mg	С	-		-	С	-		-
Cinc	ZN	mg	с	-		-	С	-		-
Vitaminas			с				С			
RAE (vitamina A)	VITA	μд	с	-		-	С	-		-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-		-	С	-		-
Tiamina	THIA	mg	С	-		-	С	-		-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-		-	С	-		-
Niacina	NIA	mg	С	-		-	С	-		-
Piridoxina	VITB6	mg	С	-		-	С	-		-
Ácido folico	FOL	μg	С	-		-	С	-		-
Cobalamina	VITB12	μд	С	-		-	С	-		-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ble 100%

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-123	LYD	-124	LYD	-125	LYD	-126
Componente alimentario			parcialmente	Oaxaca de leche descremada, vaca		adero, de leche de vaca		adero, de leche nada, de vaca		mozzarella, e entera
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	174			с	287	U	283
		kJ	с	722	V		с	1 198	U	685
Humedad	WATER	%	С	-	V	48.00	С	-	U	50
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	V		С	0	U	0.0
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	2.00	V		С	0.665	U	2.76
Proteínas	PROCNT	g	С	10.00	V	24.00	С	24.35	U	19.72
Lípidos totales	FAT	g	С	14.00	V	23.00	С	20.35	U	21.055
Ácidos grasos			С		V		С		U	
Saturados	FASAT	g	С	9.67	V	-	С	13.00	U	14.91
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	V	-	С	-	U	4.95
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	V	-	С	-	U	0.77
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	V	-	С	-	U	89.50
Minerales			С		V		С		U	
Calcio	CA	mg	С	-	V	-	С	438.00	U	466.5
Fósforo	Р	mg		-	V	-		-	U	354.0
Hierro	FE	mg	С	-	V	-	С	0.95	U	0.4
Magnesio	MG	mg	С	-	V	-	С	-	U	20.0
Sodio	NA	mg	С	650.00	V	-	С	33.5	U	531.1
Potasio	К	mg	С	-	V	-	С	439.08	U	76.0
Cinc	ZN	mg	С	-	V	-	С	-	U	2.9
Vitaminas			С		V		С		U	
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-	V	-	С	-	U	179.0
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	V	-	С	-	U	0.00
Tiamina	THIA	mg	С	-	V	-	С	-	U	0.03
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	V	-	С	-	U	0.28
Niacina	NIA	mg	С	-	V	-	С	-	U	0.10
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	V	-	С	-	U	0.04
Ácido folico	FOL	μg	С	-	V	-	С	-	U	0.0
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	V	-	С	-	U	2.3
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ible 100%	P comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

275

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-127	LYC	-128	LYD	-129	LYD	-130
Componente alimentario			descremada p	t suisse de leche asteurizada de porizado		ottage de leche e descremada		ttage de leche emada		ttage de leche deslactosada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	124	U	88.5	U	144	U	74
		kJ	с	517	U	369	U	304	U	310
Humedad	WATER	%	С	-	U	79.31	U	82.48	U	82.5
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0	U	0.0	U	0.0	U	0.0
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	16.115	U	2.775	U	3.13	U	3.2
Proteínas	PROCNT	g	С	5.81	U	12.88	U	12.32	U	13.40
Lípidos totales	FAT	g	С	4.01	U	2.665	U	1.025	U	1
Ácidos grasos			с		U		U		U	
Saturados	FASAT	g	С	2.48	U	1.79	U	0.66	U	0.64
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	U	0.55	U	0.29	U	0.29
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	U	0.06	U	0.03	U	0.03
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	U	8.00	U	4.00	U	4.00
Minerales			С		U		U		U	
Calcio	CA	mg	С	156.33	U	69.0	U	70.3	U	53.0
Fósforo	Р	mg	С	-	U	151.0	U	134.0	U	134.0
Hierro	FE	mg	С	-	U	0.2	U	0.1	U	0.1
Magnesio	MG	mg	С	-	U	6.0	U	5.0	U	5.0
Sodio	NA	mg	С	73.3	U	386.3	U	389.6	U	220.0
Potasio	К	mg	С	-	U	96.0	U	86.0	U	86.0
Cinc	ZN	mg	С	2.68	U	0.4	U	0.4	U	0.4
Vitaminas			С		U		U		U	
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-	U	21.0	U	11.0	U	11.0
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	U	0.0	U	0.0	U	0.0
Tiamina	THIA	mg	С	-	U	0.0	U	0.0	U	0.0
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	U	0.2	U	0.2	U	0.2
Niacina	NIA	mg	С	-	U	0.1	U	0.1	U	0.1
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	U	0.1	U	0.1	U	0.1
Ácido folico	FOL	μg	С	40.00	U	0.0	U	0.0	U	0.0
Cobalamina	VITB12	μg	С	0.36	U	0.7	U	0.6	U	0.6
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-131	LYD	-132	LYD	-133	LYD	-134
Componente alimentario			descremada,	e crema de leche pasteurizada, vaca		oo ricotta e entera	1	cotta de leche da, de vaca		the parcialmente
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	234	c	174	с	200		101
		kJ	с	972	c	728	с	838		422
Humedad	WATER	%	С	-	C	71.7	С	-		82.40
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.0	С	-		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	2.00	С	3.04	С	0.16		2.70
Proteínas	PROCNT	g	С	16.00	С	11.26	С	15.40		12.40
Lípidos totales	FAT	g	С	18.00	С	12.98	С	11.5		4.50
Ácidos grasos			С		С		С			
Saturados	FASAT	g	С	12.67	С	8.30	С	-		2.35
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	3.63	С	-		1.30
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	0.39	С	-		0.20
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	51.00		-		4.50
Minerales			С		С		С			-
Calcio	CA	mg	С	-	С	207.0	С	-		61.00
Fósforo	Р	mg		-		158.0	С	-		134.00
Hierro	FE	mg	С	-	С	0.4	С	-		0.10
Magnesio	MG	mg	С	-	С	11.0	С	-		5.00
Sodio	NA	mg	С	640.00	С	84.0	С	0.42		406.0
Potasio	K	mg	С	-	С	105.0	С	-		86.00
Cinc	ZN	mg	С	-	С	0.2	С	-		0.38
Vitaminas			С		С		С			-
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-	С	120.0	С	-		11.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	0.00	С	-		0.00
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	0.01	С	-		0.02
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	0.10	С	-		0.17
Niacina	NIA	mg	С	-	С	0.01	С	-		0.10
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	С	0.04	С	-		0.07
Ácido folico	FOL	μg	С	-	С	0.0	С	-		12.00
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	С	0.3	С	-		0.63
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

277

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-135	LYD	-136	LYD	-137	LYD	-138
Componente alimentario			Requesón de	leche de vaca	con crem	adicionado a de leche noso)	Queso crei	ma tropical	Queso c	le cincho
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		161		191				
		kJ		674		800	v		v	
Humedad	WATER	%		68.90		78.90	V	48.00	V	42.20
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00		0.00	V		V	
Carbohidratos	CHOCDF	g		10.00		2.70	V		V	
Proteínas	PROCNT	g		12.30		12.50	V	22.00	V	20.80
Lípidos totales	FAT	g		8.00		14.50	V	24.00	V	23.40
Ácidos grasos							V		V	
Saturados	FASAT	g		6.30		10.90	V	-	V	-
Monoinsaturados	FAMS	g		1.80		3.00	V	-	V	-
Poliinsaturados	FAPU	g		0.20		0.10	V	-	V	-
Colesterol	CHOLE	mg		25.00		55.00	V	-	V	-
Minerales				-		-	V		V	
Calcio	CA	mg		92.00		60.00	V	-	V	-
Fósforo	Р	mg		-		132.00	V	-	V	-
Hierro	FE	mg		0.50		0.10	V	-	V	-
Magnesio	MG	mg		6.00		5.00	V	-	V	-
Sodio	NA	mg		450.0		405.0	V	-	V	-
Potasio	K	mg		54.00		84.00	V	-	V	-
Cinc	ZN	mg		0.50		0.37	V	-	V	-
Vitaminas						-	V		V	
RAE (vitamina A)	VITA	μд		-		48.00	V	-	V	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00		0.00	V	-	V	-
Tiamina	THIA	mg		0.07		0.02	V	-	V	-
Riboflavina	RIBF	mg		0.22		0.16	V	-	V	-
Niacina	NIA	mg		0.20		0.10	V	-	V	-
Piridoxina	VITB6	mg		0.01		0.07	V	-	V	-
Ácido folico	FOL	μg		9.00		12.00	V	-	V	-
Cobalamina	VITB12	μg		0.50		0.62	V	-	V	-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-139	LYD	-140	LYD	-141	LYD	-142
Componente alimentario				de leche cruda vaca	Queso ti	ipo añejo	Queso parn	nesano seco	Queso tipo	o holandés
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal				374		391		400
		kJ	V			1 563		1 635		1 672
Humedad	WATER	%	V	47.50	1	36.83		29.20		32.4
Fibra dietética	FIBTG	g	V		1	0.00		0.00		0
Carbohidratos	CHOCDF	g	V		1	4.63		3.20		8.1
Proteínas	PROCNT	g	V	22.90	1	25.07		36.00		35.5
Lípidos totales	FAT	g	V		1	29.34		26.00		26
Ácidos grasos			V							
Saturados	FASAT	g	V	-	1	19.03		16.40		19.5
Monoinsaturados	FAMS	g	V	-	1	8.53		6.66		86.1
Poliinsaturados	FAPU	g	V	-	1	0.90		0.27		0.4
Colesterol	CHOLE	mg	V	-	1	105.00		68		185
Minerales			V					-		-
Calcio	CA	mg	V	-	1	680.00		1 184.00		829
Fósforo	Р	mg	V	-	2	444.00		694.00		-
Hierro	FE	mg	V	-	1	0.47		0.80		1.7
Magnesio	MG	mg	V	-	1	28.00		44.00		-
Sodio	NA	mg	V	-	1	1 131.00		1 602.00		-
Potasio	K	mg	V	-	1	87.00		92.00		-
Cinc	ZN	mg	V	-	1	2.94		2.75		-
Vitaminas			V					-		-
RAE (vitamina A)	VITA	μg	V	-	1	63.00		318.0		283
Ácido ascórbico	ASCL	mg	V	-	1	0.00		0.00		0.0
Tiamina	THIA	mg	V	-	1	0.20		0.04		0.06
Riboflavina	RIBF	mg	V	-	1	0.21		0.33		0.61
Niacina	NIA	mg	V	-	1	0.03		0.30		0.1
Piridoxina	VITB6	mg	V	-	1	0.05		0.09		-
Ácido folico	FOL	μg	V	-	1	1.00		7.0		-
Cobalamina	VITB12	μg	V	-	1	1.38		-		-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ble 100%	P. comest	ble 100%

279

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-143	LYD	-144	LYD	-145	LYD	·146
Componente alimentario			de leche enter	Chihuahua, a pasteurizada, vaca	Queso tipo de leche		de leche entera	manchego, a, pasteurizada, vaca	Queso tip de leche pasteuriza	entera,
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	c	343.8		453	с	340		339
		kJ	с	1 437		1 680		1 398		1 419
Humedad	WATER	%		40.6		36.80		42.83		41.50
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0		0.00	С	0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	2.6		2.44	С	0.62		1.545
Proteínas	PROCNT	g	С	21.4		24.95	С	23.65		22.865
Lípidos totales	FAT	g	С	19.9		32.62	С	25.97		27.2
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	С	17.90		21.26	С	17.17		17.765
Monoinsaturados	FAMS	g		8.44		8.06		9.14		6.39
Poliinsaturados	FAPU	g		0.89		0.83		0.74		0.26
Colesterol	CHOLE	mg		105.00		106		95		114
Minerales				-		-		-		-
Calcio	CA	mg	С	758.84		721.00	С	724.45		700
Fósforo	Р	mg		442.00		512.00		-		546
Hierro	FE	mg		0.47		0.70		0.80		0.2
Magnesio	MG	mg		23.00		28.00		39.00		29
Sodio	NA	mg	С	461.22		631.5	С	901.85		720.835
Potasio	K	mg		52.00		98.0		200.00		120
Cinc	ZN	mg		3.50		3.11		3.50		3.9
Vitaminas				-		-		-		-
RAE (vitamina A)	VITA	μg		65.00		303.0		288.0		174.0
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00		0.00		-		0.00
Tiamina	THIA	mg		0.02		0.03		0.03		0.03
Riboflavina	RIBF	mg		0.23		0.38		0.30		0.33
Niacina	NIA	mg		0.15		0.10		0.70		0.10
Piridoxina	VITB6	mg		0.06		0.07		0.08		0.08
Ácido folico	FOL	μg		2.00		18.0		20.0		21.00
Cobalamina	VITB12	μg		1.03		0.83		-		-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ible 100%	P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ble 100%

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-147	LYD	-148	LYD	-149	LYD	-150
Componente alimentario				Monterrey, a, pasteurizada, vaca	de leche entera	Monterrey, a, pasteurizada, n jalapeños	de leche entera	provolone, a, pasteurizada, vaca		uyere de leche rizada, de vaca
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	362.82	с	375.645	c	260	с	400
		kJ	с	1 504	c	1 504	c	1 089	с	1 660
Humedad	WATER	%	С	-	С	-	С	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.00	С	0.00	С	-	С	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	0	С	1.785	С	0.7	С	1.00
Proteínas	PROCNT	g	С	23.86	С	23.86	с	22	С	27.00
Lípidos totales	FAT	g	С	29.71	С	30.925	с	25	С	32.00
Ácidos grasos			с		с		с		С	
Saturados	FASAT	g	С	16.88	С	16.885	С	-	С	19.20
Monoinsaturados	FAMS	g	С	9.01	С	9.285	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	0	С	0.45	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	909.09	С	508.12	С	-	С	-
Minerales			с	-	с	-	с	-	С	-
Calcio	CA	mg	С	681.82	С	697.69	С	0.6	С	880.00
Fósforo	Р	mg		-		-		-		-
Hierro	FE	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	610.39	С	628.25	С	-	С	590.00
Potasio	K	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Vitaminas			с	-	с	-	с	-	С	-
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	312.7	С	338.9	С	-	С	290.0
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	С	-	С	-	С	-
Ácido folico	FOL	μg	С	-	С	-	С	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	С	-	С	-	С	-
Alimento crudo en peso ne	to		P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ible 100%	P. comest	ible 100%

281

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-151	LYD	-152	LYD	-153	LYD	-154
Componente alimentario			Queso tipo	o roquefort	Queso tipo de leche	camambert, de vaca	de leche d	ipo azul, escremada, vaca	con lech	ipo feta, e entera, la, de cabra
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		366.5		300	с	341	с	300
		kJ		1 542.5		1 255	с	1 413.5	с	1 250
Humedad	WATER	%		39.40		51.80	С	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00		0.00	С	-	С	0.0
Carbohidratos	CHOCDF	g		1.00		0.50	С	0.7	С	9.01
Proteínas	PROCNT	g		20.25		19.80	С	20.20	С	21.00
Lípidos totales	FAT	g		31.30		24.30	С	28.6	С	20
Ácidos grasos							С		С	
Saturados	FASAT	g		19.26		15.26	С	-	С	16.84
Monoinsaturados	FAMS	g		7.46		5.75	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g		0.62		0.45	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg		90		72	С	-	С	-
Minerales				-		-	С		С	
Calcio	CA	mg		315.00		388.00	С	-	С	198.0
Fósforo	Р	mg		-		347.00		-		-
Hierro	FE	mg		0.50		0.30	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg		30.00		20.00	С	-	С	-
Sodio	NA	mg		800.0		842.0	С	1 500.00	С	560.00
Potasio	K	mg		150.0		187.0	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg		-		2.38	С	-	С	-
Vitaminas				-		-	С		С	
RAE (vitamina A)	VITA	μg		372.0		252.0	С	-	С	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00		0.00	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg		0.03		0.03	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg		0.01		0.49	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg		1.20		0.60	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6	mg		0.10		0.23	С	-	С	-
Ácido folico	FOL	μg		50.00		2.0	С	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μд		1.20		1.30	С	-	С	-
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ible 100%	P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-155	LYD	-156	LYD	-157	LYD	-158
Componente alimentario			con lech	ipo brie, e entera, da, de vaca	Queso t	ipo suizo	parcialmente	po suizo, asteurizada, e descremada, vaca	Queso tipo pasteu	americano, rizado
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal	с	321		374		332		376
		kJ	с	1 344		1 564		1 390		1 573
Humedad	WATER	%	С	-		37.20		42.30		39.20
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0.0		0.00		0.00		0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	4.22		3.40		2.10		1.60
Proteínas	PROCNT	g	С	17.37		28.40		24.70		22.20
Lípidos totales	FAT	g	С	27.92		27.40		25.00		31.20
Ácidos grasos			С							
Saturados	FASAT	g	С	14.22		17.78		16.04		19.69
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-		6.02		5.90		7.51
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-		0.62		0.34		0.61
Colesterol	CHOLE	mg	С	-		92		85.00		94.00
Minerales			С			-		-		-
Calcio	CA	mg	С	130.0		961.00		772.00		616.00
Fósforo	Р	mg		-		-		762.00		745.00
Hierro	FE	mg	С	-		0.20		0.60		0.40
Magnesio	MG	mg	С	-		36.00		29.00		22.00
Sodio	NA	mg	С	527.81		260.00		1370		1430
Potasio	К	mg	С	-		111.00		216.00		162.00
Cinc	ZN	mg	С	-		3.90		3.61		2.99
Vitaminas			С			-		-		-
RAE (vitamina A)	VITA	μд	С	34.1		253.0		229.00		290.0
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-		0.00		0.00		0.00
Tiamina	THIA	mg	С	-		0.02		0.01		0.03
Riboflavina	RIBF	mg	С	-		0.37		0.28		0.35
Niacina	NIA	mg	С	-		0.10		0.10		0.10
Piridoxina	VITB6	mg	С	-		0.08		0.04		0.07
Ácido folico	FOL	μg	С	-		6.0		-		8.00
Cobalamina	VITB12	μg	С	-		1.68		1.23		0.69
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ble 100%

283

Cuadro 13-12 Valores para queso. (Continuación)

			LYD	-159	LYD	-160	LYD	-161	LYD	-162
Componente alimentario			Queso tipo con pii		de leche entera	na fundido, a, pasteurizada, vaca	de leche entera	undido untable, a, pasteurizada, vaca	en grasa, de	ndido, reducido leche entera, da, de vaca
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		376	с	335.5	с	290	с	242
		kJ		1 573	с	1 385.5	с	1 190	с	1 000
Humedad	WATER	%		39.10	С	-	С	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g		0.00	С	0.00	С	0.33	С	0.40
Carbohidratos	CHOCDF	g		1.70	С	4.25	С	2.00	С	3.40
Proteínas	PROCNT	g		22.10	С	6.50	с	5.00	С	6.50
Lípidos totales	FAT	g		31.20	с	32.50	с	29.00	С	22.50
Ácidos grasos					с		с		с	
Saturados	FASAT	g		19.66	С	23.20	С	18.33	С	15.70
Monoinsaturados	FAMS	g		7.50	С	-	С	-	С	6.40
Poliinsaturados	FAPU	g		0.61	С	-	С	-	С	0.70
Colesterol	CHOLE	mg		94.00	С	-	С	-	С	77.00
Minerales				-	с		с		с	
Calcio	CA	mg		614.00	С	510.00	С	290.00	С	-
Fósforo	Р	mg		744.00		-		-		-
Hierro	FE	mg		0.40	С	-	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg		22.00	С	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg		1428	С	393.00	С	426.67	С	452.00
Potasio	K	mg		162.00	С	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg		2.98	С	-	С	-	С	-
Vitaminas				-	с		с		С	
RAE (vitamina A)	VITA	μg		-	С	-	С	-	С	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg		0.00	С	-	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg		0.04	С	-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg		0.35	С	-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg		0.10	С	-	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6	mg		0.07	С	-	С	-	С	-
Ácido folico	FOL	μg		8.00	С	-	С	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μg		0.69	С	-	С	-	С	-
Alimento crudo en peso ne	eto	1	P. comesti	ble 100%	P. comesti	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ble 100%

Cuadro 13-13 Valores para cremas.

			LYD	-163	LYD	-164	LYD	-165	LYD	-166	LYD	-167
Componente alimentario			Crema de le	eche de vaca		eche de vaca, i en grasa		che de vaca, tosada		eche de vaca, a, para batir		lce batida, eurizada
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 mL	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal	с	300	с	176.19	с	290	с	315.93	с	216.67
		kJ	с	1 238	с	728.33	с	1 196	с	1 303	с	900
Humedad	WATER	%	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0	С	0	С	0	С	0	С	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	3.51	С	5.56	С	3.33	С	5.49	С	16.67
Proteínas	PROCNT	g	С	2.25	С	3.51	С	2.25	С	3	С	0
Lípidos totales	FAT	g	С	30.89	С	15.5	С	30	С	31.33	С	16.67
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	С	20.33	С	10.42	С	19.67	С	21.76	С	16.67
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Minerales												
Calcio	CA	mg	С	70	С	91.67	С	70	С	-	С	0
Fósforo	Р	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Hierro	FE	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Sodio	NA	mg	С	73.73	С	113.63	С	80	С	27.8	С	0
Potasio	K	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Vitaminas												
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Folatos totales	FOL	μg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Cobalamina	VITB12	μg	С	-	С	-	С	-	С	-	С	-
Alimento crudo en peso	neto		P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ble 100%

Cuadro 13-14 Valores para mantequilla.

			LYD	-168	LYD-169		
Componente alimentario			Mantequill de vaca	a de crema, , con sal	Mantequill de vaca	a de crema, a, sin sal	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales							
Energía	ENERC	kcal	с	724	с	734	
		kJ	с	3 206	с	3 068	
Humedad	WATER	%	С	-	С	-	
Fibra dietética	FIBTG	g	С	0	С	0	
Carbohidratos	CHOCDF	g	С	1.7	С	0.97	
Proteínas	PROCNT	g	С	0.4	С	0.37	
Lípidos totales	FAT	g	С	80	С	80.33	
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	С	52	С	49.56	
Monoinsaturados	FAMS	g	С	-	С	-	
Poliinsaturados	FAPU	g	С	-	С	-	
Colesterol	CHOLE	mg	С	-	С	-	
Minerales							
Calcio	CA	mg	С	-	С	200	
Fósforo	Р	mg	С	-	С	-	
Hierro	FE	mg	С	-	С	-	
Magnesio	MG	mg	С	-	С	-	
Sodio	NA	mg	С	650	С	111.67	
Potasio	K	mg	С	-	С	-	
Cinc	ZN	mg	С	-	С	-	
Vitaminas							
RAE (vitamina A)	VITA	μg	С	-	С	-	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	С	-	С	-	
Tiamina	THIA	mg	С	-	С	-	
Riboflavina	RIBF	mg	С	-	С	-	
Niacina	NIA	mg	С	-	С	-	
Piridoxina	VITB6	mg	С	-	С	-	
Folatos totales	FOL	μд	С	-	С	-	
Cobalamina	VITB12	μд	С	-	С	-	
Alimento crudo en peso neto	Alimento crudo en peso neto				P. comest	ible 100%	

Huevos de aves Silvia Carrillo Domínguez / María Elena Carranco Jáuregui / Lourdes Solano

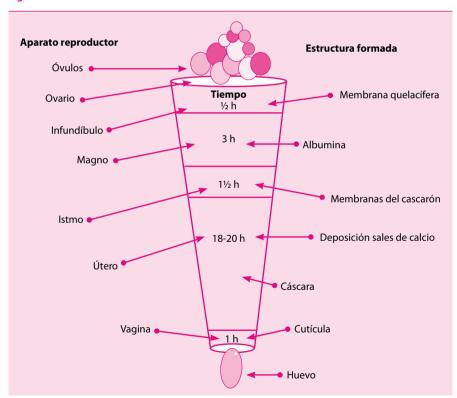
Introducción

De acuerdo con datos de la Unión Nacional de Avicultores, la ingesta anual *per capita* de huevo fresco en México es de 20.3 kg (INA, 2013), además de que ocupa el primer lugar como consumidor y el sexto como productor en el mundo. Sin embargo, muchas personas lo eliminan por completo de su dieta o reducen su consumo por considerarlo un factor de riesgo en las enfermedades cardiovasculares debido a su contenido de colesterol. El tema ha sido motivo de mucha controversia, por lo que es interesante analizar los resultados de las más recientes investigaciones.

FORMACIÓN DEL HUEVO

Cuando las gallinas ponedoras alcanzan la madurez sexual (18 a 22 semanas de edad), los folículos crecen en el ovario (sólo el izquierdo es funcional, el derecho tiende a desaparecer) como consecuencia del aumento en el tamaño del citoplasma del ovocito. En éste tiene lugar la deposición de sustancias lipoproteicas que constituyen el vitelo. Este ovocito, repleto de vitelo y rodeado de sus membranas, es denominado yema. A medida que transcurre la vida productiva del ave, estas células se diferencian hasta ocurrir la ovulación. En este momento, la superficie del ovario se rompe y el óvulo cae al *infundibulum* del oviducto (figura 14-1). Después de permanecer 15 a 30 minutos en este sitio, el *ovum* pasa al *magnum*, donde permanece 3 horas; en esta porción se llevan a cabo los fenómenos más importantes en la formación del huevo; el *ovum* se rodea de capas de clara densa, la primera unida a la yema, y otra capa externa de clara consistente, más extensa, forma las chalazas, las cuales sostienen a la yema. En seguida, el *ovum* pasa al istmo, donde permanece una hora aproximadamente, ahí se secretan grandes cantidades de gluconato de calcio, sustancia filamentosa constituyente de la membrana testácea, compuesta de dos fárfaras que cubren la clara, las cuales, en el polo mayor del huevo, se

Figura 14-1 Formación del huevo

separan del cascarón para formar la cámara de aire. Luego el *ovum* pasa al útero donde permanece de 18 a 20 horas, ahí se secreta una sustancia viscosa impregnada de partículas calizas que envuelven al huevo y constituyen el cascarón. En esta porción del oviducto se regula el contenido salino y acuoso del huevo (penetra la clara acuosa) y se pigmenta el cascarón.

El huevo pasa más tarde a la vagina y finalmente es expulsado al exterior por la cloaca. Por lo tanto, lo que se está consumiendo finalmente es un óvulo o un huevo no fértil.

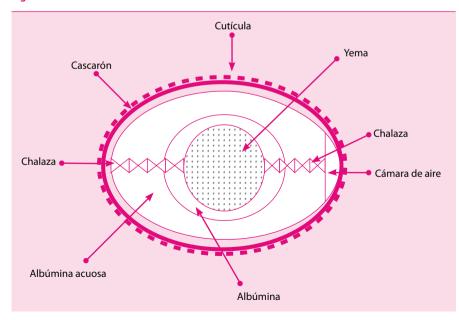
ESTRUCTURA DEL HUEVO

Las principales estructuras del huevo son, del interior al exterior: yema, albúmina o clara y el cascarón (figura 14-2).

Yema

La yema es la porción amarilla del huevo, está recubierta por una membrana vitelina que la separa de la clara y la protege de una posible rotura. Representa un tercio del peso del huevo sin cascarón. El color está determinado principalmente por la dieta de la gallina. Puede presentar una mancha rojiza, que corresponde al disco germinativo, a partir del cual se desarrollará el pollo, en caso de que el huevo sea fecundado. Los principales

Figura 14-2 Estructura del huevo.

componentes químicos de la yema son proteínas (*lipovitelinas*, *fosfovitina*), grasas (el principal fosfolípido es la lecitina o fosfatidilcolina, los ácidos grasos encontrados en mayores concentraciones son: el oleico, palmítico, esteárico y linoleico), vitaminas y minerales.

Albúmina o clara

La albúmina es una solución viscosa (coloidal), que rodea a la yema y se encuentra contenida entre las membranas del cascarón (figura 14-2). Se distinguen tres capas diferenciales por su consistencia: dos densas y una acuosa. La clara densa va perdiendo su consistencia al transcurrir el tiempo después de haber sido puesto el huevo, por tanto, va perdiendo también su capacidad de mantener a la yema en la posición central normal. Con el paso del tiempo la clara densa se transforma en fluida y el pH se incrementa de 7.6 a 9.3.

Representa el 60% del peso del huevo. Básicamente se trata de una solución de proteínas globulares que contienen fibras de ovomucina (existen más de treinta proteínas diferentes). Son ricas en aminoácidos esenciales. Las glucoproteínas: ovoalbúmina, conalbúmina y ovomucoide, suman más del 80% del total de proteínas en la clara de huevo. Otras proteínas de importancia son la lisozima, ovomucina, avidina.

Cascarón

El cascarón es la primera barrera de defensa que posee el huevo. Está revestido con una película protectora natural que impide a los microorganismos penetrar. La cáscara es porosa (7 000 a 17 000 poros), no es impermeable y, por tanto, actúa como un verdadero revestimiento. El color (blanco o marrón) depende de la raza de la gallina y no influye en el valor nutritivo, en el sabor, en el grosor del cascarón, en las características culinarias, ni en la calidad misma del huevo.

EL HUEVO, IMPORTANTE FUENTE DE NUTRIMENTOS

El huevo es una fuente de proteína de excelente calidad, con un valor energético muy bajo (70 kcal), es importante por sus aportaciones en vitaminas A, B, D, E y K, así como de nutracéuticos como el ácido fólico, colina, hierro, selenio y de pigmentos como la luteína, la zeaxantina e inmunoglobulinas. La **proteína** del huevo posee un alto valor biológico y es usada como proteína de referencia. Contiene todos los **aminoácidos** esenciales para el humano.

El contenido de **grasa total** y el perfil de los **ácidos grasos** pueden ser modificados a través de la dieta que se les da a las aves. Reducir el contenido de colesterol es más complicado. Los principales ácidos grasos saturados presentes en él son el C16:0 y el C18:0, de los monoinsaturados es el C18:1 (n-9) en la configuración *cis*, mientras que de los poliinsaturados es el C18:2 (n-6) en la configuración *cis*. También se distingue por tener una cantidad considerable de lecitina (fosfolípido).

89

El huevo contiene todas las **vitaminas**, excepto el ácido ascórbico (vitamina C). Es una excelente fuente de vitamina D, de hecho ocupa el segundo lugar como tal, después del aceite de pescado. Cuando la piel está expuesta a los rayos solares, éstos pueden convertir por isomerización el 7-dehidrocolesterol a provitamina D. El compuesto es entonces metabolizado a vitamina D. Por tanto, la vitamina D presente en el huevo puede ser de gran valor en aquellos individuos que no reciben luz solar en cantidad suficiente.

Es también una excelente fuente de vitamina B₂ (riboflavina). La vitamina A (retinol) se encuentra en cantidades significativas en la yema de huevo. La glucoproteína avidina, presente en la clara del huevo crudo, se encuentra unida a la biotina, impidiendo su absorción, y para evitar esto es importante cocer el huevo pues esta proteína es destruida mediante el calor.

Los huevos son una excelente fuente de todos los **minerales**, excepto el calcio. Contiene importantes cantidades de hierro y fósforo, aunque la biodisponibilidad del primero es baja en virtud de que se mantiene unido a las proteínas del huevo.

EL CONSUMO DE HUEVO Y LAS ENFERMEDADES CARDIOVASCULARES (ECV)

Es cierto que el huevo es uno de los alimentos con mayor concentración de colesterol (215 mg/50 g), sin embargo, diversos estudios clínicos y epidemiológicos recientes revelan que su presencia en los alimentos tiene muy poco efecto, o ninguno, sobre el colesterol plasmático. De hecho, se sabe que 90% del colesterol presente en plasma es producido por el mismo cuerpo (colesterol endógeno) y sólo un 10% está dado por el colesterol de los alimentos (colesterol exógeno). Investigaciones recientes revelan también que algunos individuos no responden al nivel de colesterol en la dieta, incluso otro segmento de la población puede ser genéticamente resistente a las elevaciones de colesterol sanguíneo como respuesta al nivel mismo de la dieta.

En los últimos años un gran número de estudios clínicos y encuestas epidemiológicas han investigado la relación entre el colesterol dietético y las ECV. Los resultados obtenidos se mencionan a continuación:

a) Estudio Framingham

Residentes de la población Framingham, en Massachusetts, Estados Unidos, con edades entre 30 a 59 años de edad, han sido estudiados con el fin de evaluar el efecto del consumo de huevo sobre la concentración de colesterol en sangre y la incidencia de ECV en esta población. El consumo de huevo fue determinado a partir de la información proporcionada a través de cuestionarios. Los resultados mostraron en los hombres un consumo promedio de huevo de 5.9 por semana (el rango fue de 0 a 24 huevos) y en las mujeres de 3.8 huevos por semana (el rango fue de 0 a 19).

En el caso de los hombres, las concentraciones de colesterol y triglicéridos séricos fueron similares en toda la población estudiada, independientemente de la cantidad de

huevo que consumieron por semana. En el caso de las mujeres con menos de 300 mg de colesterol en la dieta por día, mostraron una concentración promedio de colesterol en suero de 244 mg/100 ml, en comparación con los 243 mg/100 ml obtenidos en todas las mujeres. Aparentemente, el hecho de ingerir menos colesterol a través de la dieta no redujo las concentraciones de colesterol en sangre. En el caso de las mujeres que consumieron 352 mg de colesterol por día y las que consumieron 651 mg de colesterol por día, presentaron niveles de colesterol en suero en cantidades similares; sin embargo, la concentración de triglicéridos se redujo en el segundo grupo.

El estudio concluye que dentro de los rangos de consumo de huevo en esta población, el hecho de evitarlo en la dieta tuvo poco o ningún efecto sobre las concentraciones de colesterol en sangre.

b) Estudio en enfermeras y profesionales de la salud

El objetivo de este estudio fue examinar la relación entre consumo de huevo y el riesgo de ECV e infarto en hombres y mujeres. El diseño del estudio consistió en dos análisis de cohorte prospectivos. Uno fue realizado con 37 851 hombres (profesionales de la salud) de 40 a 75 años de edad y el otro fue con 80 082 mujeres (enfermeras) de 34 a 59 años de edad. En el primer caso el seguimiento del estudio fue por ocho años y el segundo por catorce. En ambos casos, los participantes estaban libres de enfermedades cardiovasculares, diabetes, hipercolesterolemia o cáncer al inicio del estudio.

Los resultados no mostraron evidencia de una asociación significativa entre el consumo de huevo y el riesgo de enfermedades cardiovasculares o infarto en los dos estudios. El riesgo de ECV en los hombres, al consumir menos de un huevo por semana fue de 1.0; un huevo por semana, 1.06; dos a cuatro por semana, 1.12; cinco a seis por semana, 0.90, y de un huevo o más por día fue de 1.08. En las mujeres, el riesgo de ECV al consumir menos de un huevo por semana fue de 1.0; uno por semana, 0.82; dos a cuatro por semana, 0.99; cinco a seis por semana, 0.95, y un huevo o más por día, 0.82.

En sujetos diabéticos al parecer hubo una asociación entre un elevado consumo de huevo y un incremento en el riesgo de ECV. El estudio concluye que la ingesta de un huevo o más por día no tiene un impacto sustancial en el riesgo de ECV o infarto en hombres y mujeres sanos. El aparente riesgo en los diabéticos al consumir elevadas cantidades de huevo requiere de mayor investigación.

c) Revisión sistematizada (metaanálisis)

La revisión de 224 estudios realizados en 366 grupos independientes, incluyendo 878 comparaciones de niveles de lípidos en sangre, fueron sujetos a un análisis de regresión múltiple. Este metaanálisis presentó evidencia de que una reducción en la ingesta de

colesterol en la dieta tiene poco efecto en la reducción de colesterol en plasma, y que por lo tanto el interés debería centrarse en reducir el consumo de grasas saturadas dado que esto favorece la síntesis de lipoproteínas de baja densidad (LDL, por sus siglas en inglés) y eleva los niveles de colesterol sérico. Por lo contrario, aumentar el consumo de ácidos grasos poliinsaturados incrementa los niveles de lipoproteínas de alta densidad plásmaticos (HDL). Asimismo, concluye que las variaciones de colesterol en sangre como respuesta a los cambios en la dieta están fuertemente relacionadas con factores étnicos, genéticos, actividad física, adiposidad e hiperlipidemia propios de cada individuo.

EL HUEVO COMO FUENTE DE NUTRACÉUTICOS

Aunque el huevo siempre ha sido considerado un alimento de excelente calidad, actualmente se reconoce también como una excelente fuente de nutracéuticos, es decir, posee componentes químicos y nutrimentos que además de su valor nutrimental brindan efectos benéficos a la salud del consumidor.

a) El consumo de huevo y la prevención de enfermedades del ojo. Tal como la piel posee sustancias que la protegen para evitar o reducir el daño ocasionado por el sol, los ojos también requieren de ciertos nutrimentos que los protejan, ya que están en constante contacto con el mismo. La luteína y la zeaxantina, potentes pigmentos carotenoides, actúan como protectores solares (o gafas oscuras) al absorber y detener el paso de los rayos solares de color azul (dañinos) en la región macular de la retina y neutralizan a los radicales libres que dañan al ojo (destruyen al oxígeno reactivo) (EOR), actuando como antioxidantes. También reducen el riesgo de sufrir enfermedades degenerativas como las cataratas y la degeneración macular de la retina que llevan a una pérdida de la visión.

Generalmente estos carotenoides están presentes en verduras de hoja verde y en el maíz, pero también la yema de huevo es una excelente fuente (292 µg/yema de luteína y 213 µg/yema de zeaxantina) y su disponibilidad en el organismo es muy alta, es decir que son muy bien absorbidos por el organismo depositándose principalmente en aquellos órganos o partes del cuerpo susceptibles a la oxidación (o envejecimiento), como la retina y la piel, que están en constante contacto con la luz solar y el oxígeno. Por otra parte, un estudio realizado en la Universidad de Harvard mostró que las mujeres con mayor ingesta de luteína presentan un 22% menor de riesgo de cataratas, mientras que los hombres presentan 19% menor riesgo.

- *b*) El consumo de huevo y la prevención de cáncer. Estudios realizados en la Universidad de Harvard mostraron que el consumo de un huevo por día durante la adolescencia, reduce el riesgo de padecer cáncer de mama. Esto lo atribuyen en gran medida al elevado contenido de ácido fólico en el huevo, debido a su papel en la metilación del ADN.
- *c*) El consumo de huevo y el ácido fólico. En mujeres gestantes esta vitamina es de primordial importancia a fin de prevenir problemas en el desarrollo del sistema nervioso del bebé. Se ha observado también que una deficiencia de este nutrimento eleva

las concentraciones del aminoácido homocisteína, considerado como un factor de riesgo en el desarrollo de enfermedades cardiovasculares. El huevo es uno de los pocos alimentos que en forma natural presenta un alto contenido de ácido fólico, dado que un huevo contiene 11.5% de la recomendación diaria.

- *d*) El consumo de huevo y la colina. La colina es necesaria para mantener la estructura de la membrana de las células. La transmisión de señales a través de las mismas afecta directamente a la neurotransmisión colinérgica, transporte/metabolismo de lípidos y al funcionamiento hepático. El disponer de suficiente cantidad de colina es vital para el desarrollo normal del cerebro. La principal fuente dietética de colina es el hígado (418 mg/100 g y 290 mg/100 g en hígado de vaca y pollo, respectivamente), seguido por el huevo (251 mg/100 g). Por tal motivo su consumo no debería ser restringido, sobre todo en etapas cruciales como el embarazo y la lactancia.
- e) El consumo de huevo previene la deficiencia de hierro en bebés y es una fuente de ácidos grasos omega 3. En virtud de que a partir de los seis meses de edad la cantidad de hierro aportada por la leche materna se reduce drásticamente, es importante evitar deficiencia de hierro en el bebé; por lo que introducir la yema de huevo como parte de la dieta durante el destete, es una alternativa viable para evitar dicha deficiencia. Por otro lado, la leche materna contiene en forma natural el importante ácido graso omega 3 docosahexaenoico (DHA, C22:6), vital en el desarrollo de la función cerebral y de la vista; sin embargo, las leches de fórmula por lo general no lo contienen. En un estudio realizado en la Universidad de Adelaide en Australia, 82 niños de 6 meses de edad, alimentados con leche materna (además de otros alimentos propios para su edad) y otros 79 alimentados con leche de fórmula, fueron distribuidos al azar en tres grupos:
 - Grupo A: consumieron semanalmente 4 yemas de huevo común.
 - Grupo B: consumieron semanalmente 4 yemas de huevo enriquecido con el ácido graso omega 3 DHA (ácido docosahexaenoico C22:6 n-3).
 - Grupo C: no consumieron ningún tipo de huevo.

El estudio, que duró 6 meses, mostró lo siguiente. A los 12 meses de edad, los niveles de DHA en los glóbulos rojos fueron 30 a 40% superiores en los niños que consumieron huevos enriquecidos con el ácido graso omega 3 DHA, que en los niños que consumieron huevos comunes o que no los consumieron, independientemente de ser alimentados con leche materna o de fórmula. En todos los casos el consumo de huevo no mostró efecto alguno en los niveles de colesterol plasmático, de ferritina, transferrina y hemoglobina, pero estuvo asociado con incremento significativo en las concentraciones de hierro en sangre y los niveles de saturación de la transferrina, en comparación con los niños que no consumieron huevo.

El estudio concluye que a los seis meses de edad es posible y también práctico suministrar a bebés, durante el destete, 4 yemas de huevo por semana, en combinación con otros alimentos como frutas, verduras, cereales y carnes.

191

f) El consumo de huevo en regímenes para bajar de peso. Con el objetivo de saber si un desayuno a base de huevos, en comparación con uno a base de pan, con las mismas calorías y cantidades, induce mayor grado de saciedad en sujetos con sobrepeso y obesos y además comprobar si es capaz de reducir la ingesta energética a corto plazo, se realizó un ensayo cruzado y aleatorio con 30 mujeres que tenían un índice de masa corporal (IMC) de al menos 25 kg/m² y edades comprendidas entre 25 y 60 años. Los resultados demostraron que los participantes que habían tomado huevos para desayunar se sintieron más llenos. Además, después del desayuno a base de huevos, la energía ingerida continuó siendo menor durante el resto del día.

Los resultados de este estudio sugieren que un desayuno con huevos produce más saciedad y reduce de forma significativa la ingesta de alimento en un periodo corto de tiempo.

Recomendaciones sobre el consumo de huevo

Las evidencias científicas presentadas y otros trabajos de investigación que se han venido realizando han logrado un cambio sustancial en el mensaje de los expertos. Postulados anteriores que restringían el consumo de huevo por considerarlo un factor de riesgo en las enfermedades cardiovasculares han sido revisados y modificados. Recientemente, la *American Heart Association* afirmó que el consumo de un huevo diario en personas sanas puede ser compatible con una dieta cardiosaludable, cuidando que el consumo de colesterol por día no exceda los 300 mg. Canadá no ha establecido un límite superior a la ingesta de colesterol, esto se debe en gran parte a que las autoridades sanitarias de este país consideran que las grasas alimentarias totales y las grasas saturadas son los determinantes nutricionales de los niveles en suero del colesterol LDL (lipoproteínas de baja densidad) y no el colesterol alimentario. En consecuencia, para reducir en la población los niveles de colesterol plasmático, se concentraron en reducir el consumo de grasas saturadas y grasas *trans*, en lugar de intentar establecer un límite al colesterol alimentario.

En países en vía de desarrollo con alta prevalencia de desnutrición no parece justificado poner límites superiores a la ingesta de determinados nutrientes, cuando el consumo de los mismos está por debajo de los niveles recomendados. Poner límites superiores a la ingesta de alimentos como el huevo o a la ingesta de nutrimentos, como la grasa, podría provocar un descenso en el consumo de los mismos y en consecuencia, suponer un grave riesgo para la salud de esas poblaciones y en particular para los individuos pertenecientes a las clases socioeconómicamente más desfavorecidas.

En el caso de los bebés, la Organización Panamericana de la Salud ha sugerido que a partir de los 6 meses de edad, la yema de huevo puede ser incorporada en forma gradual en la dieta de los bebés, mientras que la introducción de la clara de huevo es preferible posponerla hasta después de los 8 meses. La razón es que en algunos casos puede provocar reacciones de hipersensibilidad y posteriormente crearles alergia a este alimento, porque la clara tiene un elevado contenido de proteínas de alto peso molecular, que

pueden ser reconocidas por el sistema inmunológico —en proceso de maduración—del bebé como agentes extraños creando antígenos o defensas contra ellas.

Referencias bibliográficas

Bell DD. Formation of the egg. En: Bell DD, Weaver WD (ed). Commercial chicken meat and egg production, 5a ed. EUA: Kluwer Academic Publishers, 2002:59-69.

Chernoff R. Protein and older adults. J Am Coll Nutr, 2004;23:627s-630s.

Dawber TR, Nickerson RJ, Frederick NB, Pool J. Eggs, serum cholesterol, and coronary heart disease. Am J Clin Nutr, 1982;36:617-625.

FAO. Perfiles Nutricionales por Países. México. Organización de las Naciones Unidas para la Agricultura y la Alimentación. Roma, Italia: FAO, 2003.

Handelman GJ, Nightingale ZD, Lichtenstein AH, Schaefer EJ, Blumberg JB. Lutein and zeaxanthin concentration in plasma after dietary supplementation with egg yolk. Am J Clin Nutr, 1999;70:247-251.

Hoffman DJ. Upper limits in developing countries: warning against too much in lands of too little. J Am Coll Nutr. 2004;23:610s-615s.

Howell WH, McNamara DJ, Tosca MA, Smith BT, Gaines JA. *Plasma Lipid and lipoprotein responses to dietary fat and cholesterol: a meta-analysis*. Am J Clin Nutr, 1997;65:1747-1764.

Hu FB, Stampfer MJ, Rimm EB, Manson JE, Ascherio A, Colditz GA, Rosner BA, Spiegelman D, Speizer FE, Sacks FM, Hennekens ChH, Willett WC. A prospective study of egg consumption and risk of cardiovascular disease in men and women. JAMA, 1999;281(15):1387-1394.

INA (2013) www.institutonacionalavicola.org.mx

Krauss RM, et al. AHA Dietary Guidelines. Circulation, 2000;102:2284-2299.

Krinsky NI, Rock CL. Carotenoids. Chemistry, Sources and Physiology. En: Sadler MJ, Strain JJ, Caballero B. *Encyclopedia of Human Nutrition*, Vol one. Academic Press, 1999:304-314.

Kritchevsky SB. A review of scientific research and recommendations regarding eggs. J Am Coll Nutr, 2004;2:596s-600s.

Layman DK. Protein quantity and quality at levels above the RDA improves adult weight loss. J Am Coll Nutr, 2004;23:613s-636s.

Lyle B, Mare-Perlman JA, Klein B, Klein R, Greger J. Antioxidant intake and risk of incident age-related nuclear cataracts in the Beaver Dam Eye Study. Am J Epidemiol, 1999;149(9):801-809.

Makrides M, Hawkes JS, Neumann MA, Gibson RA. Nutritional effect of including egg yolk in the weaning diet of breast-fed and formula-fed infants: a randomized controlled trial. J Am Coll Nutr, 2002;75:1084-1092.

Nakamura Y, Iso H, Kita Y, Ueshima H, Okada K, Konishi M, Inoue M, Tsugane S. *Egg consumption, serum total colesterol concentrations and coronary heart disease incidence: Japan Public Health Center-based prospective study.* Br J Am Coll Nutr, 2006;921-928.

Quintana JA. Avitecnia. Manejo de las aves domésticas más comunes, 3ª ed. México DF: Editorial Trillas, 1999; 384 p.

Torún B. Prácticas alimentarias en los primeros cinco años de edad. Arch Lat Nutr, 1999;49(2):97-100.

Turnbull WH. Eggs. Nutritional Value. En: Sadler MJ, Strain JJ, Caballero B. *Encyclopedia of Human Nutrition*, Vol Two. Reino Unido: Academic Press, 1999:631-634.

Unión Nacional de Avicultores. Compendio de indicadores económicos del sector avicola. México DF: Dirección de Estudios Económicos, 2009.

US Department of Agriculture, *Agriculture Research Service*. USDA Nutrient Database for Standard. Reference, Release, 21. Nutrient Data Laboratory, 2007.

Vander Wal JS, Marth JM, Khosla P, Jen CKL, Dhrurandhar NV. Short-term effect of eggs on satiety in overweight and obese subjects. J Am Coll Nutr, 2005;24(6):510-515.

Wildman REC. Handbook of Nutraceuticals and Functional Foods. CRC Series in Modern Nutrition. EUA: CRC Press, 2001.

Willett W, Skerrett PJ, Giovannucci E. Eat, *Drink and be Healthy*. EUA: The Harvard Medical School Guide, 2001. Zeisel SH. *Nutritional importance of choline for brain development*. J Am Coll Nutr, 2004;23:621s-626s.

Cuadro 14-1 Nombres comunes y en inglés.

	HUEVOS DE AVES	EGGS OF BIRDS
Clave	Nombre común	Nombre en inglés
HDA-		
1	Huevo entero fresco de gallina	Fresh whole egg
2	Clara de huevo de gallina	White of hen's egg
3	Yema de huevo de gallina	Egg yolk
4	Huevo deshidratado	Dehydrated egg
5	Huevo de pata	Duck egg
6	Huevo de gansa	Goose egg
7	Huevo de codorniz	Quail egg
8	Huevo de pava	Turkey egg
9	Huevo de paloma	Dove egg
10	Huevo revuelto	Scrambled eggs
11	Huevo frito	Fried egg
12	Huevo cocido o duro	Cooked egg
13	Huevo poché	Poche egg

293

Cuadro 14-2 Valores para huevos de aves.

	HDA-1		)A-1	HDA-2		HDA-3		HDA-4			
			Huevo freso	co de gallina	Clara de hue	evo de gallina	Yema de hue	evo de gallina	Huevo deshio	lratado entero	
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	
Elementos principales											
Energía	ENERC	kcal		154		45		342		590	
		kJ		645		188		1 432		2 470	
Humedad	WATER	%	1-8	74.39	1-6	86.11	1-6	50.84	1-3	4.55	
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1-6	0.00	1-6	0.00	1-3	0.00	
Carbohidratos	CHOCDF	g	1-8	1.11	1-6	0.92	1-6	0.81	1-3	4.03	
Proteínas	PROCNT	g	1-8	12.33	1-6	10.57	1-6	16.18	1-3	46.13	
Lípidos totales	FAT	g	1-8	11.14	1-6	0.20	1-6	30.56	1-3	41.86	
Ácidos grasos											
Saturados	FASAT	g	6, 7, 8	3.21	1-7	0.00	1-7	10.18	1-3, 7	13.63	
Monoinsaturados	FAMS	g	6, 7, 8	4.39	1-7	0.00	1-7	13.61	1-3, 7	17.09	
Poliinsaturados	FAPU	g	6, 7, 8	1.92	1-7	0.00	1-7	4.22	1-3, 7	5.69	
Colesterol	CHOLE	mg	6, 7, 8	436.33	1-7	0.00	1-7	1 313.40	1-3, 7	1 819.00	
Minerales											
Calcio	CA	mg	1-6, 8	55.42	1-6	8.48	1-6	137.71	1-3	207.33	
Fósforo	Р	mg	1-6, 8	199.10	1-6	13.73	1-6	512.25	1-3	708.66	
Hierro	FE	mg	1-6, 8	20.4	1-6	0.35	1-6	5.82	1-3	8.16	
Magnesio	MG	mg	1-6, 8	11.94	1-6	10.50	1-6	13.75	1-3	43.00	
Sodio	NA	mg	1-6, 8	132.97	1-6	176.80	1-6	55.60	1-3	520.50	
Potasio	K	mg	1-6, 8	134.00	1-6	144.00	1-6	111.40	1-3	485.00	
Cinc	ZN	mg	1-6, 8	1.36	1-6	0.05	1-6	3.49	1-3	5.41	
Vitaminas											
RAE (vit A)	VITA	μg	1-6, 8	188.20	1-6	0.00	1-6	552.00	1-3	586.00	
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1-6, 8		1-6	0.00	1-6	0.00	1-3	0.00	
Tiamina	THIA	mg	1-6, 8	0.12	1-6	0.02	1-6	0.27	1-3	0.31	
Riboflavina	RIBF	mg	1-6, 8	0.36	1-6	0.31	1-6	0.42	1-3	1.17	
Niacina	NIA	mg	1-6, 8	0.11	1-6	0.09	1-6	0.08	1-3	0.20	
Piridoxina	VITB6A	mg	1-6, 8	0.12	1-6	0.01	1-6	0.30	1-3	0.40	
Ácido fólico	FOL	μg	1-6, 8	48.82	1-6	15.25	1-6	145.50	1-3	184.00	
Cobalamina	VITB12	μg	1-6, 8	1.54	1-6	0.37	1-6	2.60	1-3	10.00	
Alimento crudo en peso	neto		P. comes	tible 88%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	P. comestible 100%	

Cuadro 14-2 Valores para huevos de aves. (Continuación)

			н	DA-5	HD	)A-6	HD	A-7	HC	A-8
			Huevo	de pata	Huevo	de gansa	Huevo de	e codorniz	Huevo	de pava
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales										
Energía	ENERC	kcal		189		185		154		171
		kJ		971		774		642		716
Humedad	WATER	%	1-3	70.14	1-3	70.20	1-3	74.30	1-3	72.35
Fibra dietética	FIBTG	g	1-3	0.00	1-3	0.00	1-3	0.00	1-3	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1-3	1.40	1-3	1.30	1-3	0.40	1-3	1.15
Proteínas	PROCNT	g	1-3	13.00	1-3	13.90	1-3	13.00	1-3	13.39
Lípidos totales	FAT	g	1-3	14.05	1-3	13.49	1-3	11.10	1-3	11.95
Ácidos grasos										
Saturados	FASAT	g	1-3	3.68	1-3	3.60	1-3	3.56	1-3	3.63
Monoinsaturados	FAMS	g	1-3	6.53	1-3	5.35	1-3	3.85	1-3	4.57
Poliinsaturados	FAPU	g	1-3	1.22	1-3	0.68	1-3	0.94	1-3	1.66
Colesterol	CHOLE	mg	1-3	884.00	1-3	-	1-3	844.00	1-3	933.00
Minerales										
Calcio	CA	mg	1-3	62.00	1-3	56.00	1-3	64.00	1-3	74.00
Fósforo	Р	mg	1-3	206.50	1-3	-	1-3	226.00	1-3	170.00
Hierro	FE	mg	1-3	3.72	1-3	0.00	1-3	3.70	1-3	4.10
Magnesio	MG	mg	1-3	17.00	1-3	2.80	1-3	-	1-3	13.00
Sodio	NA	mg	1-3	146.00	1-3	-	1-3	-	1-3	151.00
Potasio	K	mg	1-3	222.00	1-3	-	1-3	-	1-3	142.00
Cinc	ZN	mg	1-3	1.41	1-3	-	1-3	-	1-3	1.58
Vitaminas										
RAE (vit A)	VITA	μg	1-3	70.00	1-3	-	1-3	-	1-3	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1-3	0.00	1-3	0.00	1-3	0.00	1-3	0.00
Tiamina	THIA	mg	1-3	0.13	1-3	0.18	1-3	0.13	1-3	0.11
Riboflavina	RIBF	mg	1-3	0.47	1-3	0.36	1-3	0.79	1-3	0.47
Niacina	NIA	mg	1-3	0.15	1-3	-	1-3	0.20	1-3	0.02
Piridoxina	VITB6A	mg	1-3	0.25	1-3	-	1-3	0.15	1-3	-
Ácido fólico	FOL	μg	1-3	80.00	1-3	-	1-3	-	1-3	-
Cobalamina	VITB12	μg	1-3	5.40	1-3	-	1-3	-	1-3	1.69
Alimento crudo en peso	neto	1	P. comes	stible 88%	P. comes	tible 87%	P. comes	tible 92%	P. comestible 88%	

Cuadro 14-2 Valores para huevos de aves. (Continuación)

			HDA-9 HD		A-10	HDA-11		HD	A-12	HDA-13		
			Huevo de	e paloma	Huevo	revuelto	Huev	o frito	Huevo coo	ido o duro	Huevo	poché
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		116		154		202		153		152
		kJ		486		645		846		641		636
Humedad	WATER	%	1-3	79.80	1-3, 9	-	1-3, 9	66.48	1-3, 9	72.27	1-3, 9	74.07
Fibra dietética	FIBTG	g	1-3	0.00	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-
Carbohidratos	CHOCDF	g	1-3	1.11	1-3, 9	1.11	1-3, 9	-	1-3, 9	1.20	1-3, 9	0.12
Proteínas	PROCNT	g	1-3	10.70	1-3, 9	13.81	1-3, 9	15.42	1-3, 9	13.40	1-3, 9	13.14
Lípidos totales	FAT	g	1-3	7.00	1-3, 9	11.39	1-3, 9	15.13	1-3, 9	11.28	1-3, 9	11.00
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	1-3	-	1-3, 9	3.60	1-3, 9	4.08	1-3, 9	3.62	1-3, 9	3.45
Monoinsaturados	FAMS	g	1-3	-	1-3, 9	4.74	1-3, 9	4.54	1-3, 9	4.70	1-3, 9	4.56
Poliinsaturados	FAPU	g	1-3	-	1-3, 9	1.66	1-3, 9	2.34	1-3, 9	1.68	1-3, 9	1.58
Colesterol	CHOLE	mg	1-3	-	1-3, 9	449.00	1-3, 9	391.00	1-3, 9	408.50	1-3, 9	401.50
Minerales												
Calcio	CA	mg	1-3	62.00	1-3, 9	50.00	1-3, 9	64.00	1-3, 9	50.00	1-3, 9	57.00
Fósforo	Р	mg	1-3	-	1-3, 9	-	1-3, 9	256.00	1-3, 9	-	1-3, 9	166.00
Hierro	FE	mg	1-3	3.50	1-3, 9	1.33	1-3, 9	2.50	1-3, 9	1.20	1-3, 9	2.44
Magnesio	MG	mg	1-3	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-
Sodio	NA	mg	1-3	-	1-3, 9	126.00	1-3, 9	220.00	1-3, 9	124.00	1-3, 9	-
Potasio	К	mg	1-3	-	1-3, 9	-	1-3, 9	176.00	1-3, 9	-	1-3, 9	183.00
Cinc	ZN	mg	1-3	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	57.00
Vitaminas												
RAE (vit A)	VITA	μg	1-3	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1-3	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-
Tiamina	THIA	mg	1-3	0.13	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	0.17	1-3, 9	0.15
Riboflavina	RIBF	mg	1-3	0.65	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	0.48	1-3, 9	0.42
Niacina	NIA	mg	1-3	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	0.15	1-3, 9	0.16
Piridoxina	VITB6A	mg	1-3	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-
Ácido fólico	FOL	μg	1-3	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-
Cobalamina	VITB12	μg	1-3	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-	1-3, 9	-
Alimento crudo en peso	neto		P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

- Instituto de Nutrición de Centroamérica y Panamá. Tabla de composición de los alimentos de Centroamérica (INCAP), 2006.
- Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. Tabla de composición de alimentos de Uruguay. Montevideo, Uruguay, 2002; 39 pp.
- 3. Muñoz de Chávez M, Ledesma SJA, Chávez VA, Pérez-Gil RF, Mendoza ME, Castañeda LJ, Calvo C, Castro GM, Sánchez CC, Ávila CA (2002). *Tablas de valor nutritivo de alimentos*. México DF: Ed McGraw-Hill Interamericana, 2002; 203 pp.
- 4. Peña MG. Tabla de composición de alimentos. Madrid: Ed Nutrisa, 1997; 121 pp.
- 5. Turnbull WH. Eggs. Nutritional Value. En: Sadler MJ, Strain JJ, Caballero B. *Encyclopedia of Human Nutrition*, Vol 2. Reino Unido, Academic Press, 1999:631-634.
- Zeidler G (2002). Shell eggs and their nutritional value. En: Bell DD, Weaver WD. Commercial Chicken Meat and Egg Production, 5a ed. EUA: Kluwer Academic Publishers, 2002:1109-1128.
- 7. Cantor AH, Decker EA, Collins VP. Fatty acids in poultry and egg products. En: Ching Kuang Chow (ed). *Fatty acids in foods and their health implications* 2a ed. EUA: Marcel Dekker, 2000:125-151.

- 8. US Department of Agriculture, *Agriculture Research Service*. USDA Nutrient Database for Standard. Reference, Release, 21. Nutrient Data Laboratory, 2007.
- 9. Calvo CMC, Carrillo S, Carranco JME, Montaño S, Castillo RM, Juárez ME, Pérez-Gil RF. *Estudio comparativo de la composición química del huevo crudo y sometido a cocción*. Seminario "El consumo de huevo": su impacto en la salud y la nutrición. 2005.

Sitios en línea

www.kellogs.es

www.nutrar.com/alimentos

www.unlu.edu.ar/argenfoods/Tablas/Tabla.htm

www.aeb.org

Productos industrializados elaborados con alimentos de origen vegetal

Coordinación: María de la Concepción Calvo Carrillo

Cuadro 15-1 Valores de cereales (marcas comerciales).

			Cereal 100% natural Quaker	Cereal Basic 4 Nestlé	Cereal Bran Flakes Selecto	Cereal Cap'n Crunch Quaker	Cereal Chachitos	Cereal Cheerios Nestlé	Cereal Choco Krispis Kellogg's
Elementos	Tagname	Unidad							
Tamaño de la porción			30 g	N/R	N/R	30 g	N/R	N/R	30 g
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	5.5	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	24	40	82	25	12	72	25
Azúcares		g	12	17	6	18	N/R	N/R	10
Almidones		g	N/R	N/R	N/R	14	N/R	N/R	15
Proteínas	PROCNT	g	1.1	3	5.6	2	1	12.3	1
Lípidos totales	FAT	g	1.8	0	1.1	0.8	0	1.5	N/R
Sal	NACL	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales									
Potasio	K	mg	N/R	280	N/R	N/R	13	13	N/R
Sodio	NA	mg	N/R	230	500	N/R	10	662	N/R

Cuadro 15-1 Valores de cereales (marcas comerciales). (Continuación)

			Cereal Choco Ronis Golden Foods	Cereal Cini Minis Nestlé	Cereal Cocoa Rice Crispies Golden Foods	Cereal Cookie Crisp Nestlé	Cereal Corn Flakes Kellogg's	Cereal Corn Flakes Maizoro	Cereal Corn Pops Kellogg's
Elementos	Tagname	Unidad							
Tamaño de la porción			N/R	N/R	N/R	N/R	30 g	N/R	30 g
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	N/R	4.2	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	27	72	27	86.2	24	26	27
Azúcares		g	N/R	N/R	N/R	N/R	2	N/R	13
Almidones		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	14
Proteínas	PROCNT	g	N/R	12.3	2	5.6	3	N/R	1
Lípidos totales	FAT	g	0.5	1.5	N/R	1.1	N/R	0.5	0
Sal	NACL	g	N/R	N/R	N/R	1.3	N/R	N/R	N/R
Minerales									
Potasio	К	mg	13	13	13	N/R	N/R	12	N/R
Sodio	NA	mg	52	662	62	500	N/R	600	N/R

Cuadro 15-1 (Continuación)

			Cereal Extra Pasión Kellogg's	Cereal Fitness Fruits Nestlé	Cereal Fitness Miel y Almendra Nestlé	Cereal Froot Loops Kellogg's	Cereal Fruit Rings Golden Foods	Cereal Gold	Cereal Gold Flakes Nestlé
Elementos	Tagname	Unidad							
Tamaño de la porción			30 g	N/R	30 g	30 g	N/R	30 g	N/R
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	5.7	2.4	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	24.6	75.7	21.7	26	24	26	72
Azúcares		g	11.3	28.4	7.4	14	N/R	11	N/R
Almidones		g	19	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	2.4	6.7	N/R	1.8	2	1.4	5.3
Lípidos totales	FAT	g	1.2	1.7	1.7	0.9	N/R	N/R	1.5
Sal	NACL	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales									
Potasio	K	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	13	N/R	13
Sodio	NA	mg	N/R	500	N/R	N/R	62	N/R	662

Cuadro 15-1 Valores de cereales (marcas comerciales). (Continuación)

			Cereal Honey Bunches Post	Cereal inflado sin marca	Cereal Krave Kellogg's	Cereal La Lechera Flakes Nestlé	Cereal Nesquik Nestlé	Cereal Oatmeal Squares Quaker	Cereal Puffed Wheat Quaker
Elementos	Tagname	Unidad							
Tamaño de la porción			N/R	N/R	N/R	30 g	30 g	30 g	30 g
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	26	12	24	25	24.1	23.3	25
Azúcares		g	N/R	N/R	N/R	10	10.5	5	8.3
Almidones		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	2	2	2	1.6	1.3	3.4	2.2
Lípidos totales	FAT	g	N/R	0	N/R	0.6	1.5	0	8.9
Sal	NACL	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales									
Potasio	K	mg	12	11	70	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	63	10	100	12 000	N/R	N/R	N/R

Cuadro 15-1 (Continuación)

			Cereal Quadritos Quaker	Cereal Raisin Brand Post	Cereal Rice Krispies Kellogg's	Cereal Special K Kellogg's	Cereal Trix Nestlé	Cereales sin gluten Nestlé
Elementos	Tagname	Unidad						
Tamaño de la porción			30 g	30 g	30 g	30 g	N/R	30 g
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	N/R	N/R	4.8	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	24	46	29	24	81.2	24
Azúcares		g	12	17	4	5	N/R	1.2
Almidones		g	N/R	N/R	N/R	19	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	1.1	6	2	2	12.3	1.1
Lípidos totales	FAT	g	1.8	1.1	N/R	0	2.4	0.8
Sal	NACL	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Potasio	K	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	300	N/R

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas.

			Aceite de oliva enlatado El Español	Aceite de oliva enlatado Ybarra	Atún en aceite Dolores	Atún en agua Ancla	Atún en agua Hérdez	Atún en agua Nair
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			14 ml	15 ml	100 g	100 g	100 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	130	120	116.75	96	405.3	120.1
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	N/R	N/R	0	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	1.8	1	0	0
Azúcares		g	N/R	N/R	N/R	N/R	0	N/R
Proteínas	PROCNT	g	0	0	21.02	21.1	22.1	19.9
Lípidos totales	FAT	g	14	14	2.83	N/R	0.8	4.5
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	2	2	0.43	0	0.2	0.9
Monoinsaturados	FAMS	g	10.7	10.7	.67	0	0.2	1.8
Poliinsaturados	FAPU	g	1.3	1.3	1.72	0.8	0.4	1.8
Trans		g	0	0	N/R	N/R	0	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	.22	N/R	0.2	0.1
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	0.5	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	52.18	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	280	N/R	400	266	390	390

301

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Atún en agua Nair	Champiñón rebanado La Huerta	Champiñones en escabeche enlatados Hérdez	Champiñones enlatados Hérdez	Chícharos con zanahoria enlatados Hérdez	Chícharos enlatados Hérdez
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			100 g	100 g	100 g	100 g	100 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	120.1	28	39.5	17.8	46.5	46.5
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	0.7	0.7	0.7	0.7
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	4	2.7	2.7	8.8	8.8
Azúcares		g	N/R	4	0.1	0.8	4	4
Proteínas	PROCNT	g	19.9	3	1.1	1.3	2.6	2.6
Lípidos totales	FAT	g	4.5	0	2.7	0.2	0	0
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	0.9	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	1.8	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	1.8	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	0.1	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	1*	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	390	0	470	780	305	305

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Chiles chipotles enlatados Hérdez	Chiles chipotles enlatados Hérdez	Chiles jalapeños nachos enlatados La Costeña	Chiles jalapeños en rajas enlatados Chedraui	Chiles jalapeños en rajas enlatados Hérdez	Chiles jalapeños enlatados San Marcos
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			100 g	100 g	30 g	100 g	100 g	300 g
Energía	ENERC	kcal	73.2	73.2	5	30	32.1	45
Fibra dietética	FIBTG	g	4	40	1	1	0.5	1
Carbohidratos	CHOCDF	g	13.2	13.2	1	3	4.6	3
Azúcares		g	3.7	3.7	0	0	1.7	0
Proteínas	PROCNT	g	1.5	1.5	0	1	0.5	2
Lípidos totales	FAT	g	1.6	1.6	0	2	1.3	2
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	1 650	1 650	320	300	1 650	400

303

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Chiles jalapeños enteros enlatados Chedraui	Chiles jalapeños picados La Costeña	Chiles jalapeños rellenos de picadillo enlatados La Morena	Chiles largos enlatados La Costeña	Chiles largos enlatados San Marcos	Chipotles en adobo enlatados Chedraui
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			100 g	30 g	100 g	30 g	100 g	30 g
Energía	ENERC	kcal	30	5	30	5	45	80
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1	1	1	1	1
Carbohidratos	CHOCDF	g	3	1	3	1	3	3
Azúcares		g	0	0	0	0	0	0
Proteínas	PROCNT	g	1	0	1.5	0	2	2
Lípidos totales	FAT	g	2	0	2	0	2	1
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	300	320	300	320	350	550

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Chipotles enlatados Clemente Jacques	Chipotles enlatados La Costeña	Chocolate en polvo enlatado Cal-C-tose	Chocolate en polvo enlatado Chocomilk	Chocolate en polvo enlatado Ghirardelli	Chocolate en polvo enlatado Nesquik
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			30 g	100 g	N/R	N/R	N/R	N/R
Energía	ENERC	kcal	15	30	74	N/R	200	387
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	3	3	N/R	N/R	40	87
Azúcares		g	0	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	2	2	0.41	N/R	4	4
Lípidos totales	FAT	g	1	2	0.21	N/R	13	2.5
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	232	568	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	515	520	11	208	N/R	200

305

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Clamato el original	Cochinita pibil Chata	Coctel de frutas enlatadas Hérdez	Coctel de frutas enlatado Clemente Jacques	Crema de champiñón con queso Knorr	Crema de champiñón La Costeña
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			100 g	200 g	100 g	120 g	100 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	112	200	95.3	83	340	N/R
Fibra dietética	FIBTG	g	1.3	8	1	0.5	3.5	1
Carbohidratos	CHOCDF	g	27	0	23.1	20	60	8
Azúcares		g	N/R	N/R	20.8	16.1	3	0
Proteínas	PROCNT	g	1	29	0.5	0.4	10	2
Lípidos totales	FAT	g	0	25.3	0.1	0.1	6	3
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	4.2	N/R	N/R	3.5	0
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	901	180	0	12	5 900	917

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Crema de zanahoria La Costeña	Cuitlacoche preparado Monteblanco	Duraznos en mitades enlatados Hérdez	Elote blanco enlatado Hérdez	Ensalada de legumbres enlatada Hérdez	Ensalada de vegetales enlatada Hérdez
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			100 g	30 g	100 g	100 g	100 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	57	60	92	50.5	55.7	51.6
Fibra dietética	FIBTG	g	0	N/R	0.9	1.6	2	4.2
Carbohidratos	CHOCDF	g	0.9	1.1	22.6	10.1	12.1	10.9
Azúcares		g	0	N/R	20.8	1.1	5.9	4.2
Proteínas	PROCNT	g	N/R	0.9	0.4	1.4	1.6	2
Lípidos totales	FAT	g	0.1	1.9	0	0.5	0	0
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	0	3	N/R	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	8	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	220	0	0	470	365	310

307

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Flor de calabaza enlatada Hérdez	Frijol bayo en bolsa Chedraui	Frijol flor de mayo La Merced	Frijol negro Verde Valle	Frijoles bayos enteros Kacer	Frijoles bayos reducidos en sodio y grasa La Costeña
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			100 g	100 g	N/R	47 g	130 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	17.7	332	N/R	151. 7	183	80
Fibra dietética	FIBTG	g	0.9	0	41	4	9.2	4
Carbohidratos	CHOCDF	g	3.1	61.5	27	25	21.5	10
Azúcares		g	2.1	0	0	2	1.5	0
Proteínas	PROCNT	g	1.1	19.2	2.9	10	8	3
Lípidos totales	FAT	g	0.1	1.8	N/R	N/R	7.1	0
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	0	N/R	0.5	1.2	0
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	1	N/R	0.2	3.5	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	2	N/R	0.4	2.1	N/R
Trans		g	N/R	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	0	0	0	0	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	470	N/R	0	6	352.7	300

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Frijoles bayos refritos con chicharrón La Costeña	Frijoles bayos refritos con chorizo La Costeña	Frijoles bayos refritos con jalapeño La Costeña	Frijoles bayos refritos Rancherita	Frijoles negros refritos al chipotle Montera	Frijoles negros refritos con chipotle La Costeña
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			100 g	100 g	100 g	100 g	130 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	80	80	80	80	161	80
Fibra dietética	FIBTG	g	5	5	5	4	N/R	5
Carbohidratos	CHOCDF	g	9	9	20	14	35.5	9
Azúcares		g	0	0	0	0	N/R	0
Proteínas	PROCNT	g	4	4	4	4	7.4	4
Lípidos totales	FAT	g	5	5	0	3	6.6	5
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	1	1	1	0	N/R	1
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	440	440	300	390	395.5	440

309

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Frijoles negros refritos Isadora	Frijoles negros refritos La Sierra	Frijoles pintos de bolsa Schettino	Frijoles refritos La Costeña	Frijoles refritos bayos La Sierra	Guayabas enteras enlatadas San Marcos
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			130 g	130 g	50 g	100 g	130 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	175	161	168	80	119	190
Fibra dietética	FIBTG	g	4.5	8.1	N/R	5	5.3	0.8
Carbohidratos	CHOCDF	g	18.5	20.3	31	9	12.4	47
Azúcares		g	0.8	1.4	N/R	N/R	0.7	36
Proteínas	PROCNT	g	7.9	6.6	9	4	4.8	0.3
Lípidos totales	FAT	g	7.7	5.9	0.9	5	5.6	0
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	1.9	0.6	N/R	1	0.5	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	2.4	0.8	N/R	N/R	3.5	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	3.3	3.4	N/R	N/R	1.7	N/R
Trans		g	0	N/R	N/R	N/R	0	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	N/R	N/R	0	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	488.6	332.8	19	440	501	0

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Jugo de manzarina V8 Splash	Kermato mezcla de tomate y almeja	Leche concentrada Carnation	Leche condensada La Lechera	Leche en polvo enlatada Alpura	Leche en polvo enlatada Nido
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			240 ml	100 g	N/R	N/R	N/R	N/R
Energía	ENERC	kcal	60	9.31	121	500	481.5	496
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	N/R	N/R	2.9	2.1
Carbohidratos	CHOCDF	g	14	9	N/R	37.5	N/R	N/R
Azúcares		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	0	0.65	5.8	N/R	19.5	25
Lípidos totales	FAT	g	0	0.01	6	28	23.5	26.2
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	0	N/R	4.3	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	195	800	600	294
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	110	480	135	N/R	312	348

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Leche en polvo enlatada	Leche evaporada	Maíz para pozole	Manitas en vinagre	Papilla de jamón con verduras	Papilla de vegetales mixtos
			Svelty	Clavel	Ovarb	Don Melquiades	Gerber	Gerber
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			N/R	N/R	N/R	100 g	100 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	334	151	N/R	31.19	N/R	55.1
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	0.8
Carbohidratos	CHOCDF	g	N/R	8.08	16	3.48	6.5	9.8
Azúcares		g	N/R	N/R	0	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	20	8.4	2	34.95	2.8	1.1
Lípidos totales	FAT	g	1.5	9.4	N/R	6.34	3.2	1.3
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	1.3
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	1 800	290	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	435	180	318	43	1 212	111

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Papilla de verduras con carne y arroz Gerber	Papilla de zanahoria Gerber	Papilla de zanahoria con chícharos Gerber	Paté de hígado de cerdo a la pimienta	Paté de pato	Pimiento morrón enlatado Hérdez
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			100 g	100 g	100 g	100 g	100 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	73.9	22	40.7	315	416	30.7
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	2
Carbohidratos	CHOCDF	g	7.5	5.5	0.9	4.5	3.8	6
Azúcares		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	4
Proteínas	PROCNT	g	3.1	0	0.6	9	7.5	1
Lípidos totales	FAT	g	3.5	0	0.3	29.5	42	0.3
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	1.4	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	150	50	44	N/R	N/R	220

313

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Piña en trozo enlatada	Piña rebanada enlatada	Rajas de chiles jalapeños enlatados	Rajas rojas enlatadas	Rebanadas de mango enlatadas	Rebanadas de mango enlatadas
			Hérdez	Hérdez	Clemente Jacques	La Costeña	La Costeña	Clemente Jacques
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			100 g	100 g	100 g	30 g	100 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	96.2	96.2	30	10	60	63
Fibra dietética	FIBTG	g	0.7	N/R	1	0	2	2
Carbohidratos	CHOCDF	g	23.4	23.4	3	2	17	17
Azúcares		g	18	N/R	0	0	16	16
Proteínas	PROCNT	g	0.2	0.2	1.7	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	0.2	0.2	2	0	0	0
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	0	N/R	520	310	0	0.8

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Rebanadas de piña enlatada Clemente Jacques	Salmón en agua Tuny	Salsa casera enlatada Hérdez	Salsa de tomate Soriana	Salsa enlatada Heinz	Salsa enlatada Hérdez	Salsa enlatada La Costeña
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			100 g	100 g	100 g	100 g	N/R	N/R	N/R
Energía	ENERC	kcal	71	72	28.25	28.25	39	20	15
Fibra dietética	FIBTG	g	1.5	0	1.30	1.3	0.7	1	1
Carbohidratos	CHOCDF	g	12.5	0	N/R	5.3	6.2	N/R	4
Azúcares		g	17.5	N/R	3	3.0	N/R	3	2
Proteínas	PROCNT	g	0.3	14.7	1.20	1.20	1.1	1	1
Lípidos totales	FAT	g	0.2	1.3	0.25	0.25	1.1	N/R	N/R
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	N/R	0.8	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	0	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	0.6	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	0	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 3		g	N/R	0.4	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Minerales									
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	8	438	790	790	N/R	790	360

115

Cuadro 15-2 Valores de alimentos enlatados, envasados y sopas. (Continuación)

			Salsa enlatada San Marcos	Salsa para enchiladas rojas enlatada La Costeña	Salsa verde enlatada Hérdez	Sardinas de soya Guaymex	Sardinas en salsa de tomate Guaymex	Sopa de letras La Moderna	Sopa de tomate condensada Campbell's
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			N/R	100 g	100 g	55 g	55 g	100 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	33	30	33.9	180	117	148.5	73
Fibra dietética	FIBTG	g	1.3	1	2	N/R	N/R	1.3	0.8
Carbohidratos	CHOCDF	g	N/R	3	N/R	0	0	31.4	14
Azúcares		g	3.5	0	0.4	N/R	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	1	2	1	9	9	4.4	1.61
Lípidos totales	FAT	g	0.2	2	0.7	16	9	0.6	1.21
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	N/R	6	3	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	4	2	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	5	2.5	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	0	N/R	0
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	4	41.5	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	4	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	0	20	N/R	N/R
Minerales									
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	118	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	1	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	470	520	780	200	160	N/R	331

Cuadro 15-3 Valores de harinas y barras.

			Barra Bran Frut	Barra Chewy Butterfinger Quaker	Barra Chewy Chocolate Chip Quaker	Barra Chewy Chocolate Chunk Quaker	Barra Chewy Peanut Butter and Chocolate Chunk Quaker
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			48 g	28 g (1 barra)	28 g (1 barra)	28 g (1 barra)	28 g (1 barra)
Energía	ENERC	kcal	210	110	120	110	120
Fibras							
Fibra dietética	FIBTG	g	1.7	1	1	1	1
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	32.6	22	21	22	20
Azúcares		g	13.5	N/R	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	2.8	1	1	2	2
Lípidos totales	FAT	g	7.6	2.5	4	2	3.5
Cenizas		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	3.8	1	1.5	0.5	1
Insaturados		g	N/R	0.5	0	0	0
Monoinsaturados	FAMS	g	2.7	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	1.1	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	160	75	60	65	85

17

Cuadro 15-3 Valores de harinas y barras. (Continuación)

			Barra Chewy Peanut Butter Quaker	Barra Chewy S'mores Quaker	Barra de cereal Fort Manzana Felfort	Barra de cereal Fort Cereal Clásico Felfort	Barra de cereal Milk sabor chocolate Arcor
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			28 g (1 barra)	28 g (1 barra)	23 g (1 barra)	22 g (1 barra)	100 g (1 barra)
Energía	ENERC	kcal	120	120	76.1	86.7	400
Fibras							
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1	1.2	2.2	1
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	20	22	15	12.2	81
Azúcares		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	2.4	3	1.8	2.4	7
Lípidos totales	FAT	g	3.5	2	1	4.2	20.5
Cenizas		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0.5	0.1	0.5	1.9	3.2
Insaturados		g	1	0.5	0	1.5	1.5
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	500	500
Sodio	NA	mg	105	70	48	51	80

Cuadro 15-3 Valores de harinas y barras. (Continuación)

			Barra de cereal Milk sabor vainilla Arcor	Barra de cereal nutrivitaminas y minerales con chocolate Felfort	Barra de fresa All Bran	Barra de fresa Nutri Grain de Kellogg's	Barra Fiber Orange
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			100 g (1 barra)	21 g (1 barra)	37 g (1 galleta)	N/R	165 g (1 barra)
Energía	ENERC	kcal	370	100.6	140	150	62.7
Fibras							
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.67	4	N/R	3.17
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	79	13.9	21	N/R	8.28
Azúcares		g	N/R	N/R	10	14	0
Proteínas	PROCNT	g	7	2.1	3	2	1.14
Lípidos totales	FAT	g	7	4.07	5	3.5	2.78
Cenizas		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	3.2	1.5	2.5	1.7	0.19
Insaturados		g	1.5	1	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	1.8	1.3	1.74
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	5	0.5	0.85
Trans		g	N/R	N/R	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	500	0	5	5	0
Sodio	NA	mg	80	46	75	60	0.1

319

Cuadro 15-3 Valores de harinas y barras. (Continuación)

			Barra Flow con cereales y fruta Georgalos	Barra Flow Georgalos	Barra Flow Sports Georgalos	Barra Multigrano de nuez Bimbo	Barra Multigrano linaza Bimbo
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			25 g (1 barra)	25 g (1 barra)	25 g (1 barra)	34 g (2 barras)	N/R
Energía	ENERC	kcal	89.5	94.3	90	169	159
Fibras							
Fibra dietética	FIBTG	g	1.1	0.76	0.86	1.5	2.3
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	16.4	16.4	15.4	18.6	19.2
Azúcares		g	N/R	N/R	N/R	5.3	5.5
Proteínas	PROCNT	g	1.04	1.15	4.75	2.6	3.1
Lípidos totales	FAT	g	2.3	2.7	2.3	9.4	7.7
Cenizas		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	1	1	1.2	4.2	3.3
Insaturados		g	0.4	1	0.4	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	3.7	2.9
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	1.5	1.5
Trans		g	N/R	N/R	N/R	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	150	200	150	16.1	13
Sodio	NA	mg	55	81	81	60	59

Cuadro 15-3 Valores de harinas y barras. (Continuación)

			Barra Neston Banana de avena y miel Nestlé	Barra Now Food de chocolate y soja Felfort	Barra Quaker Stila	Barra Special K de Kellogg's	Barra Yoghurt Corny de frutilla y yogur Scwartau
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			25 g (1 barra)	16 g (1 barra)	N/R	37 g	25 g (1 barra)
Energía	ENERC	kcal	103	84	93	90	118
Fibras							
Fibra dietética	FIBTG	g	0.8	0.54	2	0.5	3.2
Fibra soluble		g	N/R	N/R	0.8	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	1.2	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	16.8	7.04	17.5	17	18.6
Azúcares		g	N/R	N/R	6.6	9	N/R
Proteínas	PROCNT	g	1.4	2.54	1.9	1	1.25
Lípidos totales	FAT	g	3.4	5.07	1.7	1.5	3.4
Cenizas		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	1.4	2	0.6	0.8	0.5
Insaturados		g	1.5	2.1	N/R	N/R	1.5
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	0.5	0.3	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	0.5	0.4	N/R
Trans		g	N/R	N/R	0	0	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	65	31	90	85	52

321

Cuadro 15-3 Valores de harinas y barras. (Continuación)

			Barra Zucaritas	Barra Zuwys avena con dulce de tres leches Tres Arroyos	Barra Multigrano linaza Bimbo	Barras de cereal Fort Light de frutilla y manzana Felfort	Barras de cereal Mix (todos los sabores) Arcor
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			40 g	25 g (1 barra)	N/R	21 g (1 barra)	100 g (1 barra)
Energía	ENERC	kcal	150	100	159	65.5	285 a 460
Fibras							
Fibra dietética	FIBTG	g	0.5	1	2.3	2.5	2 a 9
Fibra soluble		g	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	0.5	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	36	18	19.2	11	65 a 83
Azúcares		g	16	N/R	5.5	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	2	1.5	3.1	2.27	3 a 7
Lípidos totales	FAT	g	0	2.2	7.7	3.1	2 a 20
Cenizas		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0	1.8	3.3	1.6	1
Insaturados		g	N/R	0	N/R	0.5	0.4
Monoinsaturados	FAMS	g	0	N/R	2.9	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	0	N/R	1.5	N/R	N/R
Trans		g	0	N/R	0	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	13	200	0
Sodio	NA	mg	200	78	59	29	84

Cuadro 15-3 Valores de harinas y barras. (Continuación)

			Barras Flips	Harina Churro Lazo Eurofrits	Harina de algarrobo Nutribio	Harina de arroz Tres Estrellas	Harina de avena Quaker
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			N/R	100 g	100 g	100 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	221	144	222	362	368
Fibras							
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	39.8	0.2	7
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	0.034	22.79	88.88	86	84.3
Azúcares		g	0.3	N/R	49.08	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	3	4.6	4.62	7	6.7
Lípidos totales	FAT	g	N/R	0.66	0.65	0.9	0.9
Cenizas		g	N/R	N/R	2.27	N/R	N/R
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	2	N/R	0	0	0
Insaturados		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	3	N/R	0	0	0
Sodio	NA	mg	75	N/R	35	14.3	10.5

23

Cuadro 15-3 Valores de harinas y barras. (Continuación)

			Harina de trigo integral Tres Estrellas	Harina de trigo Selecta	Harina para tortillas Selecta	Masa de maíz marca Maseca	Masa para tamales Maseca
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			100 g	100 g	40 g	30 g	30 g
Energía	ENERC	kcal	347	350	180	110	110
Fibras							
Fibra dietética	FIBTG	g	9.6	5	1	2	2
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	73.4	74	23	23	23
Azúcares		g	N/R	N/R	0	1	0
Proteínas	PROCNT	g	10.6	9	4	3	2
Lípidos totales	FAT	g	1.6	1.5	8	1	1.5
Cenizas		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0	N/R	4	0	0
Insaturados		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	0	N/R	0.5	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	0	N/R	10	0	0
Sodio	NA	mg	13.4	10	240	0	0

Cuadro 15-4 Valores de aceites.

			Aceite Capullo	Aceite comestible 100% puro de maíz Mazola	Aceite comestible puro de canola Pam	Aceite comestible puro de canola sabor mantequilla Pam	Aceite comestible puro de oliva extra virgen Filippo Berio
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			14 g (1 cda)	14 g (1 cda)	1.6 g (2 seg de rocío)	1.6 g (2 seg de rocío)	100 ml
Porciones por envase			~65.4	65.43	~106	~88	N/R
Energía	ENERC	kcal	126	126	14.3	11.25	822
		kJ	518	532	60.4	46.25	3378
Fibra dietética	FIBTG	g	0	N/R	N/R	0	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	0	0	0
Azúcares		g	0	N/R	N/R	0	0
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0.03	0	0
Lípidos totales	FAT	g	14	14	1.59	1.25	91.3
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	1	1.7	0.11	0.1	15.5
Monoinsaturados	FAMS	g	8.85	3.3	0.97	0.8	66.1
Poliinsaturados	FAPU	g	3.97	8.1	0.51	0.35	9.7
Trans		g	0	N/R	0	0	0
Omega 3		g	1.27	N/R	N/R	0.25	N/R
Omega 6		g	2.60	N/R	N/R	0.1	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	0	0	N/R	0	0
Vitamina E	VITE	mg	N/R	44% IDR*	N/R	N/R	N/R

125

Cuadro 15-4 Valores de aceites. (Continuación)

			Aceite comestible puro de oliva extra virgen Pam	Aceite comestible puro de oliva Filippo Berio	Aceite comestible puro de soya	Aceite comestible puro de soya Consentido DHA	Aceite de aguacate Avocare
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			1.6 g (2 seg de rocío)	100 ml	15.4 ml (1 cda)	15.2 ml (1 cda)	15 ml (1 cda)
Porciones por envase			~106	N/R	61.4	59.53	32
Energía	ENERC	kcal	12.06	822	126	130	120
		kJ	50.92	3378	532	518	N/R
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	0	0	0	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	0	0	0
Azúcares		g	N/R	0	0	0	0
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	1.34	91.3	14	14	14
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0.08	15.9	2.1	2.5	1
Monoinsaturados	FAMS	g	1.12	63.5	3.4	3	10
Poliinsaturados	FAPU	g	0.14	11.9	8.5	8	3
Trans		g	N/R	0	0	0	0
Omega 3		g	N/R	N/R	1.0	1	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	7.5	7	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	0	N/R	0	0	0
Vitamina E	VITE	mg	N/R	N/R	6% VNR (Méx)*	N/R	N/R

Cuadro 15-4 Valores de aceites. (Continuación)

			Aceite de oliva Bertolli	Aceite de oliva Borges	Aceite de oliva Carapelli	Aceite de oliva Carbonell	Aceite de oliva español Carapelli
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			100 ml	5 ml	100 ml	15 ml (1 cda)	15 ml (1 cda)
Porciones por envase			5	100	7.5	50	66.6
Energía	ENERC	kcal	822	45	822	126	120
		kJ	3378	185	3378	518	518
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	0	0	N/R	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	0	0	0
Azúcares		g	N/R	0	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	91.3	5	91.3	14	14
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	15.8	0.7	14.1	2	2
Monoinsaturados	FAMS	g	64.1	3.6	68.0	11	10
Poliinsaturados	FAPU	g	11.4	0.7	9.2	1	2
Trans		g	N/R	0	0	N/R	0
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	0	0	0	0	0
Vitamina E	VITE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R

327

Cuadro 15-4 Valores de aceites. (Continuación)

			Aceite de oliva extra virgen Bertolli	Aceite de oliva extra virgen Bertolli	Aceite de oliva extra virgen Carapelli	Aceite de oliva extra virgen Carapelli	Aceite de oliva extra virgen La Española
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			100 ml	15.4 ml (1 cda)	100 ml	15.2 ml (1 cda)	15 ml (1 cda)
Porciones por envase			5	55.2	7.5	65.79	~50
Energía	ENERC	kcal	822	126	822	126	N/R
		KJ	3 378	532	3 378	518	N/R
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	0	0	0	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	0	0	0
Azúcares		g	N/R	0	N/R	0	0
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	92.1	14	91.3	14	2
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	15.8	2.1	14.1	1.9	2
Monoinsaturados	FAMS	g	66.4	3.4	68.0	5.9	14
Poliinsaturados	FAPU	g	9.9	8.5	9.2	6.2	10
Trans		g	N/R	0	0	0	0
Omega 3		g	N/R	7.5	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	1.0	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	0	0	0	0	0
Vitamina E	VITE	mg	N/R	6%VNR (Méx)*	N/R	N/R	N/R

Cuadro 15-4 Valores de aceites. (Continuación)

			Aceite de oliva Great Value	Aceite de oliva Ibarra	Aceite de oliva Oleico	Aceite de oliva extra virgen Borges	Aceite de oliva y soya Mazola
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			15.2 g	15 ml	15.2 ml (1 cda)	5 ml	14 g (1 cda)
Porciones por envase			65.7	~63	62.82	100 ml	~59
Energía	ENERC	kcal	126	126	126	45	126
		kJ	518	532	532	190	518
Fibra dietética	FIBTG	g	0	N/R	N/R	N/R	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	0	0	0
Azúcares		g	0	N/R	N/R	N/R	0
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	14	14	14	5	14
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0.98	2	1.04	0.7	2.1
Monoinsaturados	FAMS	g	8.54	10.7	10.76	3.6	3.8
Poliinsaturados	FAPU	g	4.48	1.3	2.20	0.7	7.3
Trans		g	0	N/R	N/R	N/R	0
Omega 3		g	1.54	N/R	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	2.94	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	0	0	0	0	0
Vitamina E	VITE	mg	2	N/R	N/R	N/R	N/R

329

Cuadro 15-4 Valores de aceites. (Continuación)

			Aceite de pepita de uva El Ruiseñor	Aceite en aerosol para cocinar Oleico	Aceite en aerosol Great Value	Aceite La Gloria	Aceite profesional Pam
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			N/R	1.356 g (2 seg de rocío)	1.6 g (2 seg de rocío)	14 ml (1 cda)	1.6 g (2 seg de rocío)
Porciones por envase			N/R	125.36	106.25	71	88
Energía	ENERC	kcal	117	9.2	12.15	126	12.06
		kJ	481	37.7	49.95	518	50.92
Fibra dietética	FIBTG	g	0	N/R	0	0	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	0	0	0
Azúcares		g	0	N/R	N/R	0	N/R
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	13.0	1.02	1.35	14	1.34
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	1.6	0.1	0.10	2	0.4
Monoinsaturados	FAMS	g	2.6	0.8	0.84	4	0.32
Poliinsaturados	FAPU	g	8.8	0.1	0.41	8	0.32
Trans		g	0	0	0	0	0
Omega 3		g	N/R	N/R	N/R	0.1	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	N/R	7.9	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	N/R	0
Sodio	NA	mg	0	0	0	0	0
Vitamina E	VITE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R

Cuadro 15-4 Valores de aceites. (Continuación)

			Aceite puro en aerosol Capullo	Aceite puro en aerosol Capullo	Aceite Sabro sano	Aceite vegetal comestible 1-2-3	Aceite vegetal comestible Victoria	Aceite Vicenza
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			0.25 g	0.25 g	15.4 ml (1 cda)	14 g (1 cda)	15.2 ml (1 cda)	10 ml
Porciones por envase			680	680	61.4	67	59.2	100
Energía	ENERC	kcal	7.6	7.6	126	126	126	130
		kJ	1.18	1.18	532	527	518	520
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	0	N/R	0	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	N/R	0	0	0	0
Azúcares		g	N/R	N/R	0	N/R	0	0
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	0.2	0.2	14	14	14	14
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	2.0	1	6.2	0
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	3.7	6	5.9	10
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	7	1.9	1.5
Trans		g	N/R	N/R	0	N/R	0	0
Omega 3		g	N/R	N/R	1	N/R	N/R	N/R
Omega 6		g	N/R	N/R	7.3	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	0	0	0	0	0	0
Vitamina E	VITE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R

331

Cuadro 15-5 Valores de mantequillas y margarinas.

			Mantequilla Chilchota	Mantequilla densa Lurpak (200 g)	Mantequilla fácil de untar Lurpak (250 g)	Mantequilla lighter con sal Lurpak (250 g)	Mantequilla pura de vaca con sal Gloria (360 g)
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			N/R	N/R	N/R	N/R	5 g (1 cda)
Porciones por envase			N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Energía	ENERC	kcal	661.8	746.8	720.8	720.8	36
		kJ	2 812.60	3 070.9	3 000	2 297	150
Fibra dietética	FIBTG	g	0	0	0	0	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.7	0.6	0.5	0.1
Azúcares		g	0	0.7	0.6	N/R	0.1
Proteínas	PROCNT	g	0.2	0.6	0.5	0.5	0
Lípidos totales	FAT	g	73	82.4	80	60.0	4
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	18	52.6	37	N/R	2.6
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	210	0	360	320	36
RAE Vit A	VITE	μg	600	N/R	N/R	N/R	N/R
Vitamina B (como coleca	lciferol)	μg	5	N/R	N/R	N/R	N/R
Vitamina D	VITD	μд	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R

Cuadro 15-5 Valores de mantequillas y margarinas. (Continuación)

			Mantequilla pura de vaca reducida en grasa Gloria	Mantequilla pura de vaca sin sal Gloria (250 g)	Mantequilla Temascal	Mantequilla untable con aceite alto oleico La Abuelita (250 g)	Mantequilla untable Lyncott (227 g)
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			5 g (1 cda)	5 g (1 cda)	N/R	5 g (1 cda)	14 g (1 cda)
Porciones por envase			48	50	N/R	50	16
Energía	ENERC	kcal	27.5	36	594	28	707.13
		kJ	116	150	2 524.5	116	2 985.66
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	0	0	0	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	0.1	0.1	0	0	0
Azúcares		g	N/R	0.1	0	0	N/R
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	3	4	66	3.1	11
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	N/R	1.7	30	1.0	6
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	1.7	2
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	0.4	2
Trans		g	N/R	N/R	N/R	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	0	10
Sodio	NA	mg	8	8	210	8	70
RAE Vit A	VITE	μg	N/R	N/R	600	N/R	N/R
Vitamina B (como coleca	lciferol)	μg	N/R	N/R	5	N/R	N/R
Vitamina D	VITD	μд	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R

333

Cuadro 15-5 Valores de mantequillas y margarinas. (Continuación)

			Margarina con leche Primavera (400 g)	Margarina con leche sin sal Lala (190 g)	Margarina con sal Butter (454 g)	Margarina con sal Iberia	Margarina light Primavera (400 g)
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			5 g (1 cda)	5 g (1 cda)	5 g (1 cda)	5 g (1 cda)	5 g (1 cda)
Porciones por envase			80	38	90	80	80
Energía	ENERC	kcal	27	27	27	22	22
		kJ	111	111	111	89	89
Fibra dietética	FIBTG	g	0	0	0	0	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	0	0	0
Azúcares		g	0	0	0	0	0
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	3	3	3	2.4	2.4
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0.8	0.8	0.9	0.7	0.7
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	0.9	0.7	0.6	0.5
Poliinsaturados	FAPU	g	1.6	1.3	1.4	1.1	1.2
Trans		g	0	0	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	29	10	22	46	10
RAE Vit A	VITE	μg	N/R	33.35	667	0%	N/R
Vitamina B (como coleca	lciferol)	μg	N/R	N/R	0%	0%	N/R
Vitamina D	VITD	μд	N/R	N/R	N/R	0%	N/R

Cuadro 15-5 Valores de mantequillas y margarinas. (Continuación)

			Margarina light sin sal Country Ranch	Margarina para untar La Villita (190 g)	Margarina San Antonio	Margarina San Antonio Vital (250 g)	Margarina sin sal Country Ranch
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			5 g (1 cda)	5 g (1 cda)	5 g (1 cda)	5 g (1 cda)	5 g (1 cda)
Porciones por envase			80	80	50	50	80
Energía	ENERC	kcal	19	27	27	27	26
		kJ	78	111	112	112	107
Fibra dietética	FIBTG	g	0	0	0	0	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	0	0.1	0
Azúcares		g	0	N/R	0	0.1	0
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	2.1	3	3	3	2.9
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0.4	1.0	2.2	0.8	0.6
Monoinsaturados	FAMS	g	0.7	N/R	0.6	1.8	0.8
Poliinsaturados	FAPU	g	1	N/R	0.2	0.4	1.4
Trans		g	0	N/R	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	0	N/R	0	0	0
Sodio	NA	mg	9.9	22	2.0	30.0	9.3
RAE Vit A	VITE	μg	0%	31.8	30	34	N/R
Vitamina B (como coleca	ciferol)	μg	N/R	0%	6% IDR	N/R	0%
Vitamina D	VITD	μg	N/R	0.64	0.2	0.3	N/R

35

Cuadro 15-5 Valores de mantequillas y margarinas. (Continuación)

			Margarina sin sal Iberia (1 kg)	Margarina sin sal Primavera (90 g)	Margarina sin sal Primavera Chantilly (190 g)	Margarina sin sal San Antonio (250 g)
Elementos	Tagname	Unidades				
Tamaño de la porción			5 g (1 cda)	5 g (1 cda)	5 g (1 cda)	5 g (1 cda)
Porciones por envase			200	18	38	50
Energía	ENERC	kcal	32	30	27	27
		kJ	130	122	111	111
Fibra dietética	FIBTG	g	0	0	0	0
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	0	0.1
Azúcares		g	0	0	0	0.1
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	3.5	3.3	3	3
Ácidos grasos						
Saturados	FASAT	g	2	1.5	0.9	0.9
Monoinsaturados	FAMS	g	0.6	0.7	0.6	1.8
Poliinsaturados	FAPU	g	0.9	1.1	1.5	0.8
Trans		g	0	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	10	10	10	12
RAE Vit A	VITE	μд	0%	0%	N/R	34
Vitamina B (como coleca	lciferol)	μg	N/R	N/R	0%	0.7
Vitamina D	VITD	μд	N/R	N/R	N/R	0.3

Cuadro 15-6 Valores de galletas.

			Galletas Bombitos Gamesa	Galletas Bran Arándanos Gamesa	Galletas Bran Ciruela Gamesa	Galletas Crackets Gamesa	Galletas Cremosas de Chocolate Gamesa	Galletas de Avena con Granola Quaker
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			29.7 g (33 galletas)	27 g (3 galletas)	27 g (3 galletas)	29 g (10 galletas)	32 g (3 galletas)	30 g (3 galletas)
Energía	ENERC	kcal	142	116	116	138	161	139
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	0.7	2.3	2.3	0.7	9.7	2.7
Fibra soluble		g	N/R	1.1	1.1	N/R	N/R	0.9
Fibra insoluble		g	N/R	1.2	1.2	N/R	N/R	1.7
Carbohidratos	CHOCDF	g	19.6	19.5	19.5	18.7	21.3	20.5
Azúcares		g	2.8	3.5	3.5	2.8	12.7	8.3
Proteínas	PROCNT	g	2.2	2.1	2.1	2	1.4	3
Lípidos totales	FAT	g	6.1	3.3	3.3	6.1	8.1	5
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	3.1	1.6	1.6	3.1	5.7	2.4
Monoinsaturados	FAMS	g	2.4	1.2	1.2	2.4	1.6	2.5
Poliinsaturados	FAPU	g	0.8	0.5	0.5	0.8	0.6	0.8
Trans		g	0	0	0	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0	5
Sodio	NA	mg	295	195	195	320	40	115

37

Cuadro 15-6 Valores de galletas. (Continuación)

			Galletas de Avena Quaker	Galletas Decanela Lara	Galletas Deliciosas Lara	Galletas Doradas de Marya	Galletas Emperador de Limón Gamesa	Galletas Emperador de Vainilla Gamesa
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			30 g (3 galletas)	16.6 g (1 galleta)	32 g (8 galletas)	31.8 g (3 galletas)	32 g (3 galletas)	32 g (3 galletas)
Energía	ENERC	kcal	135	76	139	141	150	150
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	2.6	0.01	0.1	0.7	0.5	0.5
Fibra soluble		g	1	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	1.7	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	21.6	12.3	23	23.7	22.9	22.9
Azúcares		g	9.2	4.1	8	7.8	10.8	10.8
Proteínas	PROCNT	g	3	0.9	1.8	2.3	2	2
Lípidos totales	FAT	g	4.1	2.6	4.4	4.1	5.6	5.6
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	1.1	1.9	2.4	2	2.8	2.8
Monoinsaturados	FAMS	g	2.2	0.5	1.5	1.5	2.1	2.1
Poliinsaturados	FAPU	g	0.8	0.2	0.5	0.6	0.7	0.7
Trans		g	0	0	0	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	5	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	115	59	110	145	140	140

Cuadro 15-6 Valores de galletas. (Continuación)

			Galletas Florentinas de Fresa Gamesa	Galletas Fruts Gamesa	Galletas Gansito Marinela	Galletas Giro Gamesa	Galletas Habaneras Gamesa	Galletas Marías Gamesa
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			27.7 g (2 galletas)	26 g (2 galletas)	20.67 g (1 galleta)	31.5 g (3 galletas)	27 g (3 galletas)	N/R
Energía	ENERC	kcal	121	91	103	147	116	436
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	0.6	0.4	0.5	0.1	2.3	3
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	1.1	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	1.2	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	20.3	18.3	13.7	20.8	19.5	74
Azúcares		g	69.1	10.1	8.1	11.7	3.5	N/R
Proteínas	PROCNT	g	1.4	1.1	0.9	1.8	2.1	7
Lípidos totales	FAT	g	3.8	1.5	5.6	6.3	3.3	14.5
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	1.8	0.7	3.4	3.3	1.6	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	1.5	0.4	1.3	2.4	1.2	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	0.4	0.2	0.3	0.7	0.5	N/R
Trans		g	0	0	0	0	0	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	5	0	0	0	0	N/R
Sodio	NA	mg	80	85	29	170	195	N/R

339

Cuadro 15-6 Valores de galletas. (Continuación)

			Galletas Marya Lara	Galletas Oreo Nabisco	Galletas Pastisetas Suandy	Galletas Platívolos Marinela	Galletas Polvorones Marinela	Galletas Príncipe Marinela
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			31 g (8 galletas)	27 g (3 galletas)	30 g (4 galletas)	9.25 g (1 galleta)	19.75 g (1 galleta)	10.63 g (1 galleta)
Energía	ENERC	kcal	131	129	167	45	96	50
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	0.1	0.6	0.1	0	0	0.2
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	23.8	18.3	19.1	6.5	13	7.4
Azúcares		g	6.4	10.3	5.9	3.2	5.1	3.4
Proteínas	PROCNT	g	2	1.3	1.6	0.4	0.9	0.7
Lípidos totales	FAT	g	3.1	20.9	9.3	1.9	4.4	1.9
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	1.7	10.2	5.9	1	2.4	1.1
Monoinsaturados	FAMS	g	1	6.9	2.9	0.7	1.5	0.6
Poliinsaturados	FAPU	g	0.4	3.2	0.5	0.2	0.5	0.2
Trans		g	0	0	0	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	20	0	5	0
Sodio	NA	mg	141	471	60	33	31	28

Cuadro 15-6 Valores de galletas. (Continuación)

			Galletas Ritz Gamesa	Galletas Rocks Marinela	Galletas Rosquillas de Nuez Tía Rosa	Galletas Saladitas Gamesa	Galletas Sponch Marinela
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			29 g (10 galletas)	7.5 g (1 galleta)	16 g (1 galleta)	30 g (15 galletas)	15 g (1 galleta)
Energía	ENERC	kcal	138	39	83	127	56
Fibras							
Fibra dietética	FIBTG	g	0.7	0.1	0.3	1	0.2
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	18.7	4.7	10.7	22	10.8
Azúcares		g	2.8	1.9	3.8	0.8	6.4
Proteínas	PROCNT	g	2	0.5	4.9	3	0.6
Lípidos totales	FAT	g	6.1	2	4	3	1.2
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	3.1	1.4	1.9	1.5	0.8
Monoinsaturados	FAMS	g	2.4	0.5	1.5	1.1	0.3
Poliinsaturados	FAPU	g	0.8	0.1	0.6	0.5	0.1
Trans		g	0	0	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	2.4	0	0
Sodio	NA	mg	0	13	24	430	19

Cuadro 15-6 Valores de galletas. (Continuación)

			Galletas Suavicremas de Fresa Marinela	Galletas Triki-Trakes Marinela	Tartaletas con Mermelada de Piña	Tartas de Fresa Gamesa
Elementos	Tagname	Unidades				
Tamaño de la porción			10 g (1 galleta)	8.63 g (1 galleta)	26 g (2 galletas)	30 g (3 galletas)
Energía	ENERC	kcal	52	45	126	133
Fibras						
Fibra dietética	FIBTG	g	0	0.1	N/R	0.5
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	6.7	6.1	16	22.1
Azúcares		g	2.2	2.6	N/R	10.9
Proteínas	PROCNT	g	0.4	0.4	2	1.5
Lípidos totales	FAT	g	2.6	2.1	6	4.3
Ácidos grasos						
Saturados	FASAT	g	1.4	1.3	N/R	1.4
Monoinsaturados	FAMS	g	1	0.5	N/R	1.4
Poliinsaturados	FAPU	g	0.2	0.2	N/R	0.4
Trans		g	0	0	N/R	0
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	N/R	5
Sodio	NA	mg	12	27	12	115

Cuadro 15-7 Valores de productos de soya.

			Aceite vegetal comestible Pirámide	Alimento de soya con sabor tipo bistec bereshita Soyamigo	Alimento de soya con sabor tipo carne estilo oriental Soyamigo	Alimento de soya con sabor tipo chorizo bereshita Soyamigo	Alimento de soya con sabor tipo hamburguesa bereshita Soyamigo
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			14 g	100 g	100 g	100 g	100 g
Energía	ENERC	kcal	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	2	1.7	2.9	1.6
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	30.2	45.9	40.4	36.3
Azúcares		g	N/R	0	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	0	43.3	34.6	37.6	45.1
Lípidos totales	FAT	g	14	2.4	1.7	1.7	2.6
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	1	0.4	0.3	0.3	0.4
Monoinsaturados	FAMS	g	9	1.5	0.4	0.4	0.6
Poliinsaturados	FAPU	g	4	0.6	1	1	1.6
Trans		g	0	0	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Minerales							
Calcio	CA	mg	N/R	0.14	0.16	0.16	0.16
Cinc	ZN	mg	N/R	0.21	0.14	0.14	0.14
Fósforo	P	mg	N/R	0.52	0.43	0.43	0.43
Hierro	FE	mg	N/R	0.45	0.51	0.51	N/R
Potasio	K	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	N/R	1400	1040	1260	0

343

Cuadro 15-7 Valores de productos de soya. (Continuación)

			Alimento de soya con sabor tipo milanesa bereshita Soyamigo	Alimento de soya con sabor tipo pastor bereshita Soyamigo	Alimento de soya con sabor tipo pescado bereshita Soyamigo	Bebida de soya en polvo sabor chocolate Soyapac	Bebida de soya en polvo Xilou
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			100 g	100 g	100 g	N/R	N/R
Energía	ENERC	kcal	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra dietética	FIBTG	g	2	3.4	2.9	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	30.2	44.3	39.5	23	58
Azúcares		g	0	0	0	19	N/R
Proteínas	PROCNT	g	43.3	34.8	39.8	5	39
Lípidos totales	FAT	g	2.4	1.5	1.4	5	1.5
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0.4	0.2	0.2	0	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	1.5	0.4	0.3	0	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	0.6	0.9	0.9	0	N/R
Trans		g	0	0	0	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	N/R
Minerales							
Calcio	CA	mg	0.14	14%*	0.14	43%*	N/R
Cinc	ZN	mg	0.21	21%*	0.21	10%*	N/R
Fósforo	P	mg	0.52	52%*	0.52	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	0.45	45%*	0.45	10%*	N/R
Potasio	K	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	1400	850	850	15	90

Cuadro 15-7 Valores de productos de soya. (Continuación)

			Bebida de soya sabor fresa Ades	Bebida de soya Soya Drink Calcium	Bebida de soya Soyactive	Bebida de soya Soyapao	Carne de soya para albóndigas
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			200 ml	N/R	24 g	240 ml	100 g
Energía	ENERC	kcal	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra dietética	FIBTG	g	3	N/R	0	2.1	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	15.5	3.6	12	8.18	47
Azúcares		g	14.41	2.6	0	4	N/R
Proteínas	PROCNT	g	6.2	3.5	5	6.1	41.5
Lípidos totales	FAT	g	4.5	1.8	5	3.8	19
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0.7	0.3	N/R	0.62	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	1.1	0.4	N/R	0.93	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	2.7	1.1	N/R	3.25	N/R
Trans		g	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	N/R	0	60	N/R
Minerales							
Calcio	CA	mg	0.26	N/R	16	26.3	N/R
Cinc	ZN	mg	22%*	N/R	N/R	N/R	N/R
Fósforo	P	mg	N/R	N/R	142	250	N/R
Hierro	FE	mg	9%*	N/R	N/R	1.86	N/R
Potasio	K	mg	N/R	N/R	920	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	203	N/R	86.4	90	N/R

345

Cuadro 15-7 Valores de productos de soya. (Continuación)

			Carne de soya para hamburguesa	Carne deshebrada Guten	Carne texturizada Soyapac	Chorizo de soya Soyapac	Frijol de soya (suplemento alimenticio)
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			100 g	90 g	30 g	30 g	N/R
Energía	ENERC	kcal	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra dietética	FIBTG	g	0.4	0.4	1	1	5.8
Carbohidratos	CHOCDF	g	47.2	2.2	9	9	13.13
Azúcares		g	N/R	0.3	0	0	N/R
Proteínas	PROCNT	g	41.4	32.7	14	14	7
Lípidos totales	FAT	g	N/R	10	0	0	0.53
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	N/R	2.5	0	0	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	0	0	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	0	0	N/R
Trans		g	N/R	N/R	0	0	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	0	0	N/R
Minerales							
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Cinc	ZN	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fósforo	Р	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Potasio	K	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	N/R	738	20	350	36.56

Cuadro 15-7 Valores de productos de soya. (Continuación)

			Frijol de soya con sal y limón Nutrisa	Frijol de soya enchilado Granut Mix	Jugo de soya sabor manzana Hérdez	Jugo de soya sabor naranja Júmex	Jugo de soya sabor uva Ades
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			30 g	25 g	200 ml	200 ml	200 ml
Energía	ENERC	kcal	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	3.12	0	N/R	0.7
Carbohidratos	CHOCDF	g	4.36	5.12	27	23	16.4
Azúcares		g	N/R	0.26	20	N/R	14.4
Proteínas	PROCNT	g	0.86	9.75	2	1.7	1.2
Lípidos totales	FAT	g	3.58	4.62	1.5	1	0.8
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	N/R	0.85	0	0.08	0.1
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	0	0.06	0.2
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	0.5	0.03	0.5
Trans		g	N/R	N/R	0	N/R	0
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	0	0	0
Minerales							
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Cinc	ZN	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	22%*
Fósforo	Р	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	30%*
Potasio	K	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	48	143.92	50	10	43

347

Cuadro 15-7 Valores de productos de soya. (Continuación)

			Leche de soya Boulder	Leche de soya sabor vainilla Silk	Maicena	Polvo para preparar bebida de soya Symken	Polvo para preparar leche de soya Pronamilk
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			240 ml	240 ml	9 g	100 g	25 g
Energía	ENERC	kcal	N/R	N/R	150	N/R	N/R
Fibra dietética	FIBTG	g	1	N/R	N/R	1	0.01
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	0	8.8	36	58.8
Azúcares		g	7	7	N/R	35	N/R
Proteínas	PROCNT	g	6	6	0	26	30.36
Lípidos totales	FAT	g	3.5	3.5	0	14	0.77
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0.5	0.5	N/R	12.5	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	1	1	N/R	10	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	2	2	N/R	1.6	N/R
Trans		g	0	0	N/R	0	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	N/R	0	N/R
Minerales							
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	1	N/R
Cinc	ZN	mg	N/R	N/R	0.15	1	N/R
Fósforo	Р	mg	N/R	N/R	N/R	1.13	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	0.15	0.53	N/R
Potasio	K	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	100	100	0	500	0

Cuadro 15-7 Valores de productos de soya. (Continuación)

			Polvo para preparar leche de soya Pronasoya	Salsa de soya Maggi	Salsa de soya oriental	Soya texturizada sabor camarón Tlapasoya	Tofu hierbas finas	Yakult
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			25 g	100 g	Por envase	100 g	100 g	80 ml
Energía	ENERC	kcal	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	137
Fibra dietética	FIBTG	g	0.01	0	N/R	3.04	1	2.8
Carbohidratos	CHOCDF	g	58.8	8.5	2.5	21.54	2.4	8.4
Azúcares		g	N/R	1.8	N/R	0	N/R	0
Proteínas	PROCNT	g	30.36	4.1	2.5	47	7.8	1
Lípidos totales	FAT	g	0.77	0	1.76	1.3	4.2	0.04
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	0	N/R	0	N/R	0.03
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	0	N/R	0	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	0	N/R	0	N/R	N/R
Trans		g	N/R	0	N/R	0	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	0	N/R	0	60	N/R
Minerales								
Calcio	CA	mg	N/R	N/R	N/R	249	100	36%*
Cinc	ZN	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fósforo	P	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	176	N/R
Hierro	FE	mg	N/R	N/R	N/R	837	5.2	N/R
Potasio	K	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	0	5 000	9 644	70	N/R	N/R

^{*}Los porcentajes corresponden a la RDA.

Cuadro 15-8 Valores de botanas.

			Chip's a la Diabla Barcel	Chip's Adobadas Barcel	Chip's Jalapeño Barcel	Chip's Sabor Sal de Mar Barcel	Chip's Sabor Fuego Barcel	Fritos Chorizo y Chipotle Sabritas
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			40 g	40 g	46 g	40 g	40 g	40 g
Energía	ENERC	kcal	230	63.3	230	57.8	56.13	81.69
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	8	3	0.8	0.8	0.8	3
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	28.1	31	28	28.1	28.2	32
Azúcares		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	3.1	4	3.3	3.3	3.2	4
Lípidos totales	FAT	g	11.7	14	11.6	12.9	12.2	22
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	3.9	6	3.9	4.1	3.9	10
Monoinsaturados	FAMS	g	4.2	5	4.2	4.5	4.2	0
Poliinsaturados	FAPU	g	3.6	2	3.5	3.8	3.6	0
Trans		g	0	0	0	0.5	1	8
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	466	610	245	113	N/R	N/R

Cuadro 15-8 Valores de botanas. (Continuación)

			Ondas Picantes Barcel	Ondas Queso Chipotle Barcel	Papas Crema y especias Sabritas	Papas Sabritas (Original)	Papas Sabritas Sabor Limón	Ruffles Sabor Queso Sabritas
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			40 g	40 g	40 g	40 g	40 g	40 g
Energía	ENERC	kcal	51.25	52.07	63.53	205	32.8	81.69
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	0.7	0.7	3	2	0.4	3
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	21.1	21.7	31	20	13.7	32
Azúcares		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	2.5	2.6	4	2	1.6	4
Lípidos totales	FAT	g	13.4	13.4	14	13	8.3	22
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	6.1	6.1	6	6	3.8	10
Monoinsaturados	FAMS	g	5.1	5.6	5	5	3.5	0
Poliinsaturados	FAPU	g	1.7	1.7	2	1.5	1	0
Trans		g	0	N/R	N/R	0	0	8
Colesterol	CHOLE	mg	0	N/R	N/R	0	0	0
Sodio	NA	mg	N/R	241	610	350	N/R	N/R

Cuadro 15-9 Valores de salsas.

			Jugo Maggi	Salsa agridulce de mango Cocina Mestiza	Salsa agridulce de tamarindo Cocina Mestiza	Salsa agridulce de zarzamora con chipotle Cocina Mestiza	Salsa BBQ Hunts	Salsa casera La Costeña
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			15 ml	N/R	N/R	N/R	N/R	100 g
Energía	ENERC	kcal	17	12	13.8	83	60	N/R
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	0	N/R	6	0	N/R	0
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	2.7	38	21	19	15	5
Azúcares		g	N/R	N/R	N/R	N/R	11	N/R
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	N/R	0.9
Lípidos totales	FAT	g	1.5	0	0	0	N/R	0.3
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	0	0	0	0	N/R	0
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	1.3	40	40	6	250	749

Cuadro 15-9 Valores de salsas. (Continuación)

			Salsa chipotle Hérdez	Salsa de chamoy Mega	Salsa de champiñones Barilla	Salsa de chile chipotle Aurrerá	Salsa de chile chipotle molido Clemente Jacques	Salsa de chile habanero Lol Tun
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			N/R	30 g	100 g	N/R	30 g	30 g
Energía	ENERC	kcal	44.4	0	34.8	21.4	17	0
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	0	0	1	0.6	0.6	0
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	1.4	1	6.3	3.6	3	0
Azúcares		g	N/R	1	5.1	2.4	2	N/R
Proteínas	PROCNT	g	1	0	1.5	0.4	0.4	0
Lípidos totales	FAT	g	1.2	0	0.4	0.6	0.4	0
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	0	0	0	0.1	0	0
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	1 230	640	400	331.7	387	40

353

Cuadro 15-9 Valores de salsas. (Continuación)

			Salsa de chile pasilla Doña Chonita	Salsa de ciruela china Koon Chun	Salsa de pimiento morrón Barilla	Salsa de queso cheddar Gourmet	Salsa de queso parmesano Barilla	Salsa de soya Pasa
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			N/R	N/R	100 g	N/R	100 g	N/R
Energía	ENERC	kcal	41.4	90	36.3	73	75.2	22.71
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	0.8	0	0.8	N/R	0.6	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	23	7.3	N/R	8.7	1.68
Azúcares		g	N/R	4	6.7	N/R	8.1	N/R
Proteínas	PROCNT	g	1.2	0	1.1	1	3.8	3.93
Lípidos totales	FAT	g	0.5	0	0.3	1	2.8	0.03
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	0.7	0	0	1.5	1.1	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	2	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	160	680	670	430	380	1 670

Cuadro 15-9 Valores de salsas. (Continuación)

			Salsa de tomate con carne de res y cerdo	Salsa de tomate con chile picante Arrabiata	Salsa de tomate Del Monte	Salsa de tomate tipo catsup Clemente Jacques	Salsa estilo parrillada ahumada	Salsa estilo parrillada con miel
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			N/R	N/R	100 g	15 g	N/R	N/R
Energía	ENERC	kcal	41.4	42.1	112	16	36	36
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	0.9	1.3	0.1	0	0
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	6	6.3	27	3.8	9	6
Azúcares		g	5.5	5.6	25	2.6	7	6
Proteínas	PROCNT	g	1.2	1.3	1	0.3	0	0
Lípidos totales	FAT	g	1.4	1.3	0	0	0	0
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	0.2	N/R	0	0	0	0
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	400	400	901	154	380	290

355

Cuadro 15-9 Valores de salsas. (Continuación)

			Salsa inglesa French's	Salsa italiana Prego	Salsa para pastas tipo Alfredo	Salsa picante La Botanera (clásica original)	Salsa picante roja de chile habanero El Yucateco	Salsa ranchera Hérdez	Salsa roja Del Primo
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			N/R	N/R	100 g	30 g	N/R	100 g	N/R
Energía	ENERC	kcal	30	82.5	N/R	0	0	70	10
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	3	N/R	0	0	5	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	0	13	4	1	0	10	1
Azúcares		g	0	10	1	0	N/R	4	N/R
Proteínas	PROCNT	g	0	2	2	0	0	2	0
Lípidos totales	FAT	g	0	2.5	6	0	0	2	0.5
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	N/R	0.5	4	0	0	0	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	N/R	480	390	518	90	800	260

Cuadro 15-9 Valores de salsas. (Continuación)

			Salsa serrana Cocina Mestiza	Salsa Tabasco	Salsa tipo inglesa Crosse y Blackwell	Salsa Valentina muy picante	Salsa verde Hérdez	Salsa Worcestershire	Salsa-Britas
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			N/R	N/R	15 ml	N/R	N/R	100 g	N/R
Energía	ENERC	kcal	37.6	N/R	13	N/R	N/R	6.2	4
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	0	0	0	2	0	0
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0	3.2	0	4	1.2	1
Azúcares		g	N/R	0	1.2	N/R	1	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	N/R	0	0.1	0	1	0.1	0
Lípidos totales	FAT	g	1	N/R	0	0	0.5	0	0
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	0	0	0	0	0
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	0	N/R	N/R	N/R	4.3	N/R
Sodio	NA	mg	65	35	0.24	70	780	N/R	115

57

Cuadro 15-10 Valores de pan.

			Bigotes Tía Rosa	Bollos Wonder	Choco-Roles	Deli Avena	Donas Bimbo	Mantecadas Bimbo
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			60 g 1 (pza)	56.67 g (1 pza)	30 g (1 pza)	33 g (6 pzas)	26.25 g (1 pza)	31.125 g (1 pza)
Energía	ENERC	kcal	265	160	113	196	121	134
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	1.3	0.2	0.6	1.2	0.1	0
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	32.4	30.7	18.8	38.7	13.2	13.5
Azúcares		g	14	4.4	N/R	N/R	5.6	7.1
Proteínas	PROCNT	g	4.2	4.4	1.3	5.9	1.4	1
Lípidos totales	FAT	g	13.2	2.2	1	2	6.9	8.2
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	5.5	0.5	2.5	0.6	2.1	2.7
Monoinsaturados	FAMS	g	3.9	0.7	0.8	0.6	2.6	2
Poliinsaturados	FAPU	g	3.8	1	0.3	8.0	0.5	3.5
Trans		g	0	0	0	0	1.7	0
Colesterol	CHOLE	mg	21	0	11	0	9	30
Sodio	NA	mg	158	251	64	302	97	87

Cuadro 15-10 Valores de pan. (Continuación)

			Medias Noches Bimbo	Oroweat Grano Entero	Pan árabe	Pan Blanco Butter Krust	Pan Blanco Mr. Dely	Pan Blanco Silueta
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			N/R	37.78 (1 pza)	45 g (1 pza)	26 g (1 pza)	47 g (2 pzas)	42.1 g (1 pza)
Energía	ENERC	kcal	114	100	188	60	117.5	44
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	2.2	0	1	1	1.6
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	21.9	18.4	40	13	22	9.7
Azúcares		g	N/R	3	0	1	1	0.7
Proteínas	PROCNT	g	3.1	4.3	6	2	4	2
Lípidos totales	FAT	g	1.5	1	N/R	0	N/R	0.4
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	0.3	0.3	0	0	0.1
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	0.4	0.4	0	0	0.1
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	0.3	0.3	0	1	0.1
Trans		g	N/R	0	0	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	0	0	0	0	0
Sodio	NA	mg	N/R	162	588	115	230	129

359

Cuadro 15-10 Valores de pan. (Continuación)

			Pan Blanco Sin Sal AR	Pan Blanco Sunbeam	Pan Blanco Tipo Baguette Member's Mark	Pan Blanco Tostado Sin Sal AR	Pan de Centeno 12 Granos Bimbo	Pan de Linaza
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			N/R	26.6 g (1 pza)	N/R	N/R	N/R	N/R
Energía	ENERC	kcal	265	62	275	279	230	130
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	3.5	0.1	3.5	5.3	6.5	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	53.9	12.4	50.5	49.10	45.8	N/R
Azúcares		g	N/R	1.4	N/R	N/R	N/R	N/R
Proteínas	PROCNT	g	8	1.8	9.7	9	6.2	4.5
Lípidos totales	FAT	g	1.1	N/R	3	N/R	1	3.11
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	0.2	0.2	0.64	0.89	0.1	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	0.1	0.2	1.2	1.77	0.1	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	0.4	0.2	0.69	N/R	0.5	N/R
Trans		g	0	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	2	112	570	N/R	523	N/R

Cuadro 15-10 Valores de pan. (Continuación)

			Pan de Salvado Integral	Pan Doble Fibra	Pan Integral Pura Fibra	Pan Integral Tostado Bimbo	Pan Molido Wonder	Pan Multigrano Thins
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			N/R	25.3 g (1 pza)	60 g (1 pza)	N/R	50 g	N/R
Energía	ENERC	kcal	56	71	200	277	164	100
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	4.9	6	8.7	0.2	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	9.6	19	32	47.5	33.7	19
Azúcares		g	N/R	2.3	5	N/R	2.8	N/R
Proteínas	PROCNT	g	1.5	4	5	10.8	4.7	4
Lípidos totales	FAT	g	1.3	1	N/R	2.9	1.1	1
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	0.4	1	2.9	0.3	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	0.6	6	0.6	0.3	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	0	8	0.9	0.5	N/R
Trans		g	N/R	0	0	N/R	0	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	0	0	N/R	0	N/R
Sodio	NA	mg	N/R	231	289	640	301	N/R

Cuadro 15-10 Valores de pan. (Continuación)

			Pan negro	Pan negro Mini	Pan para hot-dog Wonder	Pan Rústico Filler	Pan tipo hamburguesa	Pan tostado	Pan tostado Wonder
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			25 g (1 pza)	33.4 g (4 pzas)	36.25 g (1 pza)	40 g (1 pza)	N/R	15 g (1 pza)	15 g (1 pza)
Energía	ENERC	kcal	61.12	127	99	95	271	64	72
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	2.19	2.5	0.1	2.97	4.1	0.1	0.1
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	12.8	7.3	19.2	17.51	47.5	11.8	12.6
Azúcares		g	N/R	N/R	3	N/R	N/R	2.2	2.3
Proteínas	PROCNT	g	2.25	4	2.7	3.06	7.54	1.6	1.8
Lípidos totales	FAT	g	1	1	1.3	1	N/R	1.2	1.6
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	0	1.4	0.3	0	1	0.3	0.7
Monoinsaturados	FAMS	g	0	3.12	0.5	0	1.4	0.4	0.5
Poliinsaturados	FAPU	g	0	0	0.5	0	1.31	0.5	0
Trans		g	0	0	0	0	N/R	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	N/R	0	0
Sodio	NA	mg	0	0.2	175	0	550	88	86

Cuadro 15-10 Valores de pan. (Continuación)

			Panecillos de Avena y Miel Pan Europeo	Panqué Mármol Bimbo	Pura Fibra Linaza	Roles de Canela Bimbo	Rollo de Fresa Marinela	Submarinos Marinela	Thins Multigrano
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			104 g (4 pzas)	31.88 g (1 pza)	40 g (1 pza)	60.83 g (1 pza)	37.5 g (1 pza)	35 g (1 pza)	42.5 g (1 pza)
Energía	ENERC	kcal	457	124	105	200	130	124	100
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	3.6	0.2	4	0.5	0.2	0.6	4.9
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	57	18.6	20	36.2	23.2	18.6	19
Azúcares		g	N/R	9.6	N/R	16.1	13.9	10.7	1.2
Proteínas	PROCNT	g	7.9	2	0	4.1	1.7	1.9	4
Lípidos totales	FAT	g	1	4.6	N/R	4.3	3.4	4.6	1
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	1.2	1.6	0.1	1.3	1.5	1.8	0.3
Monoinsaturados	FAMS	g	3.8	1.4	0	1.4	1	2	0.4
Poliinsaturados	FAPU	g	12.7	1.4	0.5	1.6	0.9	0.8	0.4
Trans		g	0	0	0	0	0	0	0
Colesterol	CHOLE	mg	5.8	34	0	21	17.2	16	0
Sodio	NA	mg	14 500	111	169	129	105	136	231

Cuadro 15-11 Valores de dulces.

			Alegrías sin marca	Ate de guayaba Picosín	Bola de tamarindo	Boli Cimarrón Congeladas	Bolitoches (Sandía)	Bubbaloo Tri Mix Adam's	Bubu Lubu Ricolino
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			N/R	100 g	80 g	90 ml	9 g	47 g	36 g
Energía	ENERC	kcal	86.54	330	148	36	41	1 360	N/R
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	1.1	N/R	N/R	N/R	N/R	55	0.5
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	3	80.32	36	9	8	80	24.3
Azúcares		g	1.5	9	9	9	8	N/R	19.7
Proteínas	PROCNT	g	1.57	N/R	1	N/R	0	N/R	0.7
Lípidos totales	FAT	g	5.3	N/R	N/R	0	0	N/R	2.7
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	0.7	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	2.6
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	N/R	256	2 553	30	79	2 164	11

Cuadro 15-11 Valores de dulces. (Continuación)

			Cacahuate japonés Nishikawa	Calaverita de azúcar sin marca	Chabanada	Chicle Bubbaloo	Chicle Trident Dement	Chocolate Cajetoso Nestlé	Chocolates Carlos V Nestlé
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			60 g	N/R	100 ml	N/R	N/R	58.1 g	N/R
Energía	ENERC	kcal	134	309	112	16	0	270	N/R
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	1	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	11.1	79.9	28	N/R	0	N/R	13.7
Azúcares		g	N/R	75	20	4	0	35	N/R
Proteínas	PROCNT	g	4.6	N/R	N/R	N/R	0	2	1.4
Lípidos totales	FAT	g	7.9	N/R	0	N/R	0	N/R	5.2
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	35	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	5	N/R
Sodio	NA	mg	90	8	1 880	N/R	0	N/R	26

365

Cuadro 15-11 Valores de dulces. (Continuación)

			Chocolate Crunch Nestlé	Chocolate Larín Nestlé	Chocolate m&m's Ricolino	Chocolinas Bagley	Chocoretas Ricolino	Coco Crema Nestlé	Combo Vero tamarindo chile Vero
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			N/R	N/R	32.5 g	N/R	70 g	38.6 g	43 g
Energía	ENERC	kcal	527	456	N/R	488	N/R	503	117
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	2.3	N/R	<1	4.3	N/R	2	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	60.3	70.9	N/R	72.6	N/R	68	28
Azúcares		g	N/R	N/R	16.4	N/R	N/R	39	13.2
Proteínas	PROCNT	g	6.4	4.4	2	9.9	N/R	4	1
Lípidos totales	FAT	g	28.9	8	N/R	8.2	8.2	24	N/R
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	9	N/R	4.3	12	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	2	N/R	4.5	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	30.7	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	N/R	N/R	31	N/R	N/R	80	438

Cuadro 15-11 Valores de dulces. (Continuación)

			Dulce de membrillo sin marca	Elotes Dulces Vero	Freskas Nestlé	Frutal Arcor	Frutigomas Enchiladas Ricolino	Gobstopper Wonka	Gomitas Cars Ricolino
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			N/R	16 g	100 g	15 g	45 g	50 g	46 g
Energía	ENERC	kcal	215	48	478	58	144	15	81.6
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	N/R	N/R	0.3	N/R	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	57	11.8	75.5	14	34.4	14	45
Azúcares		g	N/R	7.4	75.5	11	24.4	14	20
Proteínas	PROCNT	g	0.02	0	3.8	0	1.6	0	3
Lípidos totales	FAT	g	N/R	0	18	0	0	60	N/R
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	N/R	0	12	N/R	0	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	0	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	0	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	0	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	N/R	201	100	0	N/R	N/R	10

367

Cuadro 15-11 Valores de dulces. (Continuación)

			Kinder Delice Kinder	Kranky Ricolino	Lil Strawberry Alvbro	Lunetas Ricolino	Mancha-T Sonric's	Mazapán De La Rosa	Medy Baby Chup Alteno
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			42 g	30 g	N/R	20 g	55 g	100 g	N/R
Energía	ENERC	kcal	190	175	47	92	N/R	503	25
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.3	N/R	0.6	N/R	N/R	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	18	N/R	12	15.6	41	59	7
Azúcares		g	15	14.2	12	14.5	31	N/R	5
Proteínas	PROCNT	g	2	1.8	N/R	0.4	3	0.02	0
Lípidos totales	FAT	g	12	5.9	N/R	3.1	N/R	25	N/R
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	7	5.7	N/R	1.9	N/R	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	0.2	N/R	1.1	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	25	70	N/R	N/R	380	N/R	5

Cuadro 15-11 Valores de dulces. (Continuación)

			Medy Chescola Alteno	Medy Heladitas Alteno	Medy Mango Loco Alteno	Medy Naranjada Tropicaleta Alteno	Medy Piñita Loca Alteno	Medy Sandi Pop Alteno	Moritas de Ricolino
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	60 g
Energía	ENERC	kcal	30	25	25	25	30	25	187
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	7	7	6	6	7	6	42.2
Azúcares		g	5	5	4	4	5	4	41
Proteínas	PROCNT	g	N/R	0	0	0	0	0	N/R
Lípidos totales	FAT	g	N/R	N/R	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	0	N/R	N/R	N/R	0.6
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	0	N/R	N/R	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	5	5	45	40	20	40	2

Cuadro 15-11 Valores de dulces. (Continuación)

			Paleta Tix Tix Ricolino	Pastillas Trident Dement	Pellizco Tama Roca	Pelonazo Sonric's	Pica Fresa Dulces Vero	Pikaros Ricolino	Pikelotix
Elementos	Tagname	Unidades							
Tamaño de la porción			1 pza	30.6 g	20 g	100 g	6 g	16.5 g	11.75 g
Energía	ENERC	kcal	48	N/R	64	170	24	39	45
Fibras									
Fibra dietética	FIBTG	g	0	8	1	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	12	N/R	16	N/R	6	9.8	9
Azúcares		g	11	8	15	40	6	9.8	9
Proteínas	PROCNT	g	0	N/R	N/R	N/R	0	N/R	0
Lípidos totales	FAT	g	0	N/R	0	N/R	0	0	0
Ácidos grasos									
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	0	8	274	371	75	175	148

Cuadro 15-11 Valores de dulces. (Continuación)

			Pollito Asado Alvbro	Pulparindin De La Rosa	Ranita Croa	Rellerindos Dulces Vero	Rockaleta Bola Sonric's	Skwinkles Lucas
Elementos	Tagname	Unidades						
Tamaño de la porción			N/R	5.5 g	16 g	11 g	1 pza	69 g
Energía	ENERC	kcal	48	24	81	33	56	70
Fibras								
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	N/R	5	8	8.2	14	N/R
Azúcares		g	11	2	7	5	13	10
Proteínas	PROCNT	g	N/R	0	1	0	N/R	N/R
Lípidos totales	FAT	g	N/R	N/R	5	0	N/R	N/R
Ácidos grasos								
Saturados	FASAT	g	N/R	N/R	2.5	0	N/R	N/R
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Trans		g	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Sodio	NA	mg	88	40	14	112	420	150

Cuadro 15-11 Valores de dulces. (Continuación)

			Tamalitos de Tamarindo	Tiny Sandis Dulces Karla	Tix Tix Chupabarrita Sonric's	Tropiña Dulces Karla	Vero Mango Dulces Vero
Elementos	Tagname	Unidades					
Tamaño de la porción			N/R	11.75 g	12 g	17 g	16 g
Energía	ENERC	kcal	80	45	48	66	47
Fibras							
Fibra dietética	FIBTG	g	N/R	N/R	0	N/R	N/R
Fibra soluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Fibra insoluble		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Carbohidratos	CHOCDF	g	20	11	12	16	11.6
Azúcares		g	17	8	11	12	7.2
Proteínas	PROCNT	g	0	0	0	0	0
Lípidos totales	FAT	g	0	0	0	0	0
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	N/R	0	0	0	0
Monoinsaturados	FAMS	g	N/R	N/R	N/R	N/R	0
Poliinsaturados	FAPU	g	N/R	N/R	N/R	N/R	0
Trans		g	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R
Colesterol	CHOLE	mg	N/R	N/R	N/R	N/R	0
Sodio	NA	mg	170	117	0	171	244

Colaboradores

Juan Daniel Acero Casillas

Pablo David Ayala Estrada

Adriana Caballero Castro

María Fernanda Cárdenas Velázquez

Óscar Carrillo Bolaños

Omar Raúl Cornejo Cruz

Olinalli Cuenca Peralta

Julio César Díaz Aguilar

Daniel Omar Díaz Carrillo

Daniel Díaz Fermín

Erik Flores Ayala

Saúl Omar Galván Martínez

Karent García Arenas

Montserrat García Caballero

Iosé Ramón Gómez Zamora

Noé González Islas

Hazel González Vázquez

Jessica Patricia Guerrero Torres

Ana Karen Gutiérrez Garfias

Iván Guzmán Flores

Sandra Rosalba Hernández Pumar

Ximena Infante Guevara

Cristel Jiménez García

Rey Antonio Juanico Hernández

Ivania Kim Parente

Aldo Knight Mendoza

Adriana Lasso G.

Adriana León Enríquez

Stephany Carolina León Molina

Laura Patricia Liaño Castro

Lourdes Carmen María López Acosta

Jovany López Aguilar

Oliverio Xicoténcatl López Méndez

Marisol López Rencillas

Jésica Nalleli Luna Islas

Diego Armando Maldonado Sarmiento

Ismael Martínez Castelán

Fernando Josué Martínez Mendoza

Mauricio Martínez Ramírez

Érika Liliana Mejía Nicolás

Tanya Mariel Molina Tecuatl

Rubén Alejando Montesinos González

Israel Morales Miranda

Roberto Azahel Morán Soto

Carlos Alberto Moreno Sánchez

Joel Olguín Yudhó

Mariana de Jesús Oliva Padilla

Patricia Elizabeth Olivares Luna

Bertha Idalid Olivares Olivares

Mónica Berenice Ortiz Flores

Martha Stephania Ortiz Velasco

Jacqueline Parra Márquez

Diego Iván Pérez Hernández

Pedro Rodrigo Ramírez Valdez

Claudia It-Cheel Reyes Andonegui

Sony Sánchez García

Luis Fernando Trejo Saltijeral

Jessica Valdés Méndez

Miriam Alejandra Vargas González

Jacqueline Vázquez Valencia

Iván Ricardo Venegas Rosales

Alberto Villa Bárcenas

Análisis químicos de la miel del estado de Nayarit por regiones

Elizabeth Zamora Cienfuegos / Guadalupe Herrera Patrón / Leonor Sanginés García

Para los productores de miel del estado de Nayarit, incorporados en el sector apícola de la Fundación Produce-Nayarit, resulta necesario hacer una clasificación de las mieles, con el fin de determinar la calidad de las mismas. Este conocimiento puede aportar beneficios económicos al productor y mejorar su posición en el mercado.

El objetivo del trabajo fue realizar una caracterización química de la miel del estado de Nayarit.

Material y métodos

Se consideraron tres zonas (norte, sur y centro) con mayor producción floral y de miel. La muestra de miel se obtuvo de 20 apiarios, de la cosecha de invierno (noviembre a diciembre).

Los análisis químicos realizados fueron humedad (AOAC) y pH por potenciometría. Para la determinación de los azúcares se empleó la prueba enzimática UV para la sacarosa, glucosa y fructosa en alimentos (Boehringer-Mannheim, 1995), y se midió por espectrofotometría. La determinación de la acidez libre y total de la miel se realizó según Bogdanov (2002) y AOAC (2003), 'Brix por refractometría.

En general, las mieles con un porcentaje menor a 30% de glucosa tienden a cristalizar con mayor lentitud (Crane, 1975).

Se han propuesto cuantiosas fórmulas para predecir la tendencia a la granulación de la miel utilizando diferentes variables fisicoquímicas. El principal índice es el de Bosch y colaboradores (1932), quienes encontraron que las mieles cristalizaban con cocientes de relación fructosa/glucosa de 1 a 1.2 y que este proceso se manifiesta en muy

pocas ocasiones con relaciones superiores a 1.3. Las mieles con una relación fructosa/glucosa mayor a 2 no granulan (Crane, 1975).

La relación (glucosa-agua)/fructosa fue establecida por Jackson y Silsbee (1924) e investigada por Chandler (1977). Se considera un buen parámetro para investigar la cristalización, porque tiene en cuenta la acción inhibidora de la fructosa (Sancho y colaboradores, 1991).

La validez de predicción del índice de Codounis (1962) es similar a la de la relación glucosa/agua. Se calcula así:

Índice Codounis = 100/glucosa – (agua/glucosa)⁻¹

Los resultados se analizaron con apoyo del paquete estadístico SAS, con un diseño de análisis de varianza y diferente número de repeticiones (GLM). La diferencia entre medias se hizo con la prueba de Duncan con P >0.05.

Resultados

El promedio general de las mieles se presenta en el cuadro 16-1 y los resultados por regiones en el cuadro 16-2.

La calidad química de la miel de las diferentes regiones del estado de Nayarit cumple con la normatividad vigente y está dentro de los rangos mencionados en la literatura para muestras de miel de abeja.

Cuadro 16-1 Composición química de la miel del estado de Nayarit.

Compuesto				
Humedad (%)	12.60 ± 1.13			
Cenizas (%)	0.18 ± 0.13			
Acidez libre (meq/kg)	20.67 ± 3.72			
Acidez lactónica (meq/kg)	6.95 ± 1.58			
Acidez total (meq/kg)	27.89 ± 4.20			
Azúcares reductores				
(g de azúcar invertido/100 g)	64.38 ± 4.76			
Brix	84.81 ± 0.86			
рН	3.84 ± 0.26			
C glucosa (g/L)	7.09 ± 0.99			
C fructosa (g/L)	9.38 ± 1.26			
Índice de Codounis	8.67 ± 0.86			
Relación fructosa/glucosa	1.23 ± 0.15			
Relación (glucosa-agua)/fructosa	0.42 ± 0.07			
N	20			

Cuadro 16-2 Composición química de la miel del estado de Nayarit por regiones.

Compuesto	Zona norte	Zona centro	Zona sur
Humedad (%)	12.95	13.56	12.85
	± 0.45	± 1.5	± 1.13
Cenizas (%)	0.33	0.11	0.13
	± 0.27	± 0.08	± 0.10
Acidez libre (meq/kg)	16.55	19.94	16.02
	± 2.36	± 2.40	± 1.99
Acidez lactónica (meq/kg)	7.51	7.37	7.10
	± 1.74	± 0.80	± 1.55
Acidez total (meq/kg)	24.19	27.38	23.09
	± 4.01	± 3.11	± 3.20
Azúcares reductores			
(g de azúcar invertido/100 g)	65.03	65.02	65.90
	± 2.32	± 0.96	± 1.19
Brix	84.70	84.66	85.15
	± 0.79	± 1.04	± 0.64
рН	3.83	3.57	3.80
	± 0.23	± 0.27	± 0.27
C glucosa (g/L)	10.81	9.67	10.16
	± 1.98	± 0.51	± 0.96
C fructosa (g/L)	12.59	12.09	12.64
	± 1.47	± 1.41	± 1.35
Índice de Codounis	8.23	8.98	8.64
	± 1.28	± 0.54	± 0.80
Relación fructosa/glucosa	1.18	1.25	1.25
	± 0.17	± 0.13	± 0.14
Relación (glucosa-agua)/fructosa	0.45	0.37	0.44
	± 0.08	± 0.07	± 0.07
N	5	8	7

Cuadro 17-1 Nombres en español, científico y en inglés de aceites y grasas.

ID	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés	
AYG-1	Aceite de ajonjolí	Sesamun sp.	Sesame oil	
AYG-2	Aceite de algodón	Gossypium sp.	Cottonseed oil	
AYG-3	Aceite de cacahuate	Arachis hypogaea	Peanut oil	
AYG-4	Aceite de cártamo	Carthamus tinctorius	Safflower oil	
AYG-5	Aceite de coco	Coccus nucifera	Coconut oil	
AYG-6	Aceite de girasol	Helianthus annus	Sunflower oil	
AYG-7	Aceite de maíz	Zea mays	Corn oil	
AYG-8	Aceite de oliva	Olea europaea	Olive oil	
AYG-9	Aceite de soya	Glycine max	Soybean oil	
AYG-10	Crema 20% de grasa (dulce)	Sesamun sp.	Milk cream, 20% butterfat	
AYG-11	Crema 40% de grasa (agria)	Gossypium sp.	Sour cream, 40% butterfat	
AYG-12	Manteca de cerdo	Arachis hypogaea	Lard	
AYG-13	Mantequilla con sal		Butter (salted)	
AYG-14	Mantequilla sin sal		Butter (unsalted)	
AYG-15	Margarina con sal		Margarine (salted)	
AYG-16	Grasas animales promedio		Animal fats (average)	
AYG-17	Aceites vegetales para cocinar (promedio)		Vegetable oil for cooking (average)	

Cuadro 17-2 Valores para aceites y grasas.

			AY	G-1	AY	G-2	AY	G-3	AY	G-4	AY	G-5	AY	G-6
Componente alimentario			Aceite d	e ajonjolí	Aceite de	e algodón	Aceite de	cacahuate	Aceite de	e cártamo	Aceite	de coco	Aceite c	le girasol
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales														
Energía	ENERC	kcal		900		900		900		900		900		900
		kJ		3 768		3 768		3 768		3 768		3 768		3 768
Humedad	WATER	%	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Proteínas	PROCNT	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Lípidos totales	FAT	g	1	100.00	1	100.00	1	100.00	1	100.00	2	100.00	1	100.00
				100.00		100.00		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos														
Saturados	FASAT	g	R	14.00	1	26.00	1	18.00	1	14.00	2	86.00	1	10.00
Monoinsaturados	FAMS	g	R	40.00	1	18.00	1	46.00	1	40.00	2	6.00	1	20.00
Poliinsaturados	FAPU	g	R	42.00	1	52.00	1	32.00	1	42.00	2	2.00	1	66.00
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Minerales														
Calcio	CA	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Fósforo	P	mg	2	0.00	2	0.00	2	0.00	2	0.00	2	0.09	2	0.00
Hierro	FE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Magnesio	MG	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Selenio	SE	μg	14	0.00	14	0.00	14	0.00	14	0.00	14	0.00	14	0.00
Sodio	NA	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Potasio	K	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Cinc	ZN	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Vitaminas														
RAE (vit A)	VITA	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Niacina	NIA	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Piridoxina	VITB6BA	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Ácido fólico	FOL	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	2	0.00	1	0.00
Vitamina E		mg	14	1.36	14	33.14	14	15.14	14	33.14	15	0.68	1	30.15
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

377

Cuadro 17-2 Valores para aceites y grasas. (Continuación)

			AY	'G-7	AY	'G-8	Α\	′G-9	AYO	G-10	AY	G-11	AY	G-12
Componente alimentario			Aceite	de maíz	Aceite	de oliva	Aceite	de soya		0% grasa Ilce)	Crema 4 (ag	0% grasa gria)	Manteca	de cerdo
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales														
Energía	ENERC	kcal		900		900		900		202.28		353.76		900
		kJ		3 768		3 768		3 768		847		1 481		3 768
Humedad	WATER	%	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	73.83	1	57.71	1	0.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	6	3.80	6	3.07	11	0.00
Proteínas	PROCNT	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	2.85	1	2.30	11	0.00
Lípidos totales	FAT	g	1	100.00	1	100.00	1	100.00	1	19.52	1	36.92	11	100.00
				100.00		100.00		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos														
Saturados	FASAT	g	1	12.00	1	14.00	R	14.00	1	12.02	1	23.07	R	42.50
Monoinsaturados	FAMS	g	1	24.00	1	74.00	R	22.00	1	4.86	1	9.23	R	50.00
Poliinsaturados	FAPU	g	1	58.00	1	8.00	R	52.00	1	0.44	1	0.76	11	125.00
Colesterol	CHOLE	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	66.00	1	136.92	1	100.00
Minerales														
Calcio	CA	mg	1	0.00	1	1.00	1	0.00	1	96.00	1	65.00	1	0.00
Fósforo	Р	mg	2	0.00	2	1.22	2	0.25	14	60.00	2	66.00	2	0.00
Hierro	FE	mg	1	0.00	1	0.40	1	0.00	1	0.10	1	0.10	11	0.00
Magnesio	MG	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	9.00	1	7.00	1	0.00
Selenio	SE	μg	14	0.00	14	0.00	14	0.00	14	0.06	14	0.06	14	0.00
Sodio	NA	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	40.00	1	37.69	1	0.00
Potasio	K	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	122.00	1	75.00	1	0.00
Cinc	ZN	mg	1	0.00	1	0.06	1	0.00	1	0.27	1	0.23	11	0.11
Vitaminas														
RAE (vit A)	VITA	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	200.00	1	421.00	11	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	1.00	1	0.00	11	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.03	1	0.02	1	0.00
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.15	1	0.11	1	0.00
Niacina	NIA	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.10	1	0.10	1	0.00
Piridoxina	VITB6BA	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.03	1	0.03	1	0.00
Ácido fólico	FOL	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	2.00	1	4.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	R	0.22	R	0.18	R	0.00
Vitamina E		mg	14	13.86	14	13.86	15	11.78	15	0.33	15	1.06	14	0.62
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comes	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Cuadro 17-2 Valores para aceites y grasas. (Continuación)

			AYG-13		AYO	AYG-14 AYG		-15 AYG-16		G-16	AYG-17	
Componente alimentario			Mantequi	illa con sal	Mantequ	iilla sin sal	Margarir	na con sal		animales nedio		getales para promedio)
Nutriente	Tagname	Unidad	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g	F	En 100 g
Elementos principales												
Energía	ENERC	kcal		747.61		748.51		739.22		900		900
		kJ		3 130		3 134		3 095		3 768		3 768
Humedad	WATER	%	1	16.01	1	15.91	1	16.02	1	0.00	1	0.00
Fibra dietética	FIBTG	g	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Carbohidratos	CHOCDF	g	R	0.00	R	0.00	R	1.66	1	0.00	1	0.00
Proteínas	PROCNT	g	1	1.66	1	1.66	1	1.66	1	0.00	1	0.00
Lípidos totales	FAT	g	1	82.33	1	82.43	1	80.66	1	100.00	1	100.00
				100.00		100.00		100.00		100.00		100.00
Ácidos grasos												
Saturados	FASAT	g	1	55.00	1	55.00	1	16.66	R	36.66	R	8.00
Monoinsaturados	FAMS	g	1	21.66	1	21.66	1	38.33	1	35.00	R	58.00
Poliinsaturados	FAPU	g	1	1.66	1	1.66	1	26.66	1	10.00	R	30.00
Colesterol	CHOLE	mg	1	236.66	1	236.66	1	0.00	1	80.00	1	0.00
Minerales												
Calcio	CA	mg	1	24.00	1	24.00	1	30.00	1	0.00	1	0.00
Fósforo	Р	mg	2	23.00	2	23.00	2	22.90	2	0.00	2	0.00
Hierro	FE	mg	1	0.10	1	0.10	1	0.10	1	0.00	1	0.00
Magnesio	MG	mg	1	2.00	1	2.00	1	3.00	1	0.00	1	0.00
Selenio	SE	μд	14	0.70	14	0.70	14	0.00	14	0.70	14	0.00
Sodio	NA	mg	1	893.33	1	10.00	1	1020.00	1	0.00	1	0.00
Potasio	K	mg	1	26.00	1	10.00	1	42.00	1	0.00	1	0.00
Cinc	ZN	mg	1	0.05	1	0.05	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Vitaminas												
RAE (vit A)	VITA	μд	1	754.00	1	754.00	1	496.50	1	0.00	1	0.00
Ácido ascórbico	ASCL	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Tiamina	THIA	mg	1	0.01	1	0.01	1	0.01	1	0.00	1	0.00
Riboflavina	RIBF	mg	1	0.03	1	0.03	1	0.04	1	0.00	1	0.00
Niacina	NIA	mg	1	0.10	1	0.10	1	0.00	1	0.00	1	0.00
Piridoxina	VITB6BA	mg	1	0.00	1	0.00	1	0.01	1	0.00	1	0.00
Ácido fólico	FOL	μд	1	3.00	1	3.00	1	1.00	1	0.00	1	0.00
Cobalamina	VITB12	μд	1	0.00	2	0.00	6	0.00	1	0.00	1	0.00
Vitamina E		mg	14	2.33	14	2.33	14	9.07	14	0.62		12.57
Alimento crudo en peso ne	eto		P. comesti	ible 100%	P. comest	ible 100%	P. comesti	ble 100%	P. comest	ible 100%	P. comest	ible 100%

Composición química de especias

María de la Concepción Calvo Carrillo

Cuadro 18-1 Nombres en español, científico y en inglés de las especias.

	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
ESP-1	Achiote	Bixa orellana L.	Annatto, achiote, bija, bijol, rouc
ESP-2	Ajo	Alliun sativum L.	Garlic
ESP-3	Albahaca	Ocimum basilicum L.	Sweet basil
ESP-4	Anís	Pinpinella anisum L.	Anise
ESP-5	Apio (semilla)	Apium graveolens L. var	Celery
		Dulce (Lill) Pers	
ESP-6	Azafrán	Cucurma longa	Turmeric
ESP-7	Canela	Cinnamomun zeylanicum	Cinnamon
		Blume	
ESP-8	Cebolla	Allium cepa L.	Onion
ESP-9	Clavo	Syzygium aromaticum (L.)	Clove
		Merril y L.M. Perry	
ESP-10	Comino	Cominum cyminum	Cumin
ESP-11	Eneldo (semillas)	Anethum graveolens L.	Dill
ESP-12	Jengibre	Zingiber officinale	Ginger
ESP-13	Laurel	Laurus nobilis	Basil, bay, laurel
ESP-14	Mejorana	Origanum majorana L.	Sweet marjoram

Cuadro 18-1 Nombres en español, científico y en inglés de las especias. (Continuación)

	Nombre común	Nombre científico	Nombre en inglés
ESP-15	Mostaza, semilla	Brassica juncea (L.)	Mustard
		Cszerniak	
ESP-16	Nuez moscada (masis)	Myristica fragans Houtt	Nutmeg, mace
ESP-17	Orégano	Origanum vulgare	Oregano
ESP-18	Paprika (pimentón)	Caspicum annum L.	Paprika
ESP-19	Pimienta blanca	Pipper nigrum	White pepper
ESP-20	Pimienta negra	Pipper nigrum	Black pepper
ESP-21	Perejil (hojas)	Petroselinum crispum (Mill)	Parsley
		Nyman ex A.W. Hill	
ESP-22	Perejil (semillas)	Petroselinum crispum (Mill)	Parsley
		Nyman ex A.W. Hill	
ESP-23	Romero	Rosmarinus offininalis	Rosemary
ESP-24	Tomillo	Thymus vulgaris L.	Thyme

381

Cuadro 18-2 Valores para especias.

Componente			ESP-1	ESP-2	ESP-3	ESP-4	ESP-5
alimentario			Achiote	Ajo	Albahaca	Anís	Apio (semilla)
Nutriente	Tagname	Unidad	En 100 g
Elementos principales							
Energía	ENERC	kcal	108.2	356.96	330.14	330.14	393.86
		kJ	452.71	1 493.52	1 381.31	1 381.31	1 647.91
Humedad	WATER	%	70.5	6.45	9.54	9.54	6.04
Fibra dietética	FIBTG	g	1	1.87	14.6	14.6	11.85
Carbohidratos	CHOCDF	g	22.2	70.73	40.41	40.41	36.26
Proteínas	PROCNT	g	4.4	16.8	17.6	17.6	16.08
Lípidos totales	FAT	g	0.2	0.76	10.9	10.9	20.5
Cenizas			1.7	3.39	6.95	6.95	9.27
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0	0.14	0	1	2.19
Monoinsaturados	FAMS	g	-	0	1	9.78	15.93
Poliinsaturados	FAPU	g	-	0.39	3	3.15	3.72
Colesterol	CHOLE	mg	-	0	0	0	0
Minerales							
Calcio	CA	mg	60	80	646	646	177
Fósforo	Р	mg	96	417	440	440	547
Hierro	FE	mg	1.4	2.75	36.96	36.96	44.9
Magnesio	MG	mg	-	58	170	170	440
Selenio	SE	μg		3	1	0.5	0.3
Sodio	NA	mg	-	26	16	16	160
Potasio	К	mg	-	1 101	1 441	1 441	1 400
Cinc	ZN	mg	-	2.63	5.3	5.3	6.93
Vitaminas							
Tocoferol		μg	-	0	35	50	5
RAE (vitamina A)	VITE VITA	mg	64	0	50	50	17.14
Ácido ascórbico	ASCL	mg	0.11	0.47	0	0.5	1
Tiamina	THIA	mg	0.2	0.15	0	0.5	2
Riboflavina	RIBF	mg	-	0.69	5	3	1.6
Niacina	NIA	mg	-	2	1.5	0.5	0.4
Piridoxina	VITB6A	μg	-	5	5	0.5	20
Ácido fólico	FOL	μg	-	0	0	0	0

Cuadro 18-2 Valores para especias. (Continuación)

Componente			ESP-6	ESP-7	ESP-8	ESP-9	ESP-10
alimentario			Azafrán	Canela	Cebolla	Clavo	Comino
Nutriente	Tagname	Unidad	En 100 g
Elementos principales							
Energía	ENERC	kcal	353.04	266.22	374.8	396.06	345.28
		kJ	1 477.12	1 113.86	1 568.16	1 657.12	1 444.65
Humedad	WATER	%	11.36	9.52	5.01	6.86	8.06
Fibra dietética	FIBTG	g	6.71	24.35	5.69	9.62	10.5
Carbohidratos	CHOCDF	g	58.2	55.51	69.99	54.56	46.01
Proteínas	PROCNT	g	7.83	3.89	10.12	5.98	17.81
Lípidos totales	FAT	g	9.88	3.18	6.04	17.1	10
Cenizas			6.02	3.55	3.15	5.88	7.62
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	3.5	0.65	0.19	5.5	1
Monoinsaturados	FAMS	g	2	0.48	0.14	1.5	1.2
Poliinsaturados	FAPU	g	2.5	0.53	0.41	7.5	1
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Minerales							
Calcio	CA	mg	182	123	363	646	931
Fósforo	Р	mg	268	61	340	105	499
Hierro	FE	mg	41.42	38.07	2.56	8.68	66.35
Magnesio	MG	mg	193	56	122	264	366
Selenio	SE	μд	2.5	0.5	12.5	0.5	0
Sodio	NA	mg	38	26	54	243	168
Potasio	К	mg	2 525	500	943	1 102	1 788
Cinc	ZN	mg	4.35	1.97	2.32	1.09	4.8
Vitaminas							
Tocoferol		μд	0	26	0	53	127
RAE (vitamina A)	VITE VITA	mg	25.85	28.46	14.69	80.81	7.71
Ácido ascórbico	ASCL	mg	0.15	0.08	0.42	0.02	0.63
Tiamina	THIA	mg	0.23	0.14	0.06	0.27	0.33
Riboflavina	RIBF	mg	5.5	1.3	0.65	1.46	4.58
Niacina	NIA	mg	2	0.1	3	0.5	0.1
Piridoxina	VITB6A	μg	5	1	3	25	5
Ácido fólico	FOL	μд	0	0	0	0	0

383

Cuadro 18-2 Valores para especias. (Continuación)

Componente			ESP-11	ESP-12	ESP-13	ESP-14	ESP-15
alimentario			Eneldo (semillas)	Jengibre	Laurel	Mejorana	Mostaza, semilla
Nutriente	Tagname	Unidad	En 100 g	En 100 g	En 100 g	En 100 g	En 100 g
Elementos principales							
Energía	ENERC	kcal	310.36	349.51	300.28	430.82	442.12
		kJ	1 298.55	1 462.35	1 256.37	1 802.55	1 849.83
Humedad	WATER	%	7.7	9.38	5.44	8.17	6.86
Fibra dietética	FIBTG	g	21.09	5.91	26.32	4.77	6.55
Carbohidratos	CHOCDF	g	45.25	64.87	48.65	60.36	34.94
Proteínas	PROCNT	g	8.94	9.12	7.61	6.17	24.38
Lípidos totales	FAT	g	10.4	5.95	8.36	18.3	22.76
Cenizas			6.62	4.77	3.62	2.23	4.51
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	0.73	1.94	2.28	9.51	1.46
Monoinsaturados	FAMS	g	9.41	1	1.64	11.17	19.83
Poliinsaturados	FAPU	g	1.01	1.31	2.29	4.39	5.39
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Minerales							
Calcio	CA	mg	152	116	834	252	521
Fósforo	Р	mg	277	260	113	110	841
Hierro	FE	mg	16.32	11.52	43	13.9	9.98
Magnesio	MG	mg	256	184	120	163	298
Selenio	SE	μg	0.5	50	1	25	133
Sodio	NA	mg	20	32	23	80	5
Potasio	К	mg	1 186	1.34	529	463	682
Cinc	ZN	mg	5.2	4.72	3.7	2.3	5.7
Vitaminas							
Tocoferol		μд	5	15	618	80	6
RAE (vitamina A)	VITE VITA	mg	0	-	46.53	50	-
Ácido ascórbico	ASCL	mg	0.42	0.05	0.01	0.31	0.54
Tiamina	THIA	mg	0.28	0.19	0.42	0.45	0.38
Riboflavina	RIBF	mg	2.81	5.16	2.01	1.35	7.89
Niacina	NIA	mg	2	0.5	0.3	0	0.33
Piridoxina	VITB6A	μg	2	25	4	10	1
Ácido fólico	FOL	μд	0	0	0	0	0

Cuadro 18-2 Valores para especias. (Continuación)

Componente			ESP-16	ESP-17	ESP-18	ESP-19	ESP-20
alimentario			Nuez moscada (masis)	Orégano	Paprika (pimentón)	Pimienta blanca	Pimienta negra
Nutriente	Tagname	Unidad	En 100 g	En 100 g	En 100 g	En 100 g	En 100 g
Elementos principales							
Energía	ENERC	kcal	511.04	350.21	318.96	335.12	304.42
		kJ	2 138.19	1 465.28	1 334.53	1 402.14	1 273.69
Humedad	WATER	%	6.23	7.16	9.54	11.42	10.51
Fibra dietética	FIBTG	g	4.02	10.95	15.7	4.34	13.13
Carbohidratos	CHOCDF	g	49.29	53.49	48.38	68.61	58.87
Proteínas	PROCNT	g	5.84	11	9.76	10.4	9.9
Lípidos totales	FAT	g	32.28	10.25	9.6	2.12	3.26
Cenizas			2.34	7.15	7.02	3.11	4.33
Ácidos grasos							
Saturados	FASAT	g	25.94	2.66	2.1	0.5	1.33
Monoinsaturados	FAMS	g	3.22	0.67	1.23	1.1	1.37
Poliinsaturados	FAPU	g	0.35	5.23	8.32	0.64	1.54
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0	0
Minerales							
Calcio	CA	mg	184	158	177	265	437
Fósforo	Р	mg	213	200	345	176	173
Hierro	FE	mg	3.04	44	23.59	14.31	28.86
Magnesio	MG	mg	183	270	185	90	194
Selenio	SE	μд		12.5	25	20	0.5
Sodio	NA	mg	16	15	34	5	44
Potasio	К	mg	350	1 669	2 344	73	1 259
Cinc	ZN	mg	2.15	4.43	4.06	1.13	1.42
Vitaminas							
Tocoferol		μg	10	690	6 060	14	19
RAE (vitamina A)	VITE VITA	mg	0	50	71.12	0	0
Ácido ascórbico	ASCL	mg	0.35	0.34	0.65	0.02	0.11
Tiamina	THIA	mg	0.06	0	1.74	0.13	0.24
Riboflavina	RIBF	mg	1.3	6.22	15.32	0.21	1.14
Niacina	NIA	mg	0	1	2.66	0	0
Piridoxina	VITB6A	μд	1	2	66	0	0
Ácido fólico	FOL	μg	0	0	0	0	0

385

Cuadro 18-2 Valores para especias. (Continuación)

Componente			ESP-21	ESP-22	ESP-23	ESP-24
alimentario			Perejil (hojas)	Perejil (semillas)	Romero	Tomillo
Nutriente	Tagname	Unidad	En 100 g	En 100 g	En 100 g	En 100 g
Elementos principales						
Energía	ENERC	kcal	73.35	294.91	313.64	292.42
		kJ	306.90	1 233.90	1 312.27	1 223.49
Humedad	WATER	%	79.9	9.02	9.31	7.79
Fibra dietética	FIBTG	g	1.8	10.32	17.65	16.19
Carbohidratos	CHOCDF	g	10.93	47.42	52.11	48.12
Proteínas	PROCNT	g	2.12	16.34	4.88	9.1
Lípidos totales	FAT	g	2.35	4.43	9.52	7.06
Cenizas			2.9	12.47	6.53	11.74
Ácidos grasos						
Saturados	FASAT	g	0.25	0.07	9	2.73
Monoinsaturados	FAMS	g	0.25	3.23	4	0.47
Poliinsaturados	FAPU	g	0	0.46	3	1.19
Colesterol	CHOLE	mg	0	0	0	0
Minerales						
Calcio	CA	mg	152	400	1 280	1 890
Fósforo	Р	mg	55	351	70	201
Hierro	FE	mg	4.12	97.86	29.25	123.6
Magnesio	MG	mg	50	249	220	220
Selenio	SE	μд	10	0.5	25	2.5
Sodio	NA	mg	25.5	452	50	55
Potasio	K	mg	525	3 805	955	814
Cinc	ZN	mg	1	4.75	3.23	6.18
Vitaminas						
Tocoferol		μд	400	2 334	313	380
RAE (vitamina A)	VITE VITA	mg	222.02	122.04	61.22	40
Ácido ascórbico	ASCL	mg	0.16	0.17	0.51	0.51
Tiamina	THIA	mg	0.37	1.23	0.12	0.4
Riboflavina	RIBF	mg	1.95	7.93	1	4.94
Niacina	NIA	mg	0	0	2	1
Piridoxina	VITB6A	μд	150	10	40	4
Ácido fólico	FOL	μд	0	0	0	0

Referencia bibliográfica

Sienkiewicz F, Whitney E. *Nutrition. Concepts and controversies*. Wadsworth, 11a ed. EUA: Cengage Learning, 2004:66-69.

Tablas complementarias

Claudia P. Sánchez-Castillo y cols.

Cuadro 19-1 Contenido de minerales* en cereales mexicanos y sus productos, leguminosas y tentempiés.

Nombre en español	Nombre en inglés	DM (%)	Na (mg)	K (mg)	Ca (mg)	Mg (mg)	P (mg)	Fe (mg)	Zn (mg)
Tortillas de tortillerías rurales	Maize tortillas from rural tortilla shop								
Tortilla blanca de Malinalco, rural	Maize tortillas, rural	51.70	10.00	190.00	180.00	65.00	150.00	1.00	1.40
Tortillas de trigo procesadas	Processed wheat tortillas								
Tortilla de harina de trigo "Tía Rosa"	Wheat flour tortillas, "Tia Rosa"	62.70	620.00	73.00	11.00	17.00	53.00	1.70	0.80
Cereales naturales	Natural cereals								
Salvado de trigo	Natural bran wheat	99.70	52.00	1 400.00	140.00	480.00	590.00	15.00	4.10
Germen de trigo	Natural wheat germ	94.10	26.00	940.00	51.00	210.00	370.00	3.90	17.00
Cereales naturales (promedio)	Natual cereals (average)	-	50.00	1 200.00	90.00	300.00	500.00	9.00	10.00
Cereales procesados de maíz	Maized based processed cereals								
Hojuelas tostadas de maíz "Maizoro"	Corn flakes, toasted, "Maizoro"	93.40	1 100.00	100.00	2.00	8.00	49.00	2.30	0.10
Hojuelas de maíz escarchadas con azúcar "Maizoro"	Corn flakes with sugar, "Maizoro"	94.20	780.00	79.00	2.00	6.00	39.00	3.10	0.20
Choco "Maizoro", hojuelas tostadas de maíz sabor chocolate	Corn flakes, toasted, chocolate flavour, "Maizoro"	94.90	740.00	130.00	5.00	19.00	55.00	3.00	0.30
Cereales procesados de maíz (promedio)	Maized based breakfast cereals (average)	-	900.00	100.00	3.00	10.00	50.00	3.00	0.20
Cereales procesados de trigo	Wheat based processed cereals								
All Bran "Kelloggs"	All Bran "Kelloggs"	94.30	1 100.00	1 000.00	94.00	290.00	560.00	9.00	4.30
Bran Flakes, hojuelas de trigo "Kelloggs"	Bran Flakes, "Kelloggs"	93.80	850.00	440.00	48.00	120.00	280.00	4.40	1.10
Fibra Uno, cereal de salvado de trigo tostado, "Maizoro"	Toasted bran wheat, "Maizoro"	94.10	690.00	1 140.00	100.00	290.00	550.00	14.00	6.70
Cereales procesados de trigo (promedio)	Wheat based breakfast cereals (average)	-	900.00	900.00	100.00	200.00	500.00	10.00	4.00

Cuadro 19-1 Contenido de minerales* en cereales mexicanos y sus productos, leguminosas y tentempiés. (Continuación)

Nombre en español	Nombre en inglés	DM (%)	Na (mg)	K (mg)	Ca (mg)	Mg (mg)	P (mg)	Fe (mg)	Zn (mg)
Cereales procesados mixtos	Mixed processed cereals								
Crunchy nut, hojuelas de trigo o maíz con cacahuates y miel "Kelloggs"	Crunchy nut, corn or wheat flakes with peanuts and honey, "Kelloggs"	93.90	630.00	130.00	3.00	19.00	52.00	2.50	0.30
Raisin bran, hojuelas de trigo con pasas, "Kelloggs"	Raisin bran, corn flakes with raisins, "Kelloggs"	89.20	480.00	750.00	50.00	91.00	210.00	3.30	1.60
Pan procesado (urbano)	Processed bread (urban)								
Pan de caja blanco "Bimbo"	White sliced bread "Bimbo"	64.30	680.00	110.00	54.00	22.00	120.00	1.90	1.30
Pan multigrano "Bimbo"	Multigrain bread, "Bimbo"	64.80	600.00	190.00	47.00	54.00	170.00	4.10	3.00
Pan molido "Bimbo"	Ground white bread, "Bimbo"	57.00	440.00	80.00	39.00	16.00	95.00	1.20	0.70
Pan procesado urbano (promedio)	Processed bread, urban (average)	-	600.00	100.00	50.00	30.00	100.00	2.00	2.00
Pastelito procesado	Processed cake								
Gansito, pastelito de chocolate, "Marinela"	Gansito chocolate cake, "Marinela"	79.80	310.00	190.00	75.00	40.00	76.00	2.40	1.00
Pan de panadería (urbano)	Bread shop bread (urban)								
Bolillo de ajonjolí de panadería "Superama"	Wheat bread roll with sesame seeds	68.00	350.00	120.00	31.00	28.00	94.00	2.20	2.00
Pan de pueblo, de mercado (rural), salado	Locally made bread, marked sold (rural), salted								
Bolillo	Wheat bread roll	66.00	570.00	110.00	10.00	530.00	86.00	1.20	1.50
Pan de sal casero	Wheat bread roll	63.60	480.00	97.00	5.00	19.00	77.00	1.50	1.30
Retorciditos de sal	Wheat salted bread	67.40	440.00	110.00	13.00	19.00	76.00	1.30	1.90
Cuernitos de sal	Salted little horns	67.30	440.00	110.00	8.00	20.00	72.00	1.10	1.40
Pambazos	Wheat bread	67.30	430.00	110.00	12.00	20.00	74.00	1.10	1.60
Empanadas	Wheat bread	75.20	380.00	92.00	11.00	18.00	71.00	1.20	1.60
Tesacamiles	Wheat bread	85.20	380.00	79.00	6.00	14.00	61.00	1.40	1.10
Huesos de manteca	Wheat bread	82.90	340.00	85.00	8.00	14.00	54.00	1.20	1.00
Laureles	Wheat bread	52.60	230.00	40.00	14.00	10.00	41.00	0.80	0.80
Pan salado de pueblo (promedio)	Bread, salted, local made, rural (average)	-	400.00	90.00	10.00	70.00	70.00	1.20	1.40
Pan de pueblo de mercado (rural), dulce	Locally made bread, marked sold (rural), sweet bread								
Polvorones	Wheat bread	95.00	350.00	58.00	390.00	18.00	56.00	1.20	0.80
Tostadas de dulce	Wheat bread	95.30	200.00	72.00	260.00	17.00	66.00	2.10	1.20
Pintos	Whear bread	64.40	160.00	84.00	17.00	18.00	72.00	1.20	1.10
Buñuelos	Wheat bread	59.20	62.00	42.00	14.00	13.00	41.00	1.00	0.60
Borrachos	Wheat bread	75.00	22.00	100.00	10.00	20.00	64.00	1.20	1.40
Gusanos de dulce y manteca	Wheat bread	71.60	24.00	110.00	23.00	20.00	64.00	1.20	1.50
Roscas de dulce y manteca	Wheat bread	72.20	22.00	100.00	23.00	20.00	62.00	1.10	1.50
Novias	Wheat bread	74.50	16.00	110.00	13.00	15.00	65.00	1.20	1.30

389

Cuadro 19-1 Contenido de minerales* en cereales mexicanos y sus productos, leguminosas y tentempiés. (Continuación)

Nombre en español	Nombre en inglés	DM (%)	Na (mg)	K (mg)	Ca (mg)	Mg (mg)	P (mg)	Fe (mg)	Zn (mg)
Semitas de anís	Wheat bread	73.10	13.00	160.00	25.00	24.00	66.00	1.80	2.20
Pan dulce de pueblo (promedio)	Sweet bread, local made, rural (average)	-	100.00	90.00	90.00	20.00	60.00	1.00	1.00
Pan procesado, de tienda rural	Processed bread from local rural shop								
Bisquets	Scones	95.00	420.00	82.00	220.00	19.00	78.00	1.30	1.40
Panqués	Wheat bread scones	72.50	270.00	75.00	210.00	17.00	59.00	1.20	1.30
Pan procesado de pueblo (promedio)	Bread, processed, local rural shop (average)	-	300.00	80.00	200.00	20.00	70.00	1.00	1.00
Galletas procesadas	Processed biscuits								
Galletas Marías de harina de trigo, "Gamesa"	Wheat flour Biscuits, "Gamesa"	94.20	660.00	110.00	24.00	26.00	82.00	1.70	1.10
Galletas de harina de trigo saladas "Ritz"	Salted wheat flour Biscuits, "Ritz"	94.00	500.00	46.00	8.00	8.00	35.00	0.80	0.40
Galletas procesadas (promedio)	Processed biscuits (average)	-	600.00	100.00	20.00	20.00	60.00	1.00	0.80
Tentempiés de maíz, procesados	Processed maize snacks								
Tostaditas (frituras de masa de maíz), "Chicanas"	Maize processed fried. Product "Chicanas"	92.90	1 300.00	180.00	150.00	71.00	150.00	2.40	1.60
Crujitos, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	95.10	870.00	250.00	94.00	69.00	180.00	2.40	1.70
Chetos torcidos, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	95.30	840.00	150.00	36.00	13.00	70.00	2.80	0.70
Pizzerolas, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	94.60	820.00	250.00	190.00	72.00	170.00	2.10	1.90
Churrumais con limón, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	95.00	660.00	240.00	140.00	75.00	170.00	4.70	2.10
Palomitas, "Sabritas"	Popcorn "Sabritas"	94.80	570.00	110.00	0.00	38.00	110.00	1.90	1.10
Tentempiés procesados (promedio)	Processed maize snacks (average)	-	800.00	200.00	100.00	60.00	140.00	3.00	1.50
Tentempiés de trigo, procesados	Processed wheat snacks								
Sabritones, "Sabritas"	Wheat processed fried. Product "Sabritas"	94.80	2 100.00	160.00	120.00	25.00	210.00	14.00	1.70
Tentempiés de papa, procesados	Processed potato snacks								
Papitas verdes, "El supremo"	Crisps, "El Supremo"	97.00	760.00	660.00	45.00	490.00	600.00	6.80	-
Ruffles, "Sabritas"	Ruffles crisps "Sabritas"	95.10	670.00	1 100.00	31.00	61.00	110.00	1.00	-
Papas fritas, "Sabritas"	Crisps "Sabritas"	95.00	500.00	1 300.00	19.00	60.00	100.00	1.10	-
Chicharrón procesado	Processed pork crackling								
Chicharrón de cerdo, "Sabritas"	Pork crackling "Sabritas"	93.40	1 500.00	100.00	9.00	5.00	64.00	1.30	-
Chicharrón sin marca rural	Pork crackling, rural, no brand	91.80	1 200.00	82.00	10.00	14.00	48.00	1.30	-
Cacahuates procesados	Processed peanuts								
Cacahuates japoneses "Sabritas"	Japanese peanuts "Sabritas"	91.80	720.00	400.00	49.00	110.00	220.00	5.80	2.00
Arroz	Cooked rice								
Arroz cocido, urbano, "Superama"	Cooked rice, urban, "Superama"	21.10	490.00	21.00	10.00	5.00	21.00	1.00	0.40
Arroz cocido, rural	Cooked rice, rural	27.30	480.00	76.00	6.00	9.00	31.00	0.40	0.60
Arroz cocinado (promedio)	Cooked rice (average)	-	490.00	50.00	8.00	7.00	30.00	0.70	0.50

Cuadro 19-1 Contenido de minerales* en cereales mexicanos y sus productos, leguminosas y tentempiés. (Continuación)

Nombre en español	Nombre en inglés	DM (%)	Na (mg)	K (mg)	Ca (mg)	Mg (mg)	P (mg)	Fe (mg)	Zn (mg)
Leguminosas	Natual Pulses								
Frijoles cocidos	Cooked beans								
Frijol cocido, Flor de mayo, rural	Beans, Flor de Mayo, cooked, rural	23.10	200.00	360.00	49.00	39.00	57.00	1.00	0.70
Frijol negro cocido, rural	Beans, black, cooked rural	28.30	14.00	470.00	67.00	57.00	120.00	2.40	1.10
Frijol garbancillo cocido, urbana, "Superama"	Beans, Garbancillo, cooked, urban "Superama"	17.20	10.00	230.00	41.00	25.00	49.00	0.80	0.50
Otras leguminosas cocidas	Other, cooked pulses								
Cáscara de haba cocida, rural	Broad beans, peel, cooked rural	21.80	28.00	550.00	52.00	51.00	77.00	2.00	0.40
Alubia grande cocida, urbana, "Superama"	French beans, cooked, urban "Superama"	25.80	17.00	260.00	39.00	33.00	75.00	1.50	0.70
Leguminosas, naturales, cocidas (promedio)	Unprocessed pulses, cooked (average)	-	50.00	400.00	50.00	40.00	80.00	2.00	0.70
Leguminosas, procesadas, enlatadas	Canned processed pulses								
Frijoles refritos negros de lata, "La Sierra"	Beans black, refried canned, "La Sierra"	28.00	340.00	430.00	26.00	43.00	110.00	1.40	0.80
Frijoles refritos claros de lata, "Maggi"	Beans, light, refried canned, "Maggi"	23.00	370.00	310.00	27.00	36.00	81.00	1.80	0.70
Frijoles procesados, enlatados (promedio)	Canned processed pulses (average)	-	400.00	400.00	30.00	40.00	90.00	2.00	0.80

Fuente núm. 21.

Contenido en 100 g de alimento en peso fresco.

DM = materia seca (*dry matter*); - = no se tiene el dato.

^{*}Minerales: sodio (Na), potasio (K), calcio (Ca), magnesio (Mg), fósforo (P), hierro (Fe), cinc (Zn).

391

Cuadro 19-2 Contenido de oligoelementos* en cereales mexicanos y sus productos, leguminosas, tentempiés y frutas y verduras mexicanos.

Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	DM (%)	Cu (mg)	Mn (mg)	Cr (μg)	Co (µg)	Cd (µg)	Pb (μg)
Tortillas de tortillerías rurales	Maize tortillas from rural tortilla shop							
Tortilla blanca de Malinalco, rural	Maize tortillas, rural	51.70	0.10	0.40	100.00	0.00	0.00	5.00
Tortillas de trigo procesadas	Processed wheat tortillas							
Tortilla de harina de trigo "Tía Rosa"	Wheat flour tortillas, "Tia Rosa"	62.70	0.10	0.60	100.00	0.00	0.00	2.00
Cereales naturales	Natural cereals							
Salvado de trigo	Natural bran wheat	99.70	0.60	7.40	84.00	4.00	0.00	26.00
Germen de trigo	Natural wheat germ	94.10	1.00	17.00	150.00	1.00	3.00	16.00
Cereales naturales (promedio)	Natural cereals (average)	-	0.80	10.00	100.00	3.00	2.00	20.00
Cereales procesados de maíz	Maized based processed cereals							
Hojuelas tostadas de maíz "Maizoro"	Corn flakes, toasted, "Maizoro"	93.40	0.10	0.10	8.00	1.00	0.00	9.00
Hojuelas de maíz escarchadas con azúcar "Maizoro"	Corn flakes with sugar, "Maizoro"	94.20	0.10	0.30	100.00	13.00	0.00	6.00
Choco "Maizoro", hojuelas tostadas de maíz sabor chocolate	Corn flakes, toasted, chocolate flavour, "Maizoro"	94.90	0.10	0.10	100.00	1.00	0.00	8.00
Cereales procesados de maíz (promedio)	Maized based breakfast cereals (average)	-	0.10	0.20	400.00	5.00	0.00	8.00
Cereales procesados de trigo	Wheat based processed cereals							
All Bran "Kelloggs"	All Bran "Kelloggs"	94.30	0.60	7.70	77.00	4.00	7.00	6.00
Bran Flakes, hojuelas de trigo "Kelloggs"	Bran Flakes, "Kelloggs"	93.80	0.20	2.00	31.00	1.00	0.00	6.00
Fibra Uno, cereal de salvado de trigo tostado, "Maizoro"	Toasted bran wheat, "Maizoro"	94.10	0.90	11.00	98.00	6.00	0.00	0.00
Cereales procesados de trigo (promedio)	Wheat based breakfast cereals (average)	-	1.00	7.00	50.00	4.00	2.00	4.00
Cereales procesados mixtos	Mixed processed cereals							
Crunchy nut, hojuelas de trigo o maíz con cacahuates y miel "Kelloggs"	Crunchy nut, corn or wheat flakes with peanuts and honey, "Kelloggs"	93.90	0.10	0.20	93.00	1.00	1.00	13.00
Raisin bran, hojuelas de trigo con pasas, "Kelloggs"	Raisin bran, corn flakes with raisins, "Kelloggs"	89.20	0.50	2.50	260.00	4.00	4.00	13.00
Pan procesado (urbano)	Processed bread (urban)							
Pan de caja blanco "Bimbo"	White sliced bread "Bimbo"	64.30	0.10	0.70	120.00	0.00	2.00	21.00
Pan multigrano "Bimbo"	Multigrain bread, "Bimbo"	64.80	0.80	2.40	280.00	3.00	22.00	71.00
Pan molido "Bimbo"	Ground white bread, "Bimbo"	57.00	0.10	0.50	54.00	0.00	0.00	2.00
Pan procesado urbano (promedio)	Processed bread, urban (average)	-	0.30	1.20	150.00	1.00	8.00	30.00
Pastelito procesado	Processed cake							
Gansito, pastelito de chocolate, "Marinela"	Gansito chocolate cake, "Marinela"	79.80	0.30	1.00	130.00	3.00	4.00	3.00
Pan de panadería (urbano)	Bread shop bread (urban)							
Bolillo de ajonjolí de panadería "Superama"	Wheat bread roll with sesame seeds	68.00	0.20	0.80	110.00	0.00	1.00	15.00
Pan de pueblo, de mercado (rural), salado	Locally made bread, marked sold (rural), salted							
Bolillo	(Bolillo) Wheat bread roll	66.00	0.30	0.80	230.00	0.00	20.00	5.00

Cuadro 19-2 Contenido de oligoelementos* en cereales mexicanos y sus productos, leguminosas, tentempiés y frutas y verduras mexicanos. (Continuación)

Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	DM (%)	Cu (mg)	Mn (mg)	Cr (µg)	Co (µg)	Cd (µg)	Pb (μg)
Pan de sal casero	(Pan de sal casero) Wheat bread roll	63.60	0.30	0.40	170.00	2.00	23.00	7.00
Retorciditos de sal	(Retorciditos de sal) Wheat salted bread	67.40	0.30	0.90	260.00	2.00	4.00	14.00
Cuernitos de sal	(Cuernitos de sal) Salted little horns	67.30	0.20	0.70	120.00	0.00	0.00	7.00
Pambazos	(Pambazos) Wheat bread	67.30	0.20	0.60	97.00	0.00	1.00	5.00
Empanadas	(Empanadas) Wheat bread	75.20	0.20	0.60	230.00	0.00	22.00	16.00
Tesacamiles	(Tesacamiles) Wheat bread	85.20	0.20	0.40	120.00	0.00	33.00	1.00
Huesos de manteca	(Huesos de manteca) Wheat bread	82.90	0.10	0.30	120.00	1.00	29.00	0.00
Laureles	(Laureles) Wheat bread	52.60	0.10	0.30	160.00	0.00	19.00	0.00
Pan salado de pueblo (promedio)	Bread, salted, local made, rural (average)	-	0.20	1.00	200.00	1.00	20.00	6.00
Pan de pueblo de mercado (rural), dulce	Locally made bread, marked sold (rural), sweet bread							
Polvorones	(Polvorones) Wheat bread	95.00	0.20	0.20	290.00	3.00	37.00	10.00
Tostadas de dulce	(Tostadas de dulce) Wheat bread	95.30	0.20	1.30	180.00	0.00	52.00	7.00
Pintos	(Pintos) Wheat bread	64.40	0.20	0.30	190.00	0.00	30.00	0.00
Buñuelos	(Buñuelos) Wheat bread	59.20	0.20	0.20	150.00	0.00	17.00	6.00
Borrachos	(Borrachos) Wheat bread	75.00	0.10	0.40	100.00	0.00	26.00	6.00
Gusanos de dulce y manteca	(Gusanos de dulce y manteca) Wheat bread	71.60	0.20	0.60	270.00	0.00	28.00	1.00
Roscas de dulce y manteca	(Roscas de dulce y manteca) Wheat bread	72.20	0.20	0.50	230.00	2.00	28.00	15.00
Novias	(Novias) Wheat bread	74.50	0.20	0.50	120.00	4.00	2.00	20.00
Semitas de anís	(Semitas de anís) Wheat bread	73.10	0.20	0.90	59.00	1.00	0.00	8.00
Pan dulce de pueblo (promedio)	Sweet bread, local made, rural (average)	-	0.20	0.50	200.00	1.00	20.00	8.00
Pan procesado, de tienda rural	Processed bread from local rural shop							
Bisquets	(Bisquets) Scones	95.00	0.20	0.50	190.00	0.00	0.00	5.00
Panqués	(Panqués) Wheat bread scones	72.50	0.20	0.30	130.00	0.00	37.00	3.00
Pan procesado de pueblo (promedio)	Bread, processed, local rural shop (average)	-	0.20	0.40	160.00	0.00	20.00	4.00
Galletas procesadas	Processed biscuits							
Galletas Marías de harina de trigo, "Gamesa"	Wheat flour Biscuits, "Gamesa"	94.20	0.20	1.00	150.00	0.00	1.00	5.00
Galletas de harina de trigo saladas "Ritz"	Salted wheat flour Biscuits, "Ritz"	94.00	0.10	0.40	91.00	0.00	3.00	1.00
Galletas procesadas (promedio)	Processed biscuits (average)	-	0.20	0.60	100.00	0.00	2.00	3.00
Tentempiés de maíz, procesados	Processed maize snacks							
Tostaditas (frituras de masa de maíz) "Chicanas"	Maize processed fried. Product "Chicanas"	92.90	0.30	0.70	200.00	2.00	0.00	23.00
Crujitos, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	95.10	0.20	0.50	140.00	1.00	0.00	14.00
Chetos torcidos, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	95.30	0.20	0.20	150.00	2.00	0.00	8.00
Pizzerolas, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	94.60	0.20	0.60	130.00	2.00	0.00	6.00

393

Cuadro 19-2 Contenido de oligoelementos* en cereales mexicanos y sus productos, leguminosas, tentempiés y frutas y verduras mexicanos. (Continuación)

Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	DM (%)	Cu (mg)	Mn (mg)	Cr (µg)	Co (µg)	Cd (µg)	Pb (μg)
Churrumais con limón, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	95.00	0.20	0.70	150.00	2.00	7.00	26.00
Palomitas, "Sabritas"	Popcorn "Sabritas"	94.80	0.20	0.40	140.00	1.00	7.00	14.00
Tentempiés procesados (promedio)	Processed maize snacks (average)	-	0.20	0.50	150.00	2.00	2.00	20.00
Tentempiés de trigo, procesados	Processed wheat snacks							
Sabritones "Sabritas"	Wheat processed fried. Product "Sabritas"	94.80	0.20	0.90	160.00	4.00	0.00	26.00
Cacahuates procesados	Processed peanuts							
Cacahuates japoneses "Sabritas"	Japanese peanuts "Sabritas"	91.80	0.40	1.20	140.00	0.00	3.00	23.00
Arroz	Cooked rice							
Arroz cocido, urbano, "Superama"	Cooked rice, urban, "Superama"	21.10	0.10	0.30	42.00	0.00	1.00	14.00
Arroz cocido, rural	Cooked rice, rural	27.30	0.10	0.30	51.00	0.00	1.00	15.00
Arroz cocinado (promedio)	Cooked rice (average)	-	0.10	0.30	50.00	0.00	1.00	14.00
Leguminosas	Natual Pulses							
Frijoles cocidos	Cooked beans							
Frijol cocido, Flor de mayo, rural	Beans, Flor de mayo, cooked, rural	23.10	0.20	0.40	44.00	4.00	0.00	18.00
Frijol negro cocido, rural	Beans, black, cooked rural	28.30	0.30	1.00	41.00	5.00	36.00	5.00
Frijol garbancillo cocido, urbana, "Superama"	Beans, Garbancillo, cooked, urban "Superama"	17.20	0.20	0.30	33.00	2.00	0.00	1.00
Otras leguminosas cocidas	Other, cooked pulses							
Cáscara de haba cocida, rural	Broad beans, peel, cooked rural	21.80	0.20	0.40	47.00	4.00	1.00	6.00
Alubia grande cocida, urbana "Superama"	French beans, cooked, urban "Superama"	25.80	0.20	0.60	55.00	0.00	1.00	8.00
Leguminosas, naturales, cocidas (promedio)	Unprocessed pulses, cooked (average)	-	0.20	0.50	40.00	3.00	8.00	8.00
Leguminosas, procesadas, enlatadas	Canned processed pulses							
Frijoles refritos negros de lata, "La Sierra"	Beans black, refried canned, "La Sierra"	28.00	0.20	0.40	55.00	1.00	0.00	3.00
Frijoles refritos claros de lata, "Maggi"	Beans, light, refried canned, "Maggi"	23.00	0.20	0.40	37.00	2.00	0.00	3.00
Frijoles procesados, enlatados (promedio)	Canned processed pulses (average)	-	0.20	0.40	50.00	2.00	0.00	3.00
Frutas mexicanas	Mexican fruits							
Manzana con cáscara/Malus syhelstris, Mill	Apple + skin	13.60	0.10	0.04	-	0.03	-	31.00
Manzana, pulpa/Malus syhelstris, Mill	Apple fresh	13.20	0.04	0.03	-	0.03	-	ND
Aguacate criollo/Persea americana, Mill	Avocado (Criollo)	25.70	3.20	0.09	-	0.05	-	ND
Aguacate Hass/Persea americana	Avocado (Hass)	15.10	0.22	0.20	-	0.04	-	36.00
Uvas/Vitis, sp.	Grapes	18.40	0.10	0.07	-	0.02	-	112.00
Lima/Citrus aurantifolia	Lime	8.80	0.04	0.02	-	0.02	-	37.00
Limón agrio/Citrus, Limon (L.) Burm	Lemon	10.60	0.18	0.05	-	0.03	-	41.00
Mamey/Mammea americana	Mamey	30.30	0.07	0.21	-	0.07	-	73.00

Cuadro 19-2 Contenido de oligoelementos* en cereales mexicanos y sus productos, leguminosas, tentempiés y frutas y verduras mexicanos. (Continuación)

Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	DM (%)	Cu (mg)	Mn (mg)	Cr (µg)	Co (µg)	Cd (µg)	Pb (µg)
Mango/Magnifera indica, L.	Mango	14.40	0.11	0.06	-	0.04	-	24.00
Melón chino	Chinese melon (cantaloup or muskmelon)	12.30	0.07	0.08	-	0.01	-	31.00
Melón, semillas de	Melon, seeds	20.70	0.22	0.25	-	0.05	-	29.00
Naranja/Citrus sinensis osbeck	Orange	14.20	0.05	0.04	-	0.03	-	20.00
Papaya/Carica papaya, L.	Papaya	8.40	0.07	0.02	-	0.01	-	49.00
Piña/Ananas comosus, L.	Pineapple	11.00	0.07	0.07	-	0.02	-	24.00
Plátano macho/ <i>Musa paradisiaca, L</i> .	Banana	59.20	0.40	0.26	-	0.07	-	243.00
Ciruela perfumada	erfumed plum 10		0.02	0.05	-	0.02	-	28.00
Ciruela Wilson	filson plum 14.		0.05	0.04	-	0.02	-	33.00
Guanábana/Annona muricata L.	oursop 15		0.11	0.09	-	0.05	-	22.00
Verduras mexicanas	Mexican vegetables							
Nopal/ <i>Opuntia</i> , sp.	Edible cactus leaves or cladodes		0.04	0.42	-	0.02	-	26.00
Pimiento verde/Capsicum annuum L.	Green pepper		0.08	0.11	-	0.01	-	13.00
Poro/Allium ameloprasum	Leek	19.10	0.08	0.06	-	ND	-	ND
Cebolla cambray/Allium porrum	Onion, spring	8.30	0.03	0.09	-	0.02	-	ND
Cebolla blanca/Allium cepa L.	Onion, white raw	11.40	0.05	0.23	-	0.02	-	ND
Ejote/Phaseolus sp.	Bean, runner	8.90	0.07	0.13	-	0.01	-	ND
Chícharo/Pisum sativum	Pea	21.90	0.10	0.23	-	0.03	-	ND
Vaina de chícharo/ <i>Pisum sativum</i>	Pea, sugar	10.60	0.07	0.14	-	0.02	-	ND
Chayote/Sechium edule	Chocho	5.20	0.02	0.26	-	0.02	-	ND
Calabacita italiana/Cucurbita pepo	Courgette	5.70	0.11	0.08	-	0.01	-	ND
Betabel/Beta vulgaris, L.	Beetroot	14.20	0.10	0.11	-	0.03	-	16.00
Zanahoria/Daucus carota	Carrot		0.06	0.14	-	0.02	-	ND
Espinaca/Spinacea oleracea	Spinach	8.70	0.13	2.03	-	0.04	-	ND
Acelga/Beta vulgaris varcicla	Swiss chard	-	0.09	1.06	-	0.02	-	ND
Tomate verde/Physalis ixocarpa, broto	Tomato (green)	8.00	0.07	0.05	-	0.13	-	ND
Jitomate/Lycopersicon esculentum, Mill	Tomato (red)	4.50	0.07	0.05	-	0.01	-	13.00

395

Cuadro 19-2 Contenido de oligoelementos* en cereales mexicanos y sus productos, leguminosas, tentempiés y frutas y verduras mexicanos. (Continuación)

Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	DM (%)	Cu (mg)	Mn (mg)	Cr (μg)	Co (µg)	Cd (µg)	Pb (μg)
Hierbas	Herbs							
Cilantro/Coriandrum sativum	Coriander		0.10	0.88	-	0.04	-	58.00
Yerbabuena/ <i>Mentha</i> , sp.	Mint	12.40	0.28	0.06	-	0.04	-	97.00
Tubérculos	Tubers							
Camote/Ipomoea batatas	Sweet potato	29.50	0.17	0.47	-	0.09	-	ND
Papa chica con cáscara/Solanum tuberosum	Potato, new + skin	16.70	0.07	0.21	-	0.03	-	ND
Papa chica sin cáscara/Solanum tuberosum	Potato, new flesh, raw		0.07	0.14	-	0.02	-	ND
Papa con cáscara/Solanum tuberosum	Potato, old + skin		Tr	Tr	-	ND	-	13.00

Fuente núms. 21 y 22.

Contenido en 100 g de alimento en peso fresco.

ND = no detectado (non detectable); -= no se tiene el dato; Tr = trazas.

DM = materia seca (*dry matter*).

^{*}Oligoelementos: cobre (Cu), manganeso (Mn), cromo (Cr), cobalto (Co), cadmio (Cd) y plomo (Pb).

Cuadro 19-3 Contenido de carbohidratos por análisis directo* de algunos alimentos mexicanos.

		DM		Fibra dietética	1	Carbohidratos digeribles	
Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	(%)	Soluble	Insoluble	Total	Almidón	Azúcares
Cereales y sus productos	Cereal & cereal products						
Cereales	Cereals						
Elote crudo/Zea mays L.	Corn on the cob, raw	25.00	0.50	2.00	2.50	-	-
Elote cocido	Corn on the cob, cooked	18.80	0.20	1.40	1.60	-	-
Maíz cacahuazintle cocido	Maize, cacahuazintle cooked	38.70	0.40	2.50	2.90	-	-
Maíz blanco cocido	White maize, cooked	42.80	0.40	2.30	2.70	-	-
Arroz blanco cocido	White rice, cooked	35.60	0.20	0.20	0.40	-	-
Avena	Oats, crushed	91.70	3.70	2.90	6.60	-	-
Avena cocida	Oats, crushed cooked	28.90	1.30	0.80	2.10	-	-
Cereales naturales	Natural cereals						
Salvado de trigo	Natural wheat bran 9		3.30	28.70	32.00	15.00	5.70
Germen de trigo	Natural wheat germ	94.10	4.80	6.40	11.20	20.40	10.90
Cereales procesados	Processed cereals						
All Bran "Kelloggs"	All Bran "Kelloggs"	93.80	2.50	6.50	9.00	38.30	18.50
Bran Flakes, hojuelas de trigo "Kelloggs"	Bran Flakes, "Kelloggs"	94.30	9.10	17.60	26.70	16.90	16.60
Fibra Uno, cereal de salvado de trigo tostado, "Maizoro"	Toasted bran wheat, "Maizoro"	94.10	3.50	22.10	25.60	16.00	12.80
Crunchy nut, hojuelas de trigo o maíz con cacahuates y miel "Kelloggs"	Crunchy nut, corn or wheat flakes with peanuts and honey, "Kelloggs"	93.90	0.10	1.10	1.20	40.90	24.70
Raisin bran, hojuelas de trigo con pasas, "Kelloggs"	Raisin bran, corn flakes with raisins, "Kelloggs"	89.20	2.20	4.00	6.20	24.40	26.10
Choco "Maizoro", hojuelas tostadas de maíz sabor chocolate	Corn flakes, toasted, chocolate flavour, "Maizoro"	94.90	0.50	1.10	1.60	44.10	26.10
Hojuelas tostadas de maíz "Maizoro"	Corn flakes, toasted, "Maizoro"	93.40	0.40	1.20	1.60	62.70	8.00
Hojuelas de maíz escarchadas con azúcar "Maizoro"	Corn flakes with sugar, "Maizoro"	94.20	0.50	0.80	1.30	46.90	27.30
Harinas	Flours						
Harina de nixtamal	Maize flour, wholemeal, lime-enriched	91.40	1.60	4.40	6.00	-	-
Maicena	Maize flour (Maizena)	99.00	0.70	0.10	0.80	-	-
Harina para hot cakes ligeros, "Tres Estrellas"	Wheat pancake flour, light	99.50	1.40	1.10	2.50	-	-
Harina para hot cakes tradicional, "Tres Estrellas"	Wheat pancake flour, traditional	99.50	1.50	1.00	2.50	-	-
Harina de arroz "Tres Estrellas"	Rice, flour, "Tres Estrellas"	99.60	0.40	0.50	0.90	-	-
Tortilla	Tortilla						
Tortilla blanca de Malinalco, rural	Maize tortillas, rural	51.70	1.10	3.20	4.30	29.70	0.8
Tortilla de harina de trigo "Tía Rosa"	de trigo "Tía Rosa" Wheat flour tortillas, "Tia Rosa"		0.80	0.60	1.40	30.90	2.3
Tortilla integral de trigo "Tía Rosa"	Tortilla, wholewheat, "Tia Rosa"	72.80	1.40	2.70	4.10	-	-

397

Cuadro 19-3 Contenido de carbohidratos por análisis directo* de algunos alimentos mexicanos. (Continuación)

		DM	Fibra dietética			Carbohidratos digeribles	
Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	(%)	Soluble	Insoluble	Total	Almidón	Azúcares
Tortilla de trigo "Tía Rosa"	Tortilla, wheat, "Tia Rosa"	69.70	1.10	0.60	1.70	-	-
Pasta	Pasta						
Pasta para sopa, cocida "Moderna"	Pasta for soup, cooked, "Moderna"	21.30	0.3	0.30	0.60	-	-
Galletas	Biscuits						
Galletas de salvado, sin colesterol	Biscuit, bran, cholesterol-free	93.30	1.90	6.50	8.40	-	-
Galletas de avena, sin colesterol	Biscuit, oats, cholesterol-free	96.30	2.50	3.80	6.30	-	-
Galleta de nuez, sin colesterol	Biscuit with walnut, cholesterol-free	93.90	1.10	4.70	5.80	-	-
Galleta, Suavicrema "Marinela"	Biscuit, cream, "Marinela"	93.50	0.50	0.40	0.90	-	-
Barritas, "Marinela"	Biscuit, sweet, Barritas "Marinela"	96.10	1.00	0.60	1.60	-	-
Canelitas "Marinela"	Biscuit, sweet, Canelitas "Marinela"	99.10	1.30	0.60	1.90	-	-
Galletas Marías sabor chocolate "Gamesa"	Biscuit, chocolate flavor, "Gamesa"	97.40	1.00	1.20	2.20	-	-
Galleta habanera, "Gamesa"	Crackers, "Gamesa"	99.50	1.50	2.60	4.10	-	-
Galletas Marías de harina de trigo, "Gamesa"	Wheat flour Biscuits, "Gamesa"	94.20	1.20	0.60	1.80	44.20	21.00
Galletas de harina de trigo saladas "Ritz"	Salted wheat flour Biscuits, "Ritz"	94.00	1.50	0.60	2.10	44.20	7.90
Pan urbano dulce	Bread, urban, sweet						
Pan de dulce, conchas "Superama"	Sweet bread, "Superama"	83.90	1.20	0.60	1.80	-	-
Cuernitos, "Tía Rosa"	Sweet bread, cuernitos "Tia Rosa"	78.00	1.00	0.60	1.60	-	-
Donitas "Bimbo"	Doughnut, small "Bimbo"	87.50	0.60	0.40	1.00	-	-
Gansito, pastelito de chocolate, "Marinela"	Gansito chocolate cake, "Marinela"	79.80	0.9	0.9	1.8	8.80	39.30
Pan urbano salado	Bread, urban, salted						
Pan multigrano "Bimbo"	Multigrain bread, "Bimbo"	64.80	1.50	2.10	3.60	30.20	6.20
Pan molido "Bimbo"	Ground white bread, "Bimbo"	57.00	0.90	0.50	1.40	27.40	7.00
Bolillo con ajonjolí de panadería "Superama"	Wheat bread roll with sesame seeds	68.00	1.50	0.70	2.20	39.00	3.70
Pan rural salado	Bread, rural, salted						
Cuernitos de sal	(Cuernitos de sal) Salted little horns	67.30	0.90	1.10	2.00	36.4	5.80
Pambazos	(Pambazos) Wheat bread	66.20	1.10	0.80	1.90	35.8	5.76
Huesos de manteca	(Huesos de manteca) Wheat bread	82.90	0.90	0.60	1.50	27.8	6.88
Tesacamiles	Wheat bread	85.20	1.20	0.80	2.00	29.1	6.70
Bolillo	Wheat bread roll	66.00	0.90	1.00	1.90	40.9	2.90
Pan de sal casero	Wheat bread roll	63.60	1.00	0.60	1.60	40.2	3.00
Laureles	Wheat bread	52.60	0.50	0.40	0.90	19.2	4.58
Pintos	Wheat bread	64.40	0.90	0.80	1.70	32.1	8.30

Cuadro 19-3 Contenido de carbohidratos por análisis directo* de algunos alimentos mexicanos. (Continuación)

		DM Fibra dietética			nidratos ribles		
Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	(%)	Soluble	Insoluble	Total	Almidón	Azúcares
Retorciditos de sal	Wheat salted bread	67.40	1.20	0.80	2.00	36.8	5.80
Pan rural dulce	Bread, rural, sweet						
Tostadas de dulce	Wheat sweet-toast bread	95.30	1.00	1.00	2.00	35.70	34.10
Polvorones	Wheat bread	95.00	0.50	0.50	1.00	32.00	28.60
Panqués de tienda	Wheat bread scones	72.40	0.80	0.70	1.50	26.00	24.80
Bisquets	Scones	73.10	1.10	0.70	1.80	33.30	19.00
Novias	Wheat bread	74.50	1.30	0.70	2.00	34.30	15.70
Roscas de dulce y manteca	Wheat bread	72.20	1.30	0.90	2.20	36.60	15.50
Borrachos	Wheat bread	75.00	1.10	0.90	2.00	34.80	15.20
Gusanos de dulce y manteca	Wheat bread	71.60	1.00	0.90	1.90	34.90	14.80
Semitas de anís	Wheat bread	73.10	-	-	-	33.90	13.00
Empanadas	Wheat bread 75		1.20	0.80	2.00	33.10	12.90
Buñuelos	Fritter	59.20	0.50	0.40	0.90	18.40	10.20
Productos de maíz y tentempiés	Maize made products and snack						
Palomitas dulces "Sabritas"	Popcorn sweet, "Sabritas"	94.80	0.60	3.00	3.60	17.60	47.70
Pizzerolas, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	94.60	0.70	1.90	2.60	41.50	3.10
Tostaditas (frituras de masa de maíz) "Chicanas"	Maize processed fried. Product "Chicanas"	92.90	0.80	3.90	4.70	38.00	1.20
Churrumais con limón, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	95.00	1.40	5.20	6.60	42.50	1.70
Chetos torcidos, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	95.30	0.80	0.60	1.40	40.80	2.70
Crujitos, "Sabritas"	Maize processed fried. Product "Sabritas"	95.10	1.50	3.70	5.20	40.90	3.80
Sabritones "Sabritas"	Wheat processed fried. Product "Sabritas"	94.80	1.60	1.00	2.60	38.50	1.90
Papas fritas "Sabritas"	Crisps "Sabritas"	95.00	2.50	1.60	4.10	41.90	1.10
Chicharrón sin marca rural	Pork crackling, rural, no brand	91.80	0.70	0.40	1.10	0.10	5.40
Ruffles "Sabritas"	Ruffles crisps "Sabritas"	95.10	1.50	1.10	2.60	41.40	3.00
Chicharrón de cerdo "Sabritas"	Pork crackling "Sabritas"	91.00	0.80	-	0.80	0.20	0.90
Papitas verdes, "El supremo"	Crisps, "El Supremo"	97.00	1.20	4.00	5.20	45.80	1.10
Cacahuates japoneses "Sabritas"	Japanese peanuts "Sabritas"	91.80	1.60	2.60	4.20	24.10	14.60
Arroz	Rice						
Arroz cocido, rural	Cooked rice, rural	27.30	0.10	0.1	0.2	13.6	0.7
Arroz cocido, urbano, "Superama"	Cooked rice, urban, "Superama"	21.10	Tr	0.1	0.1	12.00	0.7
Leguminosas	Pulses						
Frijol garbancillo cocido, urbana, "Superama"	Beans, Garbancillo, cooked, urban "Superama"	17.20	1.70	1.40	3.10	6.00	1.00

399

Cuadro 19-3 Contenido de carbohidratos por análisis directo* de algunos alimentos mexicanos. (Continuación)

		DM		Fibra dietética	a	Carbohidratos digeribles	
Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	(%)	Soluble	Insoluble	Total	Almidón	Azúcares
Frijol negro cocido, rural	Beans, black, cooked rural	28.30	2.20	2.20	4.40	9.10	2.00
Frijoles refritos negros de lata, "La Sierra"	Beans black, refried canned, "La Sierra"	28.00	1.90	1.70	3.60	6.20	1.80
Frijoles refritos claros de lata, "Maggi"	Beans, light, refried canned, "Maggi"	23.00	1.40	1.20	2.60	5.90	1.20
Alubia grande cocida, urbana "Superama"	French beans, cooked, urban "Superama"	25.80	2.20	3.40	5.60	8.30	1.30
Frijol cocido, Flor de mayo, rural	Beans, Flor de mayo, cooked, rural	23.10	2.20	2.40	2.60	7.40	1.30
Cáscara de haba cocida, rural	Broad beans, peel, cooked rural	21.80	3.80	7.20	11.00	2.00	2.40
Verduras	Vegetables						
Germinado de alfalfa/Medicago sativa	Alfalfa sprouts	5.10	0.40	0.60	1.00	-	-
Alcachofa cocida/Cynara scolymus	Artichoke, cooked	8.70	1.00	1.20	2.20	-	-
Alcachofa cruda	Artichoke, raw	55.10	-	-	-	Tr	1.90
Espárragos/Asparagus officinalis	Asparagus	7.90	0.60	1.00	1.60	-	-
Espárragos cocidos	Asparagus, cooked	2.70	0.20	0.40	0.60	-	-
Berenjena/Solanum melongena	Aubergine (Eggplant)	7.90	1.10	1.30	2.40	-	-
Haba verde/ <i>Vicia faba L</i> .	Bean, broad	31.80	1.70	5.70	7.40	-	-
Haba verde, cocida	Bean, broad, cooked	32.30	1.70	4.10	5.80	-	-
Haba seca cocida/Vicia faba L.	Bean, broad, dried, cooked	32.10	1.00	1.80	2.80	-	-
Brócoli/Brassica oleracea var. Botrytis	Brocoli	13.50	1.80	1.80	3.60	-	-
Brócoli cocido	Brocoli boiled	9.90	1.30	1.50	2.80	Tr	1.10
Col de Bruselas/Brassica oleracea var. Capitata	Brussels sprotus	13.60	2.10	1.90	4.00	-	-
Col de Bruselas cocidas	Brussels sprotus, cooked	11.60	1.70	1.70	3.40	-	-
Col morada/Brassica oleracea var. Capitata	Cabbage, red	10.30	1.10	1.50	2.60	-	-
Col morada cocida	Cabbage, red, cooked	9.70	1.20	1.40	2.60	-	-
Nopal/Opuntia, sp.	Edible cactus leaves or cladodes	4.90	0.50	0.50	1.00	-	-
Nopal cocido "Superama"	Edible cactus leaves or cladodes, cooked "Superama"	5.70	-	-	-	0.10	0.40
Coliflor/Brassica oleracea var. Botritys	Cauliflower	9.30	1.30	1.30	2.60	-	-
Coliflor cocida	Cauliflower, cooked	8.40	1.00	1.20	2.20	-	-
Coliflor cruda	Cauliflower, raw	7.40	-	-	-	Tr	1.40
Chile chipotle cocido/Caspicum annum L. var	Chipotle chilli, cooked	25.20	2.10	3.10	5.20	-	-
Chile jalapeño/Caspicum annum L. var	Jalapeño chilli	10.50	1.10	1.40	2.50	-	-
Chile poblano/Caspicum annum L. grossun sendt	Poblano chilli	14.00	1.30	1.40	2.70	-	-
Huitlacoche/Ustilago maydis D.C.	Corn smut	11.00	1.10	1.70	2.80	0.30	1.10
Ajo/Allium cepa L.	Garlic	33.60	1.60	1.20	2.80	-	-

Cuadro 19-3 Contenido de carbohidratos por análisis directo* de algunos alimentos mexicanos. (Continuación)

		DM		Fibra dietética		Carbohidratos digeribles	
Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	(%)	Soluble	Insoluble	Total	Almidón	Azúcares
Chilacayote/Cucurbita ficifolia	Gourd, bottle	5.00	0.30	0.50	0.80	-	-
Hoja Santa/ <i>Pipper santcum</i>	Holy leaf	16.20	1.70	1.90	3.60	-	-
Lechuga orejona	Lettuce, cos	5.20	0.70	0.80	1.50	-	-
Lechuga sangría	Lettuce, red	7.20	0.90	0.70	1.60	-	-
Quelite de huauzontle/Chenopodium nutalliae	Lambs-quarters, flower stalks	18.70	0.90	2.60	3.50	-	-
Huauzontle cocido	Lambs-quarters, flower stalks, cooked	10.60	0.90	1.90	2.80	2.70	0.70
Champiñones/Agaricus bisporus	Mushrooms	7.90	0.30	0.90	1.20	-	-
Champiñones cocidos	Mushrooms, cooked	9.20	0.50	1.30	1.80	-	-
Cebolla morada/Alllium cepa L.	Onion, red	11.00	1.10	0.70	1.80	-	-
Cebolla morada cocida	Cooked onion, red	10.20	1.10	0.80	1.90	-	-
Verdolagas/Portulaca oleracea	Purslane	5.30	0.40	0.60	1.00	-	-
Rábano/Raphanus sativus L.	Radish	5.50	0.70	0.80	1.50	-	-
Germinado de soya/Glycine max	Soya sprouts	9.10	0.70	0.80	1.50	-	-
Espinaca/Spinacia olercea	Spinach	9.40	0.50	1.00	1.50	-	-
Espinaca cocida	Spinach, cooked	6.10	0.40	1.00	1.40	-	-
Flor de calabaza/Cucurbita sp.	Squash flowers	4.60	0.70	0.70	1.40	-	-
Flor de calabaza cocida	Squash flowers, cooked	4.60	0.80	1.00	1.80	-	-
Camote rojo cocido/Ipomea batatas Lam	Sweet potato, red, cooked	28.80	1.20	1.20	2.40	-	-
Camote amarillo	Sweet potato, yellow	25.70	1.40	1.10	2.50	-	-
Camote amarillo cocido	Sweet potato, yellow, cooked	22.00	1.40	1.10	2.50	-	-
Acelga/Beta vulgaris var. Cicla	Swiss chard	11.90	0.90	1.60	2.50	-	-
Acelga cocida	Swiss chard, cooked	4.90	0.40	0.90	1.30	-	-
Tomate verde/Licoersicum esculentum var ceraciforme	Tomatillo	8.70	0.80	1.00	1.80	-	-
Nabo/Brassica napus L.	Turnip	8.30	1.20	1.40	2.60	-	-
Nabo cocido	Turnip, cooked	6.20	0.80	1.00	1.80	-	-
Yuca cocida con cáscara de Oaxaca	Cokked cassava, with peel	42.80	-	-	-	30.20	1.80
Yuca cocida con piloncillo	Cooked cassava, with brown sugar	41.40	-	-	-	16.70	14.70
Hierbas	Herbs						
Orégano	Wild marjoram	65.00	-	-	-	0.59	4.80
Frutas	Fruits						
Carambola	Carambola	10.00	0.50	0.70	1.20	-	-
Pithaya	Cereus	15.70	0.50	0.30	0.80	-	-

Cuadro 19-3 Contenido de carbohidratos por análisis directo* de algunos alimentos mexicanos. (Continuación)

		DM		Fibra dietética	1	Carbohidratos digeribles	
Nombre en español/nombre científico	Nombre en inglés	(%)	Soluble	Insoluble	Total	Almidón	Azúcares
Tejocote	Crabapples, Mexican wild	21.50	4.60	2.40	7.00	-	-
Higo/ <i>Ficus carica L</i> .	Fig	22.00	1.60	1.40	3.00	-	-
Toronja/Citrus grandis	Grapefruit	11.60	1.00	0.50	1.50	-	-
Kiwi/Actinidia chinensis	Kiwi	17.20	1.00	0.90	1.90	-	-
Mamey/Colocarpum mammosum pierre	Mamey	33.90	1.10	1.80	2.90	-	-
Durazno sin cáscara	Peach, flesh	14.60	1.30	0.90	2.20	-	-
Pera/Pyrus communis L.	Pear	16.50	1.30	1.10	2.40	-	-
Tuna roja/ <i>Opuntia</i> sp.	Prickly pear, red (Indian fig)	18.10	0.70	1.60	2.30	-	-
Xoconostle/ <i>Opuntia</i> sp.	Prickly pear, sour	12.70	0.90	2.50	3.40	-	-
Ciruela pasa fresca/Spundas sp.	Prunes, fresh	17.50	1.10	0.50	1.60	-	-
Ciruela pasa, seca	Prunes, dried	83.20	-	-	-	0.30	46.10
Calabaza amarilla/ <i>Cucurbita pepo</i>	Pumpkin	11.60	0.70	1.60	2.30	-	-
Chicozapote/Achras zapota L.	Sapodilla	29.60	0.90	2.70	3.60	-	-
Calabaza de Castilla/ <i>Cucurbita maxima</i>	Squash, yellow, hubbard winter	4.30	0.40	0.40	0.80	-	-
Calabaza de Castilla cocida	Squash, yellow, hubbard winter, cooked	4.40	0.30	0.50	0.80	-	-
Fresa/ <i>Fregaria mexicana</i> sp.	Strawberry	12.40	0.80	0.80	1.60	ND	4.10
Mandarina/Citrus nobilis dulcis	Tangerine	14.80	0.80	0.50	1.30	-	-
Sandía/Citrullus lanatus	Watermelon	7.40	0.10	0.10	0.20	-	-
Uvas pasas	Raisins	97.90	-	-	-	0.50	56.50
Oleaginosas	Nuts & Seeds						
Almendras/ <i>Prunus amigdalus</i>	Almond	98.30	1.10	6.80	7.90	-	-
Cacao/Theobroma cacao L.	Cocoa beans	100.00	2.50	3.80	6.30	-	-
Avellanas/ <i>Corylus</i> sp.	Hazelnut	97.90	1.70	4.60	6.30	-	-
Cacahuate tostado/ <i>Arachis hypogaea</i>	Peanut, roasted	98.20	0.70	5.30	6.00	-	-
Piñón/ <i>Pinus cenbroide</i> s var <i>edulis</i>	Pine nut	99.00	1.90	1.80	3.90	-	-
Pistache/ <i>Pistacea vera</i>	Pistachio	99.10	2.40	3.90	6.30	-	-
Semilla de calabaza/Cucurbita maxima	Pumpkin, seeds	96.60	1.20	4.00	5.20	-	-
Ajonjoli/Sesamum orientale	Sesame, seeds	98.00	2.10	6.60	8.70	-	-
Nuez de Castilla/ <i>Juglans regia</i>	Walnut	96.50	1.40	3.70	5.10	-	-

Fuente núms. 23 y 25.

Contenido en 100 g de alimento en peso fresco.

ND = no detectado (non detectable); - = no se tiene el dato; Tr = trazas; DM = materia seca (dry matter). *Carbohidratos: fibra dietética soluble e insoluble, almidones y azúcares.

Anexo 1. Alimentos cocidos que deben ser convertidos a crudo utilizando factores de corrección.

Factor de corrección Carne de res asada 1.90 Carne de res cocida 1.72 Carne de res frita 1.59 Multiplicación Carne de cerdo asada o cocida 1.64 Carne de cerdo frita 1.40 Pescado o pollo 1.00 3.00 Arroz Pasta para sopa 3.00 División Leguminosas 3.00

Anexo 2. Tamaño de la porción de diferentes alimentos por tipo de cuchara.

		Tama	ño de la porció	n por tipo de cu	chara
		Pers	onal	De s	ervir
Grupo de alimento	Nombre del alimento	Cafetera (g)	Sopera (g)	Mediana (g)	Grande (g)
	Arroz	10	20	40	60
Cereales	Pasta sopa	5	15	29	30
	Pasta seca	20	30	45	60
	Alverjón	15	25	35	50
	Frijol con caldo	10	20	40	70
Leguminosas	Frijol refrito	20	30	70	90
Leguiiiiiosas	Habas con nopales	15	30	40	80
	Habas guisadas	15	35	45	70
	Lentejas	10	20	30	70

- 1. Cravioto RO, Massieu GH, Guzmán JG, Calvo de la TJ. Composición de alimentos mexicanos. Ciencia 1951:11:129.
- Muñoz de Chávez M, Hernández M, Roldán JA. Tablas de Uso Práctico del Valor Nutritivo de los Alimentos de Mayor Consumo en México. Comisión Nacional de Alimentación. Instituto Nacional de la Nutrición "Salvador Zubirán". Solidaridad. México (2) 1992.
- 3. Muñoz de Chávez M, Hernández M, Roldán JA. *Tablas de Uso Práctico del Valor Nutritivo de los Alimentos de Mayor Consumo en México*. Comisión Nacional de Alimentación. Instituto Nacional de la Nutrición "Salvador Zubirán". 2a. ed revisada. Solidaridad. México (11) 1992.
- Sánchez-Castillo CP, Dewey JS, Reid DM, Solano M, James TP. The mineral content of mexican cereals, cereals products, pulses, and snacks: Preliminary data. J Food Compos Anal 1997;10:312-333.
- Sánchez-Castillo CP, Dewey JS, Aguirre A, Lara JJ, Vaca R, León de la BP, Ortiz M, Escamilla I, James TP. The mineral content of mexican fruits and vegetables. J Food Compos Anal 1998;11:340-356.
- **6.** Sánchez-Castillo CP, Englyst NH, Hudson JG, Lara JJ, Solano ML, Munguía LJ, James TP. *The non-starch polysaccharide content of mexican foods*. J Food Compos Anal 1999;12:293-314.
- Sánchez-Castillo CP, Dewey SJ, Lara JJ, Henderson LD, Solano ML, James TP. The starch and sugar content
 of some mexican cereals, cereals products, pulses, snack foods, fruits and vegetables. J Food Compos
 Anal 2000;13:157-170.
- 8. Castro-González MI, Silencio JL, Montaño S, Pérez-Gil RF. Composición química de la fauna de acompañamiento del camarón de Veracruz (golfo de México). Rev Biol Trop 1998;46(2):249-256.
- Castro-González MI, Pérez-Gil RF, Carranco ME, Montaño S, Silencio JL. Vitaminas y minerales de sardina en salsa de tomate, colectada en las zonas pesqueras del Pacífico mexicano. Arch Lat Nutr 1999;49(4):379-383.
- Castro-González MI, Pérez-Gil RF, Carranco ME. Vitaminas y minerales del atún aleta amarilla (Thunnus albacares) del Pacífico mexicano, enlatado en aceite. Arch Lat Nutr 1998;48(3):265-268.
- Silencio BJL, Ortiz OV, Castro GMI, Montaño BS, Velazco S, Cárdenas B, Pérez-Gil RF, Bourges RH. Trace element content of marine foods from the pacific mexican coast. J Trace Elements in Exp Med 1998;11(4):471.
- **12.** Castro-González MI, Montaño BS, Pérez-Gil RF. Ácidos grasos en sardina en salsa de tomate de diferentes zonas pesqueras del Pacífico mexicano, en aceite y agua. Arch Lat Nutr 2001;51(4):en prensa.
- **13.** Castro-González MI, Aurioles-Gamboa D, Pérez-Gil RF. Ácidos grasos del atún de diferentes zonas pesqueras del Pacífico mexicano, en aceite y agua. Arch Lat Nutr 2001;51(4):en prensa.
- 14. Rodríguez SR, Hernández VS, Lluch BD, Félix UR, Ortega GS, Villa AR, Ponce DG, Lluch CD. Pesquería de pelágicos menores (sardinas anchovetas). En: Casas VM, Ponce DG, editores. Estudio del potencial pesquero

- y acuícola de Baja California Sur. México. Semarnap/FAO/UABCS/CIBNOR/INP/CICIMAR/CRIP/CET del Mar, 1996:317-388.
- **15.** Calvo CMC, Muñoz de Chávez M, Salas R, Carranco ME. *Identificación y cuantificación de α-y β-carotenos en zanahoria fresca y procesada.* XXXV Congreso Mexicano de Química. San Luis Potosí. Rev Soc Quím Méx 2000;9:44:94.
- **16.** Calvo CMC, Muñoz de Chávez M, Salas R, Carranco ME. *Contenido de los antioxidantes* β-caroteno y luteína en espinacas frescas y procesadas. XXXV Congreso Mexicano de Química. San Luis Potosí. Rev Soc Ouím Méx 2000:9:44:94.
- 17. Salas MR, Calvo CMC, Loría A. *Proceso estadístico en el manejo de datos analíticos generados en la cuantificación de* β-caroteno y licopeno en jitomate. XXXIII Congreso Nacional de Ciencias Farmacéuticas, realizado del 22 al 26 de octubre 2000 en lxtapa, Zihuatanejo, México.
- 18. Calvo CMC, Carranco JM, Muñoz de Chávez M, Salas R, Pérez-Gil RF. Contenido de β-caroteno y licopeno en jitomate (Licopersicum esculentum mill) fresco y procesado consumidos en la Ciudad de México. XII Congreso Latinoamericano de Nutrición, del 12 al 16 de noviembre de 2000. Buenos Aires, Argentina. Libro de resúmenes de trabaios libres. p. 73.
- 19. Calvo CMC, Carranco JM, Muñoz de Chávez M, Salas R, Pérez-Gil RF. Contenido de β-caroteno y luteína en espinacas (Spinacia oleracea L.) frescas y procesadas distribuidas en la Ciudad de México. XII Congreso Latinoamericano de Nutrición, del 12 al 16 de noviembre de 2000. Buenos Aires, Argentina. Libro de resúmenes de trabajos libres, p. 88.
- 20. Calvo CMC, Carranco JM, Muñoz de Chávez M, Salas R, Pérez-Gil RF. Contenido de α- y β-carotenos en zanahorias (Daucus carota L.) frescas y procesadas distribuidas en la Ciudad de México. XII Congreso Latinoamericano de Nutrición, del 12 al 16 de noviembre de 2000. Buenos Aires, Argentina. Libro de resúmenes de trabajos libres, p. 89.
- Calvo CMC. Carotenos y carotenoides. Departamento de Nutrición Animal. Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán". México, 1998.
- Calvo CMC. Resultados del análisis a ocho alimentos mexicanos. Departamento de Nutrición Animal. Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán". México, 1996.
- 23. Informe del taller CTPD sobre producción y manejo de datos de composición química de alimentos en nutrición de América Latina Nut-60. Organización de las Naciones Unidas para la Agricultura y la Alimentación. Universidad de Chile. Instituto de Nutrición y Tecnología de los Alimentos. Oficina Regional de la FAO para América Latina y el Caribe. Santiago, Chile 1995.
- 24. Chávez A, Muñoz de Chávez M, Roldán JA, Bermejo S, Ávila A. La nutrición en México y la transición epidemiológica. Publicación del Foro Nacional para la Alimentación e Instituto Nacional de la Nutrición, México 1983.

- Mendoza ME, Bourges RH, Morales LJ, Chávez A. Composición de Alimentos Industrializados. Tablas de Uso Práctico. División de Nutrición y Ciencia de los Alimentos. 2a. ed. Publicación L-74, INNSZ 1990.
- Muñoz de Chávez M, Chávez A. Impacto de la harina de maíz enriquecida en la nutrición y salud. Capítulo VIII. Características y aceptación de la harina de maíz. Ed. Instituto Nacional de la Nutrición y SANUT, México 1999.
- Klensin JC, Diane F, Lin V, Truswell AS, Southgate DA. Identification of Food Components for INFOODS Data Interchange. UNU. Japan, 1989.
- Woot-Tsuen WL, Flores M. Tabla de Composición de Alimentos para Uso en América Latina. Ed. Interamericana/INCAP, 1966.
- U.S. Department of Agriculture, Agriculture Research Service. 1999. USDA Nutrient Database for Standard Reference, Release 10,11. Nutrient Data Laboratory.
- Jiménez CA, Cervera RP, Bacardí GM. Tabla de Composición de Alimentos. 3a. ed. SANDOZ NUTRITION. Barcelona, 1996;71.
- 31. Hands E. Nutrients in Foods. Philadelphia. Lippincott Williams & Wilkins, 2000.
- 32. Hands E. Food Finder. 2a. ed. Oregon. ESHA Research, 1990.
- Bressani R. El Maíz en la Nutrición Humana. Ed. FAO de Naciones Unidas. Colección FAO de alimentación y nutrición. Núm. 25. Roma, 1995.
- 34. Castenmiller JJM, West CE. Bioavailability and bioconversion of carotenoids. Annu Rev Nutr 1998;18:19-38 and U.S. Institute of Medicine, Food and Nutrition Board, Standing Committee on the Scientific Evaluation of Dietary Reference Intakes, and Dietary reference intakes for vitamin A and others. Washington DC. National Academy Press, 2000.
- Muñoz de Chávez M, Chávez A, Roldán JA, Ledesma JA, Mendoza E, Pérez-Gil RF, Hernández SL, Chaparro AG. Tablas de Valor Nutritivo de los Alimentos de Mayor Consumo en México. 1a. ed. México. Pax. 1996.
- **36.** Potter JD, Chávez A, et al. *Food, Nutrition and Prevention of Cancer: A Global Perspective.* Ed World Cancer Research Fund and American Institute for Cancer Research. Washington DC, 1997.
- 37. Levi-Strauss C. Mitológicas I: Lo Crudo y lo Cocido. México. FCE, 1968.
- 38. Harris M. Vacas, Cerdos, Guerras y Brujas. Madrid. Alianza, 1982.
- 39. Hipócrates. De la medicina antigua. Ed. Universidad Nacional Autónoma de México. México, 1987.
- 40. Ávila A. Hambre, Medicina y Sociedad. Ed. Universidad de Guadalajara. Guadalajara, 1991.
- Todhunter EN. Development of knowledge in nutrition. II. Human experiments. J Amer Diet Assoc 1962; 41:335-340.
- 42. Litch I. The evolution of dietary standards. Nutrition Abstracs and Reviews 1942;11:509-21.
- 43. Harper AE. Origin of recommended dietary allowances, a historic overview. Amer J Clin Nutr 1985;41:140-8.
- Young EG. Dietary Standards. En Beaton GH, McHenry EW (ed). Nutrition: A comprehensive Treatise. Vol II, cap V. p 302. New York. Academic Press. 1964.
- Cruickshank EWH. Food and Nutrition. The physiological basis of human nutrition. Edinburgh, E&S Livingston. 1946:215-240.
- League of Nations. Report of technical commission on nutrition as the work of its third session. Bull. Leaque of Nations Health Organization 1938;7:461-492.
- 47. Canadian Council of Nutrition. The Canadian Dietary Standard. National Health Review 1940; 8:1-9.
- 48. US Departament of Agriculture. Food and Life. Yearbook. Washington, DC. USDA, 1939.
- 49. Sherman HC. Chemistry of Food and Nutrition. New York. Macmillan, 1926.
- 50. Roberts LJ. Beginnings of recommended dietary allowances. J Am Diet Assoc 1958;34:903-8.
- **51.** National Research Council. *Recomended dietary allowances, report of the food and nutrition Board*. Washington DC. NRC 1943;6.
- 52. Shank RE. Revised recommended dietary allowances. J Am Diet Assoc 1943;34:909-13.
- 53. Press F. Postponement of the 10th edition of the RDAs. J Am Diet Assoc 1985; 85:1644-1645.
- Health Canada. Nutrition recommendations. The report of the scientific review committee. Ottawa. Canadian Government Publishing Centre, 1990.
- 55. FAO/WHO (Food and Agriculture Organization/World Health Organization). Requirements of ascorbic acid, vitamin D, vitamin B12, folate and iron. Report of a Joint FAO/WHO Expert Group. WHO Technical Report Series No 452. FAO Nutrition Meetings Report Series No. 47. Geneva. World Health Organization, 1970.
- WHO (World Health Organization). Trace Elements in Human Nutrition. WHO Technical Report Series No. 532. Geneva. WHO, 1973.

- **57.** Passmore R, Nicol BM, Rao MN. *Handbook on human nutritional requirements*. World Health Organization Monograph Series No. 61. Geneva. WHO, 1974.
- FAO/WHO/UNU (Food and Agriculture Organization/World Health Organization/United Nations University). *Energy and protein requirements*. WHO Technical Report Series No. 24. Geneva. World Health Organization, 1985
- **59.** Beaton GH. Uses and limits of the use of recommended dietary allowances for evaluating dietary intake data. Am J Clin Nutr 1985;41:155-64.
- National Research Council. Recommended Dietary Allowances. 9th ed. Washington DC. National Academy of Sciences, 1980.
- **61.** Kamin H. Status of the 10th edition of recommended dietary allowances, prospects for the future. Am J Clin Nutr 1985:41:165-70.
- **62.** COMA (Committee on Medical Aspects of Food Policy). *Dietary references values for food energy and nutrients for de United Kingdom*. London. Her Majesty's Stationery Office, 1991.
- **63.** IOM (Institute of Medicine). How should Recommended Dietary Allowances be revised? Food and Nutrition Board. Washington. DC. National Academy Press. 1994.
- **64.** Origin and framework of the development of dietary reference intakes. Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press, 1998.
- 65. IOM (Institute of Medicine). Dietary Reference Intakes for Calcium, Phosphorus, Magnesium, Vitamin D and Fluoride. Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press, 1997.
- 166. IOM (Institute of Medicine). Dietary Reference Intakes for thiamin, riboflavin, niacin, vitamin B6, folate, vitamin B12, pantothenic acid, biotin and choline. Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press, 1998.
- **67.** IOM (Institute of Medicine). *Dietary Reference Intakes for vitamin c, vitamin e, selenium and carotenoids.* Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press, 2000.
- **18.** IOM (Institute of Medicine). *Dietary Reference Intakes for vitamin a, vitamin k, arsenic, boro, chromium, copper, iodine, iron, manganese, molybdenum, nickel, silicon, vanadium, and zinc.* Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press, 2001.
- 69. IOM (Institute of Medicine). Dietary Reference Intakes: Proposed Definition and Plan for Review of Dietary Antioxidants and Related Compounds. Food and Nutrition Board. Washington, DC. National Academy Press. 1998
- 70. Instituto Nacional de la Nutrición. Recomendaciones de nutrimentos. Boletín de Educación en Nutrición. México. División de Nutrición. Instituto Nacional de la Nutrición, 1966;2(3).
- Bourges H., Chávez A., Arroyo P. Recomendaciones de nutrimentos para la población mexicana. México. División de Nutrición. Instituto Nacional de la Nutrición. 1970.
- **72.** National Research Council. *Recommended Dietary Allowances*. 7th revised ed. Publication No. 1694. Washington DC. National Academy of Sciences, 1968.
- 73. Pike RL, Brown ML. Nutrition: An Integrated Approach: Determination of Nutrient Needs. 2nd ed. New York. John Wiley & Sons. 1975;24. 25:814-894.
- Gibson RS. Principles of nutritional assessment: Evaluation of nutrient intake data. New York. Oxford University Press, 1990(8);137-42.
- **75.** Wretlind A. *Standards for nutritional adequacy of the diet*. European and WHO/FAO viewpoints. Amer J Clin Nutr 1982;36:366-375.
- Ávila-Curiel A, Shamah-Levy T, Chávez A. Encuesta nacional de alimentación y nutrición en el medio rural mexicano ENAL-1996. México. Instituto Nacional de la Nutrición "Salvador Zubirán", 1997;91.

Tablas de valor nutritivo

- Muñoz de Chávez M, Ledesma JA. Tablas de Valor Nutritivo de los Alimentos: Los alimentos y sus nutrientes. Edición Internacional. Ed. McGraw-Hill. México, 2002.
- 2. Muñoz de Chávez M, Chávez A, Roldán JA, Mendoza E, Pérez Gil RF, Hernández SL, Chaparro AG. *Tablas de Valor Nutritivo de los Alimentos de Mayor Consumo en México*. 1a. ed. México. Pax. 1996.
- **3.** U.S. Department of Agriculture, *Agriculture Research Service*, 1999. USDA Nutrient Database for Standard Reference, Release 10, 11. Nutrient Data Laboratory.

- Woot-Tsuen WL, Flores M. Tablas de composición de alimentos para uso en América Latina. México, Ed. Interamericana/INCAP, 1966.
- Jiménez CA, Cervera RP, Bacardí GM. Tabla de composición de alimentos. 3a. ed. Barcelona. Sandoz Nutrition, 1996.
- **6.** Hands E. *Nutrients in Foods*. Philadelphia. Lippincott Williams & Wilkins, 2000.
- Sánchez-Castillo CP, Dewey JS, Aguirre A, Lara JJ, Vaca R, León de la BP, Ortiz M, Escamilla I, James TP. The mineral content of Mexican fruits and vegetables. J Food Compos Anal 1998;11:340-365.
- 8. Calvo CMC. Análisis de macronutrientes y micronutrientes de ocho alimentos mexicanos. Departamento de Nutrición Animal. Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán". México, 1998.
- 9. Simopoulos AP. Plants in Human Nutrition. En: Muñoz M, Chávez A, Valles V, Roldán JA. *The Nopal: A plant of Manifold Qualities*. Switzerland, Karger, 1995;109-132.
- 10. Hands E. Food Finder. 2a ed. Oregon. USDA. ESHA. Research, 1990.
- **11.** U.S. Department of Agriculture, *Agriculture Research Service*, 2007. USDA Nutrient Database for Standard. Reference, Release, 21. Nutrient Data Laboratory.
- 12. Información proporcionada por FOMEX PORC, AC. Fomento Mexicano para la Porcicultura, A.C.
- Soto RI, Campillo VP, Ortega MJ, Rodríguez EM, Lercker G, García HS. Cholesterol oxidation in traditional Mexican dried and deep-fried food products. Journal of Food Composition and Analysis 2008;21:489-495.
- 14. Información proporcionada por la Industria.
- **15.** Melo RV, Calvo CM, Salas MJ, Sandoval TH. *Contenido de Macronutrimentos de insectos comestibles en la República Mexicana*. Universidad Autónoma Metropolitana, plantel Xochimilco, Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán".
- **16.** Carrillo DS, Casas Valdez M, Ramos RF, Pérez-Gil F, Sánchez RI. *Algas Marinas de Baja California Sur*, México: Valor Nutrimental. Arch Latinoam de Nutr. 2002;55(4):400-405.
 - 16.1. Castro-González MI, Silencio JL, Montaño S, Pérez-Gil RF. Composición química de la fauna de acompañamiento del camarón de Veracruz (golfo de México). Rev Biol Trop 1998;46(2):249-256.
 - **16.2.** Castro-González MI, Pérez Gil RF, Carranco ME, Montaño S, Silencio JL. *Vitaminas y minerales de sardina en salsa de tomate, colectada en las zonas pesqueras del Pacífico mexicano*. Arch Lat Nutr 1999;49(4):379-383.
 - **16.3.** Castro-González MI, Montaño BS, Pérez-Gil RF. Ácidos grasos en sardina en salsa de tomate de diferentes zonas pesqueras del Pacífico mexicano, en aceite y aqua. Arch Lat Nut 2001;51(4):en prensa.
 - **16.4.** Silencio BJL, Ortiz OV, Castro GMI, Montaño BS, Velazco S, Cárdenas B, Pérez-Gil RF, Bourges RH. *Trace element content of marine foods from the pacific mexican coast.* J Trace Elements. Exp Med 1998;11(4):471.
 - 16.5. Rodríguez SR, Hernández VS, Lluch BD, Félix UR, Ortega GS, Villa AR, Ponce DG, Llunc CD. Pesquería de pelágicos menores (sardinas anchovetas). En: Casas VM, Ponce DG, editores. Estudio del potencial pesquero y acuícola de Baja California Sur. México. Semarnap/FAO/UABCS/CIBNOR/INP/CICIMAR/CRIP/CET del Mar, 1996, 317-388.
 - **16.6.** Castro-González MI, Pérez-Gil RF, Carranco ME. *Vitaminas y minerales del atún aleta amarilla (Thunnus albacares) del Pacífico mexicano, enlatado en aceite*. Arch Lat Nutr 1998;48(3):265-268.
 - **16.7.** Castro-González MI, Aurioles-Gamboa D, Pérez-Gil RF. Ácidos grasos del atún de diferentes zonas pesqueras del Pacífico mexicano, en aceite y agua. Arch Lat Nutr 2001;51(4):en prensa.
 - 16.8. Castro-González MI, Ojeda VA, Montaño BS, Ledesma CE, Pérez-Gil RF. Evaluación de los ácidos grasos n-3 de 18 especies de pescados marinos mexicanos como alimentos funcionales. Arch Lat Nutr. 2007;55(1):85-93.
- 17. Giuffrida M, Arenas L, Huerta-Leidenz N, Uzcátegui S, Beriain MJ, Smith Gc. Occurrence of conjugated linoleic acid in longissimus dorsi muscle of water buffalo (Bubalus bubalis) and zebu-type cattle raised under savannah conditions. Meat Science. 2005;69:93-100.

Tablas complementarias

- **18.** U.S. Department of Agriculture, Agriculture Research Service. 1986 y 1996. USDA Nutrient Database for Standard Reference, Release 10, 11. Nutrient Data Laboratory.
- **19.** Tabla de Composición de Alimentos Colombianos. 6a. ed. Colombia. Subdirección de Nutrición. Producción de alimentos, 1992.
- Sánchez-Castillo CP, Dewey JS, Reid DM, Solano M, James TP. The mineral content of Mexican cereals, cereals products, pulses, and snacks: Preliminary data. J Food Compos Anal 1997;10:312-333.
- **21.** Sánchez-Castillo CP, Dewey JS, Aguirre A, Lara JJ, Vaca R, León de la BP, Ortiz M, Escamilla I, James TP. *The mineral content of Mexican fruits and vegetables*. J Food Compos Anal 1998;11:340-356.
- **22.** Sánchez-Castillo CP, Englyst NH, Hudson JG, Lara JJ, Solano ML, Munguía LJ, James TP. *The non-starch polysaccharide content of Mexican foods*. J Food Compos Anal 1999;12:293-314.
- 23. Sánchez-Castillo CP, Dewey JS, Lara JJ, Henderson LD, Solano ML, James TP. The starch and sugar content of some Mexican cereals, cereals products, pulses, snack foods, fruits and vegetables. J Food Compos Anal 2000;13:157-170.
- 24. Sánchez-Castillo CP, Dewey JS, Solano ML, Tucker M, James TP. The non-starch polysaccharides in Mexican pulses ande cereal products. J Food Compos Anal 1994;7:260-281.
- 25. Calvo CMC, Muñoz de Chávez M, Salas R, Carranco ME. Identificación y cuantificación de α- y β-carotenos en zanahoria fresca y procesada. XXXV Congreso Mexicano de Química. San Luis Potosí. Rev Soc Quím Méx 2000(9):44:94.
- **26.** Calvo CMC, Muñoz de Chávez M, Salas R, Carranco ME. *Contenido de los antioxidantes* β-caroteno y luteína en espinacas frescas y procesadas. XXXV Congreso Mexicano de Química. San Luis Potosí. Rev Soc Quím Méx 2000(9);44:94.
- 27. Salas MR, Calvo CMC, Loría A. *Proceso estadístico en el manejo de datos analíticos generados en la cuantificación de* β-caroteno y licopeno en jitomate. XXXIII Congreso Nacional de Ciencias Farmacéuticas, realizado del 22 al 26 de octubre 2000 en lxtapa, Zihuatanejo, México.
- 28. Calvo CMC, Carranco JM, Muñoz de Chávez M, Salas R, Pérez-Gil RF. Contenido de β-caroteno y licopeno en jitomates (Licopersicum esculentum mill) frescos y procesados consumidos en la Ciudad de México. XII Congreso Latinoamericano de Nutrición, del 12 al 16 de noviembre de 2000. Buenos Aires, Argentina. Libro de resúmenes de trabajos libres, p. 73.
- 29. Calvo CMC, Carranco JM, Muñoz de Chávez M, Salas R, Pérez-Gil RF. Contenido de β-caroteno y luteína en espinacas (Spinacia oleracea L.) frescas y procesadas distribuidas en la Ciudad de México. XII Congreso Latinoamericano de Nutrición, del 12 al 16 de noviembre de 2000. Buenos Aires, Argentina. Libro de resúmenes de trabajos libres, p. 88.
- **30.** Calvo CMC, Carranco JM, Muñoz de Chávez M, Salas R, Pérez-Gil RF. *Contenido de α- y β-carotenos en zanahorias (Daucus carota L.) frescas y procesadas distribuidas en la Ciudad de México. XII Congreso* Latinoamericano de Nutrición, del 12 al 16 de noviembre de 2000. Buenos Aires, Argentina. Libro de resúmenes de trabajos libres, p. 89.
- **31.** Calvo CMC. *Carotenos y carotenoides*. Departamento de Nutrición Animal. Instituto Nacional de Ciencias Médicas y Nutrición "Salvador Zubirán". México, 1996.
- **32.** Elmadfa Aigin I, Muskat W, Fritzsche Cremer DH-D. *La gran guía de la composición de alimentos*. 2a. ed. Barcelona España. Integral. 1991.
- **33.** Gebhardt ES, Holden MJ. *Provisional Table on the Selenium Content of Foods*. USDA Agriculture Research Service, 1992.
- **34.** Muñoz de Chávez M, Chávez A, Roldán JA, Ledesma JA, Mendoza E, Pérez-Gil RF, Hernández SL, Chaparro AG. *Tablas de Valor Nutritivo de los Alimentos de Mayor Consumo en México*. 1a. ed. México. Pax, 1996.
- **35.** Méndez RO, Bueno K, Campos N, López D, Wyatt CJ, Ortega MI. *Contenido total y disponibilidad in vitro de hierro y zinc en alimentos de mayor consumo en Sonora y Oaxaca*, México. Archivos Latinoamericanos de Nutrición. 2005:55(2):187-193.

Abreviaturas y símbolos, 25 Aceites y grasas, 375 nombre en español, científico y en inglés, 375 valores para, 376-378 Acetato de vitamina A, 24 Ácido(s), ascórbico, 24 docosahexaenoico, 24 eicosapentaenoico, 24 fólico, 24 consumo de huevo y, 290 linolénico, 24 graso(s), monoinsaturados, 24 omega 3 docosahexaenoico, 290 poliinsaturados, 24 saturados, 24 Actividad física, 10 Alcohol, 24 Alimentación, humana, 3 infantil, 9 Alimento(s), cálculo del valor, individual de cada, 2 nutricional de un, 2 de origen vegetal. Véase también Productos industrializados elaborados con alimentos de origen vegetal aceites, 324-330 alimentos enlatados, envasados y sopas, 300-315 botanas, 349-350

```
cereales (marcas comerciales), 297-299
          dulces, 363-371
          galletas, 336-341
          harinas y barras, 316-323
          mantequillas y margarinas, 331-335
          pan, 357-362
          salsas, 351-356
          soya, 342-348
     efecto dinámico específico de los, 10
     nativos, 209-237
Almendras, 66
Aminoácidos (miligramo por kilogramo de peso) a diversas edades (WHO, 1985), 13
Arándano, azul, 109
     rojo, 109
Avellana, 66
Aves de corral, gallina joven, 147
     ganso de crianza, 147
     guajolote o pavo, 147
     hígado de pollo, 147
     paloma columba, 147
     pato de crianza, 147
     pollo, pechuga con piel, 147
          pierna con piel, 147
          promedio, 147
```

В

Bebés, consumo de huevo y prevención de deficiencia de hierro, 290

Borrego, cabeza sancochada de, 147	sin hueso, 147
carne, grasa de, 147	semigrasa de borrego, 147
magra, con hueso, 147	hígado, 147
sin hueso, 147	patas cocidas, 147
semigrasa de, 147	riñones, 147
hígado de, 147	carnes procesadas, chorizo, 149
patas cocidas de, 147	jamón, de pavo, 149
riñones de, 147	semigrasoso de cerdo, 149
	longaniza, 149
	mortadela, 149
	pastel de pavo, 149
Cacahuates, 66	patas de cerdo en escabeche, 149
Calcio, 24	paté (hígado no especificado), 149
Cálculo de crudo a cocido, 2	peperoni, 149
Caloría, 9	puerco (queso de), 149
Camote, amarillo, 103	salami (carne de cerdo y res), 149
blanco, 103	salchicha, 149
cocido, con cáscara, 103	tocino, 149
sin cáscara, 103	cerdo, cabeza de lomo, 148
Caña de azúcar, 109	congelada, 148
Capulín, 109	caña de lomo, 148
Carbohidratos, 24	congelada, 148
Carne(s), 145-180. <i>Véanse</i> Borrego; Carnes procesadas	carne (promedio o lomo, espaldilla y costilla), 148
ablandamiento, 146	magra de cerdo (pierna o lomo), 148
aporte nutritivo de la, 145	semigrasosa de cerdo (lomo), 148
aspectos, de salud, 146	cecina, 148
del mercado mexicano, 145	chicharrón, con grasa, 148
calidad, 146	seco, 148
manejo ante mortem y el sacrificio, 146	costilla(s), cargada, 148
factores que afectan la calidad, 146	congelada, 148
estrés, 146	semigrasosas de cerdo, 148
importadas, 169	en canal, 148
rojas estadounidenses en México y características de la demanda, 169	espaldilla, 148
maduración, 146	congelada, 148
nombre común, aves de corral, gallina joven, 147	sin hueso, 148
ganso de crianza, 147	hígado, 149
guajolote o pavo, 147	lomos, 149
hígado de pollo, 147	moronga, 149
paloma columba, 147	patas frescas, 149
pato de crianza, 147	pecho, 149
pollo, pechuga con piel, 147	pierna(s), 149
pierna con piel, 147	congelada, 149
promedio, 147	pulmón de cerdo, 149
borrego, cabeza sancochada, 147	pulpa, de espaldilla, 149
carne, grasa de, 147	de pierna, 149
magra, con hueso, 147	cortes de res (carne magra), 147
11116111, con 1111111111111	corres de res (carrie magra), 1 1/

aguayón (corte de res), 147	peperoni, 149
agujas de res, 147	puerco (queso de), 149
carne, molida de res, especial, 147	salami (carne de cerdo y res), 149
regular, 147	salchicha, 149
seca, 147	tocino, 149
cecina de res, oreada (tasajo), 147	Cereales, 29-51
chambarete (corte de res), 148	otros, 45-51
corazón de res, 148	Cerdo, cabeza de lomo, 148
cuete (corte de res), 148	congelada, 148
falda (corte de res), 148	caña de lomo, 148
filete (carne de res), 148	congelada, 148
machaca, 148	carne, magra de cerdo (pierna o lomo), 148
res y derivados, 147	promedio o lomo, espaldilla y costilla, 148
carne, grasosa, con hueso, 147	semigrasosa de cerdo (lomo), 148
sin hueso, 147	cecina, 148
magra, 147	chicharrón, con grasa, 148
semigrasosa, 147	seco, 148
costillas gordas, 147	costilla(s), cargada, 148
ternera en canal, 147	congelada, 148
vísceras de res, hígado de res, 148	semigrasosas de cerdo, 148
lengua de res, 148	en canal, 148
menudo de res (estómago e intestinos), 148	espaldilla, 148
patas de res, 148	congelada, 148
pescuezo de res, 148	sin hueso, 148
riñones de res, 148	hígado, 149
sesos de res, 148	lomos, 149
tripas de res, 148	moronga, 149
ubre, 148	patas frescas, 149
productos cárnicos, 146	pecho, 149
valores de carne, aves de corral, 150-151	pierna(s), 149
borrego, 152-153	congelada, 149
cerdo, 159-165	pulmón de cerdo, 149
cortes (carne magra), 155-156	pulpa, de espaldilla, 149
procesadas, 166-168	de pierna, 149
res y derivados, 154	Chabacano o albaricoque, 109
vísceras de res, 157-158	Chicozapote, 109
y los productos cárnicos, 145	Chirimoya, 109
Carnes procesadas, chorizo, 149	Cinc, 24
jamón, de pavo, 149	Ciruela, amarilla, 109
semigrasoso de cerdo, 149	cereza (roja), 109
longaniza, 149	Cobalamina, 24
mortadela, 149	Coco (agua de), 109
pastel de pavo, 149	Colesterol, 24
patas de cerdo en escabeche, 149	endógeno, 289
paté (hígado no especificado), 149	Colina consumo de huevo y 290

412

COMA. <i>Véase</i> Comité de Aspectos Médicos de Política Alimentaria Comité de Aspectos Médicos de Política Alimentaria, 6 Comité Permanente para la Evaluación Científica de las DRI (CPECDRI), 3	DRI. <i>Véase</i> Referencias de consumo dietético básicas, representación gráfica de las tres, 7 EAR, RDA y UL, 7
Componentes alimentarios: elemento, 24	interpretación y usos de, 7
acetato de vitamina A, 24	
ácido(s), ascórbico, 24, 185	Durazno amarillo, 109
	_
docosahexaenoico, 24	E
eicosapentaenoico, 24, 185	Efecto termógeno de los alimentos, 10
fólico, 24, 185	Energía, ecuaciones para estimar el requerimiento de (kcal/día), 12
linolénico, 24, 185	en el ser humano, necesidades de, actividad física, 9
grasos, monoinsaturados, 24, 185, 186	
poliinsaturados, 24, 181, 185, 186	crecimiento y reposición de tejidos, 9
saturados, 24, 181	efecto termógeno de los alimentos, 9
alcohol, 24	metabolismo basal, 9
calcio, 24, 185-189	estimación del requerimiento de, 9
carbohidratos, 24, 185-192	consumo de proteínas, 9
cinc, 24, 192, 193	según grupo de edad, estatura y peso, 12
cobalamina, 24, 193, 194	y nutrimentos, recomendaciones de consumo de, 3
colesterol, 24, 194, 195	Enfermedades, cardiovasculares, 289
extracto libre de nitrógeno, 24	estudio, en enfermeras y profesionales de la salud, 289
fibra dietética, 24, 195, 196	Framingham, 289
fósforo, 24, 196, 197	revisión sistematizada (metaanálisis), 289
hierro, 24, 197, 198	crónicas no transmisibles, 9
humedad, 24, 198, 199	del ojo, consumo de huevo y la prevención de, 290
lípidos totales, 24, 199, 200	Especias, composición química de, 379-386
magnesio, 24, 200, 201	
niacina, 24, 200-202	nombre en español, científico y en inglés, 379-380
piridoxina, 24, 201-206	valores para, 381-385
potasio, 24, 201-206	Extracto libre de nitrógeno, 24
proteínas, 24, 201-206	_
RAE (vitamina A), 24, 201-206	F
riboflavina, 24, 200-206	Factores que determinan el gasto energético, actividad física, 10
sodio, 24, 200-206	crecimiento, 10
tiamina, 24, 200-206	efecto termógeno de los alimentos, 10
vitamina, D colecalciferol, 24	
E (α tocoferol), 24	metabolismo basal, 10
Consumo de energía y nutrimentos, 3	Factores que modifican el gasto energético, constitución, 11
Conversión de peso bruto a peso neto, 2	edad, 11
Crecimiento, 10	enfermedades, 11
Cúrcuma (yuquilla), 103	estado fisiológico, 11
outcum () uqumu), 105	sexo, 11
D	temperatura ambiental, 11
ט	Fibra dietética, 24
Desnutrición, 10	Fósforo, 24
Desnutrición en niños del medio rural, prevalencia de, 9	Frambuesa, 109
Dieta, 4, 289	Framingham, estudio, 289
encuestas alimentarias y de investigaciones, 4	Fresa, 109

carotenoides, 131-132, 135-143 propiecades, físicas y químicas importantes, 134 propiecades, físicas y químicas importantes, 134 funciones y acciones, 131 actividad antioxidante, 134 fotorportección, 133 presencia en diferentes organismos, 131 estructura y características de las xantofilas, 133 estructura y características de las xantofilas, 133 estructura y características de los carotenos, 132 acíclico, coloración amarillo claro, 132 bicíclico (2 anillos), coloración amarilla, 132 naranja, agría, 110 cajera, 110 ciricore, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar, 109 capulín, 109 chabacano o albaricoque, 109 chirimoya, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 coco (agua de), 109 coco
propiedades, físicas y químicas importantes, 134 funciones y acciones, 131 actividad antioxidante, 134 fotoprotección, 133 presencia en diferentes organismos, 131 estructura y características de las xantofilas, 133 estructura y características de las xantofilas, 133 estructura y características de los carotenos, 132 acíclico, coloración amarillo claro, 132 bicíclico (2 anillos), coloración amarilla, 132 fitoflueno, acíclico, coloración amarilla, 132 licopeno, acíclico, coloración amarilla, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 nombre común, arándano, azul, 109 rojo, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar, 109 chabacano o albaricoque, 109 chabacano o albaricoque, 109 chicrozapore, 109 chirimoya, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 circuela, amarilla, 109 coco (agua de), 109 coro (agua de), 109 circuela, amarilla, 109 coro (agua de), 109 granda, china o granadilla, 109 granada, china o granadilla
funciones y acciones, 131
actividad antioxidante, 134 fotoprotección, 133 presencia en diferentes organismos, 131 estructura y características de las xantofilas, 133 estructura y características de las xantofilas, 133 estructura y características de los carotenos, 132 acíclico, coloración amarillo claro, 132 bicíclico (2 anillos), coloración amarilla, 132 fitoflueno, acíclico, incoloro, 132 licopeno, acíclico, coloración roja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 nombre común, arándano, azul, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar (jugo), 109 capulín, 109 chabacano o albaricoque, 109 chirimoya, 109 chirimoya, 109 ciruela, amarilla, 109 circuela, amarilla, 109 coco (agua de), 109 coro
presencia en diferentes organismos, 131 estructura y características de las xantofilas, 133 estructura y características de los carotenos, 132 acíclico, coloración amarillo claro, 132
estructura y características de las xantofilas, 133 estructura y características de los carotenos, 132 acíclico, coloración amarillo claro, 132 bicíclico (2 amillos), coloración amarilla, 132 fitoflueno, acíclico, incoloro, 132 licopeno, acíclico, incoloro, 132 licopeno, acíclico, coloración roja, 132 monocíclico (1 amillo), coloración roja, 132 monocíclico (1 amillo), coloración rojo-naranja, 132 nombre común, arándano, azul, 109 rojo, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar (jugo), 109 cana de azúcar (jugo), 109 capulín, 109 chabacano o albaricoque, 109 chicozapote, 109 chicozapote, 109 ciricote, 100 ciricote,
estructura y características de las xantofilas, 133 estructura y características de los carotenos, 132 acíclico, coloración amarillo, 110 bicíclico (2 anillos), coloración amarilla, 132 fitoflueno, acíclico, incoloro, 132 licopeno, acíclico, incoloro, 132 monocíclico (1 anillo), coloración roja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 nombre común, arándano, azul, 109 rojo, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar (jugo), 109 capulín, 109 chabacano o albaricoque, 109 chicozapote, 109 chicozapote, 109 cirucla, amarilla, 109 circote, 109 coco (agua de), 1
acíclico, coloración amarillo claro, 132 bicíclico (2 anillos), coloración amarilla, 132 fitoflueno, acíclico, incoloro, 132 licopeno, acíclico, cioloración roja, 132 licopeno, acíclico, coloración roja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 nombre común, arándano, azul, 109 rojo, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar (jugo), 109 caña de azúcar (jugo), 109 caña de azúcar (jugo), 109 chabacano o albaricoque, 109 chicrozapote, 109 chirimoya, 109 circuela, amarilla, 109 cereza (roja), 109 coco (agua de), 109 coco (agua de), 109 dutazno amarillo, 109 fresa, 109 dutazno amarillo, 109 fresa, 109 fresa, 109 garambullo, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 usté (x* beck ethe) o acerola, 111 royal 111
bicíclico (2 anillos), coloración amarilla, 132 fitoflueno, acíclico, incoloro, 132 licopeno, acíclico, coloración roja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 nombre común, arándano, azul, 109 rojo, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar (jugo), 109 caña de azúcar (jugo), 109 caña de azúcar (jugo), 109 cana de azúcar (jugo), 109 chabacano o albaricoque, 109 chicrozapote, 109 chirimoya, 109 chirimoya, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 coco (agua de), 100 coco (agua de), 109 coco (agua de), 110 coco (agua de), 100 co
bicíclico (2 anillos), coloración amarilla, 132 fitoflueno, acíclico, incoloro, 132 licopeno, acíclico, coloración roja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 nombre común, arándano, azul, 109 rojo, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar (jugo), 109 chabacano o albaricoque, 109 chicrozapote, 109 chirimoya, 109 chirimoya, 109 ciruela, amarilla, 109 circote, 109 circote, 109 circote, 109 circote, 109 coco (agua de), 109 coco (agua de), 109 coco (agua de), 109 coco (agua de), 109 coreza (roja), 109 fresa, 109 fresa, 109 fresa, 109 fresa, 109 fresa, 109 fresa, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 granada, china o granadilla, 109 granada, china o granadilla, 109 granada, china o granadilla, 109 granada, 110 moredio, 111 promedio, 1
fitoflueno, acíclico, incoloro, 132 licopeno, acíclico, coloración roja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración roja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 nombre común, arándano, azul, 109 rojo, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar (jugo), 109 caña de azúcar (jugo), 109 capulín, 109 chabacano o albaricoque, 109 chirimoya, 109 chirimoya, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 coco (agua de), 109 coco (agua de), 109 coco (agua de), 109 frambuesa, 109 frambuesa, 109 fresa, 109 fresa, 109 granabullo, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 110 granada, china o granadilla, 109 guanábana, 110 cajera, 110 dulce, 110 naranjita china, 110 nectarina, 110 perón, 110 perón, 110 perón, 110 perón, 110 perón, 110 perón, 110 pináa, 110 popitahaya, 111 macho, 111 macho, 111 macho, 111 tabasco (banano), 111 pomarrosa, 111 sarami, 111 sarami, 111 sarami, 111 sarami, 111 sarami, 111 saramindo, 111 tejocote, 111 tuna, Cardona, 111 promedio, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111
licopeno, acíclico, coloración roja, 132 monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 nombre común, arándano, azul, 109 rojo, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar (jugo), 109 caña de azúcar (jugo), 109 caña de azúcar (jugo), 109 capulín, 109 chabacano o albaricoque, 109 chicozapote, 109 chirimoya, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 cereza (roja), 109 coco (agua de), 109 coco (agua de), 109 coco (agua de), 109 durazno amarillo, 109 frambuesa, 109 frambuesa, 109 fresa, 109 granada, china o granadilla, 109 granada, china o granadilla, 109 granada, china o granadilla, 109 granada, 110 guanábana, 110 dulce, 110 puga promedio, 110 nacrajita china, 110 nectarina, 110 pupa papaya, 110 pero, 110 pero, 110 piña, 110 piña, 110 piña, 110 pomarrosa, 111 sandía, 111 saramuyo, 111 tamarindo, 111 tejocote, 111 promedio, 111
monocíclico (1 anillo), coloración rojo-naranja, 132 nombre común, arándano, azul, 109
nombre común, arándano, azul, 109 rojo, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar (jugo), 109 caña de azúcar (jugo), 109 capulín, 109 chabacano o albaricoque, 109 chicozapote, 109 chirimoya, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 cirucla, amarilla, 109 cereza (roja), 109 coo (agua de), 109 coo (agua de), 109 coyol o coyole, 109 durazno amarillo, 109 frambuesa, 109 frambuesa, 109 garambullo, 109 garambullo, 109 garambullo, 109 garanda, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 naranjita china, 110 nectarina, 110 nectaria, 110 nectari
rojo, 109 caña de azúcar, 109 caña de azúcar (jugo), 109 capulín, 109 capulín, 109 capulín, 109 chabacano o albaricoque, 109 chicozapote, 109 chirimoya, 109 chirimoya, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 circuela, amarilla, 109 cereza (roja), 109 coco (agua de), 109 coyol o coyole, 109 durazno amarillo, 109 fresa, 109 fresa, 109 granable, 109 granable, 109 granada, china o granadilla, 109 guanábana, 110 nectarina, 110 náspero, 110 papaya, 110 pera, 110 pera, 110 piña, 110 piña, 110 piña, 110 piña, 110 piña, 111 macho, 111 morado, 111 tabasco (banano), 111 pomarrosa, 111 saramuyo, 111 tabasco (banano), 111 promarrosa, 111 saramuyo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 tronja, 109 guanábana, 110
caña de azúcar, 109
caña de azúcar (jugo), 109 capulín, 109 capulín, 109 chabacano o albaricoque, 109 chicozapote, 109 chirimoya, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 circuela, amarilla, 109 cereza (roja), 109 coco (agua de), 109 coyol o coyole, 109 durazno amarillo, 109 fresa, 109 fresa, 109 garambullo, 109 grandad, china o granadilla, 109 guanábana, 110 roja, 109 guanábana, 110 papaya, 110 pera, 110 peron, 110 perón, 110 pitalaya, 111 macho, 111 macho, 111 morado, 111 saramuy, 111 tabasco (banano), 111 saramuyo, 111 tamarindo, 111 tamarindo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 toronja, 110 usté (x' beck che) o acerola, 111 usualla
capulín, 109
chabacano o albaricoque, 109
chicozapote, 109 chirimoya, 109 chirimoya, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 ciricote, 109 ciruela, amarilla, 109 cereza (roja), 109 coco (agua de), 109 coyol o coyole, 109 durazno amarillo, 109 frambuesa, 109 fresa, 109 garambullo, 109 giotilla, 109 granada, china o granadilla, 109 guanábana, 110 pináa, 110 pitahaya, 111 macho, 111 macho, 111 tabasco (banano), 111 sandía, 111 saramindo, 111 tamarindo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 promedio, 111 promedio, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111
chirimoya, 109 ciricote, 109 circote, 109 circote, 109 circula, amarilla, 109 cereza (roja), 109 coco (agua de), 109 coyol o coyole, 109 durazno amarillo, 109 frambuesa, 109 fresa, 109 garambullo, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 pitahaya, 111 plátano, dominico, 111 morado, 111 tabasco (banano), 111 sandía, 111 saramuyo, 111 tamarindo, 111 tamarindo, 111 tamarindo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 tuna, Cardona, 111 promedio, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111
ciricote, 109 ciruela, amarilla, 109 cereza (roja), 109 coco (agua de), 109 coyol o coyole, 109 durazno amarillo, 109 frambuesa, 109 fresa, 109 garambullo, 109 garambullo, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 plátano, dominico, 111 macho, 111 tabasco (banano), 111 tabasco (banano), 111 tabasco (banano), 111 tamariosa, 111 tamariosa, 111 tamarindo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 promedio, 111 p
ciruela, amarilla, 109
cereza (roja), 109 coco (agua de), 109 coco (agua de), 109 coyol o coyole, 109 durazno amarillo, 109 frambuesa, 109 fresa, 109 garambullo, 109 garambullo, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 morado, 111 tabasco (banano), 111 pomarrosa, 111 saramuyo, 111 tamarindo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 promedio, 111 promedio, 111 promedio, 111 use 111
coco (agua de), 109 coyol o coyole, 109 durazno amarillo, 109 frambuesa, 109 fresa, 109 garambullo, 109 garambullo, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 tabasco (banano), 111 pomarrosa, 111 sandía, 111 tamarindo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 tuna, Cardona, 111 promedio, 111
coyol o coyole, 109 durazno amarillo, 109 frambuesa, 109 fresa, 109 garambullo, 109 garambullo, 109 giotilla, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 pomarrosa, 111 saramuyo, 111 tamarindo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 tuna, Cardona, 111 promedio, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111
durazno amarillo, 109 frambuesa, 109 fresa, 109 garambullo, 109 giotilla, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 durazno amarillo, 109 sandía, 111 tamarindo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 tuna, Cardona, 111 promedio, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111
frambuesa, 109 fresa, 109 garambullo, 109 giotilla, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 saramuyo, 111 tamarindo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 tuna, Cardona, 111 promedio, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111
fresa, 109 garambullo, 109 giotilla, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 tamarindo, 111 tejocote, 111 toronja, 111 tuna, Cardona, 111 promedio, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111
garambullo, 109 giotilla, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 tejocote, 111 toronja, 111 tuna, Cardona, 111 promedio, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111
giotilla, 109 granada, china o granadilla, 109 roja, 109 guanábana, 110 tuna, Cardona, 111 promedio, 111 usté (x' beck che) o acerola, 111
granada, china o granadilla, 109 tuna, Cardona, 111 promedio, 111 guanábana, 110 usté (x' beck che) o acerola, 111
roja, 109 promedio, 111 guanábana, 110 usté (<i>x' beck che</i>) o acerola, 111
guanábana, 110 usté (<i>x' beck che</i>) o acerola, 111
guayaba, 110
blanca 110 xocoyol, 111
promedio. 110 zapote, amarillo, 111
blanco, 111
icama 110 borracno o sunzapote, 111
iinicuil (semillas) 110
kiwi, 110
lima, 110 valores de, 112-130
limón 110
mamey, 110
mandarina, 110 Garambullo, 109

Gasto energético, basal, 10	cascarón, 288f
en reposo, 10	chalaza, 288f
GEB. Véase Gasto energético basal	yema, 288f
GER. Véase Gasto energético en reposo	formación del huevo, 287-288, 287f
Giotilla, 109	aparato reproductor, 287
Granada, china o granadilla, 109	importante fuente de nutrimentos, 288
roja, 109	aminoácidos esenciales, 288
Grupos de edad, presentación de las referencias de consumo de nutrimentos, 9	grasa total, 288
adolescentes, 9	perfil de los ácidos grasos, 288
adultos, 9	proteína, 288
lactantes, 9	vitaminas A, B, D, E y K, 288
niños, 9	nombres comunes, 292
recomendación de consumo de energía, 9	clara de huevo de gallina, 292
Grupos de trabajo, 6	
antioxidantes (vitaminas C, E, selenio, carotenos), 6	entero fresco de gallina, 292
calcio, vitamina D, fósforo, magnesio y flúor, 6	huevo, cocido o duro, 292
electrólitos y agua, 6	codorniz, 292
elementos traza, 6	deshidratado, 292
folato y vitaminas del complejo B, 6	frito, 292
macronutrimentos (proteínas, grasas y carbohidratos), 6	gansa, 292
otros componentes (fibra, fitoestrógenos), 6	paloma, 292
Guanábana, 110	pata, 292
Guayaba, 110	pava, 292
blanca, 110	poché, 292
promedio, 110	revuelto, 292
	yema de huevo de gallina, 292
H	recomendaciones sobre el consumo de, 291
Hábitos alimentarios, 7	valores para, 293-295
Hierro, 24	Humedad, 24
Higo, 110	
Hipotiroidismo, 10	
Huevos de aves, 287-296	Insectos comestibles. Véase también Alimentos nativos
como fuente de nutracéuticos, en regímenes para bajar de peso, 291	abeja, 209
prevención de, cáncer, 290	acociles, 209
deficiencia de hierro en bebés y es una fuente de ácidos grasos omega 3, 290	ahuahutle, 209
enfermedades del ojo, 290	seco, 209
consumo de, enfermedades cardiovasculares, 289	
estudio, en enfermeras y profesionales de la salud, 289	avispa, campanera, 209
	de tierra, 209
Framingham, 289	negrita, 209
revisión sistematizada (metaanálisis), 289	panal, azteca, 209
y el ácido fólico, 290	de castilla, 209
y la colina, 290	zapatona, 209
estructura, 288, 288f	axayácatl, 209
albúmina o clara, 288f	botija, 209
cámara de aire, 288f	brujas, 209

capulcuamiche, gusano de capulín, 209	mariposa, del muerto, 211
cara de niño, 209	monarca, 211
chapulín, 209	mosca de la fruta, 211
gordinflón, 210	oruga, 211
langosta, 210	otros animales comestibles, 212
patas rojas, 210	armadillo (carne de), 212
chicatanas, sontetas, 210	búfalo de agua (carne de), 212
chinche, 210	conejo de crianza, 212
jardín, 210	iguana, 212
monte, 210	venado, asado, 212
	crudo (carne magra), 212
cola de ratón, 210	periquito(s), 212
cucaracha de agua, 210	de aguacate, 211
cucarachón de agua, 210	torito, 212
cuetla, 210	
escamol, 210	picudo, de la palma, 212 de nopal, 212
escarabajo de agua, mecapales, 210	pinacate, 212
falsa polilla de la cera, 210	•
gallina ciega, 210	pipioli, abeja alazana, 212
gorgojo del maíz, 210	remero, 212 tenebrio, 212
gusanillo de nopal, 210	
gusano, blanco de maguey, 210	topilejo de maguey, 212
col, 210	toritos, 212
elotero, 211	atelepitz, 212
jonote, 210	xamue, tantarrias, cocopaches, 212
madrońo, 210	1
maguey, 211	J
mango, 210	Jícama, 110
medidor, aztlacapoli, 211	Jinicuil (semillas), 110
palo, 211	
virgencitas, 211	K
pera, chancueclas, 211	
pino, 211	Kiwi, 110
piña del maguey, 210	
queso, 211	L
rojo de maguey, 211	Leche. Véase Productos lácteos
sauce, ticoco, 211	clasificación de, con grasa vegetal, 241
soldado, gusano cogollero, 211	deslactosada, 241
tepozán, 211	en polvo, con o sin sabor, 240
verde del agua, 211	evaporada, concentrada o condensada, azucarada, 240
hormiga, chicatana, noku, 211	fluida, 240
mielera, vinito, 211	rehidratada o reconstituida, 240
jumil(es), 211	con grasa vegetal, 239, 240, 241, 252
sagrado, 211	descremada, 239
larva de abeja, 211	entera, 239
manfe, 211	para consumo humano, 239
mame, 211	para consumo numano, 237

Leche (continuación)	Niacina, 24
parcialmente descremada, 239	Níspero, 110
semidescremada, 239	Niveles de lipoproteínas de alta densidad plasmáticos (HDL), 290
valores para, 243-257	Nomenclatura utilizada, 23-25
Leguminosas, 53-60	Nueces, nombre común de, almendras, 66
valores, 54-60	avellana, 66
Lima, 110	cacahuates, 66
Limón, 110	nuez, 66
Lípidos totales, 24	castilla, 66
	india, 66
M	macadamia, 66
	pińón, 6
Magnesio, 24	Nuez, de Castilla, 66
Maíz, y derivados 31-38	de India, 66
Malanga (macal), 103	de main, oo
Mamey, 110	Ñ
Mandarina, 110	IV
Mango, 110	Name, 103
de Manila, 110	
promedio, 110	0
Manzana, 110	Olassinassa 61.66
de marañón o anacardo, 110	Oleaginosas, 61-66
Melón, chino, 110	nombres en español, científico y en inglés de, 61
valenciano, 110	nueces, 66
Membrillo, 110	nombres en español, científico y en inglés de, 66
Metabolismo basal, 10	valores de, 67-68
México, recomendaciones para el consumo de nutrimentos en, 7	valores, 62-65
Micronutrimentos, aspectos teóricos y prácticos (2006), 3	B
Miel del estado de Nayarit por regiones, 373-374	P
material y métodos, 373	Papa amarilla, 103
resultados, 373	Papa, de agua, 103
composición química, 374	voladora, 103
Minerales, oligoelementos y carbohidratos de algunos alimentos mexicanos, contenido de,	Papaya, 110
387-390	Pera, 110
en cereales y sus productos, leguminosas y tentempiés, 387-390	Perón, 110
	Pescados, 181-208
N	
	aminoácidos, 181
Nanche, agrio, 110	consumo recomendable para todas las personas, 182
o cereza de Barbados, 110	contaminantes como PCB o dioxinas, 181
Naranja, agria, 110	fuente de vitaminas A y D, 181
cajera, 110	nombres en español, científico y en inglés de pescados y mariscos, 182-184
dulce, 110	valores para, 185-204
jugo promedio, 110	y mariscos
Naranjita china, 110	nombres en español, científico y en inglés de, 182-184
Nectarina, 110	valores para, 205-207

7			
417			8
		) T	
100	-		

Pińa, 110	descremada, 239
Piñón, 6	entera, 239
Piridoxina, 24	para consumo humano, 239
Pitahaya, 111	parcialmente descremada, 239
Plátano, dominico, 111	semidescremada, 239
macho, 111	valores para, 243-257
morado, 111	mantequilla, 239
tabasco (banano), 111	queso, 239
Platillo, cálculo del valor nutricional de un, 2	valores para, 269-283
jamón, 2	yogur, 239
pan blanco, 2	valores para, 258-268
sándwich, 2	Proteína, 4
vaso de leche, 2	Proteínas, 24
Población, adulta del medio urbano, desequilibrios dietéticos en la, 9	Puré de papa, 103
mexicana (2005), recomendaciones de ingestión de nutrimentos para la, 3	1 · 1 · 1 · 1
Pomarrosa, 111	Q
Porción comestible, 1	
Potasio, 24	Queso, 239
Productos industrializados elaborados con alimentos de origen vegetal, 297-371	
aceites, 324-330	R
alimentos enlatados, envasados y sopas, 300-315	Raíces feculentas, 103-108
botanas, 349-350	nombre común de, camote, amarillo, 103
cereales (marcas comerciales), 297-299	blanco, 103
dulces, 363-371	cocido, con cáscara, 103
galletas, 336-341	sin cáscara, 103
harinas y barras, 316-323	cúrcuma (yuquilla), 103
mantequillas y margarinas, 331-335	malanga (macal), 103
pan, 357-362	ńame, 103
salsas, 351-356	papa, amarilla, 103
soya, 342-348	de agua, 103
Productos lácteos, 239-285	voladora, 103
acidificados y combinados, 239	puré de papa, 103
clasificación de, y productos lácteos combinados, 241	raíz de chayote, 103
combinados, 239	tapioca, 103
crema, 239	yautía, 103
valores para, 284-285	yuca, 103
fórmulas lácteas, 239	valores de, 104-107
leche, 239	RAE (vitamina A), 24
clasificación de, con grasa vegetal, 241	Raíz de chayote, 103
deslactosada, 241	Recomendaciones, de ingestión de nutrimentos para la población mexicana (2005), 3
en polvo, con o sin sabor, 240	dietéticas, fundamentos de las, 8
evaporada, concentrada o condensada, azucarada, 240	determinación bioquímica de la concentración de los nutrimentos, 8
fluida, 240	estudios de balance, 8
rehidratada o reconstituida, 240	evaluación clínica y pruebas de rendimiento, 8
con grasa vegetal, 239, 240, 241, 252	Referencias de consumo dietético, 3
con grava vegetai, 201, 270, 271, 212	referencias de consumo dictetico, 5

2 1 1 1/7	37/ 1 1/ 1 1 1/0
Res y derivados, 147	Vísceras de res, hígado de res, 148
carne, grasosa, con hueso, 147	lengua de res, 148
sin hueso, 147	menudo de res (estómago e intestinos), 148
magra, 147	patas de res, 148
semigrasosa, 147	pescuezo de res, 148
costillas gordas, 147	riñones de res, 148
ternera en canal, 147	sesos de res, 148
Revisión sistematizada (metaanálisis), 289	tripas de res, 148
Riboflavina, 24	ubre, 148
	Vitaminas, recomendaciones de, 14
S	hidrosolubles del complejo B, colina y vitamina C, 14
2. 4	ácido pantoténico, 15
Sandía, 111	B ₆ (piridoxina y compuestos relacionados), 14
Saramuyo, 111	
Síntesis de lipoproteínas de baja densidad (LDL, por sus siglas en inglés), 290	B ₁₂ (cobalamina), 15
Sodio, 24	biotina, 15
Subcomités, interpretación y usos de DRI, 7	colina, 15
niveles tolerables de consumo (UL), 7	folato, 14
	niacina, 14
Γ	riboflavina, 14
T. I.	tiamina, 14
Γablas de valor nutritivo de alimentos, 27-52	vitamina C (ascorbato), 15
cereales y derivados, 29-51	liposolubles, 15-17
de otros cereales, 45-51	A (retinol), 15
maíz y derivados, 31-38	D (calciferol), 17
trigo y derivados, 39-44	E (tocoferol), 16
Γamarindo, 111	K, 16
Гаріоса, 103	12, 10
Γejocote, 111	X
Γiamina, 24	Λ
Γoronja, 111	Xocoyol, 111
Гrigo, y derivados, 39-44	
Funa, Cardona, 111	Υ
promedio, 111	V / 400
F	Yautía, 103
II.	Yogur, 239
	Yuca, 103
Usté (X'Beck che) o acerola, 111	
Uva, 111	Z
	Zamata amatilla 111
V	Zapote, amarillo, 111
7 1 (/ 102	blanco, 111
Verduras, 64-102	borracho o sunzapote, 111
típicas de México, 95-102	negro, 111
valores de, 73-94	Zarzamora, 111